

EN DEFENSA DEL MARXISME

Lev Trotski

---

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es – des de:

<http://www.marxists.org/espanol/trotsky/1940s/dm/indice.htm>
excepte els articles “L’URSS en guerra”, traduït i digitalitzat per la
Secció Catalana del MIA i “Una vegada més: la Unió Soviètica i la
seua defensa” i “Ni un estat obrer ni un estat burgès?” que s’han
traduït des de:

<http://www.ceip.org.ar/escritos/Libro5/ContextHelp.Htm>

contrastada tota la versió amb *En defensa del marxismo*, Editorial
Fontamara, Barcelona, 1977.

Índex

LLETRA A JAMES CANNON (12 de setembre de 1939)

L’URRS EN GUERRA (25 de setembre de 1939)

El pacte germano-soviètic i el caràcter de l’URSS

Desavinences polítiques o terminològiques?

Els haurem d’examinar una vegada més

Tumor o nou cos?

La putrefacció primerenca de la burocràcia

Condicions de l’hegemonia i la caiguda de la burocràcia

I si no s’hi fes la revolució socialista?

La guerra actual i el destí de la societat moderna

La teoria del “col·lectivisme burocràtic”

El proletariat i la seua direcció

La dictadura totalitària condicionada per una breu crisi, per comptes de sistema estable

El ritme de la revolució internacional i la revifalla de l’URSS

La política exterior és la continuació de la interior

Defensa de l’URSS i la lluita de classes

La qüestió de les zones ocupades

No canviem el ritme

Conclusions

LLETRA A SHERMAN STANLEY (8 d’octubre de 1939)

NOVAMENT I UNA VEGADA MÉS SOBRE LA NATURALESA DE L'URSS (18 d'octubre de 1939)

Psicoanàlisi i marxisme

“Un estat obrer contrarevolucionari”

“Imperialisme”?

Continuació de la política imperialista dels tsars

Agents de l'imperialisme?

El mal menor

“Missioners armats”

Insurrecció en dos fronts

“Defensa incondicional de l'URSS”

La norma fonamental

“Revisió del marxisme”?

El dret a l'optimisme revolucionari

EL REFERÈNDUM I EL CENTRALISME DEMOCRÀTIC (21 d'octubre de 1939)

LLETRA A SHERMAN SATANLEY (22 d'octubre de 1939)

LLETRA A JAMES P. CANNON (28 d'octubre de 1939)

LLETRA A MAX SHACHTAMAN (6 de novembre de 1939)

LLETRA A JAMES P. CANNON (15 de desembre de 1939)

UNA OPOSICIÓ PETIT BURGESA EN EL SOCIALIST WORKERS PARTY (15 de desembre de 1939)

Escepticisme teòric i eclecticisme

Advertència i verificació

L'ABC del materialisme dialèctic

La naturalesa de l'URSS

Evolució i dialèctica

Defensa de l'URSS

La guerra entre Finlàndia i l'URSS

La qüestió organitzativa

LLETRA A JOHN G. WRIGHT (19 de desembre de 1939)

LLETRA A MAX SHACHTMAN (20 de desembre de 1939)

QUATRE LLETRES A LA MAJORIA DEL COMITÈ NACIONAL

26 de desembre de 1939

27 de desembre de 1939

3 de gener de 1940

4 de gener de 1940

LLETRA A JOSEPH HANSEN (5 de gener de 1940)

LLETRA OBERTA AL CAMARADA BURNHAM (7 gener 1940)

És lògic identificar la lògica amb la religió?

Que no està el revolucionari obligat a lluitar contra la religió?

Exemples instructius

Què proposa vostè a canvi?

El fals “realisme” polític

La dialèctica de la present discussió

“Ciència” contra marxisme i “experiments”

Contra el programa.

Un dialèctic sense saber-ho

La dialèctica i el senyor Dies

“Qüestions polítiques concretes”

La petita burgesia i el centralisme

Conclusions

LLETRA A JAMES P. CANNON (9 de gener de 1940)

LLETRA A FARREL DOBBS (10 de gener de 1940)

LLETRA A JOHN G. WRIGHT (13 de gener de 1940)

LLETRA JAMES CANNON (16 de gener de 1940)

LLETRA A WILLIAM F. WARDE (16 de gener de 1940)

LLETRA A JOSEPH HANSEN (18 de gener de 1940)

D'UNA ARRAPADA AL PERILL DE GANGRENA (24 de gener de 1940)

“Precedents”

El bloc filosòfic contra el marxisme

L'abstracte i el concret; economia i política

Shachtman s'alia... també amb Lenin

“Economia concentrada”

Comparació amb guerres burgeses

Derrotisme conjuntural o l'ou de Colom

La renúncia al criteri de classe

Una altra vegada Polònia

Una altra vegada Finlàndia

La teoria dels “blocs”

Les fraccions en lluita

Cal detenir-se!

LLETRA A MARTÍ ABERN (29 de gener de 1940)

DUES LLETRES A ALBERT GOLDMAN

10 de febrer de 1940

19 de febrer de 1940

DE TORNADA AL PARTIT! (21 de febrer de 1940)

CIÈNCIA I ESTIL (23 de febrer de 1940)

LLETRA A JAMES P. CANNON (27 de febrer de 1940)

LLETRA A JOSEPH HANSEN (29 de febrer de 1940)

TRES LLETRES A FARREL DOBBS

4 de març de 1940

4 d'abril de 1940

16 d'abril de 1940

ELS MORALISTES PETITBURGESOS I EL PARTIT PROLETARI (23 d'abril de 1940)

BALANÇ DELS ESDEVENIMENTS DE FINLÀNDIA (25 d'abril de 1940)

Les petites nacions en la guerra imperialista

Geòrgia i Finlàndia

“On està la guerra civil?”

La defensa de la Unió Soviètica

No lliurem a l'enemic posicions

ja conquistades

LLETRA A CANNON (28 de maig de 1940)

LLETRA A ALBERT GOLDMAN (5 de juny de 1940)

SOBRE EL PARTIT “OBRER” (7 d'agost de 1940)

LLETRA A ALBERT GOLDMAN (9 d'agost de 1940)

LLETRA A CHRIS ANDREWS (17 d'agost de 1940)

UNA VEGADA MÉS: LA UNIÓ SOVIÈTICA I LA SEUA DEFENSA (4 de novembre de 1937)

Craipeau oblida els principals ensenyaments del marxisme

Però, és la burocràcia una classe?

És una classe el producte de causes econòmiques o de causes polítiques?

I, on està la dialèctica?

El social-patriotisme i la defensa de la Unió Soviètica

NI UN ESTAT OBRER NI UN ESTAT BURGÉS? (25 de novembre de 1937)

Forma política i contingut social

Norma i fet

Burocràcia burgesa d'un estat obrer?

Per la dialèctica!

Simultàniament una classe oprimida i una classe dirigent

LLETRA A JAMES CANNON

12 de setembre de 1939

Benvolgut Jim:

Estic escrivint un estudi sobre el caràcter social de l'URSS en relació amb el problema de la guerra. L'escrit i la seua traducció no estaran enllestits fins d'ací a una setmana. Les idees fonamentals són les següents:

- 1.- La nostra definició de l'URSS pot ésser correcta o no, però no veig cap raó perquè aqueixa definició depenga del pacte germanosoviètic.
- 2.- El caràcter social de l'URSS no està determinat per la seua amistat cap a les democràcies o el feixisme. Qui adopte aquest punt de vista està atrapat per la concepció stalinista del Front Popular.
- 3.- Qui diga que l'URSS ja no és un estat obrer degenerat, sinó un nou tipus de formació social, ha d'especificar clarament què afegeix a les nostres *conclusions polítiques*.
- 4.- No podem considerar el problema de l'URSS aïlladament, fora del procés històric actual, L'estat de Stalin és una formació transitòria, la deformació d'un estat obrer en un país aïllat i endarrerit, o un "col·lectivisme burocràtic" (Bruno R., *La Bureaucratization du Monde*, París, 1939), un nou tipus de formació social que està reemplaçant el capitalisme en tot el món (stalinisme, feixisme, New Deal, etc.). Els experiments terminològics (estat obrer, o no; de classe o no de classe, etc.) únicament cobren sentit si tenim en compte el seu aspecte històric. Qui escull la segona alternativa admet, obertament o no, que s'ha extingit tot el potencial

revolucionari del proletariat, a nivell mundial, que el moviment socialista està en fallida i que el vell capitalisme s'està autotransformant en "col·lectivisme burocràtic", amb una nova classe dominant.

L'enorme importància d'aquesta conclusió s'explica per si mateixa. Implica, en el sentit més ampli, el destí de la humanitat i del proletariat mundial. ¿Tenim dret a implicar-nos, simplement per experiments terminològics, en una nova concepció històrica que està en contradicció absoluta amb el nostre programa, la nostra tàctica i estratègia? Un salt tan aventurat podria ésser doblement criminal en un moment de guerra mundial, quan la revolució socialista sembla imminent i quan el cas de l'URSS pot aparèixer als ulls de tot el món com un episodi transitori en el procés de la revolució socialista mundial.

Escric aquestes línies força ràpidament, el que explica la seua insuficiència, però confie poder enviar-te d'ací a una setmana unes tesis més completes.

Un salutació de camaraderia

V.T.O. (Lev Trotski)

L'URRS EN GUERRA

(Setembre del 1939)

Lev Trockij

Bjolliten' Oppoc'ii (bol's'evikov-lenincev) N 79-80.
«СССР в войне», a <http://www.1917.com>

EL PACTE GERMANO-SOVIÈTIC I EL CARÀCTER DE L'URSS.

És possible després de la conclusió del pacte germano-soviètic de reconèixer l'URSS com a estat obrer? La natura de l'estat soviètic provoca una vegada i una altra discussió en el nostre entorn. No és casual: tenim davant el primer estat obrer de la història. Enlloc més no s'ha investigat aquest fenomen. En la qüestió del caràcter social de l'URSS es comet

habitualment l'error, com ja hem escrit abans, de substituir un fet històric per una norma programàtica. Els fets concrets s'han dut la norma. Això no vol dir, però, que haja trencat la norma; tot al contrari, l'ha confirmada.. La degeneració del primer estat obrer que hem descrita i explicada, únicament mostra de la forma més brillant com hauria d'ésser l'estat obrer i com pot ésser i serà sota una determinades condicions històriques. La contradicció entre els fets concrets i la norma ens força, no a refusar la norma, sinó al contrari a lluitar per ella en la línia revolucionària. El programa de la revolució permanent de l'URSS es defineix d'una banda per la nostra valoració de l'URSS, com a fet històric objectiu, i d'altra banda, per la norma de l'estat obrer. No diem: «tot s'ha perdut, cal començar de bell nou». Assenyalam clarament els elements de l'estat obrer que es poden rescatar, conservar i fer avançar en l'estadi actual.

Qui prova de demostrar ara que el pacte soviètico-germànic canvia la nostra valoració de l'estat soviètic, segueix en efecte la posició de la Comintern—o més aviat la posició d'ahir de la Comintern. La missió històrica de l'estat obrer apareix, d'acord amb aquesta lògica, com una lluita per la democràcia imperialista. La «traïció» a les democràcies en benefici del feixisme llevaria l'URSS el grau d'estat obrer. De fet la signatura del pacte amb Hitler únicament demostra de nou indicis d'un cert grau de descomposició de la burocràcia soviètica, i el seu menyspreu per la classe obrera internacional, que desactiva la Comintern, però que no forneix cap base per reconsiderar la valoració sociològica de l'URSS.

DESAVINENCES POLÍTQUES O TERMINOLÒGIQUES?

Hauríem de començar per fixar-nos en la qüestió de la natura de l'estat soviètic no en un pla abstracte-sociològic sinó en un pla de problemes concrets-polítics. Reconeguem des del principi, que la burocràcia és una nova «classe», i que el sistema actual de l'URSS és una forma especial de funcionament de classes. Quines noves conclusions polítiques hauríem d'extreure d'aquests definicions? La Quarta Internacional ha reconegut des de fa temps la necessitat d'enderrocar la burocràcia mitjançant una revolta revolucionària dels obrers. Però això no permet ni pot permetre declarar la burocràcia «classe» explotadora. L'objectiu d'enderrocar la burocràcia és de restaurar-los l'autoritat directiva, que ara els hi lleva la burocràcia. Això i res més que això (nota: Hauríem de recordar que els camarades inclinats a considerar la burocràcia com una nova classe, parlen igualment de burocràcia política). La contribució a la revolució internacional i la construcció d'una societat socialista seria una qüestió de recuperació del poder. L'enderrocament de la burocràcia assum, per tant, la preservació de la propietat estatal i de l'economia planificada... Vet ací el nucli del

problema.

Certament que la distribució de les forces productives entre les diferents branques de la indústria i la gestió general del pla canviaria fortament, tota vegada que el pla serà definit no pels interessos de la burocràcia, sinó dels treballadors. Però com que la qüestió és l'enderrocament de l'oligarquia parasitària del control de la propietat nacional (estatal) hem definida la futura revolució com a política. Part dels nostres crítics (Ciliga, Bruno, etc.) volen per tots els mitjans definir la futura revolució com a social. Acceptarem aquesta definició. Què hi canviaria en essència? Als problemes de la revolució que hem enumerat, no hi ha pas dubte que no hi afegeix res.

Els nostres crítics, com a norma general, examinen els fets que fa temps que hem establert. Certament, no han afegit res d'essencial en la valoració de la posició de la burocràcia en la societat soviètica, en les relacions mútues entre ella i els obrers, o el paper del Kremlin en l'escena internacional. En totes aquestes àrees no tan sols no qüestionen la nostra anàlisi, sinó que contràriament, s'hi basen completament, i àdhuc s'hi limiten del tot. Ens acusen tan sols de no treure'n les «conclusions» necessàries. A primer cop d'ull sembla, però, que aquestes conclusions tenen únicament un caràcter terminològic. Els nostres crítics refusen de designar l'estat obrer degenerat com a estat obrer. Demanen que se'l denomine classe dirigent burocràtica totalitària. Contra aquesta burocràcia suggereixen que cal no una revolució política, sinó social. Si els fessim aquestes concessions terminològiques, posaríem els nostres crítics en una posició ben galdosa ja que no sabrien què fer amb aquesta victòria exclusivament verbal.

ELS HAUREM D'EXAMINAR UNA VEGADA MÉS.

Seria, per tant, un absurd monstruós trencar amb camarades que respecte la natura sociològica de l'URSS mantenen una opinió diferent, mentre que en els problemes polítics ens són solidaris. Però seria ceguesa, d'altra banda, ignorar que desacords exclusivament teòrics, àdhuc terminològics, en el desenvolupament posterior es poden omplir amb carn i sang i dur a conclusions polítiques completament diferents. De la mateixa forma que a la mestressa polida no se li passa una teranyina, el partit revolucionari no pot patir cap ambigüitat, confusió, malentès. Cal mantindre neta la casa!

Recordaré, per aclarir idees, una qüestió del termidor. Fa temps afirmàvem quel el termidor a l'URSS tan sols era en preparació, però que encara no s'havia fet. Després, en haver dut l'analogia amb el termidor a un caràcter més exacte i profund, arribàrem a la conclusió que el termidor ja s'havia

acomplert. Aquesta correcció oberta d'una nostra errada no ha provocat en els nostres rengles la més mínima confusió. Per què? Perquè en la Unió Soviètica tots copsàvem igual l'essència del procés, veient plegats com la reacció augmentava de dia en dia. La qüestió per nosaltres era tan sols d'aclarir l'analogia històrica, res més. Esper que ara, malgrat els intents de certs camarades de mostrar el llur desacord en la qüestió de la «defensa de l'URSS»—de la qual parlarem—serà possible amb la simple enumeració de les nostres pròpies idees, de mantindre la unanimitat de base del programa de la Quarta Internacional.

TUMOR O NOU COS?

Els nostres crítics es refereixen sovint al fet que la burocràcia soviètica actual és ben poc pareguda a la burocràcia obrera o burgesa d'una societat capitalista; que en una mesura més gran que la burocràcia feixista, representa una nova formació social extremadament poderosa. És ben cert, i mai no hi hem tancat els ulls. Però per reconèixer la burocràcia soviètica com a «classe» cal dir ara que aquesta classe no se sembla en absolut a cap de les classes propietàries que hem conegut en el passat: condició, per tant, gens fàcil. Designam força sovint la burocràcia soviètica com a casta, insistint en el seu aïllament, arbitrietat i arrogància de cap dirigent que es considera originada dels llavis divins de Brahma mentre que les grans masses procedeixen de parts molt inferiors del seu cos. Però tampoc aquesta definició no té certament un caràcter estrictament científic. El seu avantatge relatiu consisteix en el fet que el caràcter etimològic del nom és força clar per tothom com perquè a ningú se li fique al cap d'identificar l'oligarquia moscovita amb la casta indiana dels brahmans. La vella terminologia sociològica no ha preparat ni podia el nom per un nou fenomen social que es troba en procés de desenvolupament (regeneració) i que no ha adoptat formes estables. Tots nosaltres, però, continuam a designar la burocràcia soviètica com a burocràcia, sense detindre'ns en els seus tres històrics. I, en la nostra opinió, ja va bé així.

Científicament i políticament—per comptes de tan sols terminològicament—la qüestió es presenta així: representa la burocràcia una excrescència temporal en l'organisme social o aquesta excrescència ha esdevingut ja un cos històricament necessari? La lletjor social pot ésser el resultat de combinacions «casuals» (és a dir temporal i excepcional) de circumstàncies històriques. El cos social (i cada classe explotadora ho és) tan sols es pot desenvolupar com a resultat de profundes necessitats internes de construcció. Si no responem aquesta qüestió tota disputa caurà en un joc infructuós de paraules.

LA PUTREFACCIÓ PRIMERENCA DE LA BUROCRÀCIA

La justificació històrica de qualsevol classe dirigent era que en encapçalar el sistema social elevava el desenvolupament de les forces productives a un nou pla. Sens dubte que el sistema soviètic ha impulsat enormement la indústria. Però una font d'aquest impuls fou la nacionalització dels mitjans de producció i l'inici de la planificació, i no tant el fet que la burocràcia usurpàs el comandament de la indústria. Al contrari, el burocratisme com a sistema esdevingué el pitjor fre del desenvolupament tècnic i cultural del país. Aquest fet emmascarat fins fa poc que la indústria soviètica s'esmerçà en la introducció i l'aprenentatge tècnic i organitzatiu de la indústria dels països capitalistes avançats durant dues dècades. El període de manlleus i imitacions de totes formes continuà amb l'automatisme burocràtic, i.e. l'ofegament de la iniciativa i la creativitat. Però quan la indústria s'elevà, quan les seues necessitats es feren més complexes, el sistema burocràtic esdevingué un obstacle especialment insuportable. Perseguits constantment per la contradicció això els du a contínues convulsions polítiques, a la destrucció regular dels elements creatius més destacats en totes les esferes de l'activitat. Així, abans que la burocràcia pogués tindre temps per situar-se com a «classe dirigent», ha entrat en una contradicció irreconciliable amb les necessitats del desenvolupament. Això ens diu que la burocràcia no és cap nova necessitat, sinó que és un sistema industrial peculiar i impossible, i una excrescència parasitària de l'estat obrer.

CONDICIONS DE L'HEGEMONIA I LA CAIGUDA DE LA BUROCRÀCIA.

L'oligarquia soviètica té tots els defectes de les antigues classes dirigents, però no en té la missió històrica. La degeneració burocràtica de l'estat soviètic troba expressió no en les lleis generals d'una societat moderna en trànsit del capitalisme al socialisme, sinó una refracció especial, exclusiva i temporal d'aquestes lleis en les condicions d'endarreriment d'un país revolucionari en mig d'un ambient capitalista. La manca de béns de consum i la lluita general per posseir-los genera el gendarme que adopta les funcions de distribució. La pressió hostil des de fora assigna un paper de «defensor» al gendarme com a autoritat nacional, i li permet de saquejar el país per partida doble.

Totes dues condicions del poder de la burocràcia—i l'ambient imperialista—tenen, però, en dependre de l'endarreriment del país un caràcter temporal i transitiu i haurien de desaparèixer amb la victòria de la revolució internacional. Fins i tot els economistes burgesos han considerat que en una economia planificada seria possible elevar ràpidament la renda nacional dels Estats Units fins a dos-cents mil milions de dòlars l'any i fornir així a tota la població no tan sols la satisfacció de les necessitats

bàsiques, sinó també comoditats. D'altra banda, la revolució internacional posaria fi al perill exterior, com a raó adicional de la burocratització. L'eliminació de la necessitat de gastar una gran porció de la renda nacional en armament elevaria fins i tot el nivell vital i cultural de les masses. Sota aquestes condicions desapareixeria la necessitat del gendarme-distribuidor. El govern seria substituït aviat per l'administració d'una gran societat cooperativa. No hi hauria lloc per cap nova classe dirigent ni pel nou sistema d'explotació situat entre el capitalisme i el socialisme.

I SI NO S'HI FES LA REVOLUCIÓ SOCIALISTA?

La desintegració del capitalisme ha arribat a límits extrems, així com la desintegració de l'antiga classe dirigent. Aquest sistema no pot persistir. Les forces productives s'han d'organitzar d'acord amb un pla. Però qui farà aquesta feina: el proletariat o una nova classe de «comissionats»: polítics, gestors i tècnics? L'experiència històrica ens testimonia, segons l'opinió de gent raonable, que és impossible confiar en el proletariat. Es mostrarà «incapaç» d'impedir la guerra imperialista tot i que ja hi eren presents les precondicions per la revolució socialista. Els èxits del feixisme després de la guerra serien resultats col·laterals de la «incapacitat» del proletariat de superar una societat capitalista en crisi. La burocratització de l'estat soviètic seria, al seu torn, el resultat de la «incapacitat» del proletariat d'organitzar democràticament la societat. La revolució espanyola es mostrarà escanyada pels feixistes i pels buròcrates d'Stalin als ulls del proletariat mundial. A la fi, la darrera mostra d'aquest cercle és la nova guerra imperialista, la preparació de la qual fou del tot oberta, davant la completa impotència del proletariat mundial. Si hom ha d'acceptar aquest concepte, és a dir reconèixer que el proletariat no pot fer una revolució socialista, la qüestió urgent de la nacionalització de les forces productives la realitzarà qualcú altre. Qui exactament? La nova burocràcia, que substituirà la decadent burgesia, com a nova classe dirigent, en una escala planetària. Comencem doncs per cridar l'atenció a les qüestions «restants» que no se satisfan amb disputes terminològiques.

LA GUERRA ACTUAL I EL DESTÍ DE LA SOCIETAT MODERNA.

La qüestió es presenta ara amb una sèrie de fets ben particulars. La segona guerra mundial ha començat. Representa el reconeixement indestructible que la societat ja no pot viure damunt la base del capitalisme. Així potser sotmetrà el proletariat a un nou test decisiu.

Si aquesta guerra causàs, com fermament hi confiam, una revolució proletària, aquesta durà inevitablement a l'enderrocament de l'URSS i a la

revifalla de la democràcia soviètica damunt una base econòmica i cultural molt superior a la del 1918. En aquest cas la qüestió de si hi havia una «classe» burocràtica estaliniana o una excrescència de l'estat obrer, es resoldrà tota sola. I a tothom li quedarà clar, que en el desenvolupament de la revolució internacional la burocràcia soviètica fou tan sols una recaiguda casual.

Si hom hagués d'admetre, però, que la guerra actual no provocarà cap revolució, sinó altrament el declivi del proletariat hi ha una altra alternativa: la continuació de la putrefacció del capitalisme monopolístic, la seua acreció continuada amb l'estat, i la substitució de la democràcia allà on fos encara viva per un sistema totalitari. La incapacitat del proletariat de prendre a les mans la gestió de la societat podria certament dur en aquests condicions a l'aparició d'una nova classe explotadora a partir de la burocràcia bonapartista i feixista. Seria, molt probablement, un sistema decadent que marcaria el declivi de la civilització.

Un resultat similar podria aparèixer en el cas que el proletariat dels països capitalistes avançats, una vegada conquerit el poder, es veiés incapaç de conservar-lo i en concedís l'exclusiva, com va fer a l'URSS, a la burocràcia. Aleshores hauríem de reconèixer que la raó de la caiguda en el burocratisme no es basa en l'endarreriment del país ni en el caràcter imperialista de l'entorn, sinó en una capacitat orgànica del proletariat per esdevindre la classe dirigent. Aleshores caldria establir retrospectivament que els trets bàsics de l'URSS actual apareixerien com els precursors d'un nou sistema explotador internacional.

Ens hem allunyat força de les disputes terminològiques quant al caràcter de l'estat soviètic. Però que els nostres crítics no protesten: tan sols des de la distància històrica necessària és possible de jutjar correctament una qüestió com la substitució d'un sistema social per una altra. L'alternativa històrica que hi ha al cap del camí és aquesta: o el sistema estalinianà és una caiguda malaurada durant la transformació d'una societat burgesa en socialista, o el sistema estalinianà és el primer estadi d'una nova societat explotadora. Si això és cert hi ha una segona predicció: que, certament, la burocràcia esdevé una nova classe explotadora. Davant aquesta segona perspectiva, si el proletariat mundial aparegués realment com del tot incapaç per executar la missió que li assignam en el procés, no ens restaria res més per fer que reconèixer obertament que el programa socialista construït damunt les contradiccions internes de la societat capitalista resultà ésser una utopia. Seria necessari, òbviament, un nou programa «de mínims»—per la protecció dels interessos dels esclaus d'una societat burocràtica totalitària.

Hi ha avui però dades objectives prou fermes o mínimament convincents que es forcen a refusar la perspectiva d'una revolució socialista? En això consisteix tota la qüestió.

LA TEORIA DEL «COL·LECTIVISME BUROCRÀTIC».

Poc després de l'arribada de Hitler al poder, el «comunista d'esqueres» alemany Gugo Urbans arribà a la conclusió que en substitució del capitalisme hi ha una nova era històrica de «capitalisme d'estat». Els primers exemples d'aquest sistema són Itàlia, l'URSS i Alemanya. De la teoria d'Urbans no s'han tret, però, conclusions polítiques. Fa poc el «comunista d'esqueres» italià Bruno R[izzi]., antic membre de la Quarta Internacional, va arribar a la conclusió que en substitució del capitalisme hi ha un «col·lectivisme burocràtic» (*1. Bruno R. La bureaucratisation du monde. Paris; 1939, 350 p.). La nova burocràcia és una classe, la seua relació amb els obrers és col·lectiva i els proletaris s'han convertit en esclaus de l'explotador totalitari.

Bruno R. considera plegades l'economia planificada de l'URSS, el feixisme, el nacional-socialisme i el «nou acord» de Roosevelt. Tots aquests sistemes, sens dubte, tenen trets generals que en darrer terme es defineixen per les tendències col·lectives de la indústria moderna. Lenin fins i tot abans de la revolució d'octubre formulà els trets generals del capitalisme imperialista: forta concentració de les forces productives, acreció monopolista del capital amb l'estat, la tendència orgànica a la dictadura, com a resultat d'aquesta acreció. Els trets de centralització i col·lectivització defineixen alhora una política revolucionària i una de contrarevolucionària; però això no vol dri de cap manera que entre la revolució, el termidorisme, el feixisme i el «reformisme» americà siga possible de posar un signe igual. Bruno ha copsat el fet que les tendències de la col·lectivització prenen, degut a la prostració política de la classe obrera, la forma d'un «col·lectivisme burocràtic». El fenomen és en si indiscutible. Però quins són els límits, i quina és la seua importància històrica? Per nosaltres és una deformació transitòria, resultat del desenvolupament desigual dels diferents factors del procés social, mentre que Bruno R. li atribueix una formació social independent on la burocràcia és classe dirigent. Bruno R. té, amb tot, el mèrit de provar de traslladar la qüestió d'un cercle viciós de filosofades terminològiques a un pla de grans generalitzacions històriques. Per tant és més fàcil de veure el seu error.

Com molts ultraesquerranosos, Bruno R. identifica en essència l'estalinisme i el feixisme. D'una banda, la burocràcia soviètica ha adoptat els mètodes polítics del feixisme; de l'altra, la burocràcia feixista si bé es limita a mesures «parcials» d'intervenció estatal, es dirigeix i aviat arribarà a una

plena nacionalització de la indústria. La primera premisa és perfecta. La premisa de Bruno que és errònia és que l'«anti-capitalisme» feixista és capaç d'arribar a l'expropiació de la burgesia. Les mesures «parcials» d'intervenció estatal i de la nacionalització difereixen, de fet, d'una planificació estatal de la mateixa forma que les reformes difereixen de la revolució. Mussolini i Hitler únicament «coordinen» els interessos dels propietaris i «ajusten» les empreses capitalistes, a banda que ho fan bàsicament per objectius militars. Tot altre que l'oligarquia del Kremlin: té l'oportunitat de supervisar la indústria com un tot únic, precisament perquè la classe obrera de Rússia ha fet la revolució més gran de la història en les relacions de propietat. Aquesta diferència no es pot obviar.

Però encara que haguéssim d'admetre que l'estalinisme i el feixisme des d'objectius diferents arribarien en un futur al mateix tipus de societat explotadora («col·lectivisme burocràtic» en la terminologia de Bruno R.), això no eludiria l'impàs de la humanitat. La crisi del sistema capitalista no la causa tan sols el paper reaccionari de la propietat privada, sinó no pas menys el paper reaccionari de l'estat nacional. Si els diferents governs feixistes també aconseguissin de crear-se un sistema d'economia planificada, a banda dels moviments revolucionaris eventualment inevitables del proletariat que no han entrat en cap pla, restaria encara l'augment extrem de la lluita entre els estats totalitaris per la supremacia mundial. Les guerres devorarien els fruits d'una economia planificada i destruirien les bases de la civilització. Bertrand Russell creu que en realitat qualsevol estat victoriós podria unir, com a resultat de la guerra, en un vici totalitari tot el món. Però si encara es descartassen aquestes hipòtesis, fóra molt més que dubtós que l'«associació» militar tingués una estabilitat més gran que el món de Versalles. Les revoltes i repressions nacionals acabarien amb una nova guerra mundial que podria esdevindre la tomba de la civilització. No són els nostres desitjos subjectius, sinó el testimoni de la validesa objectiva que l'única eixida per la humanitat és la revolució socialista internacional. La seua alternativa és el retorn en la barbàrie.

EL PROLETARIAT I LA SEUA DIRECCIÓ.

Entre una classe i la seua direcció ens hauríem de dedicar a la qüestió de les relacions mútues amb una atenció especial. Ens hi limitarem als aspectes més essencials. Tan sols els «marxistes» vulgars que creuen que la política és el «reflexe» purament directe de l'economia, són capaços de pensar que la direcció reflecteix d'una forma purament directa una classe. De fet, la direcció en haver-se aixecat per damunt de la classe oprimida, cau inevitablement sota la pressió de la classe dirigent. La direcció dels sindicats americans, per exemple, «reflecteix» no tant el proletariat com la

burguesia. La selecció i l'educació de la direcció realment revolucionària, capaç de resistir a la pressió de la burgesia, és un problema extremadament difícil. La dialèctica del procés històric s'expressa de la forma més brillant en el proletariat del país més endarrerit, Rússia, en presentar la direcció més intel·ligent i coratjosa en aquelles condicions històriques. Contràriament, el proletariat del país de la més antiga cultura capitalista, Gran Bretanya, ha tingut i té encara la direcció més estúpida i servil.

La crisi de la societat capitalista que prengué el juliol del 1914 un caràcter obert, des del primer dia ha provocat greus crisis en la direcció proletària. En els vint anys que s'hi han escolat, el proletariat dels països capitalistes avançats no ha creat encara una direcció que es trobe al nivell dels problemes de la nostra època. L'experiència de Rússia ens diu, però, que aquesta direcció es pot crear (això no vol dir, és clar, que tinga garanties contra la degeneració). La qüestió s'hi posa doncs així: la necessitat històrica objectiva tota sola fornirà eventualment el camí de la consciència de l'avantguarda de la classe obrera, és a dir es desenvoluparà durant aquesta guerra i dels profunds sotrats que produirà, la direcció revolucionària genuïna capaç de dirigir el proletariat en la presa del poder?

La Quarta Internacional ha respost aquesta qüestió afirmativament no tan sols en el text del programa, sinó també en el fet de la seua existència. Al contrari, tota mena de representants decebuts i intimidats del pseudomarxisme reconeixen que la fallida de la direcció únicament «reflecteix» la incapacitat del proletariat per realitzar la missió revolucionària. No tots els nostres oponents expressen clarament aquesta idea. Però tots ells—ultraesquerranosos, centristes, anarquistes, per no dir els estalinians i els socialdemòcrates—s'espolsen la responsabilitat de la derrota i l'atribueixen al proletariat. Ningú d'ells assenyala sota quines condicions el proletariat esdevé capaç de fer la revolució socialista.

Si hem d'acceptar que les raons de les derrotes són les qualitats socials del proletariat aleshores la posició de la societat moderna s'hauria de declarar insoluble. En les condicions del capitalisme decadent el proletariat no creix ni numèricament ni cultural. No hi hauria per tant base per esperar que arribe mai a aixecar-se fins a posar-se al nivell del problema revolucionari. Tot una altra representació es fa qui ha entès el profund antagonisme entre l'aspiració orgànica, profunda i insuperable de les masses obreres de defugir el sagnant caos capitalista i el caràcter conservador, patriòtic induït per la burgesia en la llur direcció. Cal triar entre aquestes dues concepcions irreconciliables.

LA DICTADURA TOTALITÀRIA—CONDICIONADA PER UNA GREU CRISI, PER COMPTES DE SISTEMA ESTABLE.

La revolució d'octubre no és cap accident. Havia sigut esperada des de molt abans. Els fets han confirmat una predicció. La degeneració no nega en cap pensament marxista la predicció que un estat obrer aïllat a Rússia no pot continuar indefinidament. Per dir la veritat, consideram més probable l'ensulsiada de l'estat obrer que la seua regeneració; i per dir-la més encara, no dissociam estrictament aquestes dues possibilitats. Ja que no es contradiuen del tot. La degeneració arribaria a la fi a un determinat estadi de l'ensulsiada.

El sistema totalitari, de caire estalinianà o feixista, tan sols pot ésser un sistema temporal, transitori. La dictadura en la història era en general el resultat i la característica d'una crisi social especialment forta, no mai un sistema estable. La crisi forta no pot ésser una condició permanent de la societat. L'estat totalitari és capaç durant un temps de reprimir les contradiccions socials, però no és capaç d'immortalitzar-se. Les monstruoses purgues de l'URSS són la prova que la societat soviètica aspira íntegrament a lliurar-se de la burocràcia.

És curiós que, de la mateixa forma que en les purgues d'Stalin Bruno R. veu la prova que la burocràcia esdevingué una classe dirigent ja que tan sols una classe dirigent és capaç, en la seua opinió, de prendre mesures tan àmplies (Per dir la veritat, en la darrera part del llibre, que consisteix en fantàstiques contradiccions, Bruno R., de forma ben raonada i articulada nega la seua pròpia teoria del «col·lectivisme burocràtic», exposada en la primera part del llibre, i declara que l'estalinisme, el feixisme i el nazisme són formacions parasitàries transitòries, un càstic històric de la impotència del proletariat. En altres mots, després d'haver sotmès les idees de la Quarta Internacional a la crítica més forta, Bruno R. inesperadament torna a aquestes idees, però únicament per inicia una nova sèrie de vacil·lacions. No tenim cap raó per seguir de prop un autor que es troba tan fora d'equilibri. Ens interessen les raons amb les quals prova de demostrar la idea de la burocràcia com a classe). S'oblida, però, que el tsarisme que no era cap «classe», també es permeté de fer accions àmplies de purga, fins i tot durant el període on s'apropava a la destrucció. Les dimensions i les monstruoses falsedats de les purgues d'Stalin demostren que no hi ha cap millor aliat que la incapacitat de la burocràcia de convertir-se en una classe dirigent estable i són símptomes de la seua propera agonia. Caurem en la posició ridícula d'atorgar a les oligarquies bonapartistes el nom de nova classe dirigent uns anys o fins i tot uns mesos abans de la seua terrible

caiguda? Tan sols una exposició clara de la qüestió hauria de preservar en la nostra opinió els camarades d'experiments terminològics i de generalitzacions massa apresades.

EL RITME DE LA REVOLUCIÓ INTERNACIONAL I LA REVIFALLA DE L'URSS.

Un quart de segle semblava un termini massa curt per la reconstrucció revolucionària de l'avantguarda proletària internacional i un termini massa llarg per la preservació del sistema soviètic en un país endarrerit i aïllat. Per això la humanitat paga ara amb una nova guerra imperialista. Però l'objectiu principal de la nostra època no ha canviat, per la simple raó que no s'ha resolt. Un enorme actiu del quart de segle que s'acaba i un compromís invaluable de futur és el fet que un dels grups del proletariat mundial ha aconseguit de mostrar a la pràctica com es pot resoldre el problema.

La segona guerra imperialista posa el problema del poder en un estadi històric superior. No tan sols amenaça l'estabilitat dels sistemes existents, sinó també la capacitat del proletariat d'assaltar-los. Els resultats d'aquesta amenaça tindran, sens dubte, una importància crucial en la nostra valoració de l'època moderna, com a època de la revolució proletària. Si, contra tots els indicis, durant l'actual guerra o en els temps immediatament posteriors la revolució d'octubre no troba continuació en un dels països avançats; si, al contrari, el proletariat és refusat allà on s'alce;—aleshores sens dubte hauríem de qüestionar-nos una revisió del nostre concepte de l'època actual i de les seues forces motrius. La qüestió no versaria aleshores de quina etiqueta acadèmica cal enganxar a l'URSS o a la colla d'Stalin, sinó en com valorar la perspectiva històrica mundial de les properes dècades, si no de segles: ens apropam a una època de revolució social i de societat socialista o a una època de societat decadent de burocràcia totalitària?

El doble error bàsic d'autors com Gugo Urbans i Bruno R., seria que ells, de primer proclamen aquest darrer sistema com a consolidat; de segon, el declaren la llarga condició intermèdia d'una societat entre el capitalisme i el socialisme. De totes formes és prou clar que si el proletariat internacional, com a resultat de l'experiència de tota la nostra època i de la nova guerra actual, apareix incapaç d'esdevindre el senyor de la societat això suposaria l'ensulsiada de tota esperança d'una revolució socialista ja que és impossible esperar unes altres condicions més favorables; amb tot ningú no pot esperar-se això.

Cap marxista en l'actualitat té el més petit dret (llevat del «dret» a la decepció i la impotència) a treure la conclusió que el proletariat ha exhaurit

les oportunitats revolucionàries i que hauria de deixar de queixar-se de la dominació durant l'època immediata. Vint-i-cinc anys en la immensitat de la història quan es tracta del canvi més profund en els sistemes econòmics i culturals, no és més que una hora en la vida humana. Quina persona degut a fracassos empírics d'una hora o d'un dia rebutja l'objectiu que s'ha traçat en base a l'experiència i l'estudi de tota la seua vida anterior? En mig d'una paorosa reacció russa (1907-1917) començarem amb les oportunitats revolucionàries que havia deixat el proletariat rus el 1905. En mig de la reacció mundial hauríem de començar amb les oportunitats deixades pel proletariat rus el 1917. La Quarta Internacional ho s'ha denominat casualment el partit mundial de la revolució socialista. El nostre camí és constant. Som per la revolució internacional i, per tant, per la revifalla de l'URSS com a estat obrer.

LA POLÍTICA EXTERIOR ÉS LA CONTINUACIÓ DE LA INTERIOR.

Què defensam a l'URSS? No res que s'assemble als països capitalista, i sí allò que hi difereix. A Alemanya també predicam la revolta contra la burocràcia dirigent però únicament per enderrocar immediatament la propietat capitalista. A l'URSS l'enderrocament de la burocràcia és necessària per mantindre la propietat estatal. Tan sols en aquest sentit som per la defensa de l'URSS.

Ningú del nostre entorn dubta que els obrers soviètics haurien de defensar la propietat estatal no tan sols de la burocràcia parasitària, sinó també de les tendències cap al sistema de propietat privada, per exemple per part de l'aristocràcia de les granges col·lectives. Però de fet la política exterior és la continuació de la interna. Si en política interna relacionam la protecció de les conquestes de la revolució d'octubre a la lluita sense compromisos contra la burocràcia hauríem de fer igual en la política exterior. Per dir la veritat, Bruno R., en reconèixer que ja ha guanyat el «col·lectivisme burocràtica» en tota regla, ens assegura que ningú no amenaça una propietat estatal, ja que Hitler (i Chamberlain?) hi són tan interessats com Stalin. Malauradament, les afirmació de Bruno R. no són gens raonades. En cas d'una victòria, Hitler començaria probablement per respondre a la demanda dels capitalistes alemanys que se'ls retornen les propietats llevades; després atorgarà la mateixa restauració a la propietat dels anglesos, francesos, belgues, amb la idea d'arribar a acords amb ells pel que fa a l'URSS; a la fi, farà d'Alemanya l'accionista de les principals empreses estatals de l'URSS en interès de la maquinària militar alemany. Ara Hitler és l'aliat i amic d'Stalin; però si Hitler mitjançant Stalin esdevé el vencedor del front occidental, demà girarà les armes contra l'URSS. I a la fi,

Chamberlain actuaria en el cas respectiu d'una forma ben poc diferent de Hitler.

DEFENSA DE L'URSS I LA LLUITA DE CLASSES.

Els errors en la qüestió de la defensa de l'URSS es deriven molt sovint d'una comprensió errada dels mètodes de «defensa». La defensa de l'URSS no suposa de cap manera un apropament a la burocràcia del Kremlin, l'acceptació de la seua política o la reconciliació amb la política dels seus aliats. En aquesta qüestió, com en les altres, romanem completament damunt la base de la lluita internacional de classe.

El diari francès «Què faire?» va escriure fa poc: en la mesura que els «trotskistes» són derrotistes en relació a França i Anglaterra són també derrotistes en relació a l'URSS. En altres mots: si voleu defensar l'URSS, hauríeu d'abandonar el derrotisme en relació a l'imperialisme dels aliats. «Què faire?» esperava que els aliats de l'URSS serien les «democràcies». Que pensen ara aquests intel·ligents homes, no ens ho diuen clarament. Però això no té importància, ja que és el mètode qui falla. Refusar el derrotisme en relació a l'imperialisme del camp al que avui o demà se sume l'URSS, suposaria llençar els obrers del camp oposat al partit dels llurs governs; suposaria refusar el derrotisme en general. El refús del derrotisme en situacions de guerra imperialista equival al refús de la revolució socialista. El refús de la revolució—en nom de la «defensa de l'URSS»—condemnarà l'URSS a la putrefacció i destrucció finals.

La «defensa de l'URSS», en la interpretació de la Comintern, així com la «lluita contra el feixisme» d'ahir, es basa en el refús d'una política independent de classe. El proletariat es transforma—en ocasions diferents, en condicions diferents, però sempre i de forma invariable—en força auxiliar d'un camp burgès contra l'altre. Com a contrapès part dels nostres camarades diuen: com que no volem convertir-nos en instrument d'Stalin i dels seus aliats refusam la defensa de l'URSS. En això, però, mostren únicament que la llur concepció de la «defensa» coincideix bàsicament amb la concepció dels oportunistes; no pensen en una política independent del proletariat. De fet defensam l'URSS com defensam les colònies i resollem tots els nostres problemes, sense donar suport a uns governs imperialistes contra uns altres, i com a mètode de la lluita internacional de classe en les colònies, alhora que en les metròpolis.

No som un partit governamental, som un partit d'oposició irreconciliable, no tan sols en els països capitalistes, sinó també a l'URSS. Els nostres problemes que inclouen la «defensa de l'URSS» no els realitzam a través dels governs burgesos ni tan sols del govern de l'URSS, sinó en la profunda

i extrema educació de les masses, mitjançant la propaganda, a través d'una exposició a l'obrer quant a què cal defensar i què cal subvertir. Aital «defensa» no pot donar resultats directes miraculosos. Però tampoc no els cerquem. A banda, som una minoria revolucionària. La nostra feina s'hauria de dirigir als obrers en els qui tenim influència, i amb l'estimació correcta dels esdeveniments no deixar-nos prendre per sorpresa i fer avançar l'opinió pública de la classe a la solució revolucionària dels problemes que encaram.

La defensa de l'URSS coincideix per nosaltres amb la preparació de la revolució internacional. Sols ens són permesos els mètodes que no contradiguen els interessos de la revolució. La defensa de l'URSS es relaciona amb la revolució socialista internacional com un problema tàctic a un d'estratègic. La tàctica se subordina a l'objectiu estratègic i en cap cas no pot contradir-la.

LA QÜESTIÓ DE LES ZONES OCUPADES.

Ara bé, quan escrivim aquestes línies, la qüestió del destí de les àrees ocupades per l'Exèrcit Vermell roman encara poc clar. Les dades per cable són incoherents, ja que totes dues parts menteixen força; i les actituds reals en un lloc, sens dubte, encara no són extremadament segures. La part coneguda de les terres ocupades entrarà sens dubte en l'estructura de l'URSS. En quina forma?

Admetem per un moment que, sota l'acord amb Hitler, el govern de Moscou deixa intactes en les àrees ocupades els drets a la propietat privada i que es limita a un «control» de caire feixista. Aquesta concessió tindria un caràcter profundament bàsic i podria esdevindre el punt inicial del nou capítol del sistema soviètic, i en conseqüència també una nova valoració, per part del nostre partit, de la natura de l'estat soviètic.

És més probable, però, que en les àrees que hagen d'entrar en l'estructura de l'URSS, el govern de Moscou duga a terme mesures expropiadores dels grans propietaris i la nacionalització dels mitjans de producció. Aquesta línia és més probable no perquè la burocràcia siga fidel al programa socialista sinó perquè no vol ni pot compartir l'autoritat i els privilegis relacionats amb ella amb les antigues classes dirigents de les àrees ocupades. Ací l'analogia surt tota sola. El primer Bonaparte ha suspès la revolució mitjançant una dictadura militar. Amb tot, quan els exèrcits francesos envaïen Polònia, Napoleó signa el decret: «la servitud és abolida». Aquesta mesura no la dicten les simpaties de Napoleó envers la pagesia ni als principis democràtics, sinó al simple fet que la dictadura bonapartista recolzava no en la propietat feudal sinó en la burgesa. Com

que la dictadura bonapartista d'Stalin no es basa en la propietat privada, la invasió estatal de l'Exèrcit Vermell a Polònia hauria de comportar la liquidació de la propietat capitalista privada de tal forma que dugués als territoris ocupats un sistema en relació al de l'URSS.

La mesura revolucionària en el sentit d'«expropiem els expropiadors» es du a terme en aquest cas d'una forma militar-burocràtica. La crida a l'expressió amater de les masses dels nous territoris—i sense aquesta crida, assenyada i ben prudent, és impossible d'establir un nou sistema—serà sens dubte reprimida demà amb mesures polítiques implacables per garantir l'hegemonia de la burocràcia damunt els espontanis en les masses revolucionàries. Un part de la qüestió és aquesta. Però n'hi ha una altra. En crear una oportunitat d'ocupació de Polònia mitjançant la unió militar amb Hitler, el Kremlin ha decebut profundament i continua a decebre les masses de l'URSS i això ha dut a la plena descomposició dels rengles de la pròpia Comintern. El principi criteri polític per nosaltres no són les transformacions de la propietat en tal o tal territori per importants que puguen ésser per si mateixos, sinó el canvi en la consciència i organització del proletariat mundial, l'augment de la seua capacitat de defensar les antigues conquestes i fer-ne de noves. Aquest és l'únic punt decisiu de mira d'una política de Moscou considerada en general, que n'amaga el caràcter reaccionari i que roman el principal obstacle en el camí de la revolució internacional.

La nostra estimació general del Kremlin i la Comintern no canvia, però, el fet individual que la nacionalització de les relacions de propietat en les àrees ocupades és en si una mesura progressiva. És necessari reconèixer-ho obertament. Si Hitler demà gira els exèrcits cap a orient per restaurar l'«ordre» en la Polònia Oriental, els obrers avançants defensarien contra Hitler els noves relacions de propietat establertes bonapartistaicament per la burocràcia soviètica.

NO CANVIAM EL RITME.

La nacionalització dels mitjans de producció, hem dit, és una mesura progressiva. Però el seu caràcter progressiu és relatiu, el seu pes depèn de tot un seguit d'altres factors. Així, primer que tot, cal establir quina expansió del territori de l'autocràcia i parasitisme burocràtics, cobert de mesures «socialistes», pot augmentar el prestigi del Kremlin, generar il·lusions quant a l'oportunitat de substituir la revolució proletària amb maniobres burocràtiques, etc. Això supera fortament el caràcter progressiu de les reformes d'Stalin a Polònia. Per tal que la nacionalització de la propietat en les àrees ocupades, així com en l'URSS, esdevinga una base realment progressiva, és a dir desenvolupament socialista, cal enderrocar la

burocràcia moscovita. El nostre programa manté, per tant, plena força. Els esdeveniments no ens agafen desprevinguts. Tan sols cal interpretar-los correctament. Cal entendre clarament que en el caràcter de l'URSS i en la seua situació mundial s'hi contenen fortes contradiccions. És impossible d'alliberar-los d'aquestes contradiccions mitjançant enfocament terminològics («estat obrer», «no estat obrer»). Cal prendre els fets com són. Cal construir una política, a partir de les relacions i contradiccions reals.

No atribuïm al Kremlin cap missió història. Èrem i som contraris a la conquesta de noves àrees pel Kremlin. Som per la independència de la Ucraïna soviètica i si els bielorussos volen, de la Bielorrússia soviètica. Alhora en les zones de Polònia ocupades per l'Exèrcit Vermell, els partidaris de la Quarta Internacional accepten la participació més decidida entre els terratinents i capitalistes expropiats, en les inversions dels pagesos propietaris, en la creació de consells i comitès obrers, etc. Matenen per tant la independència política, la lluita durant les eleccions als consells i comitès de fàbrica per la llur plena independència de la burocràcia, realitzen una agitació revolucionària en la línia de la desconfiança envers el Kremlin i les seues agències locals.

Hauríem de tindre present, però, que Hitler pot girar les armes cap a orient i interferir en les àrees ocupades per l'Exèrcit Vermell. En aquestes condicions els partidaris de la Quarta Internacional, no n'hi ha prou amb no canviar d'atitud envers l'oligarquia del Kremlin, sinó que cal presentar com a problema urgent del moment, el rebuig militar a Hitler. Els obrers ens diran: «no podem concedir a Hitler l'enderrocament d'Stalin, és el nostre problema». Durant la lluita militar contra Hitler, els obrers revolucionaris provaran d'establir amb els combatents de base de l'Exèrcit Vermell relacions d'estreta companyonia. Amb forts cops amb les armes a la mà contra Hitler, els bolxevics-leninistes realitzaren alhora una agitació revolucionària contra Stalin, i, en l'estadi adient possiblement pel seu enderrocament.

Aquesta «defensa de l'URSS» distaria com el cel de la terra de la defensa oficial que es realitza ara sota la consigna: «per la mare pàtria, per Stalin!». La nostra defensa de l'URSS es realitza sota la consigna: «pel socialisme, per la revolució internacional, contra Stalin!». Perquè en la consciència de les masses aquestes dues menes de «defenses de l'URSS» no es barregen, cal ésser capaços de formular clarament i precisa les consignes adients a les condicions concretes. Però primer que tot cal establir clarament què protegim exactament així com contra qui ho protegim. Les nostres

consignes no provocaran confusió en les masses únicament si veiem clarament els problemes.

CONCLUSIONS.

No tenim de moment cap base per canviar la nostra posició de principi en relació a l'URSS.

La guerra accelera els diferents processos polítics. Pot accelerar el procés de revifalla revolucionària de l'URSS. Però pot accelerar el procés de la seua degeneració final. Cal, per tant, observar estretament i gens esbiaixada els canvis que la guerra comporten en la vida interna de l'URSS amb prou temps per reportar-los.

Els nostres problemes en les àrees ocupades són fonamentalment els mateixos que en l'URSS; però com que els esdeveniments s'hi presenten d'una forma més clara, ens ajuden a il·luminar millor els nostres problemes generals en relació a l'URSS.

Cal formular les nostres consignes de forma que els obrers vegem clarament què defensam exactament a l'URSS (una propietat estatal i una economia planificada) i contra què lluitam implacablement (la burocràcia parasitària i la seua Comintern).

No cal oblidar ni un moment que la qüestió de l'enderrocament de la burocràcia soviètica se subordina per nosaltres a la qüestió de la preservació de la propietat estatal dels mitjans de producció a l'URSS; que la qüestió de preservació d'una propietat estatal dels mitjans de producció de l'URSS se subordina per nosaltres a la qüestió de la revolució proletària internacional.

L. Trockij.

Coyoacán, 25 de setembre del 1939.

LLETRA A SHERMAN STANLEY

(8 octubre 1939)

8 d'octubre de 1939

Volgut camarada Stanley:

Rebí la seua lletra a O'Brien en vista de la seua marxa. La lletra em produí una estranya impressió perquè, al contrari del que succeeix amb els seus excel·lents articles, estava plena de contradiccions.

No he rebut encara cap material sobre el pla ni conec el text de la resolució majoritària ni de la de M. S., però puc assegurar-li que no hi ha oposició irreconciliable entre els dos textos. Afirmar-vostè que el partit està a la vora del desastre, per què? Encara que hi hagués hagut dues posicions *irreconciliables*, no seria un "desastre", sinó la necessitat de portar la lluita política fins al final. Però si les dues postures no són més que matisos del mateix punt de vista expressat en el programa de la IV Internacional, ¿com pot anomenar catàstrofe una divergència "sense fonament" (segons les seues pròpies paraules)? Que la majoria preferís el seu propi matís (si és només un matís) és natural. Però el que és absolutament antinatural és que la minoria diga: "perquè vosaltres, la majoria, preferiu la vostra pròpia interpretació i no la nostra, nosaltres, la minoria, pronostiquem una catàstrofe". Per part de qui? Vostè diu: "veig les coses objectivament, per damunt de les distintes faccions". La meua impressió no és aqueixa, en absolut.

Escriu, per exemple, que al meu article "*per un o altre motiu*, li mancava una pàgina". Expressa d'aquesta manera una sospita verinosa envers els camarades responsables. La pàgina hi mancava a causa d'un error en l'oficina d'ací, i ja he enviat un text complet perquè el traduisquen. El seu argument sobre l'"*imperi obrer*" em sembla una idea desafortunada. Hom acusà els bolxevics de tenir un "programa d'expansió tsarista" des del primer dia de la Revolució d'Octubre. Fins a un estat obrer pur tendeix a l'expansió i les seues línies geogràfiques coincidiran necessàriament amb les de l'expansió tsarista, perquè una revolució no sol canviar la geografia. Allò que critiquem a la banda del Kremlin no és l'expansió ni la direcció de l'expansió, sinó els mètodes burocràtics i contrarevolucionaris de l'expansió. Però, al mateix temps, i ja que com a marxistes hem de veure objectivament els fets històrics, hem de reconèixer que ni el tsar, ni Hitler, ni Chamberlain, han tingut el costum d'abolir la propietat privada en els

països ocupats i aquest fet, tan progressiu, depèn d'un altre: que la Revolució d'Octubre encara no ha estat totalment aixafada per la burocràcia, que en últim terme es veu obligada a prendre mesures que hem de recolzar en determinades situacions contra els enemics imperialistes. Aquestes mesures progressistes són, naturalment, molt menors que l'activitat contrarevolucionària generalitzada que porta a terme la burocràcia; per això és pel que considerem necessari destruir-la...

Els camarades estan indignats pel pacte Hitler-Stalin. És natural. Volen prendre's la revenja amb Stalin. Molt bé. Però avui encara no estem preparats per a destruir el Kremlin immediatament. Alguns camarades es conformen amb una satisfacció purament voluntarista: li lleven a l'URSS el títol d'Estat Obrer, com li lleva Stalin a un funcionari caigut en desgràcia l'Ordre de Lenin. A mi açò em sembla, benivolgut amic, un poc infantil. La sociologia marxista i la histèria són absolutament irreconciliables.

Salutacions del camarada,
Crux (Lev Trotski)

NOVAMENT I UNA VEGADA MÉS SOBRE LA NATURALESIA DE L'URSS

(18 octubre 1939)

Psicoanàlisi i marxisme

Alguns camarades, o antics camarades, com Bruno R., obliden passades discussions i decisions de la IV Internacional i intenten explicar psicoanalíticament la meua estimació personal envers l'URSS. "Com Trotski participà en la Revolució Russa, li resulta difícil renunciar al concepte d'estat obrer que implica per a ell la raó de la seua vida", etcètera. Crec que el vell Freud, que era molt perspicaç, hauria tirat ben bé les orelles a aquesta mena de psicoanàlisi. Naturalment que mai gosaria fer-ho jo. Almenys, puc assegurar als meus crítics que subjectivament i sentimental estic de la seua part.

La conducta de Moscou, que ha sobrepasat tots els límits de l'abjecció i el cinisme, provoca fàcilment la rebel·lió en cada revolucionari proletari. La rebel·lió engendra necessitat de rebuig. Quan no disposen de força per a l'acció immediata, els revolucionaris impacients solen recórrer a mètodes artificials. Així neix, per exemple, la tàctica del terrorisme individual. Més sovint es recorre als embolics, els insults i les imprecacions. En el cas que ens ocupa, alguns dels nostres camarades s'inclinen manifestament pel

terrorisme “terminològic”. No obstant, i àdhuc des d’aquest punt de vista, el mer fet de qualificar de “classe” la burocràcia és inútil. Si la canalla bonapartista és una classe, resulta que no és, un avortament, sinó un fill de la història. Si el seu saqueig parasitari és “explotació” en el sentit científic del terme, significa que la burocràcia té un futur com a classe indispensable per a determinat mode de producció. Heus aquí el final feliç amb què es troben els rebels impacients que s’allunyen de la disciplina marxista!

Quan un mecànic sentimental examina un cotxe en què, posem per cas, uns gàngsters han escapat de la policia per una mala carretera, i s’hi troba amb els pneumàtics rebentats, el xassís trencat i el motor mig engripat, pot exclamar: “Açò no és un cotxe, ves a saber què és açò!”. Una estimació d’aquest tipus no tindrà caràcter tècnic o científic, però expressarà força bé la legítima reacció del mecànic davant de l’obra dels gàngsters. Suposem que el mecànic ha de reconstruir aqueix objecte que ha denominat “ves a saber què és açò”. En aqueix cas, haurà de començar per reconèixer que allò que té davant és un cotxe espatllat. Determinarà quines parts estan encara bé i quines cal reparar, per a decidir per on començar el treball. El treballador amb consciència de classe ha d’adoptar una actitud semblant envers l’URSS. Té perfecte dret a dir que els gàngsters de la burocràcia han transformat l’estat obrer en un “ves a saber què és açò”. Però quan supera la primera reacció i s’enfronta políticament amb el problema, es veu obligat a reconèixer que té davant de si un estat obrer espatllat, amb el motor de l’economia engripat, però que encara camina i que pot arreglar-se només canviant algunes peces. Clar que açò és només una analogia. Però no la pitjor que es pot fer.

“Un estat obrer contrarevolucionari”

Diuen alguns: “Si continuem considerant l’URSS com un estat obrer, haurem de crear una nova categoria: l’“estat obrer contrarevolucionari”. Aquest argument intenta excitar la nostra imaginació contraposant una bona norma programàtica a una realitat miserable i, fins i tot, repugnant. ¿No estem farts de veure com, des de 1923, l’URSS exerceix un paper cada vegada més contrarevolucionari en l’arena internacional? ¿Hem oblidat l’experiència de la Revolució xinesa, de la vaga general anglesa de 1926 o la tan recent de la Revolució Espanyola? Hi ha dues Internacionals obreres completament contrarevolucionàries. Alguns semblen haver-ho oblidat. Els sindicats francesos, anglesos i nord-americans recolzen totalment la política contrarevolucionària de les seues burgesies respectives. Açò no ens impedeix anomenar-los “sindicats”, recolzar els seus avanços i defensar-los contra la burgesia. ¿Per què no podem utilitzar el mateix mètode amb el “estat obrer contrarevolucionari”? En últim terme, un estat obrer és un

sindicat que ha assolit el poder. La diferència d'actitud entre ambdós casos és que els sindicats tenen una llarga història, i ja ens hem acostumat a considerar-los com a realitats, no com a "categories" del nostre programa. En allò que fa a l'estat obrer, però, s'ha demostrat que hi ha una incapacitat d'aprendre i apropar-s'hi considerant-lo com a un fet històric real que no està subordinat la nostre programa.

"Imperialisme"?

Hem d'anomenar "imperialisme" l'actual expansió del Kremlin? Primer, hem d'establir el contingut social d'aquest terme. La història ha conegut l'"imperialisme" romà basat en l'esclavisme, l'imperialisme de la propietat feudal de la terra, el del capital industrial i comercial, l'imperialisme de la monarquia tsarista... La força motora de l'oligarquia de Moscou és indubtablement l'ansia d'augmentar el seu poder, el seu prestigi, els seus guanys. Aquest és un element de l'"imperialisme", en l'ampli sentit de la paraula, que caracteritzà les monarquies, oligarquies, castes dominants, estaments medievals i classes en el passat. No obstant, en la literatura contemporània, almenys en la marxista, l'imperialisme es defineix com una política expansionista per a finançar el capital, amb un contingut econòmic molt determinat. Emprar el terme "imperialisme" per a la política exterior del Kremlin, sense especificar clarament què significa, equival a equiparar la política de la burocràcia bonapartista amb la del capital monopolista, sobre la base que ambdós utilitzen la força militar com a mitjà d'expansió. Semblant identificació, que només pot crear confusió, és molt més pròpia de socialdemòcrates petitburgesos que no de marxistes.

Continuació de la política imperialista dels tsars

El Kremlin participa en una nova partició de Polònia, el Kremlin s'apodera dels països bàltics, el Kremlin es gira sobre els Balcans, Pèrsia i Afganistan; amb d'altres paraules, el Kremlin continua la política imperialista dels tsars. ¿No tenim dret, doncs, a qualificar d'imperialista la política del Kremlin? Però aquest argument historicogeogràfic no és més convincent que els altres. La revolució proletària, nascuda en l'imperi dels tsars, intentà des del principi, i ho assolí durant un temps, conquerir els països bàltics; intentà penetrar en Romania i Pèrsia i una vegada arribà amb els seus exèrcits fins a Varsòvia (1920). Les línies d'expansió de la Revolució foren les mateixes que les del tsarisme, perquè la revolució no canvià les condicions geogràfiques. Precisament per açò, els menxevics d'aleshores parlaren de l'"imperialisme bolxevic", calcat de la diplomàcia

tsarista. Els demòcrates petitburgesos repeteixen avui aquest argument. Repetisc: no tenim cap raó per a imitar-los.

Agents de l'imperialisme?

No obstant, junt amb el problema de com denominar la política expansionista de l'URSS, està el del suport que el Kremlin està prestant a l'imperialisme de Berlín. Primer que res, cal establir ací que (sota determinades condicions, fins a un cert punt i de determinada forma) fins a un estat obrer completament sa hauria de recolzar inevitablement un o altre imperialisme, perquè li seria completament impossible trencar les cadenes de relacions d'un món imperialista. El pacte de Brest-Litovsk indubtablement reforçà temporalment Alemanya contra França i Gran Bretanya. Un estat obrer aïllat no té més remei que maniobrar entre els camps imperialistes hostils. Maniobrar implica recolzar temporalment un contra l'altre. Saber en cada moment a qui pot resultar més profitós o menys perillós recolzar, no és una qüestió de principi, sinó de càlcul pràctic i de visió de conjunt. Els inevitables desavantatges de prestar suport a un estat burgès contra un altre s'equilibren a bastament pel fet que açò permet l'estat obrer aïllat continuar existint.

Però hi ha maniobres i maniobres. En Brest-Litovsk el govern soviètic sacrificà la independència nacional d'Ucraïna a canvi de salvar l'estat obrer. Ningú podia parlar de traïció a Ucraïna, perquè tots els obrers conscients compregueren el seu caràcter forçós d'aquest sacrifici. El cas de Polònia és completament diferent. El Kremlin no ha plantejat mai la qüestió que estigués obligat a sacrificar Polònia. Es jacta cínicament, per contra, de la seua astúcia, cosa que atenta contra els més elementals sentiments democràtics de les classes oprimides de tot el món i afebleix enormement la situació internacional de la Unió Soviètica. La transformació econòmica dels països ocupats no compensa açò ni en la desena part!

Tota la política exterior del Kremlin es basa, generalment, en un guilopo adorn de l'imperialisme "amic", i açò significa sacrificar els interessos fonamentals del moviment obrer mundial a canvi d'avantatges secundaris i inestables. Després d'haver drogat durant cinc anys els treballadors amb eslògans com la "defensa de les democràcies", Moscou és avui còmplice de la política de pillatge de Hitler, Açò no converteix l'URSS en un estat imperialista, però Stalin i la seua Comintern són, sens dubte, els agents més valuosos amb què compta l'imperialisme.

Si volem definir exactament la política exterior del Kremlin, hem de dir

que és la política de la burocràcia bonapartista d'un estat obrer degenerat, en un entorn imperialista. Aquesta definició no és tan curta ni tan sonora com "política imperialista", però, per contra, és més precisa.

El mal menor

L'ocupació de la Polònia Oriental per l'Exèrcit Roig és segurament un mal menor en comparació amb l'ocupació d'altres territoris pels nazis. Però aquest "mal menor" s'obtingué perquè Hitler s'assegurà prèviament un mal molt major. Si algú incendia, o ajuda a incendiar una casa i després salva cinc dels seus deu ocupants per a convertir-los en els seus propis semiesclaus, es produeix un "mal menor" en relació a si s'haguessen cremat els deu. Però no està clar que aquest piròman meresca una medalla pel rescat. I si, malgrat tot, se la donaren, caldria afusellar-lo immediatament, com l'heroi d'una novel·la de Víctor Hugo.

"Missioners armats"

Robespierre digué una vegada que a la gent no li agraden els missioners amb baionetes. Però el que volia dir és que és impossible imposar a un poble idees o institucions revolucionàries per la força de les armes. Açò no significa, no obstant, que siga inadmissible intervenir militarment en un país per tal de cooperar amb la revolució. Però una intervenció d'aquest tipus, derivada d'una política revolucionària internacional, ha d'ésser entesa pel proletariat internacional i ha de correspondre als desigs de les masses treballadores del territori on s'endinsen les tropes revolucionàries. La teoria del socialisme en un sol país no pot crear aquesta solidaritat internacional activa, l'única capaç de justificar i preparar la intervenció armada. El Kremlin planteja i resol el problema de la intervenció militar com fa tota la seua política; completament al marge de les idees i sentiments de la classe treballadora internacional. Per això, els darrers "èxits diplomàtics" del Kremlin el comprometen monstruosament i han creat la confusió en els rengles del proletariat de tot el món.

Insurrecció en dos fronts

Però, si hom planteja així la qüestió (diuen alguns camarades) ¿és adequat parlar de la defensa de l'URSS i de les províncies ocupades? ¿No seria més correcte cridar els obrers i camperols de tota Polònia a lluitar, tant contra Hitler, com contra Stalin? Naturalment, això és força atractiu. Si sorgeix simultàniament la revolució en Alemanya i a l'URSS, incloent-hi les noves

províncies ocupades, es resoldrien molts problemes d'un sol colp. Però no podem basar la nostra política únicament en allò més favorable, en la millor combinació de circumstàncies. El problema és: ¿què fem si Hitler, abans de ser aixafat per la revolució, ataca Ucraïna abans que la revolució haja destruït Stalin? ¿Hauran de lluitar en aquest cas els partidaris de la IV Internacional contra Hitler, el mateix que lluitaren en les files de l'Espanya republicana contra Franco? Estem totalment, i en el més ampli sentit, a favor d'una Ucraïna lliure, tant de Hitler, com de Stalin. Però, ¿què fer si, abans d'haver obtingut aqueixa independència, Hitler intenta apoderar-se d'aqueixa Ucraïna que està davall el domini de la burocràcia stalinista? La IV Internacional contesta: defensarem de Hitler la Ucraïna esclavitzada per Stalin.

“Defensa incondicional de l'URSS”

Què significa defensa “incondicional” de l'URSS? Significa que no li posem condicions a la burocràcia. Significa que, independentment dels motius o causes de la guerra, defensem les bases socials de l'URSS, si es veuen amenaçades per l'imperialisme. Alguns camarades pregunten: i si demà l'Exèrcit Roig envaeix l'Índia i comença a ofegar-hi un moviment revolucionari, ¿el recolzarem en aquest cas? Aquesta pregunta no és del tot coherent. En primer lloc, no està clar per què implicar l'Índia. És més senzill preguntar: i si l'Exèrcit Roig amenaça els obrers i camperols de l'URSS que es posen en vaga contra la burocràcia, el recolzarem o no? La política exterior és una continuació de la interna. Mai hem promès recolzar totes les accions de l'Exèrcit Roig, que és un instrument a mans de la burocràcia bonapartista. Hem promès defensar l'URSS en tant que estat obrer, i només el que hi ha dins d'ella, que és característic d'un estat obrer.

Un hàbil casuista pot argumentar: Si l'Exèrcit Roig, independentment de la classe de “treball” que estiga realitzant a l'Índia, és derrotat pels insurgents indis, açò debilitaria l'URSS. Li respondríem: La derrota d'un moviment revolucionari a l'Índia, amb la cooperació de l'Exèrcit Roig, significaria un perill molt major per a les bases socials de l'URSS que un contratemps episòdic d'un destacament contrarevolucionari de l'Exèrcit Roig a l'Índia. La IV Internacional ha de distingir en cada cas quan l'Exèrcit Roig no és més que una arma a mans de la reacció bonapartista i quan està defensant les bases socials de l'URSS.

Un sindicat dirigit per reaccionaris organitza una vaga per a impedir l'accés dels negres a una determinada branca de la indústria, ¿recolzaríem una vaga tan vergonyosa? Naturalment, no. Però imaginem que els amos, aprofitant-se d'aquesta vaga, tracten d'aixafar els sindicats i d'impedir tota

defensa organitzada dels treballadors. En aquest cas, defensarem els sindicats com a qüestió de principi, malgrat el caràcter reaccionari de la seua direcció. ¿Per què no podem aplicar a l'URSS aquesta mateixa política?

La norma fonamental

La IV Internacional ha establert definitivament que, en tots els països imperialistes, estiguen aliats o en contra de l'URSS, els partits proletaris han de desenvolupar durant la guerra la lluita de classes amb el propòsit de fer-se amb el poder. Al mateix temps, el proletariat no ha de perdre de vista els interessos de la defensa de l'URSS (i de les revolucions en les colònies) i, en cas necessari, pronunciar-se a favor de l'acció més decisiva, com és ara, vagues, sabotatges, etcètera. Les relacions de poder han canviat sensiblement des que la IV Internacional formulà aquesta norma, però la seua validesa roman. Si demà Anglaterra o França amenacen Moscou, els treballadors anglesos i francesos han de prendre les mesures més decisives per tal d'impedir els enviaments d'armes i soldats. Si Hitler, obligat per la lògica de la situació, ha d'enviar ajuda militar a Stalin, els treballadors alemanys, per contra, no hauran de recórrer a les vagues i els sabotatges. No crec que hi haja una altra solució.

“Revisió del marxisme”?

A alguns camarades els sorprengué que jo parlés en el meu article (“L'URSS en guerra”) del “col·lectivisme burocràtic” com d'una possibilitat teòrica. Han vist en això una completa revisió del marxisme. Es tracta d'un malentès aparent. La concepció marxista de la necessitat històrica no té res a veure amb el fatalisme. El socialisme no es realitzarà “per si mateix”, sinó que serà el resultat de la lluita de forces vives, classes i partits. L'avantatge crucial del proletariat en aquesta lluita rau en què ell representa el progrés històric, mentre que la burgesia, per contra, encarna la reacció i la decadència. Aquesta és la font de la nostra fe en la victòria. Però tenim perfecte dret a preguntar-nos: què succeirà si vencen les forces de la reacció?

Els marxistes han formulat un nombre incalculable de vegades l'alternativa: o el socialisme o la tornada a la barbàrie. Després de la “experiència” italiana, s'ha repetit milers de vegades: o feixisme o comunisme. El pas al socialisme no pot deixar de semblar més complicat, més heterogeni, més contradictori, del que es preveïa en l'esquema històric general. Marx parlà de la dictadura del proletariat i la seua superació posterior, però no digué res sobre la seua degeneració. Hem observat i

analitzat per primera vegada l'experiència de tal degeneració. És açò revisionisme?

La marxa dels esdeveniments ha demostrat que el retard de la revolució socialista engendra indubtables fenòmens de barbàrie: atur crònic, pauperització de la petita burgesia, feixisme i guerres d'extermini que no obren cap camí viable. ¿Què noves formes socials i polítiques pot adoptar aquesta barbàrie, si acceptem teòricament que la humanitat és incapaç d'eleva-se fins al socialisme? Estem en millors condicions que Marx per a respondre a aquesta pregunta. La nova era bàrbara està limitada pel feixisme i la degeneració de l'estat obrer. Una alternativa d'aquest tipus (socialisme o servitud totalitària) no sols té una enorme importància teòrica, sinó també d'agitació, perquè a la seua llum la necessitat del socialisme apareix amb major claredat.

Si hem de parlar de revisió de Marx, és realment la d'aqueixos camarades que parlen d'un nou tipus d'estat "ni burgés ni obrer". Precisament perquè l'alternativa que jo plantege els obliga a portar el seu pensament fins a les seues últimes conseqüències lògiques, alguns d'aquests crítics, espantats per les conclusions de la seua pròpia teoria, m'acusen... de revisionisme. Preferisc creure que és una broma.

El dret a l'optimisme revolucionari

Demostrava clarament en el meu article "L'URSS en guerra" que la perspectiva d'un sistema d'explotació ni obrer ni burgés, és a dir, "col·lectivisme burocràtic", és la perspectiva de la total derrota i decadència del proletariat internacional, la perspectiva del més profund pessimisme històric. ¿Hi ha raons autèntiques per a adoptar aquesta perspectiva? No està de més inquirir sobre l'assumpte entre els nostres enemics de classe.

En el número setmanal del ben conegut periòdic *Paris Soir*, del 31 d'agost de 1939, hi ha un reportatge força instructiu sobre una entrevista entre Hitler i l'ambaixador francès, Coulondre, celebrada el 25 d'agost. (La font d'informació ha d'ésser el mateix Coulondre.) Hitler es jacta del pacte que ha signat amb Stalin ("un pacte realista") i "lamenta" la sang francesa i alemanya que s'haja de vesar.

"Però (objecta Coulondre) Stalin s'exposa per les dues bandes. El vertader guanyador (en cas de guerra) serà Trotski, no creu vostè"?

“Ho sé (respon el Führer), però ¿per què França i Anglaterra han donat a Polònia completa llibertat d’acció?”, etc.

Aquests cavallers els agrada posar-li un nom individual a l’espectre de la revolució. Però aquesta no és l’essència d’aquesta dramàtica conversació, just en el moment en què es trencaven les relacions diplomàtiques. “La guerra provocarà inevitablement la revolució”, diu el representant de la democràcia imperialista, tremolant de cap a peus i tractant d’atemorir el seu adversari. “Ho sé (respon Hitler), ho sé”, com si es tractés d’una qüestió decidida fa ja molt de temps. Sorprenent diàleg!

Els dos, Hitler i Coulondre, representen la barbàrie que avança sobre Europa. Cap d’ells dubta que la seua barbàrie serà derrotada per la revolució socialista. Les classes dominants de tots els països capitalistes del món en són avui conscients. La seua total desmoralització és un dels elements més importants de l’actual correlació de forces. El proletariat té una direcció jove i encara il·lusionada. Però la direcció de la burgesia a penes es té en peu. Al principi d’una guerra que no poden impedir, aquests cavallers estan convençuts per endavant del col·lapse del seu règim. Aquest fet ha d’ésser per a nosaltres font d’un invencible optimisme revolucionari!

18 d’octubre de 1939.

EL REFERÈNDUM I EL CENTRALISME DEMOCRÀTIC

(21 octubre 1939)

Demanem un referèndum sobre la guerra perquè volem paraitzar o destruir el centralisme en l’estat imperialista. ¿Podem, però, reconèixer el referèndum com un mètode normal de decisió dins del nostre partit? La resposta només pot ésser negativa.

Qui està a favor del referèndum reconeix que la democràcia interna del partit és només la suma aritmètica de decisions locals, condicionades inevitablement per les forces i l’experiència limitades de cada secció. Qui estiga a favor d’un referèndum ha d’estar a favor dels mandats imperatius: és a dir, a favor que cada secció local tinga dret a exigir al seu representant en el congrés del partit que vote de manera predeterminada. Qui reconeix el mandat imperatiu està automàticament en contra de la concepció del congrés com a òrgan suprem del partit. Basta amb substituir el congrés per un recompte de vots locals. El partit, com a un tot centralitzat, desapareix.

Acceptant el referèndum, la influència de les seccions més avançades i dels camarades amb més experiència o més perspicaços se substitueix per la influència dels menys experimentats, de les seccions més endarrerides, etc. Naturalment estem a favor d'un examen a fons i de què sobre cada qüestió voten totes les seccions locals del partit, totes les cèl·lules. Però, alhora, cada delegat elegit per la seua secció ha de tenir dret a sospesar tots els arguments exposats en el congrés i a votar segons li dicte el seu judici polític, i si, després del congrés, no és capaç de convèncer la seua organització de la correcció de les seues apreciacions, aquesta ha de privar-lo consegüentment de la seua confiança política. Casos així són inevitables. Però són un mal infinitament menor que el sistema de referèndum o de vot imperatiu, que destrueixen per complet el partit com a un tot.

Coyoacán,

D. F., 21 d'octubre de 1939.

LLETRA A SHERMAN SATANLEY

(22 octubre 1939)

Benvolgut camarada Stanley:

Conteste amb un poc de retard la seua lletra de l'11 d'octubre.

1.- Diu que “no ha d'haver-hi seriosos enfrontaments ni diferències” en la qüestió russa. Si és així, ¿per què aqueixa terrible alarma en el partit contra el Comitè Nacional, és a dir, contra la seua majoria? No ha de substituir les seues concepcions personals per les de la minoria del Comitè, que considera la qüestió prou seriosa com per a provocar una discussió just en el llindar de la guerra.

2.- Però no estic d'acord amb vostè que el meu argument no contradiu els del camarada M. S. La contradicció implica dos punts fonamentals:

a) La naturalesa de classe de l'URSS.

b) La defensa de l'URSS.

Sobre el primer tema, el camarada M S hi posa un interrogant, la qual cosa significa que deixa de reconèixer l'antiga decisió i proposa prendre'n una de nova. Un partit revolucionari no pot viure entre dues decisions, una aniquilada, una altra adoptada sense ésser prèviament proposada. En el problema de la defensa de l'URSS i els nous territoris ocupats, contra l'atac de Hitler (o Gran Bretanya) el camarada M S proposa una revolució contra Hitler i Stalin alhora. Aquesta fórmula abstracta significa negar la defensa

real en una situació concreta. Intente aclarir aquest punt en un nou article que enviï ahir per avió al Comitè Central.

3.- Estic completament d'acord amb vostè que només una discussió seriosa aclarirà l'assumpte, però no crec que votar simultàniament a favor de la proposta de M S i de la de la majoria vaja a aclarir res.

4.- Afirma en la seua lletra que el problema principal no és la qüestió russa, sinó el "règim intern". He escoltat aqueixa acusació força sovint des del començament del nostre moviment als EEUU. Varien un poc les formulacions i els grups, però sempre hi ha una part dels nostres camarades que està en contra del "règim". Estaven, per exemple, contra l'entrada en el Partit Socialista (no cal anar-se'n molt arrere en el temps). Però immediatament digueren que el "principal problema" no era entrar en el Partit Socialista, sinó el "règim". Ara es repeteix la mateixa fórmula en relació amb la qüestió russa.

5.- Per la meua banda, crec que l'entrada en el Partit Socialista fou una mesura molt adient per al desenvolupament complet del nostre partit i que el "règim" (o la direcció) que portà a terme la fusió estava en la veritat, al contrari que l'oposició, que, a més a més, en aquest cas representava la tendència a l'estancament.

6.- Ara, al començament de la guerra, sorgeix una nova i aguda posició, basada en la qüestió russa. Afecta la correcció del nostre programa, elaborat a través d'innúmerables discussions, polèmiques i disputes al llarg de deu anys. Naturalment, les nostres decisions no són eternes. Si algú de la direcció del partit té dubtes i només dubtes, és el seu deure envers el partit aclarir-se per mitjà d'estudis i discussions dins de la direcció, abans de llençar la qüestió a tot el partit, i no en forma de noves decisions, sinó de dubtes. Per descomptat, des del punt de vista dels estatuts, qualsevol, fins a un membre del Comitè Polític, té dret a fer-ho, però no crec que aquest dret s'haja usat de tal manera que haja contribuït a millorar el règim del partit.

7.- En el passat, he escoltat sovint acusacions de camarades contra el Comitè Nacional en el seu conjunt (sobre la seua manca d'iniciativa i la resta). No sóc l'advocat defensor del Comitè Nacional i estic segur que ha deixat de fer moltes coses que podria haver fet. Però insistisc en el fet que cal concretar les acusacions. Me n'he adonat sovint que el disgust amb la pròpia activitat local, amb la pròpia manca d'iniciativa, es transformava en una acusació al Comitè Nacional, que se suposava havia d'ésser Omnipotent, Omnipresent i Omnibenèvol.

8.- En el cas present, el Comitè Central és acusat de “conservadorisme”. Crec que defensar les decisions preses, fins que no se’n prenguen d’altres noves, és deure elemental del Comitè. Crec que aquest “conservadorisme” està dictat per l’instint de conservació del propi partit.

9.- Hi ha altres dos assumptes sobre els quals els camarades actualment disconformes amb el “règim” han adoptat, al meu parer, una postura políticament falsa. El règim ha d’ésser un instrument al servei de la política adequada. Quan la incorrecció de la seua política es fa palesa, els seus protagonistes tendeixen a dir que tal assumpte no és tan important com el règim en general. Durant el desenvolupament de l’Oposició d’Esquerra i de la IV Internacional m’he oposat centenars de vegades a aquesta substitució. Quan Vareecken, Sneevliet i àdhuc Molinier foren derrotats en tots els seus punts de diferència, declararen que l’autèntic problema de la IV Internacional no era tal o qual decisió, sinó el seu règim.

10.- No vull fer una analogia entre els líders de la present oposició en el Partit nord-americà i els Vareecken, Sneevliet i companyia. Sé molt bé que els líders de l’oposició actual són camarades força qualificats i espere sincerament que continuarem treballant junts tan amistosament com fins ara. Però no aportaré res positiu inquietant-me perquè algun d’ells vaja a cometre el mateix error, a cada nova etapa en el desenvolupament del partit, recolzant-se en un grup d’adherents personals. Crec que en la present discussió aquesta actitud ha d’anitzar-se i condemnar-se severament per l’opinió general del partit, que en aquest moment té enormes tasques que complir.

Amb les millors salutacions del camarada,
Crux (Lev Trotski)

P. S.: Com parle de la majoria i la minoria del Comitè Nacional, i especialment dels camarades de la resolució M S, enviaré còpia d’aquesta lletra als camarades Cannon i Shachtman.

LLETRA A JAMES P. CANNON

28 d’octubre de 1939

Benvolgut Jim:

Dues coses queden paleses en la seua lletra del 14 d’octubre: (1) que és inevitable i políticament necessària una lluita ideològica molt seriosa; (2) que seria extremadament perjudicial, si no fatal, connectar aquesta lluita

ideològica amb la perspectiva d'una ruptura, d'una porga, o d'expulsions i tot això.

He escoltat, per exemple, que el camarada Gould proclamà en una reunió de membres: "Vostès desitgen expulsar-nos". Però no sé quina reacció es produí davant açò. Per la meua banda, protestaré immediatament contra semblants sospites, amb la major insistència. Jo proposaria la creació d'una comissió de control especial per a investigar tals afirmacions i rumors. Si passà que algú de la majoria llença semblants amenaces, jo per la meua banda votaria a favor d'una censura o d'una amonestació greu.

Vostès tenen molts nous membres i joves sense educació. Necessiten una discussió educativa i seriosa, a la llum dels grans esdeveniments. Si, al començament, el seu pensament està obsessionat per la perspectiva de la *degradació* personal, es a dir, assenyalaments, pèrdua de prestigi, desqualificacions, eliminacions del Comitè Nacional, etc., i tot això, tota la discussió es veurà enverinada i l'autoritat de la direcció en resultarà compromesa.

Si, per contra, la direcció obre una lluita forta contra les concepcions idealistes petit burgeses i prejudicis organitzatius, però assegura, alhora, totes les garanties necessàries per a la discussió per a la minoria, el resultat seria no sols una victòria ideològica sinó un creixement important en l'autoritat de la direcció.

"Una conciliació i un compromís en les altures" sobre les qüestions que són objecte de divergència, seria, ben segur, un crim. Però jo, per la meua banda, proposaria a la minoria, en la seua direcció, una acord, si vostès volen, un compromís sobre els mètodes de discussió y paral·lelament sobre la col·laboració política. Per exemple, (a) ambdues parts eliminen de la discussió qualsevulla amenaça, insult personal, i tot això, (b) ambdues parts s'obliguen a col·laborar lleialment durant la discussió, (c) qualsevol fals moviment (amenaces, rumors d'amenaces o rumors de preteses amenaces, dimissions i tot això) ha d'ésser investigat pel Comitè Nacional o una comissió especial, com a fet particular, i no introduït en la discussió.

Si la minoria accepta semblant acord, vostès tindran la possibilitat de controlar la discussió, i també l'avantatge d'haver pres una bona iniciativa. Si la refusen, vostès poden, en cada reunió de membres del partit, presentar

la seua posició escrita a la minoria com la millor refutació de les seues lamentacions, i com bon exemple del “nostre règim”.

Em sembla que l'últim Congrés es produí en un mal moment (la situació no estava madura) i es convertí en una mena d'avortament. L'autèntica discussió es produí algun temps després del Congrés. Açò significa que vostès no poden evitar un nou Congrés en Nadal o quelcom així. La idea d'un referèndum es absurda. Únicament pot facilitar una escissió sobre línies locals. Però crec que la majoria, en l'acord dalt esmentat, pot proposar a la minoria un nou Congrés sobre la base de dues plataformes, amb totes les garanties organitzatives per a la minoria.

El Congrés es car però no veig altres mitjans per tal d'acabar l'actual discussió i la crisi del Partit que produeix.

J. Hansen (Lev Trotski)

PS. Qualsevol discussió seriosa i aguda pot portar, ben segur, a lagunes desercions del partit, o àdhuc expulsions, però tot el Partit ha d'estar convençut, per la lògica dels fets, de què son resultats inevitables que es produeixen malgrat el millor desig de la direcció, i no un objectiu o intenció de la direcció, ni tampoc el punt de partida de tota la discussió. Aquest és el punt decisiu de tot l'assumpte, segons la meua opinió.

J. H. (Lev Tortski)

LLETRA A MAX SHACHTAMAN

6 de novembre de 1939

Benvolgut camarada Shachtman:

He rebut la transcripció del seu discurs del 15 d'octubre que m'envià vostè i l'he llegida amb tot l'interés que es mereix. He trobat un munt d'excel·lents idees i de formulacions en complet acord amb la nostra posició comuna, tal com s'expressa als documents fonamentals de la IV Internacional. Però allò que no he pogut trobar-hi és una explicació de per què ataca la nostra posició prèvia com “insuficient, inadequada i no actual”.

Diu vostè: “Els esdeveniments, que han resultat ésser diferents de les nostres hipòtesis i prediccions teòriques, han canviat la situació”. Però malauradament, parla vostè tan en abstracte de “els esdeveniments” que no sóc capaç de comprendre com canvien la situació i quins poden ésser les conseqüències d’aquests canvis per a la nostra política. Vostè menciona alguns exemples del passat. Així, “veiérem i preveiérem” la degeneració de la III Internacional (p 18); però només després de la victòria de Hitler considerarem necessari proclamar la IV Internacional. L’exemple no està formulat exactament. Havíem previst no sols la degeneració de la III Internacional, sinó també la possibilitat de la seua regeneració. Únicament l’experiència alemanya de 1929-33 ens convencé que la Komintern estava podrida i res podria regenerar-la. Però llavors canviarem la nostra política radicalment: oposarem a la III la IV Internacional.

Però no deduirem les mateixes conclusions respecte a l’estat soviètic. Per què? La III Internacional era un partit, una selecció de persones basant-se en idees i mètodes. Aquesta selecció era tan oposada al marxisme que haguérem d’abandonar tota esperança de regenerar-la. Però l’estat soviètic no és només una selecció ideològica, és un complex d’institucions socials que persisteix tanmateix que les idees de la burocràcia siguin oposades a les de la Revolució d’Octubre. Aquesta és la raó per la qual no renunciem a regenerar l’estat soviètic mitjançant una revolució política. ¿Creu vostè que ara hem de canviar d’actitud? Si no, i estic segur que vostè no vol proposar això, ¿on està el “canvi” fonamental que s’ha produït arran dels darrers esdeveniments?

Veig amb satisfacció que accepta vostè la consigna “per una Ucraïna soviètica independent”. Però afegeix: “Jo sempre entenguí la nostra posició bàsica com oposada a les tendències separatistes en les Repúbliques Soviètiques Federades”. Veu respecte a açò “un canvi fonamental en la nostra política”. Però: (1) la consigna sobre Ucraïna independent es proposà abans del pacte Hitler-Stalin; (2) aquesta consigna és únicament una aplicació a una qüestió nacional del nostre eslògan general de lluita contra la burocràcia. Podria vostè dir amb el mateix dret: “Tal com jo entenc la nostra posició bàsica, ens hem oposat sempre a tot acte de rebel·lió contra El govern soviètic”. Naturalment, però canviarem aquesta postura bàsica fa ja diversos anys. No veig quin nou canvi proposa vostè ara. Cita vostè la marxa de l’Exèrcit Roig en 1920 sobre Polònia i Geòrgia, i diu: “Ara, si no ha canviat res en la situació, ¿per què la majoria no proposa recolzar l’avanç de l’Exèrcit Roig en Polònia, els països bàltics o Finlàndia?”. En aquesta part decisiva del seu discurs, vostè estableix que “quelcom ha canviat” entre 1920 i 1939. Clar, home! La novetat és la situació de fallida de la III Internacional, la degeneració de l’estat soviètic,

el desenvolupament de l'Oposició d'Esquerra, i la creació de la IV Internacional. Els "esdeveniments concrets" han ocorregut precisament entre 1920 i 1939. I aquests esdeveniments expliquen prou per què hem canviat radicalment la nostra postura envers el Kremlin, incloent-hi la seua política militar.

Sembla que oblidada vostè que en 1920 recolzàrem no sols les actuacions de l'Exèrcit Roig, sinó també les de la GPU. Des de la nostra concepció de l'estat, no hi ha diferència radical entre l'Exèrcit Roig i la GPU. Les seues activitats estan estretament connectades i són interdependents. Podem afirmar que en 1910 i els anys següents, recolzàrem a la Txeca en la seua lluita contra els russos contrarevolucionaris i els espies imperialistes, però que, quan en 1927 la GPU començà a arrestar, exiliar i perseguir els autèntics bolxevics, canviàrem la nostra apreciació d'aqueixa institució. Aquest canvi es produí als menys onze anys abans del pacte germanosoviètic. Per això m'ha sorprès profundament que parle vostè sarcàsticament "del rebuig de la majoria a adoptar la mateixa postura que tots prenguérem en 1920...". Tots nosaltres començàrem a canviar de postura en 1923 avançant a poc a poc d'acord amb els desenvolupaments objectius. El punt decisiu de l'evolució fou 1933-34. Si no som capaços de veure quins canvis fonamentals s'han produït ara i per què hem de canviar la nostra política, segons proposa vostè, això no significa que hàgem tornat a 1920!

Insisteix vostè fonamentalment en la necessitat d'abandonar la consigna de la defensa incondicional de l'URSS, perquè vostè interpretà en el passat aqueixa consigna com a suport a tota acció diplomàtica o militar del Kremlin, és a dir, de la política de Stalin. No, el meu benvolgut Shachtman, això no correspon "als esdeveniments concrets". Ja en 1927 proclamàrem en el Comitè Central: "Per la pàtria socialista? Sí! Per la orientació de Stalin? No!" (*The Stalin School of Falsification*) A més, sembla oblidar vostè l'anomenada "tesi de Clemenceau", que significava que, en interès de l'autèntica defensa de l'URSS, l'avantguarda proletària podria estar obligada a destruir el govern de Stalin i reemplaçar-lo pel seu propi govern. Tot açò es digué en 1927! Cinc anys després, expliquem als treballadors que el canvi de govern podria portar-se a terme només per mitjà de la revolució política. Així separem la nostra defensa de l'URSS com a *estat obrer* de la defensa de l'URSS que feia la burocràcia. Malgrat això, vostè interpreta la nostra política anterior com a suport incondicional a les activitats diplomàtiques i militars de Stalin! Permeta'm dir-li que això és una deformació horrible de la nostra postura, no sols des de la creació de la IV Internacional, sinó des del principi de l'Oposició d'Esquerra.

La defensa incondicional de l'URSS significa, simplement, que la nostra política no està determinada per les gestes, maniobres o crims de la burocràcia del Kremlin, sinó únicament per la nostra concepció dels interessos de l'estat soviètic i de la revolució mundial.

Al final del seu discurs cita vostè la fórmula de Trotski de subordinar la defensa de la propietat nacionalitzada en l'URSS als interessos de la revolució mundial, i prossegueix: “La meua interpretació de la nostra postura en el passat significava que no podia haver-hi contraposició entre ambdós... Mai interpretí que s'havia de subordinar una a l'altra. Si entenc anglès, el terme significa que hi ha, o pot haver-hi, conflicte entre ambdós”. I d'ací deriva vostè la impossibilitat de mantenir la consigna de la defensa incondicional de l'URSS.

Aquest argument es basa almenys sobre dos malentesos. ¿Com i per què han d'entrar en conflicte els interessos de la revolució mundial i el manteniment de la propietat nacionalitzada a l'URSS? Vostè infereix tàcitament que la política *del Kremlin* (no la nostra) pot entrar en conflicte amb els interessos de la revolució mundial. Naturalment! A cada pas! En tots els aspectes! Per això la nostra política de defensa no està condicionada per la política del Kremlin. Aquest és el primer malentès. Però, pregunta vostè, si no hi ha conflicte, per a què cal la subordinació? Ací està el segon malentès. Hem de subordinar la defensa de l'URSS a la revolució mundial al igual que subordinem una *part* al *tot*. En 1918, en la polèmica amb Bukharin, que insistia en la necessitat d'una guerra revolucionària contra Alemanya, Lenin contestà, si fa o no fa: “Si hi hagués ara una revolució a Alemanya, el nostre deure seria anar a la guerra, fins i tot a risc de perdre-la. La revolució alemanya és més important que nosaltres i hauríem de sacrificar el poder soviètic en Rússia (per un temps) si calgués, per tal d'ajudar a establir-lo en Alemanya.” Una vaga a Chicago en aquest moment podria ésser irracional per si mateixa, però si els treballadors de Chicago han de recolzar una vaga general han de subordinar els seus interessos als de la seua classe i cridar a la vaga. Si l'URSS es veu embolicada en la guerra del costat d'Alemanya, la revolució alemanya amenaçaria els interessos de la defensa de l'URSS. Hem de dir-los als treballadors alemanys que no la facen? La Komintern segurament s'ho diria, però nosaltres no. Els direm: “Hem de subordinar els interessos de la defensa de l'URSS als interessos de la revolució mundial.”

Em sembla que alguns dels seus arguments han estat rebutats per Trotski en el seu darrer article “Una vegada i una altra sobre la naturalesa de l'URSS”, escrit abans que jo rebés la transcripció del seu discurs.

Vostès tenen centenars i centenars de nous camarades que no han passat per la nostra experiència comuna. Em tem que els seus arguments els facen creure que alguna vegada hem recolzat incondicionalment el Kremlin, almenys en el camp internacional, que no havíem previst la possibilitat de cooperació entre Hitler i Stalin, que els esdeveniments ens han agafat desprevinguts i que hem de canviar fonamentalment la nostra posició.

I això no és veritat! I, independentment d'altres qüestions, discutides o només tocades en el seu discurs (direcció, conservadorisme, règim del partit i la resta), crec que hem d'examinar novament la nostra posició sobre la qüestió russa, tan curiosament com ens siga possible, en bé de la secció americana i de la IV Internacional en el seu conjunt.

El vertader perill ara no és la defensa "incondicional" del que mereix ésser defès, sinó l'ajuda directa o indirecta al corrent polític que tracta d'identificar l'URSS amb els estats feixistes en benefici de les democràcies, o amb els que intenten posar totes les tendències al mateix sac per a comprometre bolxevisme o marxisme amb stalinisme. Som l'únic partit que preveïé els esdeveniments, no concretament, com és natural, però sí la seua tendència general. El nostre avantatge rau en el fet que no hem de canviar la nostra orientació, encara que comence la guerra. I em sembla molt poc adequat que alguns dels nostres camarades, moguts per la lluita de faccions per un "bon règim" (que, que jo sàpia, no han definit mai) insistisquen en cridar: "Ens han agafat desprevinguts! La nostra orientació ha esdevingut inadequada! Hem d'improvisar una nova línia!" Tot açò em sembla totalment incorrecte i força perillós.

Amb les mes caloroses salutacions comunistes
LUND (Lev Trotski)

Còpia a J. P. Cannon

P.S.: Les formulacions d'aquesta lletra estan lluny d'ésser perfectes, perquè no és un article elaborat, sinó simplement una lletra que he dictat al meu col·laborador en anglès i que ell ha corregit sobre la marxa.

LLETRA A JAMES P. CANNON

15 de desembre de 1939

Benvolgut camarada Cannon:

Els líders de l'oposició no han acceptat fins ara el debat a nivell de principis i indubtablement tractaran d'evitar-lo en el futur. En conseqüència, no és difícil imaginar què diran sobre l'article que incloc. "Hi ha moltes veritats elementals en aquest article", diran, "no les neguem, però no ens respon les qüestions 'concretes' del moment. Trotski està massa lluny del partit per a poder jutjar correctament. No tots els elements petit burgesos del partit estan amb l'oposició, ni tots els obrers amb la majoria." Alguns hi afegiran que l'article els "atribueix" idees que no han mantingut mai, etc.

Les respostes "concretes" que requereixen els de l'oposició són receptes d'un llibre de cuina especial per a temps de guerra imperialista. No he intentat escriure aquest llibre de cuina. Però hem d'ésser capaços d'arribar, des del nostre enfocament de principi de les qüestions fonamentals, a la solució de cada problema concret, per complicat que siga. Precisament en el problema de Finlàndia, l'oposició demostrà la seua incapacitat d'abordar qüestions concretes.

No hi ha faccions químicament pures. Els elements petit burgesos es troben necessàriament en cada facció i cada partit obrer. L'assumpte és qui dóna el to. En l'oposició, el to el donen els petit burgesos.

La inevitable acusació que l'article atribueix a l'oposició idees que mai ha formulat s'explica pel caràcter contradictori i incoherent de les idees de l'oposició, que no suporten la prova de l'anàlisi crítica. L'article no "atribueix" res als líders de l'oposició, només desenvolupa les seues idees fins a la fi. Naturalment, puc observar el desenvolupament del debat només des de fora. Però els trets generals d'un combat solen veure's millor quan no s'hi pren part.

Amb una afectuosa encaixada,

Lev Trotski

Coyoacán, D. F.

UNA OPOSICIÓ PETIT BURGESA EN EL SOCIALIST WORKERS PARTY

(15 desembre 1939)

Cal anomenar les coses pel seu vertader nom. Ara que les posicions de les dues faccions en lluita s'han decantat amb tota claredat, hem de dir que la tendència minoritària del Comitè Nacional està realitzant una política típicament petit burgesa. Com tots els grups petit burgesos dins dels moviments socialistes, aquesta oposició actual es caracteritza per: una actitud desdenyosa envers la teoria i una tendència a l'eclecticisme: manca de respecte per la tradició de la seua pròpia organització; inquietud per la "independència" personal a costa de la veritat objectiva; nerviosisme en compte de coherència; disposició a saltar d'una posició a una altra; falta de comprensió del centralisme revolucionari i hostilitat envers ell, i, finalment, inclinació a substituir la disciplina del partit per relacions personals i de colla. Naturalment, no tots els membres de l'oposició presenten totes aquestes característiques amb la mateixa intensitat. Però, com ocorre sempre en un bloc bigarrat, el matís l'imposen els que estan més lluny del marxisme i de la política proletària. Ens trobem davant d'un debat seriós i perllongat. No intente exhaurir el tema en aquest article, però vull subratllar les característiques generals del problema.

Escepticisme teòric i eclecticisme

Els camarades Burnham i Shachtman han publicat, en el número de gener de 1939 de *New International* un llarg article titulat "Intel·lectuals en retirada". L'article, àdhuc contenint moltes idees correctes i observacions polítiques adequades, patia un defecte fonamental. Com es tractava de polemitzar amb oponents que es consideren a si mateixos (sense raons suficients) com "teòrics", els autors no cregueren necessari tractar el problema en termes teòrics. Era absolutament necessari explicar per què els intel·lectuals "radicals" americans accepten el marxisme sense la dialèctica (un rellotge a què li falta un moll). La raó és senzilla. En cap altre país s'ha rebutjat tant la lluita de classes com en la terra de les "oportunitats il·limitades". El rebuig de les contradiccions socials com a força motora del desenvolupament social porta, en el camp del pensament teòric, al rebuig de la dialèctica com a lògica de les contradiccions. Igual que es considera possible en el terreny polític que tot el món es convença que un programa "just" és correcte a través del pensament intel·ligent i igual que es creu possible la reconstrucció social per mitjà de mesures "racionals", en

l'esfera teòrica es considera que la lògica aristotèlica, portada al nivell del sentit comú, és prou per a resoldre tots els problemes.

El pragmatisme, barreja d'empirisme i racionalisme, és la filosofia nacional dels EEUU. La metodologia teòrica de Max Eastman no és molt diferent de la metodologia de la societat des del punt de vista de Henry Ford (ambdós contempen la societat des del punt de vista d'un enginyer, Eastman, platònicament). Històricament, l'actual actitud de desdeny envers la dialèctica s'explica simplement perquè els avis i besàvies d'Eastman i companyia no necessitaren aplicar la dialèctica en la pràctica per a conquerir territoris i fer-se rics. Però els temps han canviat i la filosofia pragmàtica, com el mateix sistema capitalista americà, ha entrat en crisi. Els autors de l'article no mostren, perquè no serien capaços ni tenen interès en això, les connexions internes entre la filosofia i el desenvolupament material de la societat i explicarem clarament per què.

“Els autors d'aquest article (escriuen sobre si mateixos) difereixen profundament en la seua apreciació de la teoria general del materialisme dialèctic, perquè mentre un l'accepta, l'altre la rebutja... No hi ha gens anòmal en aquesta situació. El pensament teòric sempre està relacionat, d'una manera o d'una altra, amb la pràctica, però aquesta relació no és directa ni immediata; i, com hem assenyalat abans, els éssers humans són inconseqüents força sovint. Des del punt de vista de cadascun de nosaltres, l'altre pateix aquesta inconseqüència entre la seua “teoria filosòfica” i la seua pràctica política, cosa que ens ha de portar inevitablement, algunes vegades, a desacords polítics concrets decisius. Però açò no ha succeït fins al present, ni cap dels dos ha pogut demostrar que l'acord o desacord en el nivell més abstracte de les doctrines del materialisme dialèctic afecte necessàriament els assumptes polítics d'avui o de demà (i els partits, les lluites i els programes polítics es basen precisament en aquests assumptes concrets). Ambdós esperem que amb el temps estarem cada vegada més d'acord en les qüestions més abstractes. De moment, allò que ens preocupa és el feixisme, la guerra i l'atur.”

Què significa aquest raonament tan sorprenent? Quan “certes persones” utilitzen un mètode roí “a vegades” arriben a conclusions correctes, mentre que si altres utilitzen un mètode adequat “amb certa freqüència” arriben a conclusions incorrectes... per tant, el mètode no té major importància. Ja meditem sobre el mètode quan tinguem més temps lliure, però no ara que tenim altres coses que fer. Imaginem la reacció d'un treballador que es queixa al seu capatàs que les seues ferramentes són roïnes i rep la següent resposta: “Amb males ferramentes es pot fer un bon treball, i hi ha molta gent que amb ferramentes bones només és capaç d'espatllar el material”. Molt em tem que aquest treballador contestaria al seu capatàs amb una frase poc acadèmica. Un treballador ha d'enfrontar-se amb materials durs,

que li ofereixen resistència, i per això aprecia les bones ferramentes, mentre que un intel·lectual petit burgès (ai!) es conforma d'utilitzar com "ferramentes" observacions vagues i generalitzacions superficials, perquè té assumptes més importants al cap.

Pretendre que cada membre del partit s'ocupe personalment de la filosofia de la dialèctica és una pedanteria sense sentit. Però un treballador que s'ha fet en l'escola de la lluita de classes té, gràcies a la seua pròpia experiència, una predisposició al pensament dialèctic. Tot i desconeixent el terme, accepta ràpidament l'essencial del mètode i les seues conclusions. Amb un petit burgès passa el contrari. Naturalment, hi ha petit burgesos alineats orgànicament amb els treballadors, que han arribat a una perspectiva proletària gràcies a una revolució interior. Però són una minoria insignificant. El problema és diferent amb la petita burgesia amb preparació acadèmica. Els seus prejudicis han adquirit forma definitiva en l'escola. Com més èxit han tingut en acumular coneixement (útil o no), sense l'ajuda de la dialèctica, més capaços es creuen de caminar per la vida sense ella. En realitat, utilitzen la dialèctica només per a polir, esmolar o verificar els seus instruments d'anàlisi, o per a trencar amb l'estret cercle de les seues relacions personals. Però quan han d'enfrontar-se amb fets importants, se senten perduts i recauen ràpidament en les seues formes de pensar petitburgeses.

Apel·lar a la "inconsistència" com a justificació per a un treball sense principis teòrics, significa que hom és molt poc fiable com a marxista. La inconseqüència no és accidental, i en política no se l'ha de considerar únicament com un símptoma individual. Generalment, la inconseqüència compleix una funció social. Hi ha agrupacions socials que no poden ésser conseqüents. Els elements petit burgesos que no han pogut desembarassar-se de les seues tendències petitburgeses es troben, en un partit de treballadors, sistemàticament impulsats a establir compromisos teòrics amb la seua pròpia consciència.

A l'actitud del camarada Shachtman envers el mètode dialèctic, tal com l'ha manifestat en el paràgraf citat abans, no se la pot denominar més que com a escepticisme eclèctic. És evident que Shachtman ha contret aqueixa actitud entre els intel·lectuals petit burgesos que consideren adequades totes les formes d'escepticisme, i no en l'escola de Marx.

Advertència i verificació

L'article em sorprengué tant que escriguí immediatament al camarada Shachtman: "Acabe de llegir l'article que escriu junt amb Burnham sobre els intel·lectuals. Té coses excel·lents. No obstant, la part sobre dialèctica

és el pitjor colp que vostè personalment, com a editor de *New International*, ha pogut donar-li a la teoria marxista. El camarada Burnham diu: “no reconec la dialèctica”. És sincer i tots hem de reconèixer-ho. Però vostè diu: “jo reconec la dialèctica, però no importa: això no té la menor importància”. Rellija el que ha escrit. Aqueixes frases produiran moltíssima confusió entre els lectors de *New International* i són el millor regal que podíem fer-los als Eastman de totes les espècies. Molt bé! Pense parlar-ne públicament”.

Escriguí aquesta lletra el 20 de gener, diversos mesos abans d'aquesta discussió. Shachtman no em contestà fins al 5 de març, dient que no entenia per què havia armat tant d'enrenou. El 9 de març, li responguí en els termes següents: “No refuse la possibilitat de col·laborar amb els antidialèctics, però sí que crec que és perillós escriure junts un article en què la dialèctica exerceix, o hauria d'exercir, un paper molt important. La polèmica té lloc en dos plans: polític i teòric. Estic d'acord amb la seua postura política. Però la seua argumentació teòrica és insuficient: es deté just en el moment en què hauria de començar a ésser agressiva. La tasca consisteix en demostrar que els seus errors (en tant que errors teòrics) es deriven de la seua incapacitat i la seua manca de ganes de pensar les coses a través de la dialèctica. Podem complir aquesta tasca amb un èxit pedagògic molt important. Però en compte de fer això, vostè afirma que la dialèctica és un assumpte personal i que hom pot ésser molt bona persona sense creure en ella”. Aliant-se en “aquest” tema amb l'antidialèctic Burnham, Shachtman es priva a si mateix de la possibilitat de demostrar per què Eastman, Hook i tants d'altres comencen per oposar-se filosòficament a la dialèctica i acaben lluitant políticament contra la revolució socialista. No obstant, aquest és el quid de la qüestió.

La discussió política actual en el partit a confirmat els meus temors en mesura molt major del que esperava, o més exactament, temia. L'escepticisme metodològic de Shachtman ha fornit els seus tristos fruits en la discussió sobre la naturalesa de l'estat soviètic. Començà Burnham, fa algun temps, amb la construcció, de forma purament empírica, basant-se en les seues impressions immediates, d'un estat ni proletari ni burgès, liquidant tota la teoria marxista de l'estat com a òrgan del domini de classe. Shachtman, inesperadament, adoptà una postura evasiva: “Hem d'estudiar l'assumpte més profundament, ja veurem...”, a més, Shachtman està d'acord amb Burnham que la definició sociològica de l'URSS no té cap rellevància per a les nostres “tasques polítiques immediates”. Permeta'm el lector referir-me novament al que ambdós escriuen sobre la dialèctica. Burnham no l'accepta, Shachtman diu acceptar-la.... però el miracle de la inconseqüència els permet arribar a conclusions polítiques comunes.

L'actitud d'ambdós envers la naturalesa de l'estat soviètic reproduïx fil per randa la seua actitud envers la dialèctica.

En ambdós casos, Burnham porta la veu cantant. Açò no és sorprenent, perquè ell *posseeix* un mètode (el pragmatisme), mentre Shachtman no en té cap. Es limita a adaptar-se a Burnham. Encara que no vol assumir la responsabilitat de l'antimarxisme de Burnham, no defensa les seues concepcions dels atacs al marxisme de Burnham en el terreny de la filosofia ni en el de la sociologia. En ambdós casos, Burnham apareix com un pragmàtic i Shachtman com un eclèctic. Aquest paral·lelisme de les concepcions de Burnham i Shachtman en dos plans diferents de pensament i sobre dues qüestions d'importància primordial, té el gran avantatge que obrirà els ulls inclús als camarades que no tenen cap experiència en el discurs purament teòric. El mètode de pensament pot ésser dialèctic o vulgar, conscient o inconscient, però existeix i es dóna a conèixer pels seus resultats.

Al Gener passat escoltàvem dir als nostres autors: “Però açò no ha succeït fins al moment, ni cap de nosaltres ha pogut demostrar que l'acord o desacord en el nivell abstracte de la doctrina dialèctica afecte els problemes polítics concrets d'avui o de demà...” Ja ens ho han demostrat! A penes han passat uns mesos i hem pogut comprovar com la seua actitud enfront d'una “abstracció” com el materialisme dialèctic es manifesta clarament en la seua actitud envers l'estat soviètic.

Cal afirmar que la diferència entre ambdues qüestions és prou important, però que és política i no teòrica. En ambdós casos, Burnham i Shachtman s'uneixen sobre la base del rebuig i semirefús de la dialèctica. Però en el primer, la seua unió es dirigia contra els oponents del partit proletari. En el segon, s'enfronten amb la fracció marxista del seu propi partit. Per dir-ho així, el front d'operacions ha canviat, però l'arma continua essent la mateixa.

És veritat que la gent és incoherent sovint. No obstant, la consciència humana tendeix cap a una certa homogeneïtat. La filosofia i la lògica han de basar-se en aquesta homogeneïtat i no en la incoherència, és a dir, en la falta d'homogeneïtat. Burnham no reconeix la dialèctica, però la dialèctica el reconeix, s'estén sobre ell. Shachtman creu que la dialèctica no té importància per a les conclusions polítiques, però podem veure en les conclusions polítiques de Shachtman els deplorables efectes de la seua actitud desdenyosa cap a la dialèctica. Inclourem aquest exemple en els llibres de text del materialisme dialèctic.

L'any passat em visità un jove professor anglès d'economia política, simpatitzant de la IV Internacional. Durant la nostra conversa sobre les vies

per a arribar al socialisme, s'expressà de sobte amb el típic utilitarisme anglès, com haurien pogut fer-ho Keynes i altres: “Cal determinar una meta econòmica concreta, escollir els mètodes més raonables per tal d'asolir-la”. Li feu notar: “Veig que és vostè un adversari de la dialèctica”. Em contestà, sorprès: “En efecte, no la trobe útil en absolut”. “No obstant, li responguí, la dialèctica m'ha permès determinar la categoria de pensament filosòfic a què pertany vostè, només per unes quantes observacions que ha fet sobre problemes econòmics; només açò hauria de demostrar-li que la dialèctica té algun valor”. Encara que el meu visitant no havia dit ni una paraula sobre això, estic segur que aquest professor antidialèctic opina que l'URSS no és un estat obrer, que els mètodes de la nostra organització són roïns, etc. És possible determinar el tipus general de pensament d'una persona sobre les bases de les seues opinions sobre problemes concrets i també és possible predir aproximadament, coneixent el seu tipus general de pensament, com abordarà un individu una qüestió pràctica determinada. Aquest és l'incomparable valor pedagògic del mètode dialèctic.

L'ABC del materialisme dialèctic

Escèptics gangrenosos com Souvarine diuen que “ni se sap” el que és la dialèctica. I hi ha “marxistes” que s'inclinen respectuosament davant de Souvarine i pretenen aprendre d'ell. I aqueixos “marxistes” no sols fan el seu cau al *Modern Monthly*. Malauradament hi ha un corrent souvarinista en l'actual oposició del SWP. Cal prevenir els joves camarades: atenció amb aqueixa infecció maligna!

La dialèctica no és ficció ni misticisme, sinó una ciència del pensament, en tant que intenta arribar a la comprensió dels problemes més complicats i profunds, superant les limitacions dels assumptes de la vida diària. La dialèctica i la lògica formal serveixen la mateixa relació que les altes matemàtiques i les matemàtiques elementals.

Intentaré extractar ací allò de substancial del problema de forma força esquemàtica. L'aristotelisme lògic del sil·logisme simple comença amb la proposició que “A” és igual a “A”. Aquest postulat s'accepta com a axioma per a multitud de pràctiques humanes i generalitzacions elementals. Però, en realitat, “A” no és igual a “A”. Basta de posar-se ulleres per a adonar-se'n. Però, pot objectar algú, la qüestió no és la grandària o la forma de les lletres, ja que només són símbols de quantitats iguals, per exemple, d'una lliura de sucre. L'objecció dona en el clau: precisament, perquè una lliura de sucre mai és igual a una altra lliura de sucre: hi ha una escala subtil de variacions entre ambdues. Se'ns pot objectar novament: però una lliura de sucre és igual a si mateixa. Tampoc és cert: tots els cossos canvien

constantment de pes, grandària, color, etc., no romanen mai immutables. Un sofista respondria que una lliura de sucre és igual a si mateixa “en un moment determinat”. Fent a una banda la dubtosa validesa pràctica de semblant “axioma”, aquest argument no és en realitat una crítica teòrica. Com concebem el terme “moment”? Si és un interval infinitesimal de temps, en aqueix petit espai la lliura de sucre patirà algun canvi. O és el “moment” una abstracció matemàtica, és a dir, zero temps? Però tot existeix en el temps; la mateixa existència és un procés de transformació ininterromput; el temps és, en conseqüència, l’element fonamental de l’existència. Així l’axioma “A és igual a A” significa que una cosa és igual a si mateixa si no canvia, és a dir, si no existeix.

A primera vista, podria semblar que aquestes subtileeses són inútils. En realitat, són d’importància definitiva. L’axioma “A és igual a A”, sembla, d’una banda, la base de tot el nostre coneixement, i per una altra, la font de tots els nostres errors. Usar l’axioma “A és igual a A” impunement és possible únicament dins de certs límits. Podem admetre certs canvis quantitius i presumir que “A és igual a A”. Aquest és el cas del comprador i el venedor d’una lliura de sucre. Fins fa poc consideràvem de la mateixa manera el poder adquisitiu del dòlar. Però, una vegada traspassats certs límits, els canvis quantitius poden arribar a ésser qualitius. Una lliura de sucre sotmesa a l’acció de l’aigua o del querosè deixa d’ésser una lliura de sucre. Determinar en quin moment el canvi quantitiu esdevé en qualitiu és una de les tasques més importants i difícils del coneixement, incloent-hi la sociologia.

Tot obrer sap que és impossible fer dos objectes totalment iguals. En l’elaboració de coixinets cònics, els cons pateixen una certa desviació que, no obstant, no ha de traspasar certs límits (a açò se l’anomena tolerància). Però, si compleixen les normes de la tolerància, els cons són considerats iguals. Quan se sobrepassa la tolerància, la quantitat esdevé qualitat: en altres paraules, els coixinets seran inferiors o totalment inservibles.

El nostre pensament científic és només una part de la nostra pràctica, que inclou també tècniques. També existeix “tolerància” per als conceptes, tolerància establida no per la lògica formal basada en l’axioma “A és igual a A”, sinó per la lògica dialèctica basada en l’axioma que tot està canviant sempre. El “sentit comú” es caracteritza per excedir sistemàticament la tolerància dialèctica.

El pensament vulgar utilitza conceptes com ara capitalisme, moral, llibertat, estat obrer, etc., com a abstraccions fixes, pressuposant que capitalisme és igual a capitalisme, moral a moral, etc. El pensament dialèctic analitza totes les coses i tots els fenòmens en el seu canvi continu, determinat sota quines condicions materials es produeix el canvi crític,

després del qual “A” deixa d’èsser “A”, un estat obrer deixa d’èsser un estat obrer.

El vici fonamental del pensament vulgar rau en què desitja conformar-se amb imatges no teòriques d’una realitat que consisteix en moviment perpetu. El pensament dialèctic dóna als conceptes, mitjançant aproximacions successives, correccions, concrecions, riquesa de contingut i flexibilitat: m’atreveria a dir que els dóna una suculència que els apropa molt als fenòmens vius. No parlem de capitalisme en general, sinó d’un determinat capitalisme en un determinat nivell de desenvolupament. No parlem d’estat obrer, sinó d’un estat obrer donat, en un país endarrerit i amb un entorn imperialista, etc.

La relació entre el pensament dialèctic i el pensament comú és semblant a la d’una pel·lícula amb una fotografia. La pel·lícula no proscriu la fotografia, sinó que les combina en sèries segons les lleis del moviment. La dialèctica no nega la validesa del sil·logisme, però ens ensenya a combinar els sil·logismes de manera que ens porten el més prop possible de la comprensió d’una realitat eternament canviant. Hegel establí en la seua *Lògica* una sèrie de lleis: canvi de la quantitat en qualitat, desenvolupament a través de les contradiccions, conflicte entre forma i contingut, interrupció de la continuïtat, canvi de possibilitat en inevitabilitat, etc., que són tan importants per al pensament teòric com el sil·logisme simple per a tasques més elementals.

Hegel escrigué abans que Darwin i abans que Marx. Gràcies al gran impuls que la Revolució Francesa donà al pensament, Hegel anticipà el moviment general de la ciència. Però com només era una *anticipació*, malgrat que era obra d’un geni, rebé de Hegel un caràcter idealista. Hegel considerà ombres ideològiques com si fossen la realitat última, acabada. Marx demostrà que el moviment d’aqueixes ombres no era sinó el reflex del moviment de cossos materials.

Anomenem “materialista” la nostra dialèctica perquè està basada no en el cel ni en el nostre “lliure albir”, sinó en la realitat objectiva, en la naturalesa. La consciència sorgeix de la inconsciència, la psicologia de la fisiologia, el món orgànic de l’inorgànic, el sistema solar de les nebuloses. En totes les anelles d’aquesta cadena, els canvis quantitius esdevingueren salts qualitius. El nostre pensament, incloent-hi el pensament dialèctic, no és sinó una forma d’expressió d’aquest món canviant. En aquest sistema no hi ha lloc per a Déu, ni el destí, ni l’ànima immortal, ni per a normes, lleis ni morals eternes. El pensament dialèctic que ha sorgit de la naturalesa dialèctica del món, posseeix conseqüentment un caràcter totalment materialista.

El darwinisme, que explica l'evolució de les espècies per mitjà de “saltos qualitius”, fou el major triomf de la dialèctica en el camp de les ciències naturals. Un altre gran triomf fou el descobriment de la taula de pesos atòmics dels elements químics i dels processos de transformació d'un element en un altre.

Lligat molt de prop amb aquest problema de la transformació està el problema de la classificació, tan important en les ciències naturals com en les socials. El sistema de Linné (segle XIX), basat en la immutabilitat de les espècies, es limitava a la descripció i classificació de les plantes d'acord amb les seues característiques externes. El període infantil de la botànica és anàleg al període infantil de la lògica, perquè les formes del nostre pensament evolucionen com totes les coses vives. Només el rebuig definitiu de la idea de les espècies fixes, només l'estudi de la història de l'evolució de les plantes i de la seua anatomia ens proporciona les bases per a una classificació realment científica.

Marx, que, al contrari de Darwin, era conscientment dialèctic, descobrí les bases per a la classificació científica de les societats humanes en el desenvolupament de les seues forces productives, i de l'estructura de les seues relacions de propietat, que constitueixen l'anatomia de la societat. El marxisme substituï la classificació vulgar de les societats i els estats, que encara avui preval en les nostres universitats, per una classificació materialista dialèctica. Només per mitjà del mètode de Marx és possible determinar correctament el concepte d'estat obrer i el moment de la seua caiguda.

Tot açò, fins on ens és possible veure, no conté res d'“escolàstic” o de “metafísic”, com afirmen els ignorants contumaces. La lògica dialèctica expressa la llei del moviment en el pensament científic contemporani. Al contrari, la lluita contra el materialisme dialèctic expressa un passat distant, el conservadorisme de la petita burgesia, l'estufament dels universitaris rutinaris... i un poquet de fe en l'altra vida.

La naturalesa de l'URSS

La definició de l'URSS que ha donat el camarada Burnham, “ni estat obrer ni estat burgés”, és totalment negativa, desgranada de la cadena del desenvolupament històric, penjant en l'aire, sense ni un mica d'anàlisi sociològica i representa una capitulació vergonyosa enfront del pragmatisme davant d'un fenomen històric *contradictori*.

Si Burnham hagués estat un materialista dialèctic hauria intentat respondre a aquestes preguntes: 1) Quin és l'origen històric de l'URSS? 2) Quins canvis ha sofert aquest estat durant la seua existència? 3) Representen aquests canvis un “salt qualitatiu”? És a dir, donen lloc a una nova dominació de classe històricament necessària? La resposta a aquestes

preguntes hauria portat Burnham a l'única conclusió possible: l'URSS és encara un estat obrer degenerat.

La dialèctica no és una vareta màgica que resol tots els problemes. No reemplaça l'anàlisi científica concreta. Però porta aqueixa anàlisi pel camí adequat, protegint-la d'errar estèrilment pels deserts del subjectivisme i de l'escolasticisme.

Bruno R situa tant a l'URSS com al feixisme sota el qualificatiu de "col·lectivisme burocràtic" perquè l'URSS, Itàlia i Alemanya estan regides per burocràcies; en l'un i l'altre lloc hi ha planificació; en un cas s'ha acabat amb la propietat privada, en l'altre se la limita, etc. Construeix d'aquesta manera, sobre les bases d'una semblança *relativa*, de certes característiques externes, amb *diferent origen*, amb *diferent* pes específic i *diferent* significat de classe, una *identitat* fonamental de règims socials, en el mateix esperit que els professors burgesos que construeixen categories com "economia dirigida", "estat centralitzat", sense tenir en compte la naturalesa de classe de l'un i l'altre. Bruno R i els seus seguidors, o, semiseguidors com Burnham, es queden, en el millor dels casos, al nivell de les classificacions de Linné, cosa que únicament seria comprensible si haguessen viscut abans que Hegel, Darwin o Marx.

Encara pitjors i potser més perillosos són aqueixos escèptics que mantenen la tesi que el caràcter de classe de l'URSS "no ve al cas" i que la direcció de la nostra política ha d'estar determinada pel "caràcter de la guerra". Com si la guerra fos una substància suprasocial independent: com si el caràcter de la guerra no estigués determinat pel caràcter de les classes dominants, és a dir, pel mateix factor social que determina el caràcter de l'estat. És sorprenent com obliden aquests camarades l'ABC del marxisme al més lleu bufit dels esdeveniments!

No és sorprenent que els teòrics de l'oposició, que rebutgen el pensament dialèctic, capitulen lamentablement davant del problema del caràcter contradictori de la naturalesa de l'URSS. No obstant, la contradicció entre les bases socials assentades per la revolució i el caràcter de la casta dominant sorgida de la degeneració de la revolució, no és únicament un fet històric irrefutable; és, sobre tot, una força motora. Ens basem en aqueixa contradicció per a lluitar contra la burocràcia. I alguns ultraesquerrans han assolit ja la cima de l'absurd, afirmant que cal sacrificar l'estructura social de l'URSS per a destruir l'oligarquia! No sospiten ni tan sols que l'URSS, a falta de l'estructura social fundada per la Revolució d'Octubre, seria purament i simple un règim feixista.

Evolució i dialèctica

Burnham dirà, probablement, que com a evolucionista, està tan interessat en l'evolució de les formes socials com nosaltres, els dialèctics. No s'ho

neguem. Després de Darwin, tota persona educada s'ha autodenominat "evolucionista". Però un vertader evolucionista ha d'aplicar la idea d'evolució a les seues pròpies formes de pensament. La lògica elemental, nascuda en un període en què la idea d'evolució no existia encara, és insuficient, evidentment, per a analitzar els processos evolutius. La lògica hegeliana és la lògica de l'evolució. Però no hem d'oblidar que el concepte d'evolució ha estat totalment tergiversat i emmascarat pels professors universitaris i els escriptors liberals que l'han identificat amb "progrés pacífic". Aquell que ha arribat a comprendre que l'evolució es produeix a través de la lluita d'antagonistes; que una lenta acumulació de canvis acaba per trencar la vella petxina i produeix, després d'una catàstrofe, una revolució; aquell que ha après a aplicar al seu propi pensament les lleis de l'evolució, aqueix és un dialèctic, quelcom completament diferent dels evolucionistes vulgars. L'entrenament dialèctic de la forma de pensar, tan necessari a un revolucionari com els exercicis de dits per a un pianista, exigeix enfocar tots els problemes com a processos, i no com a categories immutables. Al contrari, els evolucionistes vulgars es limiten a reconèixer que hi ha evolució en determinats camps, i es conformen d'enfocar tots els altres assumptes per mitjà de les banalitats que els proporciona el "sentit comú".

El liberal nord-americà, resignat amb la idea que l'URSS existeix, o més exactament, que existeix la burocràcia de Moscou, creu, o almenys creia abans del pacte germanosoviètic, que el règim soviètic, en el seu conjunt, és "quelcom progressiu", que les repugnants conseqüències de la burocràcia ("bo, les té, naturalment!") s'anirien evaporant a poc a poc i que així quedaria assegurat el pacífic i indolor "progrés".

Un radical petitburgès s'assembla a un liberal "progressista" en què considera l'URSS com un tot, sense tenir en compte la seua dinàmica interna ni les seues contradiccions. Quan Stalin pactà amb Hitler, envaí Polònia i després Finlàndia, els radicals vulgars es sentiren triomfar: estava provada la identitat entre els mètodes del feixisme i del stalinisme! No obstant, ensopegaren amb la primera dificultat quan les noves autoritats invitaren la població dels països envaïts a expropiar als grans terratinents i capitalistes: no havien previst aquesta possibilitat en absolut! Però les mesures socials revolucionàries portades a terme per via burocràticomilitar no modificaren en absolut *la nostra* definició dialèctica de l'URSS com a estat obrer degenerat, sinó que la corroboraren incontrovertiblement. Però en compte d'utilitzar aquest triomf del marxisme per a perseverar en l'agitació, l'oposició petitburgesa comença a cridar, amb una falta de sentit vertaderament criminal, que els esdeveniments han refutat els nostres pronòstics, que les nostres velles fórmules no són aplicables, ja que són necessàries noves paraules. Quines paraules? No ho han decidit encara.

Defensa de l'URSS

Comencem amb filosofia i seguim amb sociologia. Ha quedat clar que en ambdues esferes, un dels líders de l'oposició ha pres una postura antimarxista i l'altre una posició eclèctica. En abordar el camp polític, en concret la qüestió de la defensa de l'URSS, ens espera una gran sorpresa.

L'oposició ha descobert que la nostra fórmula “defensa incondicional de l'URSS”, la fórmula del nostre programa, és “vaga, abstracta i passada de moda”. (!?) Malauradament, no expliquen sota què “condicions” estan disposats a defensar les conquestes de la revolució. A fi de donar una mica de sentit a la seua “nova fórmula”, l'oposició intenta presentar les coses com si fins ara haguéssim estat defensant “incondicionalment” la política internacional del govern del Kremlin, amb el seu Exèrcit Roig i la GPU. Una tergiversació total! En realitat, des de fa molt de temps, especialment des que proclamàrem obertament la necessitat de derrocar l'oligarquia del Kremlin per mitjà de la insurrecció, no defensem la política internacional de Moscou. Una política errònia no sols mutila les tasques necessàries, sinó que ens obliga a veure el nostre passat davall una llum falsa.

En l'article del *New Internationalist* citat abans, Burnham i Shachtman qualificaren correctament al grup d'intel·lectuals desil·lusionats “Lliga de les Esperances Perdudes”, i es pregunten una vegada i una altra quina seria la posició d'aquesta lamentable Lliga en cas de guerra entre un país capitalista i la Unió Soviètica. “Aprofitem, no obstant, aquesta oportunitat, escriuen, per a demanar a Hook, Eastman i Lyons, una declaració *sense ambigüitats* sobre la seua postura en el cas que Hitler, Japó (o potser Anglaterra) atacaren l'URSS...” Burnham i Shachtman no estableixen cap “condició”, no especifiquen cap circumstància “concreta”, i al mateix temps demanen una declaració “sense ambigüitats”. “... Què farà la Lliga (de les Esperances Perdudes)? S'abstindrà de fer una declaració o es declararà neutral?”, continuen; “en poques paraules, estan per la defensa de l'URSS *sense tenir en compte i malgrat el règim stalinista?*” (el subratllat és meu). Una cita meravellosa! Però si això és precisament el que diu el nostre programa! Burnham i Shachtman, al gener de 1939, estaven a favor de la defensa incondicional de l'URSS i la definien correctament: “caiga qui caiga i malgrat el règim stalinista”. I l'article està escrit en un moment en què l'experiència de la revolució espanyola encara no havia acabat. El camarada Cannon està en la veritat quan afirma que el comportament del stalinisme a Espanya fou incomparablement més criminal que a Polònia o Finlàndia. En el primer cas, la burocràcia fou el botxí d'una revolució socialista. En el segon, impulsà la revolució socialista per mètodes burocràtics. ¿Per què Burnham i Shachtman es passen de sobte a la “Lliga de les Esperances Perdudes”? Per què? No podem considerar les superabstractes referències de Shachtman a “els esdeveniments concrets”

com una explicació suficient. Però no és difícil trobar-la. La participació del Kremlin en la guerra espanyola estava recolzada pels demòcrates burgesos de tot el món. La intervenció de Stalin a Polònia i Finlàndia ensopega amb l'oposició fanàtica d'aquests mateixos demòcrates. Tanmateix les seues pomposes declaracions, l'oposició no és sinó un reflex, dins del Socialist Workers Party, de l'“esquerra” petitburgesa. Aquest és, malauradament, un fet incontrovertible.

“Els nostres subjectes”, escriuen Burnham i Shachtman sobre la Lliga de les Esperances Perdudes, “se senten molt orgullosos perquè creuen que estan contribuint amb quelcom ‘nou’, que estan “reelaborant a la llum de noves experiències”, que “no són dogmàtics” (conservadors?, L. T.) que es neguen a reexaminar els seus “supòsits bàsics”, etc. Quina decepció més patètica! Cap d'ells ha tret a la llum fets, ni donat cap explicació nova al present o al futur?”. Sorprenent cita! ¿No hauria d'afegir personalment un nou capítol a aquest article, “Intel·lectuals en retirada”? Oferisc la meua col·laboració al camarada Shachtman.

¿Com és possible que individus excel·lents com Burnham i Shachtman, incondicionals de la causa del proletariat, puguen espantar-se d'uns senyors tan poc terrorífics com els de la Lliga de les Esperances Perdudes? En el pla purament teòric, l'explicació és que Burnham utilitza un mètode incorrecte, i que Shachtman el menysprea. El mètode correcte no sols facilita arribar a conclusions correctes, sinó que, mitjançant l'encast de cada nova conclusió amb les anteriors en una cadena consecutiva, ens facilita el record. Si les conclusions polítiques es construeixen empíricament, si la incoherència es considera com una espècie d'avantatge, es reemplaça sistemàticament el marxisme per l'impressionisme (tan característic dels intel·lectuals petitburgesos). Cada nou esdeveniment agafa desprevinguts els impressionistes empírics, els fa oblidar allò que ells mateixos escrigueren ahir, i els consumeix el desig de trobar noves fórmules, abans que noves idees se'ls passen pel cap.

La guerra entre Finlàndia i l'URSS

La resolució de l'oposició sobre la qüestió de la guerra entre Finlàndia i l'URSS és un document que podria haver estat signat pels bordiguistes, Vereecken, Sneevliet, Fenner Brockway, Marceau Pivert, i gent d'aqueixa mena, però mai per bolxevics-leninistes. Basada exclusivament en característiques de la burocràcia soviètica i en el mer fet de la “invasió”, no té el menor contingut social. Situa Finlàndia i l'URSS al mateix nivell i “condemna, rebutja i s'oposa a ambdós governs i els seus exèrcits”. De sobte, com notant que quelcom no està en ordre, la declaració canvia completament de sentit i sense cap connexió amb el text anterior, afegeix: Des d'aquesta perspectiva, la IV Internacional han de tenir en compte (!), naturalment (com de meravellós és aquest “naturalment”!), que a Finlàndia

i en l'URSS hi ha diferents sistemes econòmics". Cada paraula és una perla d'inapreciable valor. Per circumstàncies "concretes", els nostres amants d'allò "concret" entenen els fets militars, les modes de les masses i, en tercer lloc, els diferents règims econòmics. La declaració no fa cap llum sobre com han d'ésser "tingudes en compte" cada una d'aquestes circumstàncies "concretes". Si s'oposa de la mateixa manera a ambdós governs i els seus exèrcits, ¿com "té en compte" les diferències en la situació militar i en els règims socials? Definitivament, no entenem res.

Per tal de castigar els stalinistes del seu crim, la resolució, com tots els demòcrates petitburgesos de tots els llocs, a penes menciona que l'Exèrcit Roig expropia els grans terratinents finlandesos i introdueix el control obrer en la indústria, preparant així l'expropiació dels capitalistes.

Demà, els stalinistes estrangularan els treballadors finlandesos. Però ara estan donant (estan obligats a donar) un fort impuls a la lluita de classes en la seua forma més nítida. Els líders de l'oposició construeixen la seua política sobre abstraccions democràtiques i nobles sentiments, no sobre el que en realitat està passant a Finlàndia.

Sembla que la guerra entre Finlàndia i l'URSS està començant a transformar-se en una guerra civil, en la que els petits camperols i els treballadors recolzen l'Exèrcit Roig, mentre l'Exèrcit finlandès defensa els interessos dels propietaris, la burocràcia sindical conservadora i els imperialistes anglosaxons. Les esperances que desperta l'Exèrcit Roig entre els finlandesos pobres seran una il·lusió, a menys que es produïska la revolució internacional: la col·laboració de l'Exèrcit Roig amb els desposseïts serà només temporal: el Kremlin girarà de seguida les seues armes contra els treballadors i camperols finlandesos. Sabem ja tot açò i ho diem, perquè servisca de lliçó. Però en aquesta guerra civil "concreta" que s'està produint a Finlàndia, ¿quina posició "concreta" han de prendre els partisans "concrets" de la IV Internacional? Si lluitaren en Espanya en el camp republicà, tot i que els stalinistes estaven estrangulant la revolució socialista, està clar que a Finlàndia han de recolzar els stalinistes que estan promovent l'expropiació dels capitalistes.

Els nostres innovadors cobreixen les esquerdes de la seua posició amb frases violentes. Anomenen "imperialista" la política de l'URSS. Açò enriqueix notablement la ciència! A partir d'ara, anomenarem imperialisme tant la política exterior d'expansió del capital com la política exterior d'exterminació del capital. Açò ajudarà molt a l'aclariment i educació dels treballadors! Però és que, simultàniament, el Kremlin recolza la política d'expansió financera d'Alemanya! (cridarà, posem per cas, l'impulsiu Stanley). Aquesta objecció es basa en la substitució del nostre problema per un altre, en la dissolució d'allò concret en l'abstracte (un error corrent en el pensament vulgar).

Si demà Hitler es veiés obligat a enviar armes als indis insurrectes, ¿haurien d'oposar-se els treballadors a aquesta acció concreta per mitjà de vagues o sabotatge? Al contrari, haurien d'assegurar-se que els revolucionaris reberen les armes com més aviat millor. Espere que Stanley veja açò clar. Però aquest exemple és completament hipotètic. L'he usat per a exposar que inclús un govern feixista, basat en el capital financer, pot veure's obligat, sota determinades circumstàncies, a recolzar un moviment revolucionari *nacional* (per a intentar estrangular-lo l'endemà). Hitler, davall cap circumstància, recolzaria un moviment proletari a França. Però el Kremlin es veu obligat avui (i és un fet real, no una hipòtesi) a recolzar un moviment social revolucionari a Finlàndia (encara que demà intente estrangular-lo políticament). Denominar "imperialisme" un moviment social revolucionari donat, només pel fet que siga provocat, mutilat i estrangulat pel Kremlin indica simplement una gran pobresa teòrica i política.

Cal afegir que aquesta tergiversació del concepte "imperialisme" no és ni tan sols nova. En el moment actual, no sols els demòcrates, la burgesia de tots els països capitalistes qualifica d'imperialista la política soviètica. Les seues intencions estan molt clares: ocultar la contradicció social entre l'expansió capitalista i la soviètica, ocultar el problema de la propietat, i ajudar d'aquesta manera a l'autèntic imperialisme. ¿Quines són les intencions de Shachtman i els altres? No ho saben ni ells mateixos. La seua innovació terminològica, objectivament, els aparta dels marxistes de la IV Internacional i els apropa als "demòcrates". També aquesta circumstància testifica l'extrema sensibilitat de l'oposició a l'opinió pública petitburgesa.

La qüestió organitzativa

S'escolta cada vegada amb major freqüència entre els membres de l'oposició que la qüestió russa no té major importància en si mateixa; que l'important ara és canviar el règim intern del partit. Canvi de règim significa canvi en la direcció, o, més concretament, eliminar Cannon i els seus col·laboradors més pròxims dels llocs directius. Però aquests clamors demostren que la tendència cap a una lluita contra "la facció de Cannon" és força anterior als "fets concrets" amb els que pretenen justificar el seu canvi de postura. Al mateix temps, aquestes veus ens recorden altres grups d'oposició de temps passats: i als que (com Vereecken, Sneevliet, Molinier i tants altres) han fet ús de la "qüestió organitzativa" quan començaven a sentir que no tenien qüestions de principi en què basar la seua oposició. Per molt desagradable que sembla recordar ací aquests precedents, no podem passar-los per alt.

No seria correcte, no obstant, pensar que el recurs a la "qüestió organitzativa" és una simple "maniobra" del debat de faccions. No: els membres de l'oposició senten, en el fons de si mateixos, encara que de

manera confusa, que el debat implica no sols “la qüestió russa”, sinó l’enfocament polític general, incloent-hi els mètodes que utilitzem per a construir el partit. I açò és veritat, en cert sentit.

Jo mateix he intentat demostrar abans que el problema implica no sols la qüestió russa, sinó els mètodes de pensament dels membres de l’oposició, mètodes que tenen les seues arrels socials. L’oposició està sota la influència dels estats d’ànim i tendències de la petita burgesia. Aquest és, essencialment, el problema general.

Hem vist amb claredat suficient com les idees de Burnham (pragmàtiques) i les de Shachtman (eclèctiques) estaven davall la influència ideològica d’una altra classe. No hem citat altres líders, com el camarada Abern, perquè no participen, per regla general, en discussions sobre qüestions de principis, limitant-se al pla de la “qüestió organitzativa”. Açò no significa, no obstant, que Abern no tinga importància. Al contrari: podem dir que Burnham i Shachtman són els “aficionats” de l’oposició, mentre que Abern és el vertader professional. Abern, i només ell, té un grup tradicional d’adeptes, sorgit del vell Partit Comunista i que ha romàs unit en els primers temps d’existència independent de l’Oposició d’Esquerra. Tots aquells que, posteriorment, han anat assumint distintes raons per a la crítica o el descontentament, s’hi han adherit.

Qualsevol debat fraccional seriós en el partit és, en última anàlisi, un reflex de la lluita de classes. Des del principi, la majoria aclarí la dependència ideològica de l’oposició de la democràcia petitburgesa. L’oposició, per contra, precisament pel seu caràcter petitburgès, no cercà mai les arrels socials de la posició dels seus oponents.

L’oposició inicià un seriós debat de fraccions que està paralitzant el partit en un moment crític. Per a justificar aquesta lluita serien necessàries raons molt profundes i molt serioses. Per a un marxista, només pot tractar-se de raons de classe. Abans de començar aquesta lluita aferrissada, els líders de l’oposició haurien d’haver-se preguntat: quina influència no-proletària es reflecteix en la majoria del Comitè Nacional? Almenys, l’oposició hauria d’haver intentat una anàlisi de classe de les divergències. Però només són capaços de veure “conservadorisme”, “errors”, “mètodes inadequats” i altres deficiències tècniques, psicològiques o intel·lectuals. L’oposició no s’interessa per la naturalesa de classe de la fracció contrària, al igual que no li interessa la naturalesa de classe de l’URSS. Aquest fet és ja suficient per a demostrar el caràcter petitburgès de l’oposició, amb la seua mica de pedanteria acadèmica i d’impressionisme periodístic.

Per tal de comprendre quina classe o estrats es reflecteixen en la lluita de fraccions, cal estudiar històricament a ambdós. Els membres de l’oposició

que afirmen que la lluita actual “no té res a veure” amb anteriors debats de fracció, no fan sinó demostrar novament la seua actitud superficial envers el seu propi partit. El nucli fonamental de l’oposició és el mateix que fa anys s’agrupà al voltant de Muste i Spector. El nucli fonamental de la majoria és el mateix que aleshores s’agrupà entorn de Cannon. Dels líders, només Burnham i Shachtman han saltat d’un camp a l’altre. Però aquests salts, per molt importants que siguen, no modifiquen el caràcter fonamental dels grups. No entraré en la descripció del desenvolupament històric de la lluita. El lector pot informar-se en l’excel·lent article de J. Hansen, “Mètodes organitzatius i principis polítics”.

Si fem a una banda tot allò que hi ha de personal, accidental i episòdic, no hi ha dubte que la lluita més constant ha estat la del camarada Abern contra el camarada Cannon. En aquesta lluita, Abern representa un grup propagandístic, de composició petitburgesa, unit per vells lligams personals, gairebé una família. Cannon representa el partit proletari en procés de formació. La raó històrica (independentment dels errors i equivocacions que s’hagen pogut cometre) està del costat de Cannon.

Quan els representants de l’oposició s’escaroten i criden que “la direcció està en fallida”, “els esdeveniments ens han agafat desprevinguts”, “hem de canviar de consignes”, sense haver-ho pensat abans seriosament, apareixen fonamentalment com a traïdors al partit. Podem explicar aquesta deplorable actitud per la por i la irritació del vell cercle propagandístic del partit davant de les nostres noves tasques i de la nostra nova organització. Els lligams personals i sentimentals no volen cedir davant del sentit del deure i la disciplina. El partit, en aquest moment, ha de trencar les antigues relacions de colla i dissoldre els millors elements del passat propagandístic en el partit proletari. Cal desenvolupar el sentit del deure envers el partit fins al punt que ningú s’atrevisca a dir: “El fons del problema no és la qüestió russa, sinó que ens sentiríem més còmodes sota la direcció d’Abern que davall la de Cannon.”

Personalment, no he arribat a aquesta conclusió ahir. L’he manifestada centenars de vegades en converses amb membres del grup d’Abern. He emfatitzat invariablement el caràcter petitburgès del grup. He proposat repetidament transformar-los de militants en simpatitzants, en vista de la seua incapacitat per a reclutar nous membres per al partit entre els treballadors. Però les converses, lletres i consells no han servit per a res, perquè la gent rares vegades aprèn de l’experiència aliena. L’antagonisme entre les dues capes del partit i entre els dos períodes del seu desenvolupament ha sortit a la superfície i ha provocat aquesta aferrissada lluita de fraccions. No em queda sinó donar la meua opinió, clarament i definitiva, a la secció americana i a la IV Internacional en general. “L’amistat és l’amistat però el deure és el deure”, diu un proverbi rus.

Finalment, podem preguntar-nos, si l'oposició és una tendència petitburgesa, significa açò que la unitat és impossible? ¿Com reconciliar la tendència petitburgesa amb el proletariat? Però fer així la pregunta és antidialèctic i, per tant, fals. En la discussió actual, l'oposició ha mostrat clarament les seues característiques petitburgeses. Però açò no significa que l'oposició no tinga a més altres característiques. La majoria dels membres de l'oposició són profundament partidaris de la causa del proletariat i són, a més a més, capaços d'aprendre. Encara que avui estiguen lligats a un medi petitburgès, demà poden aliar-se al proletariat. Els inconsistents, poden esdevenir més consistents per mitjà de l'experiència. Quan el partit compte amb milers de treballadors, fins als professionals del fraccionalisme es podran reeducar en l'esperit de la disciplina proletària. Però cal donar-los temps. Per tant, la proposta del camarada Cannon de no barrejar en la discussió amenaces de divisió, expulsions, etc., és perfectament correcta i adequada.

Ha de quedar clar, com a mínim, que si la totalitat del partit prengués el camí de l'oposició, podria quedar completament destruït. L'actual oposició és incapaç de proporcionar-li una direcció marxista. La majoria del Comitè Nacional expressa més consistentment, profundament i seriosa les missions del proletariat que no la minoria. Precisament perquè la majoria no té interès en menar la lluita cap a l'escissió, triomfaran les idees correctes. Tampoc els elements sans de l'oposició desitgen una escissió, l'experiència del passat ha demostrat molt clarament que els diferents tipus de grups que s'han separat de la IV Internacional s'han condemnat a si mateixos a l'esterilitat i la descomposició. Per tant, és possible enfrontar-se sense temor al pròxim congrés del partit. Ell refusarà les innovacions antimarxistes de l'oposició i reforçarà la unitat.

15 de desembre de 1939.

LLETRA A JOHN G. WRIGHT

19 de desembre de 1939

Benvolgut amic:

He llegit la teua lletra a Joe. Estic completament d'acord amb tu que cal lluitar de valent, fins a implacablement, contra les tendències petitburgeses de l'oposició. Com veuràs pel meu últim article, que t'enviaré per correu aeri demà, caracteritze les divergències de l'oposició amb més duresa que la majoria. Però, al mateix temps, crec que la lluita ideològica, per descomptat implacable, ha d'anar acompanyada de tàctiques organitzatives molt cauteloses. No vos interessa gens ni mica una escissió, encara que, accidentalment, l'oposició obtingués la majoria en el pròxim congrés. No heu de donar cap motiu per a l'escissió a aqueix exèrcit heterogeni i

desequilibrat que és l'oposició. Encara que quedàreu en minoria, heu d'ésser fidels al conjunt del partit i servir la disciplina. És molt important per a l'educació en l'autèntica lleialtat al partit, sobre la qual Cannon m'escrigué una vegada molt encertadament.

Una majoria composta pels membres de l'oposició actual no duraria més que uns mesos. Després, la tendència proletària del partit recobriria la majoria, i amb una autoritat força major. Heu d'ésser molt fermes, però no heu de perdre la calma (cal més que mai que la fracció proletària ho tinga en compte en la seua estratègia).

Amb els millors desigs del teu camarada,

Lev Trotski

P. S.: Les principals causes del problema són:

- a) mala composició, especialment de la branca de Nova York;
- b) manca d'experiència, sobretot, dels membres provinents del Partit Socialista (joventuts).

Per a superar aquestes dificultats, heretades del passat, no basta amb mesures d'urgència. Cal tenir fermesa i paciència.

L. T.

LLETRA A MAX SHACHTMAN

20 de desembre de 1939

Benvolgut camarada Shachtman:

T'envie una còpia del meu últim article. Com veuràs, considere que les divergències tenen un caràcter decisiu. Crec que estàs en la banda errònia de les barricades, benvolgut amic. Amb la teua postura, estàs impulsant tots els elements petitburgesos i antimarxistes a oposar-se a la nostra doctrina, el nostre programa i la nostra tradició. No espere convèncer-te amb aquestes poques línies, però he de dir-te que, si ara et negues a col·laborar amb la fracció marxista contra els revisionistes petitburgesos, cometràs el gran error de la teua vida i ho lamentaràs molt de temps.

Si pogués prendria un avió per a Nova York i discutiria personalment amb tu durant quaranta-vuit o setanta-dues hores seguides. Sent molt que, en aquestes circumstàncies, no sentes la necessitat de venir ací a discutir el problema amb mi. O sí la sents? M'alegraria tant...

Lev Trotski

Coyoacán, D. F.

QUATRE LLETRES A LA MAJORIA DEL COMITÈ NACIONAL

Coyoacán, D. F.
26 de desembre de 1939

Benvolguts amics:

Personalment estava a favor de portar a terme la discussió a través del *Socialist Appeal* i el *New International*, però els vostres arguments, especialment els que es refereixen al camarada Burnham, són molt seriosos i m'han convençut.

El *Socialist Appeal* i el *New International* són instruments del Partit i del seu Comitè Nacional, no d'un comitè de discussió especial. En un butlletí de discussió, l'oposició pot demanar igualtat de drets amb la majoria, però les publicacions oficials del Partit tenen el deure de defensar el punt de vista d'aquest i de la IV internacional. Una discussió en les pàgines d'aquestes publicacions oficials, ha de discórrer sempre dins dels límits que estableisca la Majoria del Comitè Nacional. És evident.

Les garanties jurídiques permanents per a la minoria no són, amb tota seguretat, herència de l'experiència bolxevic. Però tampoc són un invent del camarada Burnham; el Partit Socialista Francès té des de sempre aqueixes garanties constitucionals que, d'altra banda, es corresponen perfectament amb l'esperit de literats envejosos i parlamentaris de colla, però que no prevenen contra la possibilitat que els treballadors siguen subjugats per aqueixos tipus.

L'estructura organitzativa de l'avantguarda proletària ha de subordinar-se a les exigències positives de la lluita revolucionària, i no a garanties negatives de la seua degeneració. Si el partit no compleix les exigències de la revolució socialista, es degradarà tanmateix que intente evitar-ho amb els acords jurídics més perfectes. En el terreny organitzatiu, Burnham demostra una falta total de sentit revolucionari, com la demostrà en el terreny polític arran de l'insignificant assumpte del Comitè Dies. En ambdós casos ha adoptat una postura purament negativa el mateix que, en la qüestió de l'estat soviètic, dóna una definició simplement negativa. No és prou amb no estar d'acord amb la societat capitalista (actitud negativa); cal acceptar totes les conclusions pràctiques d'una concepció revolucionària. Aquest no és el cas del camarada Burnham

Les meues conclusions pràctiques?

Primer: cal denunciar oficialment davant del partit l'intent de destruir la línia del partit, posant-la al mateix nivell que qualsevol innovació encara no acceptada pel partit.

Segon: si el Comitè Nacional considera necessari dedicar a l'assumpte un article en el *New International* (jo no ho propose), ha de fer-se de manera que el lector veja clarament quina és la posició del partit i quin l'intent de revisió, i deixant que la majoria diga l'última paraula.

Tercer: si no són suficients els butlletins interns, es pot intentar publicar una sèrie especial d'articles dedicats a l'ordre del dia del Congrés.

Poseu tota la lleialtat del món en la discussió, però no féu la menor concessió a l'esperit anarquista i petitburgès!

W. Rork (Lev Trotski)

Coyoacán, 27 de desembre 1939

Benvolguts amics:

He de confessar que, en el primer moment, em sorprengué la vostra comunicació sobre la insistència dels camarades Burnham i Shachtman en publicar els seus articles polèmics en el *New International* i el *Socialist Appeal*. Em preguntí qual podria ser el motiu. Hem d'excloure per complet que se senten fins al punt segurs de la seua posició. Els seus arguments són molt primitius, es contradiuen profundament uns amb altres i en el fons senten que la majoria representa la doctrina i la tradició marxistes. No poden ni somiar sortir victoriosos d'un debat teòric: tant Shachtman i Abern com Burnham ho saben perfectament. Llavors, per què aqueix ànsia de publicitat? L'explicació és molt senzilla: estan impacients per justificar-se davant de l'opinió pública demòcrata; de cridar-los de tots els Eastman, Hook i la seua colla que ells (l'oposició) no són tan roïns com nosaltres. Açò ha d'ésser especialment necessari per a Burnham. És el mateix tipus de capitulació vergonyosa que observàrem en Zinoviev i Kamenev en vespres de la Revolució d'Octubre i en molts "internacionalistes" davall la pressió del patriotisme bèl·lic. Fent a una banda peculiaritats personals, malentesos o errors, estem davant del primer pecat socialpatriota dins del partit.

Deixareu ben clar aquest fet des del principi, molt correctament, però jo m'adone ara amb tota claredat, quan ell (com els poumistes, pivertistes i

tants altres) declara el seu desig d'anunciar als quatre vents que no són tan roïns com els "trotskistes".

Aquesta consideració és un argument més per a no fer-los cap concessió. Sota les actuals condicions, tenim perfecte dret a dir-los: heu d'esperar que el partit done el seu veredict, sense apel·lar prèviament als jutges democràtics i patriòtics.

He tractat abans molt teòricament la qüestió, i des d'aquest punt de vista, estic completament d'acord amb el camarada Goldman que hem de guanyar. Però una llarga experiència política em diu que hem d'evitar la influència prematura del factor demòcrata patriòtic en la lluita del partit i que l'oposició hauria de mantenir la lluita només amb les seues pròpies forces, com fa la majoria. En aqueixes condicions, l'examen i selecció dels distints elements de l'oposició serien més efectius i més favorables per al partit.

Ja Engels parlava en els seus temps dels costums dels petitburgesos rabiosos. Em sembla que podem trobar traces d'aquests costums entre les files de l'oposició. Fins ahir, molts d'ells estaven hipnotitzats per la tradició bolxevic, mai l'absorbiren profundament, però tampoc s'atreverien a desafiar-la obertament. Però Burnham i Abern els han donat el coratge necessari i ara manifesten a les clares el seu caràcter de petitburgesos "enragés". Aquesta impressió m'han donat, per exemple, els darrers articles i lletres de Stanley. Ha perdut per complet el sentit d'autocrítica i creu sincerament que cada inspiració que se li passa pel cap mereix ésser dita en públic i impresa, sempre que vaja contra la tradició i el programa del partit. El major crim de Shachtman i Abern és precisament haver provocat semblant explosió d'autosuficiència petit burgesa.

W. Rork (L. Trotski)

P. S.: És absolutament segur que agents stalinistes estan treballant entre nosaltres per a aguditzar la discussió i provocar l'escissió. Seria necessari examinar a molts "lluitadors" fraccionals des d'aquest punt de vista.

3 de gener de 1940

Benvolguts amics:

He rebut els dos documents de l'oposició. He estudiat el que tracta del conservadorisme burocràtic i estic estudiant el de la qüestió russa. Quines coses més lamentables! És difícil trobar una frase que expresse una idea correcta o que situe una idea adequada en el lloc adequat. Gent intel·ligent,

però en una posició evidentment falsa, que es posa cada vegada més en un atzucac.

La frase d'Abern sobre l'escissió pot tenir dos sentits: o vol amenaçar-nos amb ella, com fan en cada discussió, o realment desitja un suïcidi polític. En el primer cas, ens confirma en la nostra apreciació del caràcter no marxista de la política de l'oposició. En el segon, no podem fer res; si una persona adulta vol suïcidar-se, és difícil impedir-li-ho.

La reacció de Burnham és un desafiament brutal al marxisme. Si la dialèctica és una religió i si la religió és l'opi del poble, ¿com es nega a lluitar per a alliberar d'aqueix verí el seu propi partit? Estic escrivint una lletra oberta a Burnham sobre aquest assumpte. No crec que l'opinió pública de la IV Internacional permeta a l'editor de la revista teòrica del marxisme semblants aforismes cíncics sobre les bases del socialisme científic. En tot cas, no descansaré fins que les concepcions antimarxistes de Burnham hagen estat denunciades davant del Partit i la Internacional. Espere poder enviar la lletra oberta, almenys el text rus, despús-demà.

Estic escrivint també una anàlisi dels dos documents. És molt bona l'explicació de per què estan d'acord en estar en desacord en la qüestió russa.

M'ha donat molta ràbia haver perdut el temps en llegir aqueixos dos detestables documents. Els errors són tan elementals que cal fer un constant esforç per a recordar en cada cas els arguments contra ells que ens proporciona l'ABC del marxisme.

W. Rork (L. Trotski)

Coyoacán, D. F.

4 de gener de 1940

Benvolguts amics:

Vos envie còpia de la lletra que escriguí a Shachtman fa dues setmanes. Encara no m'ha contestat. Açò ens indica el mode en què s'ha posat en aquest debat sense principis. Forma un bloc amb l'antimarxista de Burnham i es nega a contestar a les meues lletres sobre el tema. El fet en si no té importància, però és força simptomàtic. Per això vos envie còpia de la lletra.

Els meus millors desigs

Lev Trotski

Coyoacán, D. F.

LLETRA A JOSEPH HANSEN

5 de gener de 1940

Benvolgut Joe:

Gràcies per la teua informació. Si fos necessari o convenient, Jim podria publicar la nostra correspondència i la de Wright sobre el problema de l'escissió. Aquesta correspondència mostra el nostre ferm desig de preservar la unitat del partit, malgrat el debat fraccional més enverinat. He escrit a Wright que, encara que quedés en minoria, l'ala bolxevic del partit hauria de mantenir-se dins de la disciplina i Jim m'ha contestat que està àmpliament d'acord amb mi. Crec que aquestes dues frases són decisives en aquest assumpte.

Et diré només dues paraules sobre la meua opinió sobre la qüestió finlandesa, tal com l'exposí en l'article sobre l'oposició petit burgesa. Hi ha una diferència de principi entre Finlàndia i Polònia, no és cert? ¿La intervenció de l'Exèrcit Roig a Polònia, fou o no fou acompanyada de guerra civil? La premsa dels menxevics, que està molt ben informada gràcies a la seua amistat amb emigrats del Bund i del PPS, diu obertament que una onada revolucionària acompanyava l'avanç de l'Exèrcit Roig. I no sols a Polònia, sinó també a Romania.

El Kremlin creà el govern de Kuusinen amb el propòsit evident de substituir la guerra per la guerra civil. Hi ha informació sobre els començaments de la creació de l'Exèrcit Roig finlandès, sobre l'"entusiasme" dels grangers pobres de les regions ocupades en què s'havia expropiat als grans terratinents, i tot això. Què és açò si no és el principi d'una guerra civil?

El desenvolupament posterior d'aquesta guerra civil depèn completament de l'avanç de l'Exèrcit Roig. L'"entusiasme" del poble no és suficientment ardent com per a produir aixecaments independents dels camperols i obrers que es troben sota l'espasa del botxí Mannerheim. La retirada de l'Exèrcit Roig posaria, necessàriament, la guerra civil en la mateixa situació que al principi.

Si els capitalistes ajuden eficientment la burgesia fina a defensar el règim capitalista, la guerra civil serà impossible a Finlàndia, de moment. Però si, com és més probable, els destacaments reforçats de l'Exèrcit Roig penetren amb èxit en el camp, veurem com la guerra civil es desenvolupa paral·lelament a la invasió.

No podem preveure tots els episodis militars, els alts i baixos tàctics, però la línia estratègica general dels esdeveniments ha d'ésser aquesta. I en aquest tema, com en tants altres, l'oposició fa una política purament impressionista i conjuntural, en compte d'una política de principis.

(No crec necessari repetir que la guerra civil a Finlàndia, com a Polònia, és de naturalesa limitada, mig reprimida i que pot convertir-se, en el seu dia, en una guerra civil entre les masses finlandeses i la burocràcia de Moscou. Som tan conscients d'açò, almenys, com l'oposició, i recolzem obertament les masses. Però tractem d'analitzar el procés tal com és i no identifiquem el primer pas amb el segon.)

Amb els meus millors desigs i salutacions per a tots els amics,

Lev Trotski
Coyoacán, D. F.

LLETRA OBERTA AL CAMARADA BURNHAM (7 gener 1940)

Benvolgut camarada:

M'han informat que, davant del meu article sobre l'oposició petit burgesa, vostè ha reaccionat dient que no vol discutir amb mi sobre dialèctica, sinó sobre "qüestions concretes". "Deixí d'elucubrar sobre religió fa molt de temps", afegí vostè irònicament. Escoltí una vegada a Max Eastman fer la mateixa afirmació.

És lògic identificar la lògica amb la religió?

Segons el meu parer, açò significa simplement que vostè inclou la dialèctica de Marx, Engels i Lenin en l'esfera de la religió. Què significa açò? La dialèctica, Permeta'm recalcar-ho una vegada més, és la lògica de l'evolució. La lògica indispensable per a totes les esferes del coneixement humà, el mateix que el magatzem d'una fàbrica proporciona instruments per a tots els departaments. ¿Si no considera la lògica en general com un prejudici religiós (encara que siga lleig el dir-ho, els contradictoris escrits de l'oposició inclinen hom cada vegada més a aqueixa lamentable idea), quina lògica accepta vostè? Conec només dos sistemes lògics dignes d'atenció: la lògica d'Aristòtil (lògica formal) i la lògica de Hegel (la dialèctica). La lògica aristotèlica part la immutabilitat dels objectes i els

fenòmens. El pensament científic de la nostra època estudia els fenòmens en origen, canvi i desintegració. ¿Afirma vostè que el progrés de les ciències, incloent-hi el darwinisme, el marxisme, la física i la química modernes, no té res a veure amb un canvi en l'estructura del nostre pensament, la nostra forma de pensar? Amb d'altres paraules, ¿manté vostè que, en un món on tot canvia, només el sil·logisme roman, etern i immutable? L'Evangelí segons Sant Joan comença amb aquestes paraules: "En el principi, era el Verb", és a dir, en el principi era la Raó o el Verb (raó expressada en paraules, és a dir, el sil·logisme). Per a Sant Joan, el sil·logisme és un dels pseudònims literaris de Déu. Si vostè considera que el sil·logisme és immutable, no té origen ni desenvolupament, el sil·logisme és per a vostè producte de la revelació divina. Però si reconeix vostè que les formes del pensament lògic es desenvolupen en el nostre procés d'adaptació a la naturalesa, faça el favor de dir-nos qui, seguint Aristòtil, ha analitzat i sistematitzat el progrés consegüent de la lògica. Fins que no aclarisca vostè aquest punt em prendré la llibertat d'afirmar que identificar la lògica (dialèctica) amb la religió indica superficialitat i un profund desconeixement dels problemes bàsics del pensament humà.

***Que no està el revolucionari obligat a lluitar
contra la religió?***

Imaginem, no obstant, que la seua insinuació més que presumptuosa és correcta. Açò no li dóna cap avantatge. La religió, espere que estiga d'acord amb mi, distreu l'atenció del coneixement correcte a la ficció, i de la lluita per una vida millor a falses esperances en el Més Enllà. La religió és l'opi del poble. Qui no lluita contra la religió no mereix el nom de revolucionari. ¿Com justifica vostè la seua renúncia a lluitar contra la dialèctica, si és una varietat de la religió?

Fa molt de temps que deixà vostè de preocupar-se pel tema de la religió, diu vostè. Però deixà de fer-ho per vostè mateix només; i, a més de vostè, hi ha altres éssers al món. Uns pocs més. Nosaltres, els revolucionaris; mai deixem de preocupar-nos del problema de la religió, ja que la nostra tasca consisteix en emancipar de la influència de la religió no sols a nosaltres mateixos, sinó també les masses. Si la dialèctica és una religió, ¿com no lluita vostè contra la difusió d'aqueix opi dins del seu propi partit?

O pretén vostè insinuar que la religió no té importància política? ¿Que és possible ésser religiós i alhora un comunista coherent i un lluitador revolucionari? Difícilment afirmarà vostè cosa tan temerària. Naturalment mantenim l'actitud més considerada del món envers els prejudicis

religiosos d'un treballador de la rereguarda no conscient. Si desitja lluitar pel nostre programa, li admetem com a membre del partit; però, al mateix temps, el partit tractarà persistentment d'educar-lo en els principis del materialisme i l'ateisme. Si està d'acord amb açò, ¿com es nega vostè a lluitar contra la "religió" que professen els membres del seu partit que, a mon entendre, més s'interessen en qüestions teòriques? Òbviament ha oblidat vostè l'aspecte més important de la qüestió.

Entre la burgesia educada hi ha molta gent que ha trencat amb la religió, però el seu ateisme és només per al seu consum privat: serven els seus pensaments per a si mateixos, però en públic solen mantenir que és bo que el poble siga religiós. ¿És possible que vostè mantinga aquest punt de vista cap al seu propi partit? ¿És possible que açò explique la seua negació a discutir amb nosaltres els fonaments filosòfics del marxisme? Si és així, davall el seu desdeny per la dialèctica s'amaga un to de menyspreu cap al partit.

Per favor, estalvie's dir que he basat els meus arguments en una frase dita en una conversa privada i que no ha rebutjat públicament el materialisme dialèctic. No és veritat. La seua desafortunada frase m'ha servit només d'exemple. Almenys en una ocasió vostè s'ha negat a acceptar, per diverses raons, la doctrina que constitueix la base teòrica del nostre programa. Açò ho sap tot el món en el partit. En l'article "Intel·lectuals en retirada", escrit per vostè en col·laboració amb Shachtman i publicat a l'òrgan teòric del partit, afirma vostè categòricament que refusa el materialisme dialèctic. No té el partit dret a saber per què? Vostè assumeix de fet que en la IV Internacional un editor d'un òrgan teòric pot reduir-se a si mateix a dir: "Refuse definitivament el materialisme dialèctic", com si es tractés de preferir una determinada marca de cigarrets. Una doctrina filosòfica correcta, açò és, un mètode de pensament adequat, és d'importància tan significativa per a un partit revolucionari com un bon magatzem és important per a la producció. És encara possible defensar la vella societat amb els mètodes materials i intel·lectuals heretats del passat. Però és absolutament impossible pensar que podem destruir aquesta societat, alçar una nova sense analitzar críticament els mètodes que s'utilitzaven abans. Si el partit ha establert erròniament les bases del seu pensament, és deure elemental de cada militant assenyalar el camí correcte. D'una altra manera, la seua conducta podria ésser interpretada com l'actitud d'un cavaller acadèmic envers una organització proletària que, després de tot, és incapaç de crear una doctrina realment "científica". I què pot ésser pitjor que açò?

Exemples instructius

Qualsevol que estiga familiaritzat amb la història de les lluites de tendències dins dels partits obrers sap que les discussions promogudes pels oportunistes, i àdhuc per la reacció burgesa, comencen moltes vegades per qüestionar la dialèctica. Els intel·lectuals petitburgesos consideren que la dialèctica és el punt més vulnerable del marxisme i a més s'aprofiten que als treballadors els resulta molt més difícil adonar-se de les divergències en el camp filosòfic que en el camp polític. Aquest fet tan conegut pot refutar-se per una llarga sèrie d'experiències. En primer lloc, no podem oblidar que tots els grans revolucionaris (Marx, Engels, Lenin, Luxemburg, Mehring), es mantingueren en el camp del materialisme dialèctic. ¿Podem assumir que tots ells eren incapaços de distingir entre ciència i religió? ¿No és massa presumptuós per la seua banda afirmar-ho, camarada Burnham? Els exemples de Bernstein, Kautski i Franz Mehring són extremadament instructius. Bernstein rebutjà obertament la dialèctica per “escolàstica” i “mística”. Kautski es mostrà indiferent davant de l'assumpte, de mode semblant al camarada Shachtman. Mehring fou un incansable propagandista i defensor del materialisme dialèctic. Seguí durant dècades les innovacions en filosofia i literatura, denunciant infatigablement el caràcter reaccionari de l'idealisme, neokantisme, utilitarisme, tot tipus de misticisme, etc. El destí d'aquests tres individus és ben conegut; Bernstein acabà els seus dies de pulcre demòcrata petitburgès; Kautski passà de centrista a vulgar oportunista. Mehring morí com un vertader comunista revolucionari.

A Rússia, tres eminents acadèmics marxistes, Struve, Bulgakow i Berdiaev, començaren per rebutjar les idees filosòfiques del marxisme i acabaren en el bàndol de la reacció i l'església ortodoxa. Als EEUU Eastman, Sidney Hook i la seua colla utilitzaren l'oposició dialèctica com a coartada per a passar de servidors del proletariat a servidors de la burgesia. Exemples d'aquest tipus es troben en tots els països. L'exemple de Plekhanov, que sembla una excepció, no fa sinó confirmar la regla. Plekhanov fou un destacat propagandista del materialisme dialèctic, però durant la seua àmplia vida no tingué oportunitat de participar en la lluita de classes. El seu pensament estava divorciat de la pràctica. La revolució de 1905 i la Guerra Mundial el llençaren al camp de la socialdemocràcia petit burgesa, i posteriorment es veié obligat a renunciar a la dialèctica. Durant la Guerra Mundial, Plekhanov fou el representant de l'imperatiu categòric kantianà en el camp de les relacions internacionals: “No faces als altres allò que no volgueses que feren amb tu.” L'única cosa que prova l'exemple de Plekhanov és que el materialisme dialèctic, per si mateix, no fa a un home revolucionari.

Shachtman, d'altra banda, afirma que Liebknecht ha deixat un treball pòstum contra la dialèctica, que escrigué a la presó. Quan un està en la presó se li ocorren moltes idees que no poden confirmar-se per mitjà de la discussió amb altres. Liebknecht, a qui ningú, i menys ell mateix, considera un teòric, s'ha convertit en un símbol d'heroisme en el moviment obrer mundial. Si algun dels oponents americans de la dialèctica demostra el mateix esperit de sacrifici i independència del patriotisme durant la guerra, direm que és, sens dubte, un revolucionari. Però açò no resol el problema del mètode dialèctic.

És impossible saber quines haurien estat les conclusions finals de Liebknecht si hagués romàs en llibertat. En tot cas, abans de publicar el seu treball se l'hauria mostrat als seus amics més competents, Mehring o Rosa Luxemburg. Probablement, després d'escollar la seua opinió, hauria llençat el manuscrit al foc. Suposem, no obstant, que, en contra de l'opinió dels seus camarades teòricament més preparats, hagués publicat el manuscrit. Mehring, Luxemburg, Lenin, etc., no haurien proposat expulsar-lo del partit, naturalment; al contrari, l'haurien defès i rebutjat una proposta tan desgavellada. Però no haurien format un bloc filosòfic amb ell, sinó que haurien denunciat clarament els seus errors teòrics.

La conducta del camarada Shachtman ens sembla prou distinta. “Com podeu observar (diu, i per a assenyalar a la joventut!) Plekhanov era un destacat teòric del materialisme dialèctic i acabà com un oportunista; Liebknecht era un vertader revolucionari i rebutjà la dialèctica.” Aquest argument, si vol dir quelcom, significa que el materialisme dialèctic no és l'únic instrument d'un revolucionari. Amb els exemples de Plekhanov i Liebknecht, Shachtman capgira la història. Reforça i “aprofundeix” la idea del seu article de l'any passat, és a dir, que la política no depèn del mètode, que el mètode està divorciat de la política pel miracle de la inconsistència. Shachtman sembla trencar la regla per mitjà de la falsa interpretació de dues excepcions. Si argumenta així un “partidari” del marxisme, què podem esperar d'un oponent? La revisió del marxisme esdevé així en la seua liquidació total; més encara, en la liquidació de tota doctrina i tot mètode.

Què proposa vostè a canvi?

El materialisme dialèctic no és, per descomptat, una doctrina eterna i immutable. Pensar el contrari és, precisament, traïr l'esperit de la dialèctica. El desenvolupament futur del pensament científic crearà una doctrina més profunda en la que el materialisme dialèctic no serà més que

un element estructural. No obstant, no tenim base per a suposar que aquesta revolució filosòfica es produïska abans que la decadència del règim burgés, sense mencionar el fet que no neix un Marx tots els dies, ni totes les dècades. La missió, a vida o mort, del proletariat d'avui consisteix en refer el món de dalt a baix, no en reinterpretar-lo novament. En un futur pròxim, podem esperar grans revolucionaris d'acció, però no un nou Marx. La humanitat només sentirà la necessitat de revisar l'herència cultural del passat quan haja assentat les bases d'una cultura socialista, i llavors la sobrepassarà àmpliament, no sols en el camp de l'economia, sinó també en el de la creació intel·lectual. El règim de la burocràcia bonapartista de l'URSS és doblement criminal, perquè crea desigualtats creixents en totes les esferes de la vida i perquè degrada l'activitat intel·lectual en el país al nivell dels estúpids de la GPU.

Però imaginem-nos per un moment que el proletariat és tan afortunat en aquesta època de guerres i revolucions que arriba a produir un nou teòric (o una constel·lació de teòrics) capaços de sobrepassar el marxisme i, en especial, de portar la lògica més enllà del materialisme dialèctic. En aqueix cas, ni què dir té que tots els treballadors avançats hauran d'aprendre d'aquests nous mestres i tots els vells teòrics, reeducar-se en les seues idees. Però entre tant, sona a música del futur. O no? ¿Vol vostè dir-me quins treballs teòrics actuals poden substituir el materialisme dialèctic com a doctrina del proletariat?

Si els tingués vostè a mà, segurament no es negaria a lluitar contra "l'opi de la dialèctica". Però no existeixen. Mentre intenta desacreditar la filosofia del marxisme, vostè no proposa res per a substituir-la.

Imagine's vostè un jove mèdic aficionat que discutisca amb un cirurgià experimentat que l'anatomia, neurologia i fisiologia modernes són inútils, que deixen molts problemes sense resoldre i que només "buròcrates conservadors" poden treballar amb un bisturí basant-se en aqueixes "pseudociències". Supose que el cirurgià demanaria al seu irresponsable col·lega que abandonés el quiròfan. Nosaltres tampoc, camarada Burnham, podem rendir-nos davant d'insinuacions barates sobre la filosofia del socialisme científic. Al contrari, i ja que el problema s'ha plantejat a boca de canó en el curs del debat de fraccions, hem de dir, cara a tots els membres del partit, especialment als joves: atenció amb la infiltració als vostres rengles de l'escepticisme burgés. Recordeu que fins al moment, el socialisme no ha trobat millor expressió científica que el marxisme. No oblideu que el mètode del socialisme científic és el materialisme dialèctic. Ocupeu-vos d'estudis seriosos! Estudieu Marx, Engels, Plekhanov, Lenin i Mehring. Vos serà cent vegades més útil que l'estudi dels tendenciosos, estèrils i absurds tractats sobre el conservadorisme de Cannon. Deixe que,

almenys, el debat actual tinga aquest resultat positiu; que la joventut intente posar-se al cap les bases teòriques serioses de la lluita revolucionària!

El fals “realisme” polític

Si és el cas, no obstant, la qüestió no es redueix a la dialèctica. La forma en què vostè explica en la seua resolució per què no sotmet ara a la decisió del partit l'assumpte de la naturalesa de l'URSS significa en realitat que la sotmet, si no jurídicament, almenys sí teòricament i política. Només un xiquet no s'adonaria d'això. Però aquesta declaració té un altre significat, encara més ultratjant i pernicios. Significa que vostè separa la política de la sociologia marxista. I, per a nosaltres, el punt crucial de l'assumpte és precisament aqueix. Si és possible donar una definició correcta de l'estat sense utilitzar el materialisme dialèctic; si és possible determinar la política adequada sense una anàlisi de classe de l'estat, ¿necessitem per a quelcom el marxisme?

Encara que no estan d'acord entre si sobre la naturalesa de l'estat soviètic, els líders de l'oposició coincideixen en afirmar que la política exterior del Kremlin ha de qualificar-se d'“imperialista” i que l'URSS no ha d'ésser recolzada “incondicionalment”. (Vasta i substancial plataforma!) Quan la “colla” de l'oposició plantege en el Congrés l'assumpte de la naturalesa de l'URSS (quin crim!), vos haureu posat d'acord prèviament per a estar en desacord, és a dir, per a votar de forma diferent. S'ha donat un precedent d'aquest tipus en el govern “nacional” anglès, quan els ministres “estan d'acord en estar en desacord”, és a dir, en votar de forma diferent. Però els ministres de Sa Majestat tenen l'avantatge que estan molt d'acord sobre la naturalesa del seu estat, i poden permetre's el luxe de no estar-ho en qüestions secundàries. Però els líders de l'oposició no tenen una situació tan favorable. Es permeten el luxe de no estar d'acord en la qüestió fonamental, amb tal d'estar-ho en les secundàries. Si açò és marxisme i política de principis, no sé el que serà l'oportunisme sense principis.

Sembla creure vostè que, en negar-se a discutir sobre materialisme dialèctic i sobre la naturalesa de classe de l'estat soviètic, i limitar-se a “qüestions concretes”, es comporta com un “polític realista”. Però açò és només el resultat d'un coneixement inadequat de la història de les lluites de fraccions en el moviment obrer en els darrers cinquanta anys. En cada conflicte de principis, els marxistes feren enfrontar-se clarament al partit amb els problemes fonamentals de la doctrina i el programa, perquè consideraven que només sota aquests condicions trobarien el seu lloc i proporció adequada els assumptes “concrets”. Per l'altra banda, els oportunistes de tota mena, especialment els que ja havien sofert alguna derrota en una

discussió de principi, oposaven a l'anàlisi de classe marxista una postura "concreta" i conjuntural que, com de costum, havia formulat davall la pressió de la democràcia burgesa. Aquesta divisió de papers ha persistit durant dècades de debats fraccionals. L'oposició, permeta'm assegurar-li, no ha inventat res de nou. Està seguint la tradició del revisionisme teòric i l'oportunisme polític.

A finals del segle passat es rebutjaren sense pietat els intents revisionistes de Bernstein, que caigué en Anglaterra davall la influència de l'empirisme i utilitarisme anglosaxons (la pitjor classe de filosofia). Però els oportunistes alemanys donaren de sobte un pas arrere en filosofia i sociologia. En els congressos i la premsa renyaven sense parar els "pedants" marxistes que reemplaçaven les "qüestions polítiques concretes" per consideracions generals de principis. Llegisca vostè els textos dels socialdemòcrates alemanys de finals del segle passat i principis d'aquest... i quedarà sorprès de com *li mort saisit li vif*, que diuen els francesos.

No desconeix vostè el gran paper que exercí *Iskra* en el desenvolupament del marxisme rus. *Iskra* començà lluitant contra els autodenominats "economistes" del moviment obrer i contra els "narodniki" (Partit dels Social-revolucionaris). El principal argument dels "economistes" era que *Iskra* surava en l'esfera de la teoria, mentre que ells es proposaven dirigir el moviment obrer "concret". El principal argument dels social-revolucionaris era que *Iskra* pretenia crear una escola de materialisme dialèctic mentre que ells derrocaven l'autocràcia tsarista. He de dir que els terroristes narodniki es prengueren molt seriosament les seues pròpies paraules; sacrificaren les seues vides bomba a la mà. Nosaltres els dèiem: "En algunes ocasions, una bomba és una cosa excel·lent, però primer hem d'aclarir les nostres idees". L'experiència històrica demostrà que la major revolució coneguda en la història no la dirigí el partit que començà posant bombes, sinó el partit que començà amb materialisme dialèctic.

Quan els bolxevics i els menxevics eren encara membres del mateix partit, es produïa, tant en el període anterior com en el mateix congrés, una lluita a mort sobre l'ordre del dia. Lenin solia posar al principi els punts sobre el caràcter de la monarquia tsarista, l'anàlisi del caràcter de classe de la revolució, l'anàlisi de les etapes de la revolució per què estàvem passant, etcètera. Martov i Dan, els líders dels menxevics, objectaven invariablement: "Som un partit polític i no un club de sociòlegs; no hem d'arribar a un acord sobre la naturalesa de classe de l'economia tsarista, sinó sobre 'tasques polítiques concretes'". Cite de memòria, però no tinc cap possibilitat d'equivocar-me, perquè aquestes discussions es repetien

any rere any i arribaren a estereotipar-se. He de dir que jo mateix cometí molts errors en aquest sentit. Però he après quelcom des d'aleshores.

Lenin sempre explicava a aquests enamorats de les “tasques polítiques concretes” que la nostra política és de principis, i no conjuntural; que la tàctica està subordinada a l'estratègia; que, per a nosaltres, el contingut principal de cada campanya política és guiar els treballadors dels problemes concrets als generals, per a ensenyar-los el vertader caràcter de la societat moderna i de les seues forces fonamentals. Els menxevics sentien sempre la urgent necessitat de dissimular les seues diferències de principi, mentre que Lenin, per contra, solia plantejar-les a boca de canó. Els arguments actuals de l'oposició contra la filosofia i la sociologia i a favor de les “qüestions polítiques concretes” són còpia exacta dels arguments de Dan. Ni una paraula nova! És trist que Shachtman vaja a respectar la política de principis del marxisme només quan siga prou vell per a estar als arxius.

El recurs a les “qüestions polítiques concretes” sona especialment desmanyotat i inadequat en els seus llavis, camarada Burnham, ja que fou vostè, i no jo, qui plantejà primer el problema de la naturalesa de l'URSS, forçant-me al meu torn a plantejar el tema del mètode per mitjà del que podem determinar el caràcter de classe de l'estat. És veritat que vostè retirà la seua resolució. Però aqueixa maniobra de la fracció no té sentit, objectivament. Hom arriba a conclusions polítiques des de premisses sociològiques, encara que les haja oblidat temporalment en la cartera. Shachtman arriba exactament a les mateixes conclusions sense cap premissa; s'adapta a vostè, Abern se n'aprofita, per a les seues “combinacions organitzatives”, tant de l'absència de premissa com de la premissa amagada. Aquesta és la situació real en el camp de l'oposició. Vostè procedeix com antimarxista; Shachtman i Abern, com a marxistes “platònics”. No és fàcil establir qui és pitjor.

La dialèctica de la present discussió

Quan ens enfrontem amb el front diplomàtic que cobreix les premisses inexistents o amagades dels nostres adversaris, nosaltres, els “conservadors”, responem: “Només és possible una discussió fructífera sobre “qüestions concretes” si establim prèviament, amb tota claredat, les premisses de classe de què partim. No estem disposats a discutir sobre aqueixa sèrie de tòpics que heu seleccionat artificialment. ¿Proposaria algú discutir qüestions com la invasió de Suïssa per la flota soviètica o el llarg de la cua d'una bruixa del Bronx sense haver-hi aclarit abans si Suïssa té costa o si hi ha bruixes?

Tota discussió seriosa mena d'allò particular, fins i tot accidental, a allò general i fonamental. En la major part dels casos, les causes immediates de la discussió tenen un interès merament simptomàtic. Només tenen significació política actual aquells problemes el desenvolupament dels quals és discutible. Per a certs intel·lectuals, ansiosos de denunciar el “conservadorisme burocràtic” i exhibir el seu propi “dinamisme polític”, les discussions sobre la dialèctica, el marxisme, la naturalesa de l'estat, el centralisme, sorgeixen “artificialment” i prenen una direcció “falsa”. Però el nus del problema és que la discussió té una lògica objectiva, que no coincideix amb la lògica subjectiva d'individus i grups. El caràcter dialèctic de la discussió procedeix del fet que el seu curs objectiu es determina pel conflicte viu entre tendències oposades, i no obeeix a cap pla lògic predeterminat. El caràcter materialista de la discussió se deu al fet que reflecteix les pressions de les distintes classes. Per això, l'actual discussió dins del SWP es desenvolupa, com tot procés històric (i amb o sense el seu permís, camarada Burnham) d'acord amb les lleis del materialisme dialèctic. No podem escapar-ne.

***“Ciència” contra marxisme i “experiments”
Contra el programa.***

Després d'acusar als seus oponents de “conservadorisme burocràtic” (el que és una mera abstracció psicològica en tant no es mostre quins interessos socials específics subjauen aqueix “conservadorisme”), demana vostè en el seu document que aquesta política conservadora siga reemplaçada per “política crítica i experimental, en una paraula, política científica” (p. 32). Aquesta afirmació, tan innocent i buida a primera vista, tanmateix tota la seua pompositat, és, en si mateixa, una denúncia completa. No parla vostè de política marxista, ni de política proletària. Parla de política “experimental”, “crítica” i “científica”. ¿Per què aquesta terminologia, tan deliberadament abstrusa i tan infreqüent entre nosaltres? S'ho diré. És el producte de la seua adaptació, camarada Burnham, a l'opinió pública burgesa, i de l'adaptació de Shachtman i Abern a la seua adaptació. El marxisme ja no està de moda en els cercles liberals d'intel·lectuals burgesos. Quan hom menciona el marxisme (Déu ens guarde!) el prenen per un materialista dialèctic. El millor és rebutjar aqueixa paraula desacreditada. Però, amb què la substituïm? ¿Per què no amb “ciència”, a ésser possible “Ciència”, amb majúscules? I la ciència, com tot el món ho sap, es basa en la “crítica” i la “experimentació”. Té el seu propi cercle; tan sòlid, tan tolerant, tan poc sectari, tan acadèmic. Amb una fórmula així hom pot entrar en qualsevol saló democràtic.

Torne a llegir, per favor, la seua pròpia frase: “En compte de la política conservadora, hem de construir una política audaç, flexible, crítica i experimental; en una paraula, una política científica”. No podia haver-ne escrit de millor! Però aquesta és, precisament, la fórmula que tots els empiristes petitburgesos, tots els revisionistes i tots els aventurers polítics han oposat al marxisme “estret”, “limitat”, “dogmàtic” i “conservador”.

“L’estil fa l’home”, Deia Buffon. La terminologia política no sols fa l’home, sinó el partit. La terminologia és un dels elements de la lluita de classes. Només pedants sense vida poden deixar d’entendre-ho. En el seu document arrasa vostè curosament (sí, vostè, camarada Burnham) no sols termes com ara dialèctica o materialisme, sinó el marxisme. Vostè està per damunt de tot això. Vostè és un home de ciència, “crític i experimental”. Per la mateixa raó, utilitza el terme “imperialisme” per a qualificar la política exterior de l’URSS. Això el diferencia de la terminologia, massa enutjosa, de la IV Internacional, creant fórmules menys “sectàries”, menys “religioses”, menys precises, però iguals a (que feliç coincidència!) les de les democràcies burgeses.

Vol vostè experimentar? Perquè permeta’m recordar-li que el moviment obrer té una llarga història, no mancada d’experiència o, si ho prefereix, de “experiments”. Aquesta experiència, adquirida a costa de tants sacrificis, ha cristal·litzat en el centre d’una doctrina definida, el marxisme, el nom del qual refusa vostè amb tanta cura. Abans de concedir-li el dret a “experimentar”, el partit té dret a preguntar-li: quin mètode utilitzarà? Henry Ford no permetria experimentar en la seua fàbrica a un home que no haja assimilat les condicions bàsiques de l’anterior desenvolupament de la indústria, que no conega els innumerables experiments que ja s’han realitzat. Encara més: els laboratoris experimentals de les fàbriques estan curosament separats de la producció en massa. Molt menys podem permetre experiments de metge bruixot en el moviment obrer (encara que es porten a terme sota el símbol de la “ciència” anònima). Per a nosaltres, la ciència del moviment obrer és el marxisme. Deixem la ciència sense cognom, la Ciència amb majúscula, a la sencera disposició d’Eastman i la seua colla.

Sé que ha discutit vostè, moltes vegades amb Eastman, i que en algunes ocasions ha argumentat molt bé. Però vostè debat amb ell com a un membre del seu propi cercle, i no com a un agent del seu enemic de classe. Ho demostrà vostè clarament quan, en l’article amb Shachtman invità inesperadament Eastman, Hook, Lyons i la resta a exposar les seues idees en el *New International*. No li importava que ells plantejaren el tema de la dialèctica i l’obligaren a sortir del seu diplomàtic silenci.

El 20 de gener de l'any passat, molt abans que comencés aquesta discussió, mostrava a Shachtman la urgent necessitat d'estudiar atentament el desenvolupament intern del partit stalinista. Li escrivia: "Açò pot ésser mil vegades més important que invitar Eastman o Lyons a presentar les seues parides personals. Em sorprengué una mica que publicqués vostè l'últim article d'Eastman, tan insignificant i arrogant. Eastman té a la seua disposició el *Harper's Magazin*, el *Modern Monthly*, el *Common Sense*, etc. Però allò que em deixa completament perplex és que vostè invite personalment aqueixa gent a tacar les no tan nombroses pàgines del *New International*. La perpetuació d'aquesta polèmica pot interessar a alguns intel·lectuals petitburgesos, però no als elements revolucionaris. Estic fermament convençut que és necessària una reorganització a fons del *New International* i del *Socialist Appeal*; cal allunyar-se dels Eastman i els Lyons i apropiarse als treballadors i, en aquest sentit, al partit stalinista".

Com sempre en aquests casos. Shachtman em contestà sense atenció ni cura. En el moment actual, la qüestió està resolta de fet, perquè els enemics del marxisme als que invità refusaren la invitació. No obstant, aquest episodi serva interès. D'una banda, vostè, camarada Burnham, d'acord amb Shachtman, invita els demòcrates burgesos a exposar les seues idees en l'òrgan oficial del nostre partit. Per una altra banda, i d'acord amb el mateix Shachtman, es nega a mantenir amb mi una polèmica sobre la dialèctica i la naturalesa de classe de l'estat soviètic. ¿No significa açò que vostè i el seu aliat Shachtman s'han girat cap als seus semioponents burgesos i han donat l'esquena al seu propi partit? Abern arribà fa ja molt de temps a la conclusió que el marxisme és una doctrina honorable, però que una bona combinació d'oposició és quelcom més substanciós. Mentre, Shachtman deixa caure pendent a baix, consolant-se amb humorades. Però sent que, en el fons del seu cor, se sent trist i culpable. Quan arribe a un punt en la caiguda, espere que reaccione i torne dalt de nou. La meua esperança es basa en què l'"experiència" de la seua política fraccionària el torne al camí de la "Ciència".

Un dialèctic sense saber-ho

M'han informat que Shachtman, utilitzant la meua frase sobre Darwin, ha dit que vostè era "un dialèctic sense saber-ho". Aquest ambigu complit conté una peça de veritat. Cada home és un dialèctic, en major o menor mesura, i en molts casos sense adonar-se'n. Tota ama de casa sap que fa falta sal per a donar un sabor agradable a la sopa, però que si en posa de més no hi ha qui es la menje. En conseqüència, una camperola analfabeta

es guia, a l'hora de guisar la sopa, per la llei hegeliana del salt qualitatiu. Podríem posar una infinitat d'exemples per l'estil, presos de la vida diària. Fins als animals arriben a conclusions basant-se no sols en el sil·logisme aristotèlic, sinó també en la dialèctica hegeliana. Una rabosa sap que els quadrúpedes i els pardals són nutritius i saborosos. Davant d'un conill o una gallina el rabosot conclou: aquests animals són del tipus nutritiu i saborós... i es llença sobre la presa. Fa així un perfecte sil·logisme encara que la rabosa, supose, no ha llegit a Aristòtil. No obstant, quan el mateix rabosot es troba amb el primer animal més gran que ell, per exemple, un llop, conclou ràpidament que la quantitat pot convertir-se en qualitat i posa peus en polsegosa. Evidentment, les potes del rabosot tenen tendències hegelianes, encara que no en siguin força conscients. Açò demostra, de passada, que els nostres mètodes de pensament, es tracte de la lògica formal o de la dialèctica, no són construccions arbitràries de la nostra raó, sinó que expressen la naturalesa del sistema de relacions actual. En aquest sentit, l'univers sencer està ple de "dialèctics sense saber-ho". Però la naturalesa no s'hi deté. Abans que les relacions més profundes de la naturalesa es plasmessin en la consciència o el llenguatge dels rabosots o els homes, s'havia produït un desenvolupament no menyspreable. Després, l'home fou capaç de generalitzar aquestes formes de consciència i transformar-les en categories lògiques (dialèctiques), creant així la possibilitat de penetrar més profundament en el món que ens rodeja.

Fins ara, l'expressió més acabada de les lleis dialèctiques que prevalen en la naturalesa i la societat l'han produïda Hegel i Marx. Tanmateix que Darwin no estava interessat en verificar els seus mètodes lògics, assolí empíricament (gràcies al seu geni) les generalitzacions dialèctiques més avançades en el camp de les ciències naturals. En aquest sentit, Darwin és, com afirmava en el meu anterior article, un "dialèctic sense saber-ho". No obstant, no valorem Darwin per la seua incapacitat per a arribar a comprendre la dialèctica, sinó perquè, malgrat la seua manca de coneixements filosòfics, fou capaç de descobrir l'origen de les espècies. A Engels li exasperava l'estretor empirista del mètode de Darwin, encara que, com Marx, compregué immediatament la gran importància de la teoria de la selecció natural. Darwin, per contra, morí sense tenir ni idea de sociologia marxista. Si Darwin hagués sortit en la premsa atacant el materialisme o a la dialèctica, Marx i Engels se li haurien enfrontat amb força redoblada, per a no permetre que la seua autoritat científica fos utilitzada per la reacció ideològica.

Quan Shachtman, advocat de causes perdudes, intenta defensar-lo dient que és un "dialèctic inconscient", cal posar l'accent en "inconscient". La intenció de Shachtman (també inconscient, en part) és defensar el seu bloc

de l'acusació de degradar el materialisme dialèctic. Però, allò que en realitat està dient Shachtman és que la diferència entre un dialèctic “conscient” o “inconscient” no és tan important com per a tenir-la en compte. I d'aquesta manera, desacredita el mètode marxista.

Però el mal és encara més profund. Existeixen en el món molts dialèctics inconscients o semiinconscients. Alguns apliquen magníficament el materialisme dialèctic a la política, encara que mai s'hagen preocupat pel mètode. Seria pedanteria atacar aqueixos camarades. Però aqueix no és el seu cas, camarada Burnham. Vostè és l'editor d'un òrgan teòric la missió del qual és educar el partit en l'esperit del mètode marxista. Vostè és un oponent conscient del mètode dialèctic, i no un dialèctic inconscient. Encara que, com afirma Shachtman, haja seguit la dialèctica en qüestions polítiques, és a dir, encara que tinga “instint” dialèctic, estaríem obligats a lluitar contra vostè, perquè l'instint dialèctic, com altres qualitats personals, no es pot transmetre als altres, mentre que el mètode dialèctic, conscientment assumit, pot transmetés, en major o menor mesura, a tot el partit.

La dialèctica i el senyor Dies

Encara que tinga vostè instint dialèctic (cosa que no discutiré) el té gairebé ofegat per la rutina acadèmica i l'avorriment intel·lectual. Allò que coneixem com a instint de classe del treballador, el porta a acceptar amb prou facilitat l'enfocament dialèctic de les coses. Però no podem dir que els intel·lectuals burgesos tinguen un instint semblant. Un intel·lectual separat del proletariat únicament pot arribar a la política marxista per mitjà de la superació conscient del seu esperit petitburgès. Malauradament, Shachtman i Abern estan fent tot allò que poden per tal d'impedir-ho, camarada Burnham. Li estan fent un mal favor.

Arrossegat per la seua fracció, a la que podríem anomenar “Lliga de l'Abandó Fraccional”, està cometent vostè un error rere altre; en filosofia, en sociologia, en política, en l'esfera organitzativa. Els seus errors no són accidentals. Enfoca cada assumpte aïlladament, desconnectant-lo de les seues relacions amb altres qüestions, amb els factors socials, i sense tenir en compte l'experiència internacional. Li manca mètode dialèctic. Malgrat la seua educació, està procedint en política com un fetiller.

En l'assumpte del Comitè Dies, mostrà vostè el seu xarlatanisme tan enlluernadorament com en la qüestió finlandesa. Replicà vostè als meus arguments a favor d'utilitzar aqueix cos parlamentari dient que no podia prendre's una decisió per mitjà de consideracions de principi, sinó tenint en

compte circumstàncies especials, que només vostè coneixia, però que es guardava d'especificar. Permeta'm dir-li que aqueixes "circumstàncies" no eren ni més menys que la seua dependència ideològica de l'opinió pública burgesa. Encara que la democràcia burgesa, en totes les seues seccions, siga plenament responsable davant del règim capitalista, incloent-hi el Comitè Dies, es veu obligada, precisament en interès del capitalisme, a distreure vergonyosament l'atenció dels òrgans massa nus del règim. Una simple divisió del treball! Un vell frau que, no obstant, encara és útil! Útil per a enganyar els treballadors, a aqueixos a què vostè es refereix vagament, a aqueixa àmplia secció d'ells que estan encara, com vostè mateix, sota la influència de la democràcia burgesa. Però l'obrer mitjà, no infectat pels prejudicis de l'aristocràcia obrera, rebria amb satisfacció cada paraula revolucionària que es llencés a la cara del seu enemic de classe. I com més reaccionària fos la institució que servís per a arena del combat, major seria la satisfacció del treballador. Açò ho ha provat l'experiència històrica. El mateix Dies, en espantar-se i fer-se arrere, demostrà com d'equivocat estava vostè. Sempre és millor obligar l'enemic a retirar-se que fugir sense plantejar batalla.

Però en aquest moment veig la cara iracunda de Shachtman ordenant-me callar amb un gest de protesta: "l'oposició no és responsable dels punts de vista de Burnham sobre el Comitè Dies. Aquest no és assumpte de la fracció", etcètera, etcètera. Ja sé tot això. L'única cosa que faltava és que tota l'oposició s'hagués pronunciat aleshores a favor de la tàctica de boicot, tan sense sentit en aquell moment! Ja és prou amb què el seu líder, que té punts de vista personals i els expressa obertament, es pronunciés a favor del boicot. Si vostè ha passat ja de l'edat en què hom discuteix de "religió", permeta'm dir-li que la IV Internacional ja ha passat de l'edat en què es considera que l'abstencionisme és la política més revolucionària. Junt amb la seua manca de mètode, mostrarà vostè en aquesta ocasió una total manca de sagacitat política. Sota les actuals circumstàncies, un revolucionari no hauria necessitat molt de temps de discussió per a entrar per una porta oberta per l'enemic i aprofitar el millor possible l'oportunitat. Crec que cal organitzar, uns cursets especials per a tots els membres de l'oposició que, com vostè, s'oposaren a entrar en el Comitè Dies, on s'expliquen les veritats elementals de la tàctica revolucionària, que no tenen res a veure amb l'abstencionisme pseudoradical dels cercles intel·lectuals.

"Qüestions polítiques concretes"

L'oposició és més dèbil precisament en l'esfera en què es creu més forta: la de la política revolucionària quotidiana. Açò val per a tots, camarada Burnham. Vostè i l'oposició en ple han manifestat claríssimament la seua

impotència per a enfrontar-se als grans esdeveniments en la qüestió polonesa, dels estats bàltics o de Finlàndia. Shachtman començà descobrint la pedra filosofal; una insurrecció simultània contra Hitler i Stalin en la Polònia ocupada. La idea era magnífica; és una llàstima que Shachtman no haja tingut oportunitat de posar-la en pràctica. Els treballadors polonesos podrien haver dit, amb tota justícia: “Des del Bronx es pot organitzar força bé una insurrecció simultània contra Hitler i Stalin en un país ocupat; però ací, sobre el terreny, és prou més difícil. Ens agradaria fer als camarades Shachtman i Burnham una pregunta “concreta”, “què fem fins que es produïska la insurrecció?”. Mentre, el comandament de l’Exèrcit soviètic cridava els camperols i els treballadors a ocupar la terra i les fàbriques. Aquesta crida, recolzada amb la força de les armes, exercia un paper importantíssim en la vida del país ocupat. Els periòdics de Moscou estaven plens a sobresortir de reportatges sobre l’“entusiasme desbordant” dels obrers i camperols pobres. Podem i hem de jutjar amb disgust aquests reportatges; no estan mancats de mentides. Però és més imperdonable tancar els ulls a la realitat. La crida a demanar comptes als grans terratinents i a expulsar els capitalistes ha hagut d’aixecar l’ànim als assetjats i aixafats camperols i treballadors d’Ucraïna i Bielorússia, que veien en el senyor polonès un doble enemic.

Als òrgans parisencs dels menxevics, que estan d’acord amb la burgesia i no amb la Internacional francesa, es diu categòricament que l’avanç de l’Exèrcit Roig anava acompanyat d’una onada de moviments revolucionaris, l’eco de la qual arribava fins a les masses camperoles de Romania. Afegeix fiabilitat a aquests despatxos el fet que els menxevics estiguen estretament units als líders de la Lliga Jueua, el Partit Socialista Polonès i altres organitzacions hostils a Moscou que lluiten en Polònia. Per tant, estàvem completament en la veritat quan aconsellàvem als bolxevics polonesos: “En el front, i junt amb els camperols i els treballadors, heu de dirigir la lluita contra els grans terratinents i els capitalistes; no vos aparteu de les masses, tanmateix totes les seues il·lusions, com els revolucionaris russos no s’aparten de les seues masses, malgrat que aquestes continuen confiant en el tsar” (Diumenge Sagnant del 22 de gener de 1905); eduqueu les masses en el curs de la lluita, preveniu-les de les seues ingènues esperances en Moscou, però no vos en separeu; lluiteu en el seu camp, tracteu d’estendre i aprofundir la seua lluita i doneu-li la major quantitat d’independència possible. Només així preparareu la propera revolució contra Stalin”. El curs dels esdeveniments a Polònia ha confirmat totalment aquesta directriu, que es basa en la nostra experiència política anterior, especialment a Espanya.

Ja que no hi ha diferències de principi entre les situacions de Polònia i

Finlàndia, no hi ha raons per a canviar la directriu. Però l'oposició, que no ha comprés allò que ha passat a Polònia, s'agafa a la qüestió finlandesa com a un àncora de salvació. "On està la guerra civil a Finlàndia? Trotski parla de guerra civil, però no hem vist res en la premsa sobre ella, etc., etc. La qüestió finlandesa se li apareix a l'oposició com diferent de la d'Ucraïna occidental o Bielorússia. Cada qüestió s'aïlla i s'analitza a banda i sense tenir en compte el curs general del desenvolupament. Amb idees confuses sobre aquest desenvolupament, l'oposició intenta recolzar-se cada vegada en alguna circumstància conjuntural, accidental, temporal i secundària.

¿Signifiquen aqueixos crits sobre l'absència de guerra civil a Finlàndia que l'oposició estaria d'acord amb nosaltres si aquesta estigués a punt d'esclatar? Sí o no? Si és que sí, l'oposició condemna la seua pròpia política respecte a Polònia, ja que en aqueix cas, tot i la guerra civil, es negaren a participar activament, esperant l'aixecament simultani contra Hitler i Stalin. És obvi, camarada Burnham, que vostè i els seus amics no s'han pensat les coses del tot ben bé.

I, què hi ha sobre el meu argument d'una guerra civil a Finlàndia? Al principi de les hostilitats, s'hauria pogut pensar que Moscou estava intentat una "petita" expedició de càstig per a canviar el govern d'Hèlsinki i establir amb Finlàndia les mateixes relacions que amb la resta dels països bàltics. Però la designació del govern de Kuusinen en Terijoki demostrà que Moscou tenia altres plans i intencions. Després, s'anuncià la creació de l'Exèrcit Roig finlandès. Naturalment, es tractava només de petites formacions creades des de dalt. El programa de Kuusinen havia vist la llum. Els següents despatxos parlaven de la distribució de les grans finques entre els camperols. En conjunt, aquests despatxos significaven l'intent de Moscou d'organitzar la guerra civil. Naturalment, és una guerra civil molt especial. No ha sorgit dels desigs profunds de les masses populars. No la dirigeixen els revolucionaris finlandesos recolzats per les seues masses. La controla la burocràcia de Moscou. Sabem tot açò, i ho sabíem quan discutíem sobre Polònia. Però, almenys, hi ha un crida als pobres, als desposseïts, a expropiar els rics, a expulsar-los o arrestar-los. No conec cap nom per a aquestes accions, excepte guerra civil.

"Però, després de tot, no ha esclatat la guerra civil a Finlàndia, la qual cosa significa que les seues prediccions no s'han materialitzat", objecten els líders de l'oposició. Naturalment, després de la traïció i retirada de l'Exèrcit Roig, sota les baionetes de Mannerheim, la guerra civil no ha pogut esclatar. Aquest fet és un argument contra Shachtman, no contra mi: quedà demostrat que no és el principi de la guerra, quan és més forta la

disciplina militar, el millor moment per a organitzar una insurrecció armada, siga des del Bronx o des de Terikhoki.

No preveiem la derrota dels primers destacaments de l'Exèrcit Roig. No podíem preveure el nivell d'estupidesa i desmoralització que regnen en el Kremlin, ni fins a quin punt repercuteixen en les tropes manades per ell. Però es tracta simplement d'un episodi militar, que no pot afectar la nostra línia política. Si Moscou, després d'ésser derrotat en el primer intent, renuncia a intervenir en Finlàndia, desapareixeria del primer pla el problema que impedeix a l'oposició comprendre la situació en la resta del món. Però tenim poques possibilitats que siga així. D'altra banda, si França, Anglaterra i els EEUU decideixen basar-se en Escandinàvia i ajudar militarment Finlàndia, la qüestió finlandesa es transformaria en una guerra entre l'URSS i els països imperialistes. En aqueix cas, creiem que la majoria dels opositors tornarien al programa de la IV Internacional.

De moment, l'oposició no està interessada en cap d'aquestes dues variants: ni en la suspensió de l'ofensiva per part de l'URSS ni en la ruptura d'hostilitats, entre l'URSS i les democràcies imperialistes. L'oposició només s'interessa per la qüestió aïllada de la invasió de Finlàndia per l'URSS. Per tant deixem-los partir d'ací. Suposem que la segona ofensiva està millor preparada i és millor dirigida, que l'avanç de l'Exèrcit Roig, planteja novament el problema de la guerra civil, i a més a més, a major escala que en el primer intent, tan ignominiosament frustrat. La nostra directriu roman totalment vàlida, mentre l'assumpte estiga a l'ordre del dia. Però ¿què proposa l'oposició en el cas que l'Exèrcit Roig avance victoriós a Finlàndia i hi esclate la guerra civil? Aparentment, ni tan sols pensa en això, perquè viu al dia, incident en incident, pendent de cada episodi, penjant de frases aïllades de l'editorial, sentint alternativament simpaties o antipaties, i fent-se la il·lusió que creen una plataforma. La inutilitat dels empiristes i els impressionistes es demostra especialment quan han d'enfrontar-se a "qüestions polítiques concretes".

Confusionisme teòric i abstencionisme polític

A través de les convulsions i vacil·lacions de l'oposició, per contradictòries que siguen, podem distingir dues característiques que travessen totes les seues actuacions, des de les altures de la teoria als episodis polítics més insignificants. La primera és l'absència d'una concepció unificada. Els líders de l'oposició separen la sociologia del materialisme dialèctic. Separen la política de la sociologia. En l'esfera de la política, separen la nostra missió a Polònia de la nostra experiència en Espanya, la nostra missió a Finlàndia de la nostra posició en Polònia. Converteixen la història

en una sèrie d'incidents extraordinaris i la política en una sèrie d'improvisacions. Estem davant de la desintegració del marxisme, en el més complet sentit de la paraula, la desintegració del pensament teòric, la desintegració de la política en els seus elements constitutius. Els domina l'empirisme i el seu germà bessó, l'impressionisme. Per això, la direcció ideològica confia en vostè, camarada Burnham, en un oponent de la dialèctica, en un empirista, que no s'avergonyeix del seu empirisme.

A través de les vacil·lacions i convulsions de l'oposició podem observar una segona característica, estretament lligada a la primera: una tendència a retreure's de la participació activa, una tendència a autoeliminar-se, a l'abstencionisme, naturalment amb la coartada de frases ultraradicals. Esteu a favor de destruir Hitler i Stalin a Polònia: Stalin i Mannerheim en Finlàndia. I, mentre, rebutgeu ambdós bàndols per igual, és a dir, vos retireu de la lluita, incloent-hi la guerra civil. Fer insistència en l'absència de guerra civil a Finlàndia no és sinó una disculpa conjuntural. Si esclatés la guerra, l'oposició procuraria no assabentar-se, com féu en el cas de Polònia, o declararà que, com la política de Moscou és "imperialista", no ens podem barrejar en aqueix negoci tan brut. Encara que, de paraula, camina darrere de les tasques polítiques "concretes", l'oposició s'ha situat, de fet, fora del procés històric actual. La seua actitud, camarada Burnham, davant del Comitè Dies mereix atenció precisament perquè expressa de forma molt gràfica aquesta tendència a l'abstencionisme i al confusionisme. El seu principi bàsic és encara: "Gràcies, no fume".

Clar està, benvolgut amic, que un partit o una classe poden passar per moments de confusió. Però, en el cas de la petita burgesia, el confusionisme, especialment davant dels esdeveniments greus, és una característica inevitable i, per així dir-ho, congènita. Els intel·lectuals intenten expressar el seu estat de confusió en el llenguatge de la "ciència". La contradictòria plataforma de l'oposició revela confusió petitburgesa expressada en el ressonant llenguatge dels intel·lectuals. No hi ha res de proletari en ella.

La petita burgesia i el centralisme

Els seus punts de vista en el camp organitzatiu són tan esquemàtics, empírics i antirevolucionaris com en els de la teoria i la política. Un Stolberg, llanterneta a la mà, cerca una revolució ideal, neta de tot excés, i garantida contra qualsevol Termidor i la contrarevolució: Vostè, de forma semblant, busca un tipus de democràcia interna ideal, que assegure a tot el món, en totes les circumstàncies, la possibilitat de fer i dir el que se li passe pel cap i que vacune el partit contra la degeneració burocràtica. Fa a una

banda, no obstant, el fet que el partit no és un escenari per a l'afirmació personal, sinó un instrument per a la revolució proletària; que només una revolució victoriosa és capaç d'evitar la degeneració no sols del partit, sinó del proletariat en el seu conjunt i de la civilització moderna en general. És vostè incapaç de veure que la nostra secció americana no està malalta per un excés de centralisme (provoca rialla fins i tot escoltar parlar-ne), sinó d'un monstruós abús i distorsió de la democràcia, per part dels elements petitburgesos. Aquest és l'origen de la crisi actual.

Un obrer passa el dia en la fàbrica. Té, en comparació, poques hores lliures per al partit. En les reunions, està interessat en aprendre les coses més importants: l'avaluació correcta de la situació i les conclusions polítiques. Valora els líders que fan açò de la forma més clara i precisa possible i que estan al tant dels esdeveniments. Els elements petitburgesos, especialment els desclassats, divorciats del proletariat, vegeten en un ambient artificial i tancat. Tenen molt de temps per a xerrar de política i els seus substitutius. Treuen faltes i tafanegen sobre els "caps" del partit. Sempre coneixen un líder "que els ha posat al corrent de tots els secrets". La discussió és el seu element. Mai tenen prou quantitat de democràcia. Esdevenen excitables, donen voltes en un cercle viciós i sacien la seua set amb aigua salada. ¿Vol vostè conèixer el programa organitzatiu de l'oposició? Consisteix en una boja recerca de la quarta dimensió de la democràcia interna. En la pràctica, açò consisteix en soterrar la política sota la discussió; i soterrar el centralisme davall l'anarquia dels cercles intel·lectuals. Quan entren uns quants milers de treballadors al partit, cridaran a l'ordre severament els anarquistes petitburgesos. Com més aviat millor.

Conclusions

Per què m'he dirigit a vostè i no als altres líders de l'oposició? Perquè és vostè el líder ideològic del grup. La facció del camarada Abern, sense programa i sense bandera, necessita sempre que li llencen una mà. Primer fou Shachtman, després Muste i Spector, i ara vostè, amb Shachtman darrere. Considere la seua ideologia com l'expressió de la influència burgesa en el proletariat.

A alguns camarades els semblarà massa fort el to d'aquesta lletra. Però he de confessar que he fet tot el que he pogut per refrenar-me. Perquè, al capdavall, es tracta res més i ni més ni menys que d'un intent de desqualificar, rebutjar i destruir les bases teòriques, els principis polítics i els mètodes organitzatius del nostre moviment.

M'han informat que el camarada Abern, davant del meu article anterior, reaccionà dient: "Açò significa l'escissió". Aquesta resposta no demostra sinó que Abern té molt poc interès pel partit i la IV Internacional; és un home de rogle. No obstant, les amenaces d'escissió no han d'impedir-nos presentar una anàlisi marxista de les diferències. Per a nosaltres els marxistes, no és qüestió d'una escissió, sinó d'educar el partit. Espere que el pròxim congrés rebutge enèrgicament els revisionistes.

Al meu parer, el congrés ha de declarar categòricament que, en els seus intents per separar la sociologia del materialisme dialèctic i la política de la sociologia, els líders de l'oposició han trencat amb el marxisme i s'han convertit en la cadena de transmissió de l'empirisme petitburgès. Una vegada que s'haja reafirmat, completament i decisiva, la seua lleialtat a la doctrina marxista i als mètodes polítics i organitzatius del bolxevisme, al mateix temps que dedica els comentaris editorials de les seues publicacions oficials a promulgar i defensar aquesta doctrina i aquests mètodes, el partit, naturalment, posarà les seues pàgines a la disposició de tots els membres que es consideren capaços d'afegir quelcom nou al marxisme. Però no pot permetre que es jugue a l'amagatall amb el marxisme i les seues implicacions fonamentals.

La política del partit té caràcter de classe. És impossible arribar a establir una orientació política correcta sense una anàlisi de classe de l'estat, els partits i les tendències ideològiques. El partit ha de condemnar, com a vulgar oportunisme, l'intent d'establir polítiques en relació a l'URSS d'incident en incident i independentment de la naturalesa de classe de l'estat soviètic.

La desintegració del capitalisme, que crea una gran insatisfacció entre els petitburgesos i empenta les seues capes més baixes cap a l'esquerra, obre àmplies possibilitats, però també té greus perills. La IV Internacional necessita només aquells emigrants de la petita burgesia que han trencat per complet amb el seu passat de classe i que estan decididament de banda del proletariat.

Aquest trànsit teòric i polític ha d'anar acompanyat de la ruptura amb el seu antic ambient i de l'establiment d'íntims lligams amb els treballadors, especialment en el reclutament i educació de proletaris per al partit. Els emigrants de la petita burgesia que, després d'un espai de temps prudencial, es mostren incapaços d'instal·lar-se en el medi proletari, han d'ésser transferits des de la militància en el partit a l'*estatus* de simpatitzants.

Els membres del partit que no hagen demostrant la seua vàlua en la lluita de classes, no han d'ocupar llocs de responsabilitat. Un emigrant del medi burgès, per molt intel·ligent i devot del socialisme que siga, ha d'anar a escola de classe treballadora abans de convertir-se en mestre. Els joves intel·lectuals no han de posar-se al capdavant de la joventut intel·lectual, sinó anar-se'n uns anys a províncies, a centres purament proletaris, on puguen realitzar treball pràctic dur.

La composició de classe del partit ha de correspondre al seu programa. La Secció nord-americana de la IV Internacional es convertirà en proletària o deixarà d'existir. Camarada Burnham! Si podem arribar a un acord sobre les bases d'aquests principis, trobarem sense dificultat la política correcta en relació a Polònia, Finlàndia i fins i tot a l'Índia. Al mateix temps, em pose a la seua sencera disposició per a ajudar-li a dirigir qualsevol lluita, onsevol que siga, contra el conservadorisme i el burocratisme. Aquestes són, al meu parer, les condicions necessàries per a acabar amb la crisi actual.

Salutacions bolxevics

Lev Trotski

Coyoacán, D. F., 7 de gener de 1940.

LLETRA A JAMES P. CANNON

9 de gener de 1940

Benvolgut amic:

Ahir envií el text rus del meu nou article, escrit en forma de lletra a Burnham. Probablement no els agrada a tots els companys que la major part d'ell estiga dedicat al tema de la dialèctica. Però estic segur que aquesta és l'única manera de començar l'educació teòrica del partit, especialment de la joventut, i d'intentar una inversió de l'empirisme i l'eclecticisme.

W. Rork (Lev Trotski)

LLETRA A FARREL DOBBS

10 de gener de 1940

Benvolgut amic:

En l'article que he enviat a Wright per a traduir-lo no hi mencione en absolut dos assumptes:

Primer, el conservadorisme burocràtic. Voldria discutir un poc amb vostè sobre això. El conservadorisme burocràtic, com a tendència política, representa els interessos materials d'un determinat estrat social, el de la privilegiada burocràcia obrera en el capitalisme, especialment en els règims imperialistes i en mesura incomparablement major en l'URSS. Seria fantàstic, per no dir estúpid, pretendre que el "conservadorisme burocràtic" de la majoria té arrels d'aquest tipus. Per tant, ja que en aquest cas el conservadorisme i el burocratisme no tenen un origen social, han de basar-se en trets caracterològics d'alguns líders. A vegades, passen coses així. Però, com explicar en aquest cas la formació d'una fracció? És una selecció d'individus conservadors? Tenim, ací, una explicació psicològica, no política. Si admetem (i jo personalment no ho admet) que, per exemple, Cannon té tendències burocràtiques, la majoria que el recolza ha de fer-ho, tanmateix aqueix tret del seu caràcter, i no a causa d'això. Açò vol dir que el problema de les bases socials del debat de fraccions encara no ha estat abordat pels líders de la minoria.

Segon, per tal de comprometre la meua "defensa" de Cannon, diuen que defensí sense raó a Moliner. Puc cometre faltes polítiques i personals. Però, malgrat d'això, l'argument no és molt profund. Mai recolzí les falses teories de Molinier. Es tractava simplement d'una qüestió de caràcter; brutalitat, manca de disciplina i els seus negocis privats. Alguns camarades, entre ells Vereecken, insistiren en la immediata expulsió de Molinier. Jo insistí en el fet que era preferible que l'organització intentés sotmetre Molinier a la disciplina. Però, quan en 1934 Molinier intentà substituir el programa del partit per "quatre consignes", i creà un periòdic sobre aqueixa base, jo estiguí entre els que proposaren l'expulsió. És una llarga història. Es pot ésser de distinta opinió sobre la meua conducta pacient amb Molinier, però em guiava, naturalment, per l'interés de l'educació del partit i no pels interessos personals de Molinier; algunes de les nostres seccions han heretat el verí de la Komintern, i abusen de les expulsions i les escissions, o intenten fer-ho. En el cas de Molinier i d'alguns camarades nord-americans (Field, Weisbord i alguns altres) jo estava a favor d'una actitud més pacient. En alguns casos he tingut raó, en altres m'he

equivocat. Però no em penedisc en absolut d'haver adoptat sempre l'actitud més pacient possible cap a les figures dubtoses del moviment. Mai els "defensí" formant un bloc o a costa dels principis. Si algú proposa, per exemple, expulsar el camarada Burnham, m'oposaré enèrgicament. Però, al mateix temps, mantindré la necessitat de dirigir una lluita ideològica sense treva contra les seues concepcions antimarxistes.

Fraternalment,
Lev Trotski
Coyoacán, D. F.

LLETRA A JOHN G. WRIGHT

13 de gener de 1940

Benvolgut amic:

Estic completament d'acord amb tu en la teua apreciació del pamflet de Shachtman. Estem davant del Shachtman més *dèbil*, multiplicat per la passió fraccional. Li manca aqueixa coseta que s'anomena punt de vista proletari. Viu en el regne de les ombres literàries: quan es viu cara al proletariat o al marxisme, les ombres s'assemblen, si fa o no fa, a la realitat; però ara li ha girat l'esquena a la majoria proletària del partit i al marxisme i tot allò que escriu és una reinterpretació fantàstica de fets i idees. Ara no em queda més remei que dedicar un parell de dies a analitzar més atentament aqueix document absolutament extravagant. Espere demostrar al partit, incloent-hi la major part de la minoria, que cada línia del document de Shachtman és una patètica ruptura amb el marxisme i el bolxevisme.

Fraternalment,
Lev Trotski

LLETRA JAMES CANNON

16 de gener de 1940

Benvolgut amic:

Com de miserable és la lletra oberta de Shachtman. El seu únic mèrit és que m'ha permés dir-li tota la veritat sobre la seua política. Ja he dictat la resposta. Només em falta polir-la. Malauradament, serà tan llarga com la meua lletra a Burnham.

Lev Trotski

LLETRA A WILLIAM F. WARDE

16 de gener de 1940

Benvolgut camarada Warde:

És vostè un dels pocs camarades que està seriosament interessat pels problemes metodològics del nostre moviment. ¿No creu vostè que la seua intervenció en la discussió des d'aquest punt de vista seria força útil?

Em diuen els amics que l'interés pel materialisme dialèctic s'està aguditzant molt en el nostre partit, especialment entre la joventut. ¿No creu vostè que els camarades que poden canalitzar aquest interès haurien de crear una associació purament teòrica per a promoure les doctrines del materialisme dialèctic en el partit? Vostè, el camarada Wright, el camarada Gerland (molt assabentat de l'assumpte) podrien constituir el primer nucli d'aqueixa associació, sota el control del departament de propaganda del Comitè Nacional, naturalment. Açò és només un suggeriment des de lluny, que ha de discutir-se amb les institucions responsables del partit.

Sempre seu, el camarada,

Lev Trotski

Coyoacán, D. F.

LLETRA A JOSEPH HANSEN

18 de gener de 1940

Benvolgut Joe:

Ja he acabat el meu article contra Shachtman. En dos dies l'hauré polit, i hi utilitzaré alguns dels teus suggeriments.

Però vull parlar ara d'un assumpte força més important. Alguns dels líders de l'oposició estan preparant una escissió; d'aquesta manera, presentaran en el futur a l'oposició com a una minoria perseguida. És molt característic d'aquest tipus de ments retorçudes. Crec que has de respondre'ls més o menys el següent:

“Teniu por de represàlies en el futur? Vos proposem garanties mútues per a la futura minoria, sigueu vosaltres o siguem nosaltres. Aquestes garanties poden formular-se en quatre punts: 1) no prohibició de les fraccions; 2) l’activitat de les fraccions únicament es restringirà en funció de les necessitats de l’acció comuna; 3) les publicacions oficials representaran, com és natural, la línia que establisca el pròxim congrés; 4) la minoria futura pot tenir, si ho desitja, un butlletí intern per als membres del partit, o un butlletí de discussió en comú amb la majoria”.

La continuació de butlletins de discussió després d’una llarga disputa i un congrés no és la regla, sinó una lamentable excepció. Però no som gens buròcrates. No tenim regles immutables. Som dialèctics, i també en el camp organitzatiu. Si tenim una important minoria dins del partit que queda insatisfeta amb les decisions del congrés, és moltíssim millor legalitzar la discussió després d’aquest congrés que sofrir una escissió.

Podem anar més lluny, si és necessari, i proposar-los, després del congrés, i naturalment sota la supervisió del nou Comitè Nacional, la publicació de números especials de discussió, per al públic en general i no sols per a membres del partit. Hem d’anar com més lluny possible en aquest sentit, fer desaparèixer els seus prematurs temors i dificultar-los l’escissió.

Per la meua banda, crec que la continuació de la discussió, si es fa en un clima de bona voluntat per ambdues parts, pot ésser molt útil, sota les condicions actuals, per a l’educació del partit.

Crec que la majoria ha de fer aquestes propostes oficialment, en el Comitè Nacional i per escrit. Siga quina siga la resposta, el partit en sortirà beneficiat.

Amb els meus millors desigs

Cornell (Lev Trotski)

Coyoacán, D. F.

D'UNA ARRAPADA AL PERILL DE GANGRENA

(24 gener 1940)

La discussió s'està desenvolupant d'acord amb la seua pròpia lògica interna, Cada camp, d'acord amb el seu caràcter social i la seua fisonomia política, intenta atacar els punts en què el seu oponent és més feble i vulnerable. Açò és precisament el que determina el curs de la discussió, i no els plans preconcebuts dels líders de l'oposició. És estèril lamentar-se ara del curs que ha pres la discussió. Però no cal perdre de vista als provocadors stalinistes, que n'hi han en el partit, i que té ordres d'enrair l'atmosfera de la discussió i portar el debat ideològic cap a l'escissió. No resulta difícil reconèixer aquests cavallers: el seu zel és excessiu i, naturalment, artificial: substitueixen idees i arguments per xafarderies i calúmnies. Han d'ésser denunciats i expulsats per mitjà de l'esforç conjunt de les dues fraccions. Però hem de menar fins al final la lluita de principis, és a dir, fins al total aclariment de les qüestions més importants que s'han plantejat. Per a això, cal portar la discussió al nivell teòric en què es basa el partit.

Una proporció considerable dels militants de la secció nord-americana, i de la nostra jove Internacional, procedeix de la Komintern, en el seu període de decadència, o de la Segona Internacional. Han tingut mals mestres. La discussió ha revelat que amplis cercles del partit no tenen educació teòrica de base. N'hi ha prou amb recordar, per exemple, que el Comitè Local de Nova York no respongué amb una vigorosa defensa als intents il·luminats de revisar la doctrina marxista i el nostre programa, sinó que recolzà majoritàriament els revisionistes. És una llàstima, però es pot remeiar, perquè la secció nord-americana, i tota la Internacional, està composta per individus honrats que cerquen sincerament el camí de la revolució. Tenen el desig i la voluntat d'aprendre. Però no hi ha temps que perdre. Precisament, la penetració del partit en els sindicats, i en el medi obrer en general, requereix la preparació teòrica dels nostres quadres. I no vull dir amb "quadres" l'"aparell", sinó el conjunt del partit. Cada militant ha de considerar-se i actuar com un oficial de l'exèrcit proletari.

"Des de quan sou especialistes en filosofia?", preguntaren irònicament membres de l'oposició a representants de la majoria. La ironia està totalment fora de lloc en aquest cas. El socialisme científic és l'expressió conscient del procés històric inconscient; és a dir, el sentit instintiu i elemental del proletariat per a reconstruir la societat sobre bases comunistes. Aquestes tendències orgàniques de la psicologia dels treballadors s'obren a la vida amb major rapidesa en aquesta època de crisi

i guerres. La discussió ha revelat, per damunt de qualsevol altre assumpte, una divisió en el partit entre una tendència petitburgesa i una tendència proletària. La tendència petitburgesa revela la seua confusió en el seu intent de reduir el programa del partit a la petita esfera de les qüestions “concretes”. La tendència proletària, per contra, situa totes les qüestions parcials dins d’una unitat teòrica. No està en joc en el moment actual l’extensió amb què els membres de la majoria, en tant que individus, apliquen el mètode dialèctic. Però és important que la majoria en el seu conjunt es planteja les qüestions en forma proletària, i tendeix a assimilar la dialèctica, que és “l’àlgebra de la revolució”. Els membres de l’oposició, pel que m’han contat, es riuen cada vegada que es menciona la paraula “dialèctica”. Aquest mètode indigne no els serà de molta ajuda. La dialèctica del procés històric ha castigat més d’una vegada cruelment els que s’han burlat d’ella.

L’últim article del camarada Shachtman, “Lletra oberta a Lleó Trotski”, és un símptoma alarmant. Revela que Shachtman es nega a aprendre de la discussió i persisteix en els seus errors, explotant per a això no sols el baix nivell teòric del partit, sinó inclús els prejudicis petitburgesos de la seua fracció. Tot el món coneix la facilitat de Shachtman per a fer girar diversos esdeveniments històrics entorn d’un o altre eix. Aquesta habilitat l’ha convertit en un gran periodista. Però, malauradament, no és prou. És precís saber escollir l’eix adequat. Shachtman està absort en el reflex de la política en la literatura i en la premsa. No té cap interès pels actuals processos, de lluita de classes, per la vida de les masses, les relacions entre les distintes capes de la classe treballadora, etc. He llegit alguns articles molt bons de Shachtman, algun fins a brillant, però no hi he trobat el menor comentari sobre la vida actual de la classe treballadora nord-americana o la seua avantguarda.

He de fer un comentari en aquest sentit: aquest és el cas no sols de Shachtman, sinó de tota una generació revolucionària que, a causa d’una especial conjuntura històrica, s’ha desenvolupat fora del moviment obrer. He escrit més d’una vegada, anteriorment, del perill de degeneració a què estan sotmesos aquests valuosos elements, malgrat la seua devoció a la causa revolucionària. Allò que en el seu temps fou una característica inevitable de l’adolescència s’ha convertit en hàbit. L’hàbit ha arribat a ésser malaltia. Si la malaltia no es cura, pot ésser fatal. Per tal d’evitar aquest perill, cal obrir, conscientment, un nou capítol en la vida del partit. Els periodistes i propagandistes de la IV Internacional han d’obrir un nou capítol en la seua pròpia consciència. És necessari rearmar-se. És necessari enfrontar-se amb l’eix adequat; donar l’esquena als intel·lectuals petitburgesos i posar-se de banda dels treballadors.

No puc concebre res més perillós per al partit que creure que la causa de la crisi actual és el conservadorisme de la seua secció obrera, i que la solució seria el triomf de la secció petitburguesa. De fet, el nus de la crisi actual és el conservadorisme dels elements petitburgesos que únicament posseeixen una formació purament propagandística, i encara no han trobat el seu lloc en el camí de la lluita de classes. La crisi actual és la batalla final d'aqueixos elements per la seua autoconservació. Cada membre de l'oposició, com a individu, pot, si vol, trobar un lloc adequat per a ell en el moviment revolucionari. Com a fracció, estan sentenciats. En la lluita que s'està desenvolupant, Shachtman no està en el bàndol en què hauria d'estar. Com ocorre tantes vegades, la seua banda dèbil ha triomfat sobre els seus trets més vàlids. Per dir-ho així, la seua "Lletra oberta" és una representació d'aqueixa banda dèbil.

Shachtman ha oblidat una ximpleria; la seua posició de classe. D'ací els seus extraordinaris zig-zags, les seues vacil·lacions i improvisacions. Substitueix l'anàlisi de classe per una sèrie d'anècdotes inconnexes amb l'únic propòsit de cobrir la seua pròpia fallida, de camuflar la contradicció entre el seu ahir i el seu avui. Shachtman procedeix així amb la història del marxisme, la història del seu propi partit i la història de l'Oposició Russa. I va acumulant error rere error. Totes les analogies històriques a què ha recorregut parlen, com veurem, contra ell.

És molt més difícil corregir errors que cometre'ls. He de demanar paciència al lector a l'hora de seguir-me al llarg de tots els zig-zags de les operacions mentals de Shachtman. Per la meua banda, em comprometo a no limitar-me a denunciar errors i contradiccions, sinó a contraposar, del principi a la fi, la posició proletària a la petitburguesa, la posició marxista a l'eclèctica. D'aquesta manera, potser podem aprendre quelcom de la discussió.

"Precedents"

Shachtman pregunta indignat: "Com hem pogut nosaltres, irreconciliables revolucionaris, convertir-nos de sobte en una tendència petitburguesa? On estan les proves? ¿Quan s'ha mostrat aquesta tendència entre els líders de l'oposició, en els dos últims anys?" (Butlletí Intern, núm. 7, vol. 2, gener de 1940, p. 11). ¿Per què no cedirem en el passat a la influència de la democràcia petitburguesa? ¿Per què durant la guerra civil espanyola..? i suma i segueix. Aquest és l'argument base de Shachtman en la seua polèmica contra mi, i en recorrerà repetidament, amb variacions de totes classes, concedint-li, aparentment, una importància excepcional. No se li havia ocorregut que podria girar-se contra ell.

El document de l'oposició "La guerra i el conservadorisme burocràtic" concedeix que Trotski encerta nou vegades de cada deu, potser 99 de cada 100. El caràcter d'aquesta concessió és extremadament magnànim. La proporció dels meus errors és força major. Com explicar, no obstant, que dues o tres setmanes després d'escriure aquest document, Shachtman decidís de sobte que Trotski:

- a) És incapaç d'adoptar una actitud crítica envers la informació que se li subministra, encara que un dels seus informadors, durant deu anys, ha estat el mateix Shachtman;
- b) És incapaç de distingir una tendència proletària d'una petit burgesa, una tendència bolxevic d'una menxevic;
- c) És el paladí de l'absurda concepció de la "revolució burocràtica", en compte de la de la revolució de masses;
- d) És incapaç de donar una resposta concreta a les qüestions de Polònia, Finlàndia, etc.;
- e) Està manifestant una tendència a capitular davant del stalinisme;
- f) És incapaç de comprendre el significat del centralisme democràtic; i així *ad infinitum*.

En una paraula, en dues o tres setmanes, Shachtman ha descobert que Trotski s'equivoca el 99 per 100 de les vegades, especialment quan el mateix Shachtman està per mig. Aquest segon percentatge també em sembla molt exagerat, encara que aquesta vegada siga en el sentit oposat. En tot cas, Shachtman descobreix la meua "tendència a supplantar la revolució de les masses per la revolució burocràtica" molts més abruptament del que jo descobrí la seua desviació petitburgesa.

El camarada Shachtman m'invita a presentar proves de l'existència d'una tendència petit burgesa en el partit en l'últim any, o en els dos o tres anteriors. És completament comprensible que no vullga saber res del passat més llunyà. Així és que, d'acord amb la seua invitació, em cenyisc als tres últims anys. Per favor, presten atenció. Respondré als arguments purament retòrics del meu implacable crític amb documents exactes.

I

El 25 de maig de 1937 escriguí a Nova York sobre la política de la fracció leninista del Partit Socialista:

"... He de citar dos recents documents: a) la lletra privada de "Marx" sobre el congrés, i b) l'article de Shachtman "Cap a un partit socialista revolucionari". El mateix títol d'aquest article demostra que s'ha adoptat

una perspectiva falsa. Crec que els fets, incloent-hi l'últim congrés, estan demostrant que el partit està evolucionant cap a una espècie d'ILP, és a dir, un miserable avortament polític centrista, sense cap perspectiva i no cap a un partit "revolucionari".

L'afirmació que "el Partit Socialista Nord-americà està avui més prop de les posicions del marxisme revolucionari que qualsevol altre partit de la II o III Internacionals" és un compliment totalment immerescut; el Partit Socialista Nord-americà està més endarrerit que formacions europees anàlogues, com el POUM, ILP, SAP, etc. El nostre deure és no ocultar aquest avantatge negatiu de Thomas i companyia i no parlar de "la superioritat d'aquesta resolució (la resolució sobre la guerra) sobre qualsevol altra adoptada abans pel partit". Aquesta és una apreciació purament literària, ja que cada resolució ha de tenir-se en compte d'acord amb les necessitats imperatives dels esdeveniments històrics i la situació política...

En els documents esmentats en aquesta lletra, Shachtman revelava una adaptabilitat excessiva a l'ala esquerra dels demòcrates petitburgesos (mimetisme polític); un símptoma molt perillós en un polític revolucionari! És molt important prendre nota de la seua alta estima cap a la postura tan radical de Norman Thomas respecte a la guerra... en Europa. Els oportunistes, com és ben sabut, són més radicals com més lluny estan dels fets, com menys els afecten els fets en qüestió. Tenint present aquesta llei, no és difícil estimar en el seu just valor l'acusació de "tendència a capitular davant del stalinisme" que ens fan Shachtman i els seus aliats. Perquè, des del Bronx, és molt més fàcil ésser enemic irreconciliable del Kremlin que dels petitburgesos americans.

II

De creure el camarada Shachtman, he introduït forçadament en la discussió l'assumpte de la composició de classe de les dues fraccions. Però també ara ens podem referir al passat recent.

El 3 d'octubre de 1937, escrivia a Nova York:

"He assenyalat en centenars d'ocasions que l'obrer que passa inadvertit en les condicions "normals" de la vida partidària revela qualitats notables quan canvia la situació, quan no basten les formules generals i les plomes amb fluïdesa, quan és necessita un coneixement de la vida obrera i qualitats pràctiques. En semblants condicions un obrer avantatjat revela seguretat en si mateix i també capacitat política general.

El predomini dels intel·lectuals és inevitable en el primer període de desenvolupament de l'organització. Però, al mateix temps, és una gran traba per a l'educació política dels obrers més avantatjats [...] És absolutament necessari que el pròxim congrés elegeixca la major quantitat possible d'obriers als comitès locals i central. Per a un obrer, la militància en l'organisme de direcció partidària és una escola política superior.

Existeix en totes les organitzacions la dificultat que hi ha membres tradicionals del comitè i que les consideracions secundàries, de tipus fraccional i personal, exerceixen un paper excessivament gran en la confecció de la llista de candidats.”

Mai he vist que el camarada Shachtman prestés atenció o demostrés cap interès per aquest tipus de coses.

III

De creure el camarada Shachtman, també he introduït en la discussió el problema de la fracció del camarada Abern, com a concentració d'individus petit burgesos, artificialment i sense cap base real. Ja el 10 d'octubre de 1937, en una època en què Shachtman anava colze amb colze amb Cannon, i es considerava que Abern no capitanejava cap fracció, escrigué a Cannon:

“El partit només té una minoria d'autèntics treballadors industrials... Els elements no proletaris són un rent molt necessari, i crec que hem d'estar orgullosos de la seua qualitat... però... el nostre partit pot inundar-se d'elements no proletaris i arribar a perdre el seu caràcter revolucionari. Per descomptat, no es tracta d'impedir l'entrada d'intel·lectuals per mètodes artificials... sinó orientar, en la pràctica, tota l'organització cap a les fàbriques, les vagues, els sindicats...”

Un exemple concret; no podem dedicar forces iguals ni suficients a totes les fàbriques. La nostra organització local pot escollir, per a la seua activitat en el pròxim període, dues o tres fàbriques de la seua àrea i concentrar-hi totes les seues forces. Si tenim dos o tres treballadors en una d'elles, podem crear un comitè d'ajuda de cinc no treballadors per a augmentar-hi la nostra influència.

Es pot fer el mateix en els sindicats. No podem introduir no treballadors en ells, però podem fer comissions que ajuden els camarades que estan dins amb propaganda oral o escrita. És condició indispensable *no manar als treballadors, sinó ajudar-los*; fer-los suggeriments, proveir-los d'arguments, idees, pamflets, etc.

Les accions d'aquest tipus poden tenir una enorme importància educativa tant per als camarades treballadors com per als no treballadors, que necessiten una sòlida reeducació.

Tenim, per exemple, un nombre important de jueus no obrers en les nostres files. Poden ésser un rent molt valuós *si el partit és capaç de sortir del seu cercle tancat* i connectar cada vegada més amb els treballadors industrials en l'activitat diària; crec que açò *asseguraria també una atmosfera més sana dins del partit...*

Podem establir immediatament una norma general: un militant que no és capaç de guanyar cada tres o sis mesos un obrer per al partit no és un bon militant.

Si establim seriosament aquesta orientació i verifiquem els resultats cada setmana haurem evitat un *gran perill*: que els intel·lectuals i treballadors de coll blanc acaben per suprimir la minoria obrera, la condemnin al silenci, *convertisquen el partit en un club de discussió molt intel·ligent, però absolutament inhòspit per als obrers.*

Cal elaborar normes paral·leles per al treball i el reclutament de *l'organització juvenil, perquè en cas contrari correm el risc de produir diletants revolucionaris en compte de lluitadors revolucionaris.*"

Com és obvi, no mencione en aquesta lletra el perill d'una desviació petit burgesa l'endemà del pacte entre Hitler i Stalin, o del desmembrament de Polònia, sinó que queda clar que en vinc preveient persistentment des de fa dos anys i més. Més encara: assenyalava (doncs tenia present precisament la "inexistent" fracció d'Abern) la necessitat que els elements petitburgesos jueus del Comitè de Nova York es desvinculessen del seu medi conservador i s'escamparen pel moviment obrer, per tal d'aclarir l'atmosfera del partit. Precisament per això, aquesta lletra, escrita dos anys abans que comencés aquesta discussió, té molt més valor que tots els escrits dels líders de l'oposició sobre els motius que m'han impulsat a sortir en defensa de la "banda de Cannon".

IV

Mai ha estat per a mi un secret la inclinació de Shachtman a sucumbir a la influència petitburgesa, especialment a l'acadèmica i literària. En època de la Comissió Dewey, el 14 d'octubre de 1937, escriguí a Cannon, Shachtman i Warde:

“... Insistisc en la necessitat d’introduir en el Comitè representants de grups obrers, per a crear canals de comunicació entre ell i les masses... Els camarades Warde, Shachtman i altres s’han mostrat d’acord amb mi en aquest punt. Analitzàrem junts les possibilitats pràctiques de realitzar aquests plans..., però després, malgrat que he plantejat el tema nombroses vegades, no he tornat a tenir-ne informació i només he escoltat accidentalment, que el camarada Shachtman s’oposava. Per què? Ho ignore.”

Shachtman mai ha comunicat els seus motius. En la meua lletra, m’expressí amb la major diplomàcia, però no tinc el menor dubte que Shachtman temia ferir l’excessiva sensibilitat política dels nostres aliats temporals liberals, malgrat que de paraula expressés el seu acord amb mi; en aquest sentit, Shachtman demostrà especial “delicadesa”.

V

El 15 d’abril de 1938 escriguí a Nova York:

“Estic un tant sorprès de la publicitat que s’ha donat a la lletra d’Eastman publicada en el *New International*. Estic d’acord amb què es publiqui la lletra, però la prominència que se li dóna en portada combinada amb el fet de silenciar l’article d’Eastman en *Harper’s*, és un tant comprometedora per al *New International*. Molta gent pot interpretar aquest fet com una feblesa nostra; tanquem els ulls als principis quan per enmig està l’amistat.”

VI

L’1 de juny de 1938 escriguí al camarada Shachtman:

“Em resulta difícil comprendre per què et mostres tan tolerant i fins i tot amistós, amb Mr. Eugene Lyons. Pel que s’ha vist, parla en els teus banquets, al mateix temps que parla en els banquets dels Guàrdies Blancs.” Aquesta lletra prosseguia la lluita per una major independència de política envers els denominats “liberals”, els que, mentre lluiten contra la revolució, desitgen mantenir bones relacions amb el proletariat, perquè açò dobla el seu valor als ulls de l’opinió pública burgesa.

VII

El 6 d’octubre de 1938, gairebé un any abans que comencés la discussió, escriguí sobre la necessitat que la premsa del partit es girés decididament de cara als treballadors:

“És molt important al respecte l’actitud del *Socialist Appeal*. És, sens dubte, un periòdic marxista molt bo, però no un autèntic instrument d’acció política... He intentat interessar en aquest sentit l’equip de redacció del *Socialist Appeal*, però sense èxit.”

En aquestes notes és evident un to de disgust. I no és accidental. El camarada Shachtman està més interessat en episodis literaris aïllats de lluites acabades fa molt de temps que no en la composició de classe del seu propi partit o dels lectors del seu periòdic.

VIII

El 20 de gener de 1939, en una lletra que ja he citat en relació amb el materialisme dialèctic, tractí una altra vegada el tema de la inclinació del camarada Shachtman cap a la fraternitat amb el medi literari petitburgès:

“No puc entendre per què el *Socialist Appeal* està descurant tant la informació sobre el partit stalinista. Aqueix partit és actualment una massa de contradiccions i les escissions han d’ésser inevitables. Les nostres properes adquisicions importants provindran del partit stalinista. Hauríem de concentrar-hi la nostra atenció política. Hem de seguir el desenvolupament de les seues contradiccions dia a dia i hora a hora. Algú de la redacció hauria de dedicar la major part del seu temps a seguir les idees i accions dels stalinistes. Podem provocar una discussió i, si és possible, publicar lletres de stalinistes vacil·lants.

Açò seria mil vegades més important que invitar Eastman, Lyons i la resta a presentar les seues ximpleries individuals. Estava un poc enfadat perquè havies publicat l’últim article d’Eastman, tan insignificant i arrogant... Però el que m’ha deixat completament perplex és que hages *invitat* personalment aqueixa gentola a tacar les escasses pàgines del *New International*. La perpetuació d’aquesta polèmica pot interessar a alguns *intel·lectuals petitburgesos*, però no als elements revolucionaris.

Estic fermament convençut que és necessària una certa reorganització del *Socialist Appeal* i del *New International*; allunyar-los d’Eastman, Lyons i la resta i apropar-los als treballadors i, en aquest sentit, al partit stalinista.”

Els recents esdeveniments han demostrat, encara que siga trist reconèixer-ho, que Shachtman no s’allunyà d’Eastman i companyia, sinó que, per contra, se n’apropà més.

IX

El 27 de maig de 1939 torní a escriure sobre el caràcter del *Socialist Appeal*, en relació amb la composició de classe del partit: “Me n’he adonat de seguida que esteu tenint dificultats amb el *Socialist Appeal*. El periòdic està molt ben fet, des del punt de vista periodístic; però és un periòdic per als obrers, i no dels obrers...”

Tal com és, el periòdic està dividit entre diversos escriptors, molt bons individualment, però que, col·lectivament, no permeten a l’obrer “entrar” en les pàgines de l’*Appeal*. Tots parlen per als obrers (i ho fan molt bé), però ningú els escolta. Tanmateix la seua brillantor literària, el periòdic és, en certa manera, víctima de la rutina periodística. No es parla en absolut de com viu l’obrer, lluita, s’enfronta a la policia o pren una copa. I tot açò és molt important per a un periòdic que és un instrument revolucionari del partit. No es tracta de fer un periòdic sumant les forces d’un hàbil equip de redacció, sinó d’aconseguir que els treballadors parlen per si mateixos.

Per a aconseguir l’èxit cal un canvi valent i radical...

Per descomptat, no és només un problema del periòdic, sinó de tota la política del partit. Continue essent de l’opinió que teniu massa xics i xiques petitburgesos, tots molt bons i dedicats al partit, però que no són del tot conscients que el seu deure no és només discutir entre ells, sinó llençar-se al fresc ambient dels treballadors. Repetisc la meua proposta: tot militant que en un cert temps, posem de tres a sis mesos, no siga capaç de guanyar-se un obrer per al partit haurà de passar a l’estatus de simpatitzant i, després d’altres tres mesos, ésser expulsat del partit. En alguns casos pot ésser injust, però el partit, en el seu conjunt, rebria un xoc que, en aquests moments, necessita molt. Cal un canvi molt radical.”

En proposar mesures tan draconianes, com l’expulsió dels militants petitburgesos que es mostraren incapaços d’establir vincles personals amb els treballadors, no estava pensant en “defensar” la fracció de Cannon, sinó en salvar el partit de la degeneració.

X

Escriguí al camarada Cannon respecte a certs comentaris escèptics sobre el SWP que havien arribat a les meues oïdes, el 16 de juny de 1939:

“La situació de preguerra, l’increment del nacionalisme i la resta són obstacles naturals al nostre desenvolupament i la causa profunda del desànim que s’observa en els nostres rengles. Hem de subratllar una vegada més que, com més petitburgesa siga la composició del partit, més vulnerable serà als canvis de l’opinió pública oficial. Aquest és un

argument més de la necessitat d'una valenta i activa reorientació cap a les masses.

Els raonaments pessimistes que menciones en el teu article són, naturalment, reflex de la pressió patriòtica i nacionalista de l'opinió pública oficial: "Si el feixisme venç a França... Si el feixisme venç en Anglaterra... Etc." Les victòries del feixisme són importants, però més ho és l'agonia de mort del capitalisme."

Plantegí aquest problema de la dependència de l'ala petitburguesa del partit de l'opinió pública oficial diversos mesos abans que comencés aquesta discussió, i no la plantegí artificialment per a desacreditar l'oposició.

***

El camarada Shachtman demanava que establís "precedents" de tendència petit burgeses entre els líders de l'oposició en el passat. Acabe de fer-ho, singularitzant a més al mateix camarada Shachtman. Encara tinc molts més materials per a això. Dues lletres (una del camarada Shachtman i una altra meua), que són uns "precedents" molt notables, i que citaré concretament en relació amb un altre tema. Shachtman pot objectar que en les faltes i errors denunciades en la correspondència han incorregut també altres camarades, alguns membres de la majoria actual. Potser. Però no es repeteix en va el nom de Shachtman. Mentre que altres han comés errors circumstancials, ell ha evidenciat una tendència.

En tot cas, puc demostrar, documents a la mà (i espere haver-ho fet), en contra de l'afirmació de Shachtman que els meus judicis han estat "sobtats" i "inesperats", que el meu article "L'oposició petit burgesa..." no és més que un resum de la meua correspondència amb Nova York durant els tres últims anys (en realitat, durant els deu últims). Shachtman volia "precedents", ací els té. I parlen completament contra ell.

El bloc filosòfic contra el marxisme

Els cercles de l'oposició creuen que jo he introduït el tema del materialisme dialèctic perquè no tenia una resposta "concreta" per a la qüestió de Finlàndia, Làtvia, Índia, Afganistan, Balutxistan, etc. Aquest argument, vacu de per si, és interessant perquè revela el nivell a què es mouen alguns elements de l'oposició, la seua actitud cap a la teoria i cap a la lleialtat ideològica més elemental. No oblidaré mencionar, no obstant, que la meua primera conversació seriosa amb els camarades Shachtman i Warde, al Gener de 1937, tot just arribar a Mèxic, fou sobre la necessitat de propagar insistentment el materialisme dialèctic. Després de l'escissió de la nostra Secció nord-americana del Partit Socialista, insistí en la possible

publicació, com més aviat millor, d'un òrgan teòric, amb la idea d'educar el partit, sobretot els seus nous membres, en l'esperit del materialisme dialèctic. Per aquella època escriguí que era precisament als EEUU, on la burgesia injecta constantment als treballadors empirisme vulgar, el lloc on era més necessari impulsar l'elevació del moviment a un nivell teòric adequat. El 20 de gener de 1939 escriguí al camarada Shachtman, respecte al seu article "Intel·lectuals en retirada":

"L'apartat sobre dialèctica és el pitjor colp que vostè personalment, com a editor del *New International*, podria haver-li donat al marxisme... Bé! En Parlarem públicament."

Així és que avisí Shachtman amb més d'un any d'antelació que pensava iniciar una lluita oberta contra les seues tendències eclèctiques. Per aqueixa època, encara no s'havia començat a parlar de l'oposició; però jo sabia ja que el bloc filosòfic contra el marxisme podria preparar el terreny per a un bloc polític contra el programa de la IV Internacional.

El caràcter de les diferències que han sorgit no fa sinó confirmar els meus temors, basats tant en la composició social del partit, com en la mala educació teòrica dels seus quadres. No m'ha calgut canviar les meues idees ni introduir temes "artificialment". No he fet sinó plantejar les coses tal com estan actualment. Deixeu-me afegir que em sent avergonyit per haver de justificar-me d'haver hagut de sortir en defensa del marxisme en una de les seccions de la IV Internacional.

En la seua "Lletra oberta" el camarada Shachtman es refereix explícitament al fet que el camarada Vincent Dunne comentés favorablement l'article sobre els intel·lectuals. Jo també diguí d'ell: "Algunes parts són excel·lents." Però, com diu el proverbi rus, una cullerada de quitrà espatlla un barril de mel. Estem parlant precisament d'aqueixa cullerada de quitrà. L'apartat dedicat al materialisme dialèctic inclou una sèrie de concepcions monstruoses des del punt de vista marxista, la intenció, com hem vist després clarament, era preparar el terreny per a una aliança política. En vista de la tossuderia amb què insisteix Shachtman que he utilitzat tal article com a pretext, permeteu-me que cite novament el passatge central de l'apartat en qüestió:

"... ni ningú ha demostrat encara que l'acord o desacord amb les abstractes doctrines del materialisme dialèctic afecte (!) els esdeveniments polítics d'avui o de demà, i els partits polítics, els seus programes i les seues lluites es basen en aquests esdeveniments concrets". (*The New International*, gener de 1939, p. 7) No és prou? El més sorprenent és aqueixa fórmula, tan

inútil als revolucionaris: “...els partits polítics, els seus programes i les seues lluites es basen en aquests esdeveniments concrets”. Quins partits? Quins programes? Quines lluites? Es barregen ací tots els partits polítics. El partit del proletariat és diferent de tots els altres. I no es basa en absolut en aqueixos “esdeveniments concrets”. És diametralment oposat, des de les seues mateixes bases, als partits de mercaders burgesos i drapers petitburgesos. La seua missió és preparar la revolució social i regenerar la humanitat per mitjà del canvi de les seues bases materials i morals. Per a no desviar-se’n sota la pressió de l’opinió pública ni de la repressió policial, el proletari revolucionari, en especial si es tracta d’un líder, necessita una visió del món clara, precisa, completament racional. Només sobre la base d’una concepció marxista unificada és possible enfocar correctament les qüestions “concretas”.

Precisament ara comença la traïció de Shachtman, una autèntica traïció teòrica, no un mer error, com volguí creure l’any passat. Seguint els passos de Burnham, Shachtman ensenya al jove partit revolucionari “que ningú ha pogut demostrar” que el materialisme dialèctic afecte l’activitat política del partit. “Ningú ha pogut demostrar”, és a dir, el marxisme no serveix per a res en la lluita del proletariat. Per tant, el partit no té la més mínima raó per a recolzar i defensar el materialisme dialèctic. Açò no és més que el rebuig del marxisme, del mètode científic en general, la capitulació més vergonyosa a l’empirisme. Precisament açò és l’aliança filosòfica de Shachtman amb Burnham, i a través d’ell amb els sacerdots de la “Ciència” burgesa. Era precisament a açò, i només a açò, a què jo em referia en la meua lletra del 20 de gener de l’any passat.

El 5 de març Shachtman em contestà: “He rellegit l’article de Burnham i Shachtman a què es refereix vostè, i encara que, a la llum de les seues paraules, faria alguna que una altra modificació (!) si hagués d’escriure’l novament, no puc estar d’acord amb l’essencial de la seua crítica.”

Aquesta resposta, com passa sempre amb Shachtman en situacions serioses, no vol dir res en si mateixa; però fa la impressió de deixar oberta una via per a retirar-se. Avui, en el frenesí de la lluita fraccional, promet “fer-ho una vegada i una altra”. Fer què? Capitular davant de la “Ciència” burgesa? Rebutjar el marxisme?

Shachtman m’explicà llargament (ara veig amb quins propòsits) la utilitat de tal o qual aliança política. Però jo estic parlant de com d’injustificable és la seua traïció teòrica. Una aliança pot justificar-se segons el seu contingut i les seues circumstàncies. Però cap aliança pot justificar una traïció teòrica. Shachtman argumenta que el seu article tenia un caràcter purament polític.

Jo no parle de l'article, sinó de l'apartat en què renuncia al marxisme. Si un llibre de text de física dedica només dues línies a dir que Déu és la causa primera, es pot dir que l'autor és un obscurantista sense por a equivocar-se. Shachtman no contesta a l'acusació, però tracta de distreure l'atenció, dirigint-la a assumptes irrellevants. "En què difereix allò que vostè anomena "la meua aliança filosòfica amb Burnham" de la de Lenin amb Bogdanov? Per què aquella es basava en principis i aquesta no en té? M'agradaria molt conèixer la seua resposta a aquestes pregunta. Mostraré la diferència, o millor dit, l'oposició política que existeix entre ambdues aliances. Estem tractant el tema del mètode marxista, no és això? Perquè ací resideix precisament la diferència. Lenin mai declarà, en benefici de Bogdanov, que el materialisme dialèctic fos superflu per a resoldre "qüestions polítiques concretes". Lenin mai confongué teòricament el partit bolxevic amb els partits en general. Era orgànicament incapaç de semblants abominacions. I no sols ell, sinó qualsevol dels bolxevics seriosos. Aqueixa és la diferència. La veieu? Shachtman em prometé sarcàsticament prestar tot el seu interès a una resposta clara. Crec que he donat la resposta. No exigisc l'"interès".

L'abstracte i el concret; economia i política

L'apartat més lamentable de la lamentable obra de Shachtman és el capítol "L'estat i el caràcter de la guerra". "Quina és la nostra posició? (diu). Senzillament, aquesta; és impossible deduir *directament* la nostra política en una guerra *determinada*, de caracteritzacions *abstractes* del caràcter de classe de l'estat implicat en aqueixa guerra, i particularment de les formes de propietat que prevalen en tal estat. La nostra política ha de sorgir de l'anàlisi *concreta* del caràcter de la guerra en relació amb els interessos de la revolució socialista internacional." (Lc. cit., p. 13, la cursiva és meua.) Vaja embolic! Si és impossible deduir la nostra política *directament* del caràcter de classe d'un estat, podem fer-ho *indirectament*? Per què és *abstracta* l'anàlisi del caràcter d'un estat i *concret* el d'una guerra? Des d'un punt de vista formal, podríem dir amb el mateix dret (de fet, amb molt més), que la nostra política respecte a l'URSS no ha de deduir-se d'una caracterització abstracta de la guerra com a "imperialista", sinó de l'anàlisi concreta del caràcter de l'estat en unes circumstàncies històriques donades. El sofisma fonamental, sobre el qual Shachtman construeix tots els altres, és força simple: atès que la base econòmica no determina *immediatament* la superestructura; atès que el caràcter de classe d'un estat *no és prou* per a resoldre els problemes polítics, *per tant...* podem seguir avant sense examinar la base econòmica ni el caràcter de classe de l'estat; reemplaçant-los, segons la periodística frase de Shachtman, per la "realitat dels esdeveniments vius". (Loc. cit., p 14)

El mateix artifici que construí Shachtman per a justificar la seua aliança filosòfica amb Burnham (el materialisme dialèctic no determina immediatament la nostra política... doncs no afecta, en *general*, “les tasques polítiques concretes”), es repeteix ara paraula per paraula en relació a la sociologia marxista; ja que les formes de propietat no determinen immediatament la política d’un estat, és possible llençar per la borda la sociologia marxista en general, a l’hora de determinar “tasques polítiques concretes”.

Però, per què detenir-nos ací? Ja que la llei del valor de treball no determina els preus “directament” ni “immediatament”; ja que les lleis de la selecció natural no determinen “directament” ni “immediatament” el naixement d’un porquet; ja que la llei de la gravetat no determina “directament” ni “immediatament” que un policia borratxo caiga rodant per les escales.... deixem Marx, Darwin, Newton i la resta d’amants de les “abstraccions” cobrir-se de pols en els estants. Açò és, ni més ni menys, l’enterrament solemne de la ciència, perquè el desenvolupament científic va, sobretot, de les causes “directes” i “immediates” a les més profundes i remotes, de la varietat calidoscòpica dels esdeveniments a la unitat de les forces rectores.

La llei del valor del treball no determina els preus “immediatament, però, almenys, els determina. Un fenomen concret, com la fallida del New Deal, troba la seua explicació, en última anàlisi, en l’“abstracta” llei del valor. Roosevelt no ho sabia, però un marxista no podia ignorar-ho. Les formes de propietat determinen, no immediatament, sinó a través d’àmplies sèries de factors intermedis i de la seua interacció recíproca, no sols la política, sinó fins i tot la moral. Un polític proletari que ignora la naturalesa de classe de l’estat acabarà igual que el policia que ignorava la llei de la gravetat; és a dir, trencant-se els nassos.

Òbviament, Shachtman no té en compte la distinció entre l’abstracte i el concret. En enfrontar-se al concret, la nostra ment opera amb abstraccions. Inclús aqueix gos “concret”, “donat”, és una abstracció, perquè canvia constantment, per exemple, movent la cua quan l’assenyalem amb el dit. La concreció és un concepte relatiu, no absolut; allò que és concret en un cas, és abstracte en un altre; és a dir, insuficientment definit per a determinat propòsit. Per tal d’obtenir un concepte suficientment “concret” per a satisfer una necessitat determinada, cal correlacionar diverses abstraccions en una sola, el mateix que per a reproduir una seqüència viva en la pantalla cal combinar diversos fotogrames.

Allò concret és una combinació d'abstraccions, però no una combinació arbitrària o subjectiva, sinó la que correspon a les lleis del moviment d'un fenomen determinat.

“L'interès de la revolució socialista internacional”, a què apel·la Shachtman contra la naturalesa de classe de l'estat, significa, en aqueix moment donat, la més vaga de totes les abstraccions. El tema que ens ocupa és, al capdavall, precisament aquest: ¿de quina forma concreta podem servir millor els interessos de la revolució? I no podem evitar recordar que la missió de la revolució socialista és crear l'estat obrer. Per tant, abans de posar-se a parlar sobre la revolució socialista cal distingir entre “abstraccions” com ara burgesia i proletariat, estat burgès i estat obrer, etc. Shachtman malbarata el seu temps, i el dels altres, en provar que la propietat nacionalitzada no determina “per si mateixa”, “automàticament”, “directament”, “immediatament”, la política del Kremlin. Hi ha una rica literatura marxista sobre la forma en què l'estructura econòmica determina la superestructura política, jurídica, filosòfica, artística etc. L'opinió que allò econòmic determina directament i immediata la creativitat d'un compositor o el veredictes d'un jutge és una grollera caricatura del marxisme que han fet circular els acadèmics de tots els països, per a dissimular la seua impotència intel·lectual.

Però respecte al tema que ens ocupa, la interrelació entre les bases econòmiques de l'estat soviètic i la política del Kremlin, permeteu-me recordar al desmemoriat Shachtman que porte dèsset anys parlant públicament de la creixent *contradicció* entre les bases assentades per la Revolució d'Octubre i les tendències de la “superestructura” de l'estat. He seguit pas a pas la creixent independència de la burocràcia respecte al proletariat soviètic i l'increment de la seua dependència envers classes i grups de dins i fora del país. Té Shachtman quelcom que afegir-hi?

No obstant, encara que allò econòmic no determine allò polític directament ni immediata, *sinó en última anàlisi, tanmateix, el determina*. Els marxistes fem aquesta afirmació contra els teòrics burgesos i els seus deixebles. Al mateix temps que analitzem i denunciem la creixent independència de la burocràcia respecte al proletariat, no perdem de vista les fronteres socials objectives de tal “independència”; és a dir, la propietat nacionalitzada, complementada pel monopoli del comerç exterior.

Sorprenent! Shachtman continua recolzant la consigna sobre la revolució política contra la burocràcia soviètica. ¿Ha pensat alguna vegada seriosament en el significat d'aqueixa consigna? Si mantenim que les bases assentades per la Revolució d'Octubre es reflecteixen “automàticament” en

la política de l'estat, ¿per què proposaríem una *revolució* contra la burocràcia? Si, per contra, l'URSS ha deixat d'ésser un estat obrer, seria necessària una revolució *social*, no *política*. Shachtman continua defensant la consigna següent: 1) La del caràcter de l'URSS com a estat obrer; 2) la de l'antagonisme irreconciliable entre les bases socials de l'estat i la burocràcia. Però, al mateix temps que la repeteix, tracta de soscar les seues bases teòriques. ¿Per a demostrar una vegada més la independència de la seua política respecte a “abstraccions” científiques?

Amb el pretext de lluitar contra la caricatura burgesa del materialisme dialèctic, Shachtman obre de bat a bat les portes a l'idealisme històric. Per a ell, les formes de propietat o la naturalesa de classe de l'estat són qüestions *indiferents* a l'hora d'analitzar la política d'un govern. El mateix estat no és sinó un animal de sexe indeterminat. Amb els peus ben plantats en el seu llit de plomes, Shachtman ens explica pomposament (avui, en 1940) que a més de la propietat nacionalitzada cal tenir en compte el fem bonapartista i la seua política reaccionària. Vaja novetat! Què es creu? Què està parlant en un jardí d'infància?

Shachtman s'alia... també amb Lenin

Per tal de camuflar la seua manca d'enteniment de l'essència del problema de la naturalesa de l'estat soviètic, Shachtman s'aferra a les paraules que Lenin pronuncià contra mi, el 30 de desembre de 1920, en l'anomenada discussió sindical: “El camarada Trotski parla d'estat obrer... Permeteu-me corregir-li, això és una abstracció... El nostre estat és, en realitat, un estat d'obrers i camperols... El nostre estat actual és el que ha de defensar el proletariat organitzat en ell, i hem d'utilitzar aquestes organitzacions obreres per a defensar els treballadors contra l'estat, i per a la defensa de l'estat pels treballadors.” Basant-se en aquesta cita, Shachtman s'afanya a declarar que he repetit el meu “error” de 1920. Però en la seua precipitació, deixa escapar un error encara major que hi ha en la mateixa cita. El 19 de gener de 1921, el mateix Lenin escrigué, respecte al seu discurs del 30 de desembre: “Afirmí que el nostre estat no és un estat obrer, sinó un estat d'obrers i camperols...” en llegir l'informe de la discussió, m'adone que estava equivocant... Hauria d'haver dit: L'estat obrer és una abstracció. El nostre és un estat obrer amb les característiques següents: 1) la població camperola predomina sobre l'obrera, i 2) és un estat obrer amb deformacions burocràtiques.” Podem treure'n dues conclusions: a Lenin li importava tant la definició sociològica precisa de l'estat que estimà necessari autocorregir-se en plena polèmica. I a Shachtman li importa tan poc la naturalesa de l'estat soviètic que, en vint anys, no s'ha adonat ni de l'error de Lenin ni de la seua correcció.

No entraré ara en detalls sobre la qüestió de com de bé dirigia Lenin el seus argument contra mi. Crec que era incorrecta. En realitat, no hi havia cap diferència entre les nostres definicions de l'estat. Des del meu punt de vista, la formulació de Lenin de la qüestió de l'estat (unida a la correcció que en féu dies després) és completament exacta. Però escoltem l'increïble ús que fa Shachtman de la definició de Lenin: "igual que fa vint anys es podia dir que l'"estat obrer" era una abstracció, avui podem dir que l'"estat obrer degenerat" és una altra abstracció". (Loc. cit., p. 14) És evident que Shachtman no ha entès Lenin. Fa vint anys, el terme "estat obrer" no podia considerar-se, de cap manera, una abstracció *en general*; és a dir, quelcom irreal o inexistent. La definició d'"estat obrer", encara que correcta en si mateixa, era *inadequada* per a tasques *particulars*, en concret, per a la defensa dels treballadors a través dels seus sindicats, i només en aquest sentit era abstracta. No obstant, en relació amb la defensa de l'URSS enfront de l'imperialisme, aquesta mateixa definició era en 1920, i ho és avui encara, totalment concreta, i per això els treballadors estan obligats a defensar tal estat.

Shachtman no està d'acord. Escriu que: "Igual que fou necessari, en relació amb el problema dels sindicats, parlar de quina *classe* d'estat obrer hi havia en l'URSS, cal establir ara, en relació amb el tema de la guerra, el *grau* de degeneració de l'estat soviètic... I aquest *grau* de degeneració no pot establir-se només per mitjà de referències abstractes a l'existència de propietat nacionalitzada, sinó observant la realitat dels esdeveniments vius. Des d'aquest punt de vista és impossible explicar per què en 1920 la qüestió del caràcter de l'URSS sortí a col·lació en relació amb els sindicats, és a dir, amb un assumpte intern, mentre que avui ho fa respecte a la defensa de l'URSS, és a dir, en relació amb el destí global de l'estat. En el primer cas, l'estat obrer atacava els treballadors; en el segon, als imperialistes. L'analogia és coixa d'ambdues cames; Shachtman identifica el que contraposava Lenin.

No obstant, si prenem les paraules de Shachtman al peu de la lletra, podem concloure que allò que li interessa és el *grau de degeneració* (de què?, d'un estat obrer?); és a dir, diferències quantitatives d'avaluació. Suposem que Shachtman ha assolit establir el grau (on?) més precisament que jo. Però, ¿com poden afectar diferències quantitatives en l'avaluació de la degeneració d'un estat *obrer* a la nostra decisió de defensa de l'URSS? Shachtman, romanent fidel a l'eclecticisme, és a dir, a si mateix, parla de la qüestió de grau en un esforç per mantenir l'equilibri entre Burnham i Abern. Però el que està actualment sobre el tapet no és el *grau* determinat per la "realitat dels esdeveniments vius" (quina terminologia tan

“científica, concreta i experimental”!), sinó si aqueixos canvis *quantitatius* han arribat a ésser *qualitatius*; és a dir, si l’URSS és encara un estat obrer, dins de la seua degeneració, o si s’ha transformat en un nou tipus d’estat explotador.

Per a aquesta qüestió bàsica, Shachtman no té resposta. Ni la necessita. Els seus arguments són pura imitació dels de Lenin, que parlava en relació a un tema diferent, amb un contingut diferent i que contenien un error greu. Lenin, en la versió corregida, declarava: “L’estat actual no és només un estat obrer, sinó un estat obrer amb deformacions burocràtiques.” Shachtman declara: “L’estat en qüestió no és només un estat obrer degenerat, sinó...”, sinó què? Shachtman no hi pot afegir res més. Públic i orador es queden mirant-se, amb la boca oberta.

Què significa “estat obrer degenerat” en el nostre programa? El mateix programa respon amb un grau de concreció àmpliament adequat per a resoldre el problema de la defensa de l’URSS: 1) els trets que, en 1920, eren “deformacions burocràtiques” del sistema soviètic, s’han convertit en un règim burocràtic independent que ha devorat els soviets; 2) la dictadura burocràtica, incompatible amb les tasques internes i internacionals del socialisme, ha introduït, i continua introduint, profundes deformacions en la vida econòmica del país; 3) no obstant, el sistema d’economia planificada, sobre la base de la propietat estatal dels mitjans de producció, s’ha conservat bàsicament, i continua essent una conquesta colossal de la humanitat. La derrota de l’URSS per l’imperialisme significaria no sols la liquidació de la dictadura burocràtica, sinó de l’economia planificada; el desmembrament del país sota esferes d’influència diferents; una nova estabilització de l’imperialisme, i un nou debilitament del proletariat mundial.

De la circumstància que les “deformacions burocràtiques” s’han convertit en un règim d’autocràcia burocràtica deduïm que la defensa dels treballadors a través dels seus sindicats (que han patit la mateixa degeneració que l’estat) és avui, en contrast amb 1920, completament idealista; cal destruir la burocràcia; aquesta tasca es pot complir només per mitjà de la creació d’un partit bolxevic il·legal en l’URSS.

De la circumstància que la degeneració del sistema polític encara no ha destruït l’economia estatal planificada, traiem la conseqüència que encara el deure del proletariat del món és defensar l’URSS contra l’imperialisme i ajudar el proletariat soviètic en la lluita contra la burocràcia.

¿Què és exactament allò que Shachtman troba abstracte en la nostra definició de l'URSS? Quines esmenes concretes proposa? La dialèctica ens ensenya que “la veritat és sempre concreta”. Podem, doncs, aplicar aquesta regla a la crítica. No és suficient amb qualificar d'abstracta una definició. És precís assenyalar exactament què li falta. D'una altra manera, la crítica és estèril. En compte de concretar o canviar la definició que titlla d'abstracta, Shachtman la reemplaça pel buit. No és prou. El buit, fins al més pretensions, és la pitjor de les abstraccions, si no se li pot donar cap contingut. No és sorprenent que el buit teòric haja desplaçat l'anàlisi de classe en la política de l'impressionisme aventurer.

“Economia concentrada”

A continuació, Shachtman cita les paraules de Lenin, “la política és economia concentrada” i que, en aqueix sentit, “allò polític no pot deixar d'assolir primacia sobre allò econòmic”. Basant-se en aquestes paraules de Lenin, Shachtman em recomana que li faça el favor d'interessar-me només en allò econòmic (mitjans de producció nacionalitzats), fent a una banda allò polític. Aquest segon intent per a treure partit de Lenin no és superior al primer. L'error de Shachtman és ací molt greu! Allò que Lenin volia dir és: quan les tasques, interessos i processos econòmics adquireixen un caràcter conscient i generalitzat (és a dir, “concentrat”), entren, en virtut d'aquest mateix fet, en l'esfera de la política, i constitueixen la seua essència. En aquest sentit, la política com a economia concentrada, sorgeix de l'activitat econòmica diària, atomitzada, inconscient i no generalitzada.

Des del punt de vista marxista, una política és correcta en la mesura que “concentre” profundament i extensament l'economia; açò és, expressa les tendències progressives del seu desenvolupament. Per això basem la nostra política, per i sobretot, en l'anàlisi de les formes de propietat i de les relacions de classe. Només sobre aquestes bases teòriques podem fer una anàlisi concreta de factors de la “superestructura”. Per exemple, quan acusem la fracció oposada de “conservadorisme burocràtic”, busquem immediatament els orígens socials (és a dir, de classe) del fenomen. Si utilitzàrem altres procediments, se'ns podria titllar de “marxistes platònics” o, més simplement, de pallassos sorollosos.

“La política és economia concentrada”. Podem aplicar aquesta màxima al Kremlin, també. ¿O és que, com a excepció de la regla general, la política del govern de Moscou no és “economia concentrada”, sinó el pur reflex dels desigs de la burocràcia? El nostre intent de reduir la política del Kremlin a economia nacionalitzada, deformada pels interessos de la burocràcia, provoca la frenètica resistència de Shachtman. Respecte a

l'URSS, no es guia per la generalització conscient de l'economia, sinó per l'observació de la "realitat dels esdeveniments vius", és a dir, pel capritx, la improvisació, les seues simpaties i antipaties. Contraposa la seua política impressionista a la nostra, basada en l'anàlisi sociològica i al mateix temps ens acusa de... no entendre de política. Increïble, però cert! Podem estar segurs que, en última anàlisi, la boja i capritxosa política de Shachtman és també "economia concentrada", però, què li anem a fer!, economia de la petita burgesia desclassada.

Comparació amb guerres burgeses

Shachtman ens recorda que en el seu temps les guerres burgeses eren progressistes, i després esdevingueren reaccionàries, i que açò no és prou, no obstant, per a definir socialment a un estat implicat en la guerra. Aquesta afirmació no sols no aclareix la qüestió, sinó que l'embrolla més. Les guerres burgeses pogueren ésser progressistes únicament en l'època en què tot el règim burgès era progressista; amb d'altres paraules, en l'època en què la propietat burgesa, en contradicció amb la feudal, era un factor constructiu i de progrés. Les guerres burgeses esdevingueren reaccionàries quan la propietat burgesa es convertí en un obstacle per al desenvolupament, ¿Vol dir Shachtman, en relació a l'URSS, que la propietat estatal dels mitjans de producció s'ha convertit en un obstacle per al desenvolupament, i que l'extensió d'aquesta manera de propietat a altres països és una política econòmica reaccionària? Òbviament, Shachtman no vol dir això. Simplement, no treu conclusions lògiques dels seus propis pensaments.

L'exemple de les guerres burgeses és força instructiu, encara que Shachtman el passe per alt. Marx i Engels lluitaven per una república alemanya unificada. En la guerra de 1870-71, es posaren de banda dels alemanys, malgrat que la lluita per la unificació fou explotada i deformada pels paràsits dinàstics.

Shachtman remarca el fet que Marx i Engels es giraren contra Prússia després de l'annexió d'Alsàcia-Lorena. Però aquest gir no fa sinó il·lustrar més clarament el nostre punt de vista. No podem oblidar que aquella era una guerra entre dos estats *burgesos*. Els dos camps tenien un denominador comú de classe. Només es podia decidir quin era "el mal menor" (en tant que la història deixa sempre, en general, una porta oberta a l'opció) basant-se en factors suplementaris. De la banda alemanya, el problema era crear un estat *nacional* burgès, com a camp per al desenvolupament econòmic i cultural. En aquesta fase, l'estat *nacional* era un factor de progrés històric. Per això, Marx i Engels es mantingueren de banda d'Alemanya, tanmateix

Hohenzollern i els seus *junkers*. L'annexió d'Alsàcia-Lorena violà el principi de l'estat nacional i assentà les bases d'una guerra de revenja. Marx i Engels, naturalment, es giraren contra Prússia. No corregueren el perill de servir un sistema econòmic inferior en contra d'un superior perquè, repetisc, en els dos camps prevalien les relacions burgeses. Si França hagués estat un estat obrer en 1870, Marx i Engels haurien estat des del principi a favor de França perquè (em fa vergonya haver de repetir-ho tantes vegades) es guiaven en la seua activitat per criteris de classe.

Avui, en els vells estats capitalistes, ja no cal construir les nacionalitats. Al contrari, la humanitat està patint la contradicció entre el desenvolupament de les forces productives i la carcassa de l'estat nacional. La missió del proletariat internacional és construir una economia planificada sobre les bases de la propietat socialitzada i lliure de fronteres nacionals, almenys a Europa. És precisament aquesta missió la que s'expressa en la nostra consigna: "Pels Estats Units Socialistes d'Europa!" L'expropiació dels propietaris privats a Finlàndia i Polònia és un factor de progrés en si mateixa. Els mètodes burocràtics del Kremlin exerceixen en aquest procés el mateix paper que els interessos dinàstics dels Hohenzollern en la unificació d'Alemanya. Sempre que hàgem d'escollir entre la defensa de formes de propietat reaccionàries per mètodes reaccionaris i formes de propietat progressives per mètodes burocràtics, no hem de situar els dos termes en el mateix pla (dir que ambdós són igual de roïns), sinó escollir el mal menor. No hi ha en açò més "capitulació" davant del stalinisme que el que havia de capitulació davant dels Hohenzollern en la política de Marx i Engels. És necessari afegir que el paper que exerciren els Hohenzollern en la guerra de 1870-71 no justifica ni la necessitat històrica general de la dinastia ni la seua pròpia existència.

Derrotisme conjuntural o l'ou de Colom

Vegem a continuació com resol Shachtman, ajudat del buit teòric, un problema especialment vital. Escriu: "Mai hem recolzat la política internacional de l'URSS, però... què és la guerra? La guerra és la continuació de la política per altres mitjans. Llavors, per què hem de recolzar una guerra que és la continuació d'una política que *no* recolzàvem ni recolzem?" (Loc. citat, p. 15) No podem negar la perfecció de l'argument; davall la forma d'un simple sil·logisme, se'ns presenta una completa teoria del *derrotisme*. Tan senzill com l'ou de Colom! Ja que mai hem recolzat la política internacional del Kremlin, *mai* haurem de recolzar l'URSS. Per què no?

Nosaltres rebutjarem les polítiques interna i internacional del Kremlin ja abans del pacte germanosoviètic i abans de la invasió de Polònia per

l'Exèrcit Roig. Açò significa que les “realitats dels esdeveniments vius” de l'any passat no tenen la menor relació amb el cas. Si fórem defensistes en el passat respecte a l'URSS, només fou com resultat de la inconsistència. Shachtman revisa no sols la política actual de la Quarta Internacional, sinó també la del passat. Ja que estem contra Stalin hem d'estar, per tant, també contra l'URSS, Stalin fa molt de temps que sosté aquesta opinió. Shachtman ha arribat a ella només recentment. Del seu refús de la política del Kremlin, es dedueix un derrotisme total i indivisible. Llavors, per què no dir-ho!

Però Shachtman no és capaç de dir això. En un passatge anterior, escriu: “Diem (la minoria mai ha dit el contrari) que si els imperialistes ataquen la Unió Soviètica amb la intenció de destruir fins a l'última conquesta de la Revolució d'Octubre i reduir Rússia a un conjunt de colònies, recolzarem incondicionalment l'URSS.” (Loc. cit., p. 15.) Permeta'm, permeta'm, permeta'm! La política internacional del Kremlin és reaccionària; la guerra és la continuació d'aquesta política reaccionària; no podem recolzar una guerra reaccionària. ¿Per què, sobtadament, Shachtman canvia de posició i afirma que si el pernicios imperialisme “ataca” l'URSS, amb la poc recomanable intenció de convertir-la en una colònia, sota aqueixes excepcionals “condicions”, haurem de defensar l'URSS... “incondicionalment”? Quin sentit té açò? Quina lògica? ¿O és que Shachtman, seguint l'exemple de Burnham, ha relegat la lògica al terreny de la religió i altres peces de museu?

La clau de tot aquest embolic està en el fet que l'afirmació “mai hem recolzat la política internacional del Kremlin” és una abstracció. Ha d'ésser analitzada i concretada. Actualment, la burocràcia, tant en política interior com en exterior, posa per damunt de tot els seus interessos parasitaris. En aquest sentit, lluitem a mort contra ella; però, en última anàlisi, els interessos de la burocràcia reflecteixen, encara que en forma molt distorsionada, els interessos de l'estat obrer. Defensem aqueixos interessos amb els nostres propis mètodes. Per tant, no ens oposem a què la burocràcia (amb els seus propis mètodes) salvaguarde la propietat estatal, el monopoli del comerç exterior, o es negue a pagar els deutes tsaristes. En una guerra entre l'URSS i el món capitalista (independentment de les “circumstàncies” d'aqueixa guerra i les “intencions” de tal o qual govern) estaria implicat el destí de les conquestes històriques que defensem incondicionalment; és a dir, malgrat la política reaccionària de la burocràcia. Per tant, la clau del problema és (*en última i decisiva instància*) la naturalesa de classe de l'URSS.

Lenin deduí la seua política de derrotisme del caràcter imperialista de la guerra; però no s'hi aturà. Deduí el caràcter imperialista de la guerra d'un estat específic del desenvolupament del règim capitalista i de la seua classe dirigent. Ja que el caràcter d'una guerra està determinat, precisament, pel caràcter de classe de la societat i l'estat, Lenin ens recomanà que, en determinar la nostra política respecte a una guerra imperialista, fem abstracció de circumstàncies "concretes" com ara democràcia o monarquia, agressió o defensa nacional. Al contrari, Shachtman proposa que deduïm el derrotisme de circumstàncies conjunturals. Aquest derrotisme és indiferent al caràcter de classe de l'URSS o de Finlàndia. És prou amb el caràcter reaccionari de la burocràcia o amb l'"agressió". El que França, Anglaterra o els EEUU envien avions i bombes a Finlàndia no afecta la política de Shachtman. Però si les tropes angleses arribaren a desembarcar en Finlàndia, Shachtman li posaria a Chamberlain un termòmetre davall de la llengua i determinaria les seues intencions: si defensaria Finlàndia de l'agressió imperialista de la burocràcia del Kremlin o si, a més, pensava destruir "fins a l'última conquesta de la Revolució d'Octubre". Estrictament d'acord amb la lectura del termòmetre, Shachtman, el derrotista, estaria disposat a convertir-se en defensista. Açò és el que implica el substituir els principis per "la realitat dels esdeveniments vius".

Com ja hem vist, Shachtman demana insistentment precedents: ¿quan i on han demostrat els líders de l'oposició oportunisme petitburgès? Puc complementar la resposta que ja li he donat amb dues cartes que creuàrem sobre el tema de la defensa i mètodes de defensa amb motiu de la Revolució Espanyola. El 18 de setembre de 1937, Shachtman m'escrivia: "... diu vostè que "si tinguérem un militant en les Corts votaria contra la política militar de Negrín". O és un error tipogràfic, o ens sembla una incongruència. Si, com hem entès fins ara, en la guerra espanyola no predomina *l'element de la guerra imperialista*, i si l'element predominant encara és la lluita entre una democràcia burgesa decadent, amb tot el que açò implica, i el feixisme, no entenem com seria possible votar en les Corts contra la política militar... Si en el front d'Osca un socialista preguntés a un bolxevic per què s'oposa a la proposta de Negrín de dedicar un milió de pessetes a la compra de fusells per al front, què respondria? No creiem que pogués tenir una resposta adequada ... " (La cursiva és meua.)

La lletra em sorprengué extraordinàriament. Shachtman pretenia confiar en el pèrfid govern de Negrín, basant-se simplement en una consideració negativa: el "element de la guerra imperialista" inclús no era predominant a Espanya.

El 20 de setembre li contestí:

“Votar el pressupost militar de Negrín significa votar la nostra confiança política... Fer-ho seria un crim. Com explicariem el nostre vot als treballadors anarquistes? Molt senzillament: no tenim confiança en la capacitat d'aquest govern per a menar la guerra a la victòria. Acusem aquest govern de protegir als rics i atacar els pobres. Aquest govern ha de caure. Mentre no siguem capaços de reemplaçar-lo, estarem lluitant sota el seu comandament. Però expressarem la nostra desconfiança en ell en cada oportunitat que tinguem; és la nostra única possibilitat de mobilitzar les masses contra el govern i preparar la seua caiguda. Qualsevol altra política seria una traïció a la revolució.”

El to d'aquesta resposta no reflecteix sinó dèbilment la... impressió que em produí la postura oportunista de Shachtman. Els errors aïllats són inevitables, però avui, dos anys i mig després, podem analitzar aquesta correspondència sota una nova llum. Ja que defensem la burocràcia burgesa contra el feixisme, no podem negar la nostra confiança al govern burgès. En aplicar aquest mateix teorema al cas de l'URSS, es converteix en el seu oposat: ja que no tenim confiança en el govern del Kremlin, no hem de defensar l'estat obrer. El pseudoradicalisme és només l'anvers de l'oportunisme.

La renúncia al criteri de classe

Tornem novament a l'ABC. En sociologia marxista, el punt de partida de tota anàlisi és la definició de classe d'un fenomen determinat, siga estat, partit, filosofia, tendència, escola literària, etc. En molts casos, no obstant, la mera definició de classe és inadequada, ja que una classe consta de diferents estrats, passa per distints estats de desenvolupament, sota diferents condicions, o està sotmesa a la influència d'una altra classe. És precís tenir en compte, en aqueix cas, aqueixos factors secundaris o terciaris per tal d'arrodonir l'anàlisi i, segons la nostra intenció, els tindrem en compte totalment o parcial. Però per a un marxista, l'anàlisi d'un fenomen és impossible sense una caracterització de classe de tal fenomen.

L'esquelet i el sistema muscular no esgoten l'anatomia d'un animal; no obstant, un tractat d'anatomia que intentés “abstreure's” dels músculs i els ossos es quedaria surant en l'aire. La guerra no és un òrgan, sinó una funció de la societat, és a dir, de la seua classe dominant. Però és impossible estudiar una funció sense conèixer l'òrgan que la produeix, és a dir, l'estat, i és impossible comprendre l'òrgan sense haver-hi analitzat l'estructura general de l'organisme, és a dir, la societat. Els músculs i els ossos de la societat són les forces de producció i les relacions de classe (propietat). Shachtman pretén que la funció (la guerra) pot ésser estudiada

“concretament”, independentment de l’òrgan que la produeix (l’estat). No és monstruós?

Aquest error fonamental va acompanyat d’un altre fins i tot més cridaner. Després de separar la funció de l’òrgan, es posa a analitzar-la en contra de totes les seues premisses; no va d’allò abstracte a allò concret, sinó que dissol allò concret en abstraccions. La guerra *imperialista* és una de les funcions del capital financer, és a dir, de la burgesia en una etapa determinada del seu desenvolupament, en què descansa sobre un capitalisme amb una estructura específica, el capital monopolista. Aquestes definicions són suficientment concretes per a les nostres conclusions polítiques. Però, en estendre el concepte de guerra *imperialista* també a l’estat soviètic, Shachtman soscava el terreny que té sota els peus. Per tal de justificar, encara que siga superficialment, l’aplicació de la mateixa designació a l’expansió del capital financer i de l’estat obrer, Shachtman es veu obligat a prescindir de l’estructura social d’ambdós, declarant-los... “abstraccions”. D’aquesta manera, jugant a l’amagatall amb el marxisme, defineix allò concret com a abstracte i menysprea allò abstracte per concret!

Aquest extravagant joc amb la teoria no és accidental. Tot petitburgès nord-americà està disposat a anomenar “imperialista” qualsevol ocupació de territori, especialment en aquest moment, en què els EEUU no estan ocupats en envair res. Però si li diguérem al mateix petitburgès que tota la política exterior del capital financer és imperialista, independentment que en un moment determinat hom s’annexe Finlàndia o la “defense” contra l’annexió d’un altre, el nostre petitburgès esclataria de piadosa indignació. Per descomptat, els líders de l’oposició són molt diferents d’un petitburgès ordinari, tant en les seues intencions com a nivell polític. Però tenen les mateixes bases de pensament. Un petitburgès sempre intenta separar els esdeveniments polítics de les seues bases socials, perquè hi ha un conflicte orgànic entre l’enfocament de classe dels fets i la posició social i l’educació dels petitburgesos.

Una altra vegada Polònia

La meua afirmació que el Kremlin, per mètodes burocràtics, estava impulsant la revolució a Polònia, ha estat transformada per Shachtman en l’afirmació que, al meu parer, és presumiblement possible la “revolució burocràtica” del proletariat. Ha limitat rígidament la meua expressió. No és únicament incorrecte, sinó deslleial. No es tracta de la “revolució burocràtica”, sinó només d’un impuls per mitjans burocràtics. Negar aqueix impuls és negar la realitat. Les masses populars d’Ucraïna occidental i Bielorússia, en tot cas, sentiren aqueix impuls, el compregueren i

l'utilitzaren per tal de donar un canvi fonamental a les relacions de propietat. Un partit revolucionari que no sàpia notar aqueix impuls en el seu moment ni utilitzar-lo, no valdrà per a res.

Aquest impuls en direcció a la revolució socialista fou possible només perquè la burocràcia de l'URSS té les seues arrels en l'economia d'un estat obrer. La utilització revolucionària d'aquest "impuls" fou possible únicament donat el caràcter de classe de la lluita en els territoris ocupats, segons el model de la Revolució d'Octubre. Finalment, l'estrangulació o semiestrangulació d'aquest moviment de massa fou possible únicament per l'aïllament del moviment mateix i pel poder de la burocràcia de Moscou. Qui no sàpia explicar la interacció dialèctica d'aquests tres factors: l'estat obrer, les masses oprimides i la burocràcia bonapartista, farà millor callant i no parlant inútilment sobre els successos de Polònia.

En les eleccions per a l'Assemblea Nacional d'Ucraïna i Bielorússia, el programa electoral, naturalment dictat per la burocràcia del Kremlin, contenia tres punts molt importants: inclusió d'ambdues províncies en la Federació de l'URSS: confiscació de les finques dels senyors a favor dels camperols: nacionalització de les grans indústries i de la Banca. Els demòcrates ucraïnesos, si es jutja per la seua conducta, estimaren com a mal menor la unificació en un estat únic. I, des del punt de vista de la lluita posterior per la independència, estaven en la veritat. Creiem que, entre nosaltres, ningú negarà com de progressius són els altres dos punts del programa. Tractant de negar que siguen les bases socials de l'URSS les que imposen al Kremlin un programa social revolucionari, Shachtman es refereix al cas d'Estònia, Lituània i Letònia, on les coses quedaren igual que estaven. Increïble argument! Ningú ha dit que la burocràcia soviètica, en tot moment i lloc, vullga o pugua expropiar la burgesia. L'única cosa que hem dit és que cap altre govern podria haver portat a terme la revolució social que es veié obligada a portar a terme la burocràcia del Kremlin a Polònia de l'est malgrat la seua aliança amb Hitler. Si no ho hagués fet, no hauria pogut incloure el territori en la Federació de l'URSS.

Shachtman està assabentat de la revolució en si. No pot negar-la. Però és incapaç d'explicar-la. Encara que, almenys, intenta salvar la cara. Escriu: "En la Ucraïna polonesa i la Rússia Blanca, on, a més de l'explotació de classe es donava l'opressió nacional... els camperols començaren per apoderar-se ells mateixos de la terra, expulsant els senyors que començaven a posar-se en fuga", etc. (Loc. cit., p. 16). L'Exèrcit Roig no tingué res a veure amb tot açò. Arribà a Polònia únicament com a "força contrarevolucionària", per a suprimir el moviment. Però, ¿es què no han fet la revolució els obrers i camperols de la Polònia ocupada per Hitler? ¿Per

què fugen d'ella principalment els revolucionaris, els “demòcrates” i els jueus, mentre que de Polònia Oriental foren sobretot els grans terratinents i els capitalistes els que fugien? Shachtman no té temps per a pensar-hi; té massa pressa en explicar-me que la concepció de la “revolució burocràtica” és absurda, ja que únicament els treballadors poden assolir la seua pròpia emancipació. No tinc una altra vegada raó per a dir que sembla que creu estar en un jardí d'infància?

En l'òrgan parisenc dels menxevics (els que, si és possible, tenen una actitud més irreconciliable envers el *Kremlin* que el mateix Shachtman) es diu que: “en les aldees, sovint en apropar-se les tropes soviètiques, (és a dir, abans d'entrar, L. T.) sorgeixen comitès de camperols per tot arreu, els òrgans elementals de la revolució camperola s'autoorganitzen... “Les autoritats militars s'afanyaren en sotmetre aquests comitès als òrgans burocràtics que han creat en les ciutats. Però, almenys, s'han vist obligades a recolzar-s'hi perquè si no els era impossible portar a terme la revolució agrària.

Dan, el líder dels menxevics, escrivia el 19 d'octubre: “d'acord amb el testimoni unànime de tots els observadors, l'aparició de l'exèrcit i la burocràcia soviètiques suposa (no sols en el territori ocupat, sinó també al voltant) un important impuls per a la revolta i la transformació social.” Per tant, jo no m'he inventat el “impuls”; ha estat el “testimoni unànime dels observadors”, els que tenen ulls i oïdes. Dan va més enllà i expressa la suposició que: “les onades engendrades per aquest impuls no sols feriran Alemanya en un període relativament curt, sinó també, en una o altra mesura, altres estats”.

Un altre autor menxevic escriu: “Encara que no quede en el Kremlin res que pugui oldre a revolució, la simple entrada de les tropes soviètiques en la Polònia Oriental, que ha viscut tants anys sotmesa a relacions agràries semif feudals, crea un moviment agrari torrencial. En apropar-se les tropes soviètiques, els camperols ocupen les finques dels senyors i formen comitès camperols.” Observeu: en apropar-se les tropes soviètiques, i no en retirar-se, com farien suposar les paraules de Shachtman. Cite testimonis dels menxevics perquè estan molt ben informats, les seues fonts d'informació són els emigrats polonesos i jueus a França, i també perquè, com han capitulat davant de la burgesia francesa, aquests cavallers no seran sospitosos de capitular davant del stalinisme.

A més a més, el testimoni dels menxevics és confirmat per la premsa burgesa:

“La revolució agrària en la Polònia soviètica ha tingut la força d’un moviment espontani. Tan aviat com s’assabentaren que l’Exèrcit Roig havia travessat el riu Zbrucz, els camperols començaren a repartir les terres dels senyors. La terra s’ha lliurat a petits propietaris. S’ha expropiat d’aquesta manera al voltant del 30 per 100 de la terra cultivable.” (*New York Times*, 17 de gener de 1940.)

Sota l’aparença d’un nou argument, Shachtman em torna les meues pròpies paraules dient-me que el fet de l’expropiació a Polònia Oriental no pot modificar la nostra apreciació general de la política del Kremlin. Clar que no! Ningú s’ho ha proposat. Amb l’ajuda de la Komintern, el Kremlin ha desorientat i desmoralitzat les masses fins al punt de facilitar una nova guerra imperialista fent, a més, extremadament difícil la utilització d’aquesta guerra amb propòsits revolucionaris. Comparada amb aquests dos crims, l’ajuda a la revolució en dues províncies, pagada a més amb escreix pel sotsmetiment de Polònia, és d’importància secundària, i no modifica el caràcter reaccionari general de la política del Kremlin. Però, per iniciativa de la mateixa oposició, la qüestió que es planteja ara no és de caràcter general, sinó el reflex d’aquesta política general sota determinades circumstàncies de temps i lloc. Per als camperols de Galítsia i Bielorússia, la revolució agrària era de fonamental importància. La IV Internacional no podia boicotejar aquesta revolució amb el pretext que la iniciativa l’havia pres la burocràcia reaccionària. El nostre deure fonamental era participar en la revolució de la banda dels obrers i camperols i, en aqueixa mesura, de banda de l’Exèrcit Roig. Al mateix temps, calia prevenir incansablement les masses del caràcter reaccionari de la política del Kremlin en general, i dels perills que aquest podia ocasionar als territoris ocupats. La política bolxevic consisteix precisament en saber com combinar aquestes dues tasques, o millor dit, aquestes dues cares de la mateixa tasca.

Una altra vegada Finlàndia

Després de demostrar tan gran perspicàcia en la comprensió dels problemes de Polònia, Shachtman es llença sobre mi, amb autoritat redoblada, en relació amb els esdeveniments de Finlàndia. En el meu article “L’oposició petit burgesa...” escriguí que “la guerra entre Finlàndia i l’URSS sembla que comença a convertir-se amb una guerra civil, en la que l’Exèrcit Roig es trobaria, en un determinat moment, en el mateix bàndol que els camperols i treballadors finlandesos...” Aquesta fórmula tan cautelosa no ha agradat al meu dur jutge. La meua avaluació dels successos de Polònia ja li havia tret de les casetes. Shachtman escriu en la pàgina 16 de la seua lletra: “Trobe encara menys justificades les seues (com dir-ho?) sorprenents apreciacions sobre Finlàndia.” Sent molt que Shachtman se sorprenga tant, en compte de pensar un poc.

En els Estats Bàltics, el Kremlin s'accontentà amb guanys estratègics, indubtablement amb la idea que, en el futur, aquestes bases militars estratègiques li permetrien la soviètzació d'aquestes àrees frontereres de l'imperi dels tsars. Aquests èxits al Bàltic, assolits per mitjà de tractats diplomàtics, ensopegaren amb la resistència de Finlàndia. Capítular davant d'aquesta oposició hauria suposat per al Kremlin posar en perill el seu prestigi i inclús els seus èxits en Letònia, Estoniana i Lituània. Per tant, i en contra dels seus plans inicials, el Kremlin es veié obligat a recórrer a la força de les armes. Davant d'aquest fet, qualsevol persona amb dos dits de front s'hauria preguntat: Què és el que pretén el Kremlin?; espantar la burgesia finlandesa i arrancar-li algunes concessions, o una mica més?

No hi ha una resposta "automàtica" a aquesta pregunta. És necessari (a la llum de les tendències generals) orientar-se sobre els símptomes concrets. Els líders de l'oposició en són incapaços.

Les operacions militars començaren el 30 de novembre. El mateix dia, el Comitè Central del Partit Comunista de Finlàndia, situat indubtablement a Moscou o Leningrad, llençava un manifest per ràdio al poble treballador finlandès. Proclamava: "Per segona vegada en la seua història, la classe treballadora de Finlàndia està iniciant una lluita contra el pallasso de la plutocràcia. El primer intent d'obriers i camperols de 1918 acabà amb la victòria dels capitalistes i els grans terratinents. Però aquesta vegada... vencerà el poble treballador! "Aquest manifest prova clarament que no es tractava només d'acovardir el govern burgès de Finlàndia, sinó de provocar una insurrecció al país i complementar la invasió de l'Exèrcit Roig amb una guerra civil.

La declaració del 2 de desembre de l'anomenat "Govern Popular" diu: "En distintes bandes del país, el poble s'ha aixecat i proclama la creació d'una república democràtica." Aquesta afirmació és òbviament artificial, perquè, en cas contrari, el manifest hauria mencionat els llocs en què s'havien produït els intents d'insurrecció. No obstant, és possible que hi hagués hagut alguns intents que acabaren en fracàs, i per això hom estimà més convenient no entrar en detalls. En tot cas, les "notícies" sobre insurreccions, constituïen una crida a la insurrecció. Més encara; la declaració incloïa la informació de la "formació del primer cos d'exèrcit finlandès, que en el curs de futures batalles es veurà incrementat per voluntaris de les files dels treballadors i camperols revolucionaris". Encara que aquest "cos" fos de mil homes, o de cent, la seua importància respecte a la política del Kremlin és inqüestionable. Al mateix temps, els cables repetien les notícies sobre expropiacions dels grans terratinents en les

regions frontereres. No hi ha el menor dubte que açò és el que succeí durant el primer avanç de l'Exèrcit Roig. Inclús si considerem que aquests despatxos són una invenció, no perden el seu significat de crida a la revolució agrària. Per tant, tinc perfecte dret per a afirmar: “la guerra entre Finlàndia i l'URSS sembla que comença a ésser complementada per una guerra civil”. És cert que a primers de desembre únicament disposava de part d'aquesta informació. Però coneixia el rerefons de la situació general, i, m'atrevisc a afegir, comprenia la seua lògica interna, i per això els símptomes aïllats em permetien establir les direccions generals de la lluita. Sense aquestes conclusions semiapriorístiques, hom pot ésser un observador dels esdeveniments, però mai un participant actiu. Però, ¿per què no trobà resposta de les masses la crida del “Govern Popular”? Per tres raons: primera, Finlàndia està completament dominada per un aparell militar reaccionari que es recolza no sols en la burgesia, sinó també en les capes superiors dels camperols i de la burocràcia obrera; segona, la política del Kremlin triomfà a l'hora de convertir el Partit Comunista de Finlàndia en un factor insignificant; tercera, el règim de l'URSS és incapaç de produir entusiasme entre les masses treballadores finlandeses. Fins i tot en la Ucraïna de 1918 a 1920 els camperols respongueren amb molta lentitud a les crides a ocupar les finques dels senyors perquè el poder del sovieta local era encara dèbil, i cada victòria dels blancs provocava expedicions de càstig contra ells. Amb menys raó podem sorprendre'ns ara perquè el camperol finlandès triguen a respondre a la crida a la revolució agrària. Serien necessaris seriosos triomfs de l'Exèrcit Roig perquè els camperols es posaren en moviment. Però durant aquest primer avanç tan mal preparat només han patit derrotes. En aquestes condicions, no es pot parlar d'aixecament camperol: Era impossible esperar una guerra civil independent en la Finlàndia actual; els meus càlculs parlaven prou explícitament de complementar les operacions militars amb mesures de guerra civil. I pense (almenys mentre no haja estat aniquilat l'exèrcit finlandès) únicament en els territoris ocupats i les regions properes a ells. Avui, 17 de gener, mentre escric aquestes línies, he rebut un despatx des de Finlàndia en què s'hi diu que una província fronterera ha estat envaïda per finlandesos emigrats i s'estan matant, literalment, entre germans. Què és açò, si no és un episodi de guerra civil? En tot cas, qualsevol avanç de l'Exèrcit Roig a Finlàndia confirmaria la nostra visió general de la guerra. Shachtman no té ni una anàlisi de la guerra ni l'ombra d'un pronòstic. S'autolimita a una noble indignació, i a cada pas s'enfonsa més en el fang.

La crida del “Govern Popular” incita al control obrer. Què significa açò?, exclama Shachtman. Si no hi ha control obrer a l'URSS, ¿com pot haver-lo a Finlàndia? Encara que siga trist dir-ho, Shachtman no comprèn, en absolut, la situació. En l'URSS el control obrer és una etapa ja superada.

Passaren del control sobre la burgesia a l'administració de la propietat nacionalitzada. De l'administració obrera, al domini de la burocràcia. El nou control obrer significaria control sobre la burocràcia. No podria establir-se més que en el cas d'un aixecament amb èxit contra la burocràcia. A Finlàndia, el control obrer únicament significa encara l'expulsió de la burgesia nativa, el lloc del qual pensa ocupar la burocràcia. No obstant, no podem pensar que el Kremlin siga tan estúpid com per a pretendre dominar Polònia Oriental o Finlàndia per mitjà de comissaris importats. Per tant, la seua necessitat primària és la creació d'un nou aparell administratiu entre la població treballadora de les àrees ocupades. Per tal de portar a terme aquesta tasca calen diversos passos. El primer és la creació de comitès camperols i de control obrer.

Shachtman s'aferra al fet que el programa del govern de Kuusinen és "formalment el programa d'una democràcia burgesa". ¿Vol dir amb açò que el Kremlin està més interessat en establir la democràcia burgesa a Finlàndia que en sotmetre-la a l'URSS? Ni ell mateix sap què vol dir. A Espanya, on el Kremlin no preparava la unió amb l'URSS, es palesà l'habilitat de Moscou per a defensar la democràcia burgesa contra la revolució proletària. En aquella situació internacional a la burocràcia del Kremlin li interessava complir aqueixa missió. Ara la situació és diferent. El Kremlin no està interessat en demostrar la seua utilitat a França, Anglaterra i els EEUU. Com han provat els fets, està decidit fermament a socialitzar Finlàndia, siga d'una vegada o per etapes. El programa del govern de Kuusinen, fins i tot des del punt de vista formal, és idèntic al dels bolxevics en 1917. Certament, Shachtman insisteix molt en la significació que atribuïsc al manifest de l'"idiota" de Kuusinen. No obstant, em prenc la llibertat de considerar que l'"idiota" de Kuusinen, actuant en l'esfera del *Kremlin* i amb el suport de l'Exèrcit Roig, representa un factor polític força més seriós que saberuts superficials, que es neguen a pensar a través de la lògica (dialèctica) interna dels esdeveniments.

Com a resultat final de tota aquesta notable anàlisi, Shachtman proposa una política derrotista respecte a l'URSS, afegint-hi (per a ús d'emergència) que "no deixarà d'ésser un patriota de la seua classe". Aquesta informació ens satisfà molt. El problema és que Dan, el líder dels menxevics, ja el 12 de novembre escrivia que si l'URSS envaïa Finlàndia, el proletariat mundial "hauria de prendre decidivament una postura derrotista envers aquesta violència" (*Sozialistitxeski Vestnik*, nº 19-20, pàgina 43). És precís afegir-hi que, sota el règim de Kerenski, Dan era un defensor rabiós. Només la invasió de Finlàndia l'ha convertit en derrotista. Naturalment no ha deixat d'ésser "un patriota de la seua classe". De quina classe? La pregunta no té interès. En l'anàlisi dels fets, Shachtman difereix de Dan,

que està més prop del teatre dels esdeveniments i no pot reemplaçar-los per la ficció; però, en compensació, a l'hora de les "conclusions polítiques concretes", es converteix en un "patriota" de la mateixa classe que Dan. En sociologia marxista, amb el permís de l'oposició, aquesta classe s'anomena petita burgesia.

La teoria dels "blocs"

Per a justificar la seua aliança amb Burnham i Abern (contra l'ala proletària del partit, contra el programa de la IV Internacional i contra el mètode marxista) Shachtman ha utilitzat també la història del moviment revolucionari, que (d'acord amb les seues pròpies paraules) ha estudiat amb el propòsit de transmetre les grans tradicions a la generació més jove. El fi en si, és, per descomptat, excel·lent. Però requereix un mètode científic. No obstant, Shachtman ha començat per sacrificar el mètode a una aliança. Els seus exemples històrics són arbitraris, portats pels pèls i, per tant, falsos.

No tota col·laboració és una aliança, en el sentit més complet del terme. Sovint es produeixen acords temporals que no es transformen, ni arribaran a transformar-se, en aliances perllongades. D'altra banda, militar en el mateix partit no pot dir-se que siga precisament una aliança. He pertangut junt amb el camarada Burnham (i espere continuar pertanyent molts anys) al mateix partit internacional, però no estem aliats. Dos partits poden aliar-se entre si contra un enemic comú; aquesta és, per exemple, la política del "Front Popular". Dins del mateix partit, tendències pròximes, però no coincidents per complet, poden aliar-se contra una tercera.

Hi ha dues qüestions de significació decisiva per tal d'avaluar les aliances internes del partit: 1) Contra qui o contra què es dirigeix l'aliança?; 2) Quina és la correlació de forces dins del bloc? Per exemple, dins del nostre partit és molt permisible una aliança entre internacionalistes i centristes per a lluitar contra el xovinisme. Els resultats de l'aliança dependrien, en aquest cas, de la claredat del programa dels internacionalistes, la seua cohesió i disciplina, ja que aquests trets no són menys importants que el pes numèric a l'hora d'establir una correlació de forces.

Com he dit abans, Shachtman recorre a l'aliança de Lenin i Bogdanov. Ja he afirmat que Lenin no féu la més mínima concessió teòrica. Examinarem ara l'aspecte polític d'aqueixa "aliança". Primer que res, cal establir que no es tractà d'una aliança, sinó de col·laboració en una organització comuna. La fracció bolxevic menava una vida independent. Lenin no formà cap "bloc" amb Bogdanov contra altres tendències de l'organització. Al contrari, el formà amb els "bolxevics conciliadors" (Dubrovinski, Rykov i altres) contra les heretgies teòriques de Bogdanov. En essència, allò que

intentava Lenin era mantenir-se mentre fos possible en una mateixa organització política que Bogdanov, organització que, tanmateix que hom la denominava “fracció”, tenia tots els trets d’un partit. Si Shachtman no creu que l’oposició és una organització independent, a la seua referència a la “aliança” Lenin-Bogdanov li manquen peces.

Però l’error en establir l’analogia no es queda en açò. La fracció-partit bolxevic menava una lluita contra els menxevics, que ja s’havien revelat completament com a agents petitburgesos de la política de la burgesia liberal. Açò era molt més seriós que l’acusació de “conservadorisme burocràtic”, les arrels de classe del qual encara no ha pogut trobar Shachtman. La col·laboració de Lenin amb Bogdanov era la col·laboració d’una tendència proletària amb una tendència centrista i sectària, contra l’oportunisme petitburgès. Les línies de classe estan definides clarament. L’“aliança” (si algú vol anomenar-la així en un moment) estava plenament justificada.

També és molt significativa la història posterior del “bloc”. En la lletra a Gorki que cita Shachtman, Lenin expressa la seua esperança que siga possible separar la política d’allò purament filosòfic. Shachtman oblida afegir-hi que l’esperança de Lenin no arribà a complir-se. Les diferències sorgides en el terreny filosòfic envairen tots els altres, fins als problemes més corrents. Si l’“aliança” no desacredità al bolxevisme fou perquè Lenin tenia un programa complet, un mètode correcte i una fracció molt unida, en la que el grup de Bogdanov era només una minoria inestable.

Shachtman ha portat a terme una aliança amb Burnham i Abern contra l’ala proletària del seu propi partit. La correlació de forces dins del bloc està completament en contra seua. Abern té el seu propi grup. Burnham, amb el suport de Shachtman, pot crear una fracció d’intel·lectuals desil·lusionats del bolxevisme. Però no té ni un programa, ni un mètode, ni un grup d’adeptes independents. El caràcter eclèctic del “programa” de l’oposició està determinat per les tendències contradictòries que té al seu interior. Quan es produísca el col·lapse (que és inevitable) Shachtman sortirà de la lluita sense res, com no siga el dany que ha fet al partit i a si mateix.

Shachtman afegeix que en 1917, Lenin i Trotski s’uniren després d’una llarga lluita, i que seria, doncs, incorrecte recordar les seues passades diferències. Aquest exemple és força perillós, perquè Shachtman ja l’utilitzà una vegada, per a explicar la seua aliança amb Cannon... contra Abern. Però, fent açò a una banda, l’analogia històrica és falsa. En unir-se al partit bolxevic, Trotski reconegué àmpliament i total la correcció dels mètodes leninistes de construcció del partit. Si no sortí a col·lació en 1917

el problema de la “revolució permanent” fou perquè, per a ambdues bandes, la qüestió havia estat conclosa ja pel desenvolupament dels fets. La revolució proletària, i no combinacions episòdiques o subjectives, foren la base de la unió. I aquesta sí és una base sòlida. A més a més, en aquest cas no es tractava d’una aliança, sinó de la unificació en un mateix partit, contra la burgesia i els seus agents petitburgesos. Dins del partit, l’“aliança d’octubre” entre Lenin i Trotski es realitzà contra les vacil·lacions dels elements petitburgesos entorn del problema de la insurrecció.

Igual de superficial és la referència de Shachtman a l’aliança de Trotski i Zinoviev en 1926. Aleshores, la lluita no es dirigia contra el “conservadorisme burocràtic” com a tret psicològic d’uns quants individus poc simpàtics, sinó contra la burocràcia més poderosa del món, els seus privilegis, les seues normes arbitràries i la seua política reaccionària. L’espectre de diferències permisible dins d’un bloc ve determinat pel caràcter de l’adversari.

La relació d’elements dins del bloc era, d’altra banda, molt diferent. L’oposició de 1923 tenia el seu propi programa i els seus propis quadres, formats bàsicament per treballadors, no intel·lectuals, com afirma Shachtman, eco fidel dels stalinistes. L’oposició Zinoviev-Kamenev reconegué, a petició nostra, en un document especial, que l’oposició de 1923 tenia raó en totes les qüestions fonamentals. Ja que teníem tradicions diferents i no estàvem d’acord en tot, mai arribà a produir-se la fusió. Els dos grups continuaren essent fraccions independents. No obstant, l’oposició de 1923 féu a la de 1926 certes concessions de principi en temes importants (amb el meu vot en contra), concessions que considerí i continue considerant impermissibles. Cometí un error en no protestar obertament per les aqueixes concessions. Però no hi havia molt d’espai per a protestes obertes, ja que treballàvem il·legalment. En tot cas, informí de la meua postura sobre els temes discutits a ambdues parts. En l’oposició de 1923, el 99 per 100, si no més, compartien els meus punts de vista, i no els de Zinoviev o Radek. Amb semblant relació de forces dins dels dos grups del bloc, es pot parlar d’errors circumstancials, però no d’aventurerisme.

Amb Shachtman el cas és diferent. ¿Qui estava en la veritat en el passat, com i on? ¿Per què estigué primer amb Abern, després amb Cannon i una altra vegada amb Abern? L’explicació que dóna a les dures lluites fraccionares del passat és la d’un xiquet de mamella, no la d’un polític responsable: Joanet estava un poc equivocats, Marx un altre poc, tots estàvem un xic equivocats; ara, tots estem un xic en la veritat. Sobre qui i en què s’equivocava, ni paraula. No hi ha tradició. L’ahir està fora del seu

pensament i, per què? Perquè en l'organisme del partit el camarada Shachtman és com un renyó flotant.

En la seua busca d'analogies històriques, Shachtman cita un exemple que té certa semblança amb el bloc actual. Em referisc a l'anomenada aliança d'agost de 1912. Hi participí activament, creant-la, en cert sentit. Políticament diferia dels menxevics en totes les qüestions fonamentals. Diferia també amb els bolxevics d'extrema esquerra, els membres del grup Vperiod. En línies generals, amb qui estava més d'acord era amb els bolxevics, però estava contra el "règim" de Lenin perquè encara no havia comprés que a l'hora de portar a terme un fi revolucionari és indispensable un partit fermament centralitzat. I d'aquesta manera formí una aliança d'elements heterogenis, dirigida contra l'ala proletària del partit.

En ella, els "liquidadors" tenien la seua pròpia fracció, els membres del grup Vperiod quelcom semblant, i jo estava aïllat. Redactava jo mateix molts dels documents i, sobre diferències de principi, tractava de fer la impressió d'unanimitat en "qüestions polítiques concretes". Ni una paraula del passat! Lenin sotmeté l'aliança d'agost a una crítica sense pietat, i a mi em tocà la pitjor part. Provà que, ja que no estava políticament d'acord ni amb els menxevics ni amb els membres del grup Vperiod, estava portant a terme una política aventurera. Era dur, però cert.

Deixeu-me mencionar, com a "atenuants", el fet que considerava el meu deure, no la defensa dels interessos dels ultraesquerrans, sinó assolir la unitat del partit. Els bolxevics també foren invitats a la conferència d'agost. Però com Lenin es negà en rotund a unir-se als menxevics (en el que, ara, li done tota la raó), quedí enredat en aqueixa aliança antinatural de menxevics i vperiodistes. La segona circumstància atenuant és que el fenomen del bolxevisme, com a representant autèntic del partit revolucionari, s'estava desenvolupant per primera vegada, no hi havia antecedents pràcticament en la II Internacional. Però no vull absoldre'm de la culpa. Tanmateix que la concepció de la revolució permanent estava en la perspectiva correcta, encara no m'havia alliberat, en l'esfera organitzativa, dels trets propis d'un revolucionari petitburgès. Estava malalt de conciliacionisme envers els menxevics i de disgust cap al centralisme leninista. Tot just acabar la conferència d'agost, el bloc començà a desintegrar-se en els seus components inicials. Després de pocs mesos, estava fora del bloc, no sols en principi, sinó organitzativament.

Avui he de dir-li a Shachtman, amb la mateixa acritud que m'ho digué a mi Lenin fa vint-i-set anys: "El teu bloc no té principis. La teua política és

aventurera.” Espere, de tot cor, que extraga d’aquestes acusacions les mateixes conclusions que n’extraguí jo.

Les fraccions en lluita

Shachtman sembla sorprendre’s que “Trotski, el líder de l’oposició de 1923, puga suportar el burocratisme de la fracció de Cannon”. En açò, com en l’assumpte del control obrer, Shachtman mostra la seua falta del sentit de la perspectiva històrica. És veritat que, per a justificar la seua dictadura, la burocràcia soviètica ha utilitzat els principis del centralisme bolxevic, però en aquest procés els ha transformat en tot el contrari del que eren. Però açò no desacredita, en última anàlisi, els mètodes del bolxevisme. Durant molts anys, Lenin educà el partit en la disciplina proletària i en el centralisme més sever. En fer-ho, hagué de patir centenars de vegades l’atac de les colles i fraccions petit burgeses. El centralisme bolxevic era un factor progressiu, i assegurà el triomf de la revolució. No és difícil comprendre que la lluita de l’actual oposició del SWP no té res en comú amb la lluita de l’oposició russa de 1923 contra la casta privilegiada dels buròcrates, però, en canvi, té gran semblança amb la lluita dels menxevics contra el centralisme bolxevic.

D’acord amb l’oposició, Cannon i el seu grup són “l’expressió d’un tipus de política la millor definició del qual és conservadorisme burocràtic”. Què significa açò? La dominació d’una aristocràcia obrera conservadora, que comparteix els beneficis de la burgesia nacional, no és possible sense el suport directe o indirecte de l’estat capitalista. La dominació de la burocràcia stalinista no seria possible sense la GPU, l’exèrcit, etc. La burocràcia soviètica recolza Stalin perquè és el buròcrata que millor defensa els seus interessos. La burocràcia sindical recolza Lewis i Green perquè ells, com a buròcrates capaços i destres, salvaguarden millor que ningú els interessos de l’aristocràcia obrera. Però, ¿sobre quines bases s’assenta el “conservadorisme burocràtic” del SWP? Òbviament, no en interessos materials, sinó en la selecció d’una sèrie de tipus burocràtics que s’han unit contra una altra sèrie de tipus innovadors, amb iniciativa i esperit dinàmic. L’oposició no ha establert les bases materials del “conservadorisme burocràtic”. Tot es redueix a psicologia pura. En aqueixes condicions, un treballador amb dos dits de front es dirà: “És possible que el camarada Cannon tinga ara tendències burocràtiques (em resulta difícil jutjar des de lluny), però si la majoria del Comitè Nacional i del partit, que no té cap interès en els “privilegis” burocràtics, el recolza, no ho farà per les seues tendències burocràtiques, sinó malgrat elles. Açò significa que les seues altres virtuts personals compensen aquesta mancança.” Açò és el que diria qualsevol membre seriós del partit. I, al meu parer, tindria raó.

Per a donar entitat a les seues acusacions, els líders de l'oposició han reunit un munt d'anècdotes i episodis aïllats, que poden comptar-se per centenars o milers en qualsevol partit, i que en molts casos és impossible comprovar objectivament. Estic disposat a ésser indulgent amb la secció de contes de l'oposició, però recordaré un en què sóc testimoni i part. Els líders de l'oposició conten amb arrogància com de fàcilment, presumiblement sense crítica ni discussió prèvies, el grup de Cannon acceptà el programa de mesures transitòries. Heus ací què escriguí al camarada Cannon, sobre aqueix programa, el 15 d'abril de 1938:

“Els hem enviat un esquema del programa transitori i una nota sobre el treball del partit. Sense la teua visita a Mèxic no hauria estat capaç d'escriure aquest esquema, perquè he après molt en les discussions, el que m'ha permès ésser més explícit i concret...”

Shachtman hauria d'estar assabentat d'aqueixa circumstància, perquè fou un dels que prengueren part en la discussió.

Els rumors, les especulacions personals i les xafarderies no són molt útils, però abunden en els cercles petitburgesos, en què la gent no està unida pels lligams del partit, sinó per relacions personals, i on falta l'hàbit d'una visió de classe de les coses. Ha anat de boca en, boca que m'havien visitat exclusivament representants de la majoria, i que m'havien tret del bon camí. Benvolguts camarades, no cregueu aqueixes favades! Recull la informació política pels mateixos mètodes que realitze la resta del meu treball. Una part orgànica de la fisonomia política de tot polític és la seua acritud crítica davant de la informació. Si fos incapaç de distingir entre la informació falsa i la vertadera, quin valor tindrien els meus judicis?

Conec personalment almenys a vint membres de la fracció d'Abern. Estic agraït a molts d'ells per l'amistosa ajuda que m'han prestat en el meu treball, i els considere a tots, o a quasi tots, com a valuosos militants del partit. Però he de dir també que allò que els distingeix a tots, en major o menor grau, és un aire petitburgès, falta d'experiència en la lluita de classes i, per tant, manca de connexió amb el moviment proletari. Els seus trets positius els uneixen a la IV Internacional. Els negatius els converteixen en la fracció més conservadora.

“S'està ficant en el cap als militants del partit una actitud contra allò intel·lectual i els intel·lectuals”, diu el document sobre “conservadorisme burocràtic” (Butlletí Intern, vol. 2, núm. 6, gener de 1940, p. 12). Aquest argument no ve al cas. No es posa en dubte a aqueixos intel·lectuals que

estan completament de banda dels proletaris, sinó als que intenten portar el partit cap a l'eclecticisme petitburgès. El mateix document declara: "S'està portant a terme una propaganda contra Nova York que pot ésser l'origen d'una sèrie de prejudicis molt poc saludables." A quins prejudicis es refereixen ací? Aparentment, a l'antisemitisme. Si existeix en el nostre partit antisemitisme, o qualsevol altre racisme, hem de lluitar obertament contra ells, i no per mitjà d'insinuacions. Però la qüestió dels jueus intel·lectuals o semiintel·lectuals de Nova York és social, no nacional. En Nova York hi ha molts jueus proletaris, però Abern no ha construït amb ells la seua fracció. Els elements petitburgesos de la fracció han estat incapaços, fins al moment, d'arribar als obrers jueus. S'han acontentat amb el seu propi medi.

Ha succeït més d'una vegada en la història (millor dit, no ha passat una altra cosa, al llarg de tota la història) que, en la transició del partit d'un període al següent, elements que exercien un paper progressista en el passat, però que s'han mostrat incapaços d'adaptar-se a les noves tasques, s'han unit enfront del perill i han palesat els seus pitjors trets. Aquest és el cas, avui, de la fracció d'Abern, el cervell teòric del qual és Burnham i Shachtman el seu periodista. "Cannon sap (insisteix Shachtman) com és d'espuri introduir el "tema Abern" en la discussió. Sap, com tot líder informat del partit, que en els últims anys no ha hagut gens semblant a un "grup Abern". Em prenc la llibertat d'afirmar que si algú està deformant la realitat és el mateix Shachtman. He seguit el desenvolupament de les relacions internes de la secció americana durant deu anys, Tinc molt clara la composició específica i el paper especial que ha exercit l'organització de Nova York. Shachtman recordarà potser que, quan jo estava encara en Prinkipo, recomaní traslladar el Comitè Central de Nova York i la seua atmosfera petitburgesa a un centre industrial de províncies. Quan arribí a Mèxic tinguí l'oportunitat d'aprendre millor l'anglès i, gràcies a les visites de molts amics del Nord, em feu una idea més clara de la composició social i de la psicologia política dels distints grups. Sobre la base de les meues pròpies observacions personals durant els tres anys passats, puc afirmar que la fracció d'Abern ha existit sempre, si no "dinàmicament", almenys "estàticament".

Els membres de la fracció d'Abern resulten fàcils de reconèixer amb un mínim d'experiència política, no sols pels seus trets socials, sinó per la seua forma d'enfocar tots els problemes polítics. Ells han negat sempre que constituïren formalment una fracció. Hi hagué un període en què diversos d'ells tractaren de dissoldre's en el partit. Però ho intentaren contra els seus propis desigs, i si sorgia un tema polèmic, formaven un grup. Estaven molt poc interessats en qüestions de principi, en especial en el canvi de la

composició de classe del partit, i molt en conflictes personals, combinacions per dalt i coses que passen en el “quarter general”. És l’escola d’Abern. He previngut constantment molts d’aquests camarades que aquesta vida artificial els portaria, tard o d’hora, a una explosió fraccional.

Els líders de l’oposició parlen irònicament i amb menyspreu de la composició proletària de la fracció de Cannon; als seus ulls, aquest “detall” no té major importància ¿Què és açò, si no és desdeny petitburgès barrejat amb ignorància? En 1903, en el Segon Congrés dels Socialdemòcrates Russos, quan es produí l’escissió entre els bolxevics i els menxevics, hi havia només tres treballadors entre un munt de delegats. Els tres romangueren amb la majoria. Els menxevics es rigueren de Lenin per concedir a aquest fet una gran significació simptomàtica. Els menxevics explicaren la postura dels tres treballadors per la seua “imadura”. Però ara sabem que era Lenin qui tenia raó.

Si la secció proletària del nostre partit nord-americà està “políticament endarrerida”, la primera tasca dels més “avançats” hauria d’haver estat elevar el nivell dels treballadors. ¿Però, per què no ha trobat l’oposició via lliure cap als treballadors? ¿Per què deixen aqueixa tasca a la “colla” de Cannon? No són els treballadors suficientment bons per a l’oposició? ¿O és que l’oposició no convenç els treballadors?

Estic lluny de creure que la secció proletària del partit siga perfecta. Els treballadors només aconsegueixen gradualment la seua consciència de classe. Els sindicats creen un medi cultural adequat per a les desviacions oportunistes. Haurem d’enfrontar-nos inevitablement amb aquest problema en un futur pròxim. Més d’una vegada el partit haurà de recordar als seus propis sindicalistes que *l’adaptació pedagògica a les capes més endarrerides del proletariat no ha de convertir-se en adaptació política a la burocràcia conservadora dels sindicats*. Cada nova etapa de desenvolupament, cada increment en les files del partit, en la complicació dels seus mètodes de treball, obre noves possibilitats, però també nous perills. Els treballadors dels sindicats, inclús els educats en l’escola més revolucionària, mostren sovint una tendència a alliberar-se del control del partit. En el moment actual, no obstant, aquest no és el problema. En el moment actual, l’oposició no proletària, que arrossega a la majoria de la joventut no proletària, està intentant revisar la nostra tradició, la nostra teoria, el nostre programa, i ho fa a la lleugera, de pas, amb la finalitat de la lluita contra “la colla de Cannon”. En el moment actual, no són els sindicalistes els que mostren el seu menyspreu envers el partit, sinó els oportunistes petitburgesos. Precisament per a evitar que els sindicalistes es

giren un dia d'esquena al partit, cal rebutjar ara enèrgicament aquests oportunistes petitburgesos.

A més a més, no podem oblidar que els errors, actuals o futurs, dels camarades que treballen en els sindicats, no són, sinó el reflex de les pressions del proletariat nord-americà, tal com és avui en dia. És la nostra classe. No cedirem a la pressió. Però ella ens mostra la nostra principal via històrica. Els errors de l'oposició, no obstant, reflecteixen la pressió d'una altra classe, que ens és aliena. La ruptura ideològica amb aqueixa classe és una condició indispensable del triomf futur.

Els raonaments de l'oposició respecte a la joventut són completament falsos. Sense conquerir la joventut proletària, el partit no podrà desenvolupar-se. Però el problema és que tenim una joventut gairebé totalment petitburgesa, molts amb un passat socialdemòcrata, és a dir, oportunista. Els líders d'aquesta joventut tenen virtuts innegables i gran habilitat, però, malauradament, han estat educats en l'esperit de l'oportunisme petitburgès i, si no es desarrelen del seu medi, si no s'instal·len en districtes industrials per a fer el treball brut diari entre el proletariat, es perdran per sempre per al moviment revolucionari. Malauradament, Shachtman ha adoptat respecte a la joventut, com a tantes altres qüestions, una postura totalment falsa.

Cal detenir-se!

Podem veure fins a quin punt el pensament de Shachtman, sorgit d'un punt de partida fals, ha arribat a ésser totalment infundat, en el fet que menysprea la meua postura, qualificant-la de defensa de la "colla de Cannon", i insistisca diverses vegades en què, a França, recolzà també erròniament la "colla de Molinier". Tot es redueix al meu suport personal a grups aïllats, sense referència al seu programa. L'exemple de Molinier no serveix més que per a enfosquir encara més l'assumpte. Intentaré aclarir-lo. Molinier fou acusat d'indisciplina, arbitrarietat i d'embolicar-se en qualsevol classe d'aventures financeres per a recolzar el partit i la seua fracció, no de rebutjar el nostre programa. No obstant, Molinier era un home molt enèrgic i amb indubtable capacitat per a l'acció. Creguí necessari (no sols en interès de Molinier, sinó de tot el partit) exhaurir totes les possibilitats de convertir-lo i reeducar-lo en l'esperit de la disciplina proletària. Com molts dels seus adversaris tenien tots els seus defectes i cap de les seues virtuts, tractí de convèncer-los per tal que no provocassen una escissió, sinó que provassen una vegada i una altra a Molinier. I aquesta fou la meua "defensa" de Molinier en l'adolescència de la vida de la nostra secció francesa.

Com considere que una actitud pacient envers els camarades febles o indisciplinats i els intents repetits per a reeducar-los en l'esperit revolucionari són completament necessaris, he aplicat aquests mètodes no sols amb Molinier. He fet intents d'apropar al partit a Kurt Landau, Field, Weisbord i molts d'altres. En molts casos, els meus esforços foren infructuosos; en altres, assolí rescatar valuosos camarades.

En cap cas feu la menor concessió de principis a Molinier. Quan Molinier decidí fundar un periòdic sobre la base de les "quatre consignes", en compte del nostre programa, i executar independentment el plans, estiguí entre els que insistiren en la seua expulsió immediata. Però no oculte el fet que, en el Congrés Fundacional de la IV Internacional estiguí a favor de provar novament Molinier i el seu grup dins de l'estructura de la Internacional, per a veure si s'havien convençut de com d'errònia era la seua política. Tampoc aquesta vegada serví per a res l'intent. Però no renuncie a repetir-lo una altra vegada, si es donen les condicions adequades. És curiós que, entre els enemics més aferrissats de Molinier hi hagués gent, com Vereecken i Sneevliet, que al final han trencat amb la IV Internacional i s'han unit a ell amb tot èxit.

Alguns camarades que coneixen els meus arxius em retreuen amistosament que haja perdut i continue perdent tant de temps amb "gent sense esperança". Els conteste que he tingut moltes vegades l'oportunitat d'observar que la gent canvia amb les circumstàncies i que no estic disposat a renunciar a ningú sobre la base d'uns quants errors, encara que siguem molt seriosos.

Quan tinguí clar que Shachtman (i una secció del partit darrere ell) s'estaven posant en un atzucac, li escriguí que, si podia, agafaria un avió i me n'aniria a discutir amb ell a Nova York setanta-dues hores seguides. Li preguntí si, en el cas que jo no pogués anar-hi, voldria ell venir a veure'm. No em contestà. Estava en el seu dret. Potser, en el futur, els camarades que revisen els meus arxius citen aquesta lletra meua a Shachtman com un pas en fals, i la relacionen amb la meua postura amb Molinier. No em convenceran. És una tasca extremadament difícil formar una avantguarda proletària internacional sota les actuals condicions. Caçar individus a costa dels principis seria imperdonable. Però considere de sempre com a deure meu haver de fer tot el que hom puga per retenir els camarades equivocats o que intenten apartar-se del nostre programa.

Cite unes paraules de Lenin (pronunciades en la Discussió Sindical que Shachtman ha utilitzat) que haurien de gravar-se en la ment de Shachtman: "Un error sempre comença essent petit. Després, creix. Les diferències

sempre comencen per nimietats. Tothom s'ha fet alguna vegada una ferideta, però si la ferideta s'infecta, pot produir una malaltia mortal." Així parlava Lenin el 23 de gener de 1921. És impossible no cometre errors; uns ho fan amb major freqüència, altres amb menys. El deure d'un revolucionari proletari és no mantenir-se en l'error, no situar la seua ambició personal sobre els interessos de la causa, detenir-se a temps. I és hora que el camarada Shachtman es detinga! Altrament, l'arrap, que és ja una úlcera, pot degenerar en gangrena.

24 de gener de 1940.
Coyoacán, D. F.

LLETRA A MARTÍ ABERN

29 de gener de 1940

Benvolgut camarada Abern:

El camarada Cannon m'ha informat de com vostè ha dit: "Açò significa l'escissió." M'escrigué el 28 de desembre de 1939:

"Hem difós ja el teu document en el partit. Únicament he escoltat dos comentaris definits per part dels líders de la minoria. Abern, després de llegir el títol i uns quants paràgrafs, li digué a Goldman: "Açò significa l'escissió."

Considere a Cannon una persona sincera i no tinc la més mínima raó per a dubtar de les seues paraules.

Vostè diu que açò "és mentida". Sé, per experiència, que en les lluites profundes solen produir-se malentesos d'aquest tipus per ambdues parts, sense que estiga per mig la mala fe d'uns ni d'altres.

Em pregunta vostè per què no fiu cap esforç per a comprovar la veracitat de la informació. Res d'això. Si ho hagués difós en privat, com un fet presenciats per mi, no hauria estat lleial. Però ho he dit públicament, precedit d'un "se m'ha informat que..." i li he donat la possibilitat de confirmar o negar la informació. Crec que aquesta és la millor comprovació possible, dins d'una discussió en el partit.

Em diu al principi de la seua lletra: "He passat per alt, en el passat, moltes afirmacions falses, però note, entre altres coses, en la seua lletra oberta..."

Què significa la frase “moltes afirmacions falses”? De qui? Què significa l’expressió “entre altres coses”? Quines coses? ¿No creu vostè que els camarades sense experiència poden veure en aquestes frases acusacions vetllades? Si hi ha en el meu article “afirmacions falses” i “altres coses”, el millor seria enumerar-les clarament. Si jo no feu les afirmacions falses, no sé per què les introdueix en una lletra dirigida a mi. No entenc com hom pot “passar per alt” afirmacions falses, si tenen alguna importància política; podria interpretar-se com una falta d’atenció cap al partit.

En tot cas, note amb satisfacció que nega haver pronunciat la frase “açò significa l’escissió”. Interprete l’enèrgic to de la seua lletra en aqueix sentit. La seua negació no és només formal, és a dir, no nega únicament haver pronunciat la frase, sinó que considera que la mateixa idea d’escissió és una menyspreable traïció a la IV Internacional.

Fraternalment,

Lev Trotski

Coyoacán, D. F.

Còpia a Cannon.

DUES LLETRES A ALBERT GOLDMAN

10 de febrer 1940

Benvolgut camarada Goldman:

Estic completament d’acord amb la seua lletra del 5 de febrer. En publicar la frase d’Abern sobre l’escissió, pretenia que ell i altres líders de l’oposició es pronunciassen clarament i sense ambigüitats sobre les seues pròpies intencions, no sobre les que atribueixen als líders de la majoria.

Ja he escoltat l’aforisme sobre els “ciutadans de segona categoria”. Preguntaria als líders de l’oposició, quan criden a la majoria “la colla de Cannon” o “conservadors burocràtics”, ¿no l’estan tractant també com a ciutadans de segona categoria? No puc deixar d’afegir que la susceptibilitat excessiva és característica de totes les fraccions petitburgeses. Per exemple, ignore si Shachtman, en la seua *Lletra Oberta*, vol convertir-me en ciutadà de segona. M’interessen les seues idees, no fer-li psicoanàlisi.

Tinc la sensació que, enervats per una sèrie d’errors successius, els líders de l’oposició s’empenten els uns als altres a la histèria i després, per a justificar la histèria col·lectiva de la fracció, atribueixen als seus adversaris els designis més sinistres i increïbles. Quan diuen que les lletres que hem

creuat Cannon i jo no són més que un camuflatge, l'única cosa que se m'ocorre és aixecar els múscles.

L'objectivitat marxista és el millor tractament per a la histèria petit burgesa. Continuarem discutint sobre dialèctica, sociologia marxista, la naturalesa de classe de l'estat soviètic, el caràcter de la guerra, però no amb l'absurd propòsit de provocar una escissió, sinó per a convèncer una part important del partit i per ta d'ajudar-los a passar de la seua posició petit burgesa a la proletària.

Amb les millors salutacions del camarada
Lev Trotski

18 de febrer de 1940

Benvolgut camarada Goldman:

Un congrés de la minoria no és més que una reunió informal a escala nacional. Per tant, no suposa un canvi de principi de la situació, és un pas més pel mateix camí, un mal pas pel camí de l'escissió, però no és encara l'escissió. Probablement hi haurà dins de l'oposició dues o tres tendències respecte a l'escissió i el propòsit de la conferència és unificar-les. Sobre quina base? Probablement alguns líders, en la seua desesperació, no veuen una altra sortida que l'escissió.

Sota aquestes condicions, una intervenció vigorosa de la majoria faria més difícil la tasca dels escissionistes conscients. El seu grup, o millor inclús, la majoria oficial del Comitè Nacional o del Comitè Polític podrien dirigir a Cleveland un comunicat sobre un sol punt, la unitat del partit. Seria millor no introduir-hi el tema de l'URSS o de la guerra, perquè en cas contrari podrien considerar que se'ls posa com a preconditionió per a romandre en el partit l'abandó de les seues postures sobre aqueixos punts. Res d'això. Els acceptem tal com són, si són realment fidels al partit i a la IV Internacional i estan disposats a acceptar, en la pràctica, la seua disciplina.

Amb les meues millors salutacions,

Lev Trotski

DE TORNADA AL PARTIT!

21 de febrer de 1940

Benvolguts camarades:

Els líders de la minoria encara no han donat resposta a un sol dels nostres arguments teòrics o polítics. La inconsistència dels seus arguments ha estat desemascarada pels escrits de la majoria. Ara, els líders de l'oposició semblen haver adoptat la tàctica de la guerra de guerrilles: és el destí de molts exèrcits derrotats. El camarada Goldman caracteritza molt bé el nou mètode de l'oposició en la seua circular del 12 de febrer. Un dels exemples més curiosos d'aquesta nova tàctica és l'atac del camarada Mac Donald al meu article en el *Liberty*. No troba en aqueix article una anàlisi del caràcter contradictori de l'estat soviètic i del "paper progressista" de l'Exèrcit Roig. Amb la mateixa lògica que mostra en els editorials, de la *Partisan Review* o en la seua anàlisi de l'aixecament de Kronstadt, descobreix que sóc, "en realitat", un opositor, un partidari de Shachtman o de Mac Donald, almenys quan parle per a la premsa burgesa, i que les meues declaracions en contra les faig només en els butlletins interns, amb l'únic propòsit d'ajudar Cannon. Si voldria exposar el descobriment de Mac Donald de forma articulada, diria: quan Trotski vol adaptar-se a l'opinió pública burgesa, agradar als lectors de *Liberty*, escriu com Shachtman, inclús com Mac Donald; però, dins del partit, esdevé terriblement antiminoritari. La *Partisan Review* està molt interessada per la psicoanàlisi, i em permet dir-li al seu editor que, si s'analitzés un xic, s'adonaria que ha descobert el seu propi subconscient.

La minoria, sense que ningú s'ho demane, analitza en cada article i en cada discurs la naturalesa contradictòria de l'estat soviètic i el paper contradictori de l'Exèrcit Roig. Allò que els preguntem és si entenen aquesta naturalesa i aquest paper, i si apliquen adequadament aquest coneixement a la pràctica. El meu article estava dedicat a Stalin i no a la naturalesa de l'estat soviètic. La premsa burgesa mexicana havia publicat una nota anònima en què s'afirmava, "de fonts pròximes a Trotski", que jo approve la política internacional de Stalin i estic buscant reconciliar-me amb ell. No sé si han aparegut notes d'aquest tipus en la premsa nord-americana. Però és clar que la premsa mexicana no fa més que repetir, a la seua manera, l'acusació de Mac Donald i Companyia que estic capitulant davant del stalinisme. Per tal de prevenir aquest mal ús d'una discussió interna per part de la premsa burgesa, considerí convenient dedicar el meu article en *Liberty* a denunciar el paper de la política internacional de Stalin i

no a l'anàlisi sociològica de la naturalesa de l'estat soviètic. Escriguí allò que considerí més urgent. La política no consisteix en dir cada vegada tot allò que hom sap, sinó en dir en cada ocasió just allò que cal. Possiblement, coincidí amb algunes afirmacions de l'oposició, però segurament aquestes afirmacions de l'oposició no feien sinó repetir pensaments meus, expressats cent vegades abans que Mac Donald aparegués en el nostre horitzó.

Però passem a temes més seriosos. La lletra que m'ha escrit el camarada Abern enuncia clarament el seu desig d'escissió. La justificació que dóna és lamentable i escandalosa alhora; són les paraules més moderades que se m'ocorren. Si la "colla de Cannon" es fa amb la majoria en el congrés, sap vostè, convertiran Abern i els seus amics en ciutadans de segona categoria. Per tant, Abern prefereix tenir el seu propi estat, on serà, com Weisbord, Field i Oehler, el primer entre els ciutadans de primera. ¿Qui pot decidir els llocs dels distints "ciutadans" dins del partit? El mateix partit. ¿Com pren una decisió el partit? A través de la discussió lliure. ¿Qui ha iniciat aquesta discussió? Abern i els seus socis. ¿Se'ls ha impedit usar la seua ploma o la seua llengua? En absolut. Però no han assolit, si es jutja per la lletra d'Abern, convèncer el partit. Pitjor encara: s'han desacreditat ells mateixos als ulls del partit i de la Internacional. És lamentable, perquè són elements valuosos. Ara podrien rendibilitzar l'autoritat adquirida mitjançant un treball seriós i constant en el partit. Això porta temps, paciència i fermesa. Però sembla que Abern ha perdut tota esperança de convèncer el partit basat en els principis de la IV Internacional. La tendència escissionista és una mena de deserció. Per això és tan lamentable.

Però també és escandalós! El to que subjau és el menyspreu dels petitburgesos cap a la majoria proletària: tan magnífics escriptors, oradors, organitzadors com som, i aquesta gentola inculta no sap apreciar-nos en el nostre just valor. Construïm la nostra pròpia lliga d'ànimes elevades!

En la III Internacional, insistírem sempre en ésser una tendència o una fracció. Ens van perseguir, ens privaren dels mitjans legals d'expressió, ens calumniaren; en l'URSS detingueren i afusellaren els nostres camarades, i, malgrat això, mai volguérem apartar-nos dels treballadors. La IV Internacional és l'única organització revolucionària honrada en tot el món. No tenim una burocràcia professional. El nostre "aparell" no té mitjans de coerció. Es decideix cada assumpte i s'aprecia a cada camarada a través de la més completa democràcia de partit. Si la majoria està equivocada, la minoria pot, a poc a poc, educar-la. Si no és abans del pròxim congrés, pot ésser després. La minoria pot atreure nous membres al partit i transformar-se en majoria. Només cal un poc de confiança en els treballadors i confiança en què els treballadors arribaran a confiar en els líders de

l'oposició. Però aqueixos líders creen en el seu propi medi una atmosfera d'impaciència histèrica. S'adapten a l'opinió pública burgesa, però no volen adaptar-se al ritme de desenvolupament de la IV Internacional. La seua impaciència té un caràcter de classe, és el revers del seu menyspreu d'intel·lectuals petitburgesos envers els treballadors. Aquesta és la raó que la tendència escissionista capitanejada per Abern siga tan escandalosa!

Les apreciacions i la perspectiva del camarada Abern es basen en l'odi. I l'odi personal és, en política, un sentiment abominable. Estic segur que tot membre sa de l'oposició rebutja l'actitud d'Abern i el seu intent d'escissió. Torneu al partit, camarades! El camí d'Abern és un atzucac. No hi ha un altre camí que el de la IV Internacional.

Lev Trotski
Coyoacán, D. F.

CIÈNCIA I ESTIL

23 de febrer de 1940

Benvolguts camarades:

He rebut *Ciència i estil*, de Burnham. Ja s'ha obert l'abscess, i això és un important avantatge polític. L'endarreriment teòric de l'opinió "radical" nord-americana queda clarament exposat en el fet que Burnham es limite a repetir (amb algunes il·lustracions "modernitzadores") allò que escrigué Struve a Rússia fa més de quaranta anys, i, en certa manera, allò que Dühring tractava d'ensenyar a la socialdemocràcia alemanya fa més de tres quarts de segle. Açò, des del punt de vista de la "ciència". Quant a "estil", francament, preferisc Eastman.

Però l'interès principal del document no és de caràcter teòric; la mil i una refutació acadèmica de la dialèctica no té més valor que qualsevol dels seus precedents. No obstant, des del punt de vista polític, el document té un valor indiscutible. Demostra que l'inspirador teòric de l'oposició no està més prop del socialisme científic del que estava Muste, l'anterior soci d'Abern. Shachtman mencionava la filosofia de Bogdanov. Perquè és absolutament impossible imaginar-se la signatura de Bogdanov sota semblant document, inclús després de la seua ruptura definitiva amb el bolxevisme. Crec que el partit ha de preguntar als camarades Shachtman i Abern, com faig jo en aquest moment: "Què penseu de l'"estil" de Burnham i de la seua "ciència"?" La qüestió finlandesa és important, però,

al capdavant, no és més que un episodi i el canvi en la situació internacional, que revelarà els autèntics factors dels esdeveniments, poden dissipar totes les divergències sobre aquest assumpte concret. Però, ¿poden ara els camarades Shachtman i Abern, després de l'aparició de *Ciència i estil*, suportar totes les concepcions (sobre ciència, marxisme, política, "moral") de Burnham? Els "minoritaris" que es preparen per a l'escissió han de considerar si poden romandre units, no una setmana ni el que dure la guerra entre Finlàndia i l'URSS, sinó durant anys, a un líder que no té res en comú amb la revolució proletària.

S'ha obert l'abscés. Shachtman i Abern no poden continuar dient que només volen discutir un poquet sobre Finlàndia o sobre Cannon. No poden continuar jugant a la gallina cega amb el marxisme i la IV Internacional. El SWP o segueix la tradició de Marx, Engels, Mehring, Lenin i Rosa Luxemburg (aqueixa tradició que Burnham anomena "reaccionària") o segueix les concepcions de Burnham, que no són sinó una mala reproducció del socialisme petitburgès premarxista.

Sabem molt bé el que aquest revisionisme ha significat *políticament* en el passat. Avui, en l'època de l'agonia de mort de la societat burgesa, les conseqüències polítiques del burnhamisme poden ésser molt més immediates i antirevolucionàries. Camarades Shachtman i Abern, el camp és el vostre!

Lev Trotski
Coyoacán, D. F.

LLETRA A JAMES P. CANNON

27 de febrer de 1940

Benvolgut amic:

Conteste la teua lletra del 20 de febrer. Ha d'estar-se celebrant la conferència de la minoria i supose, és a dir, crec que, respecte a la qüestió tàctica concreta que analitzes en la teua lletra, els teus moviments immediats depenen, almenys en un 51 per 100, dels resultats d'aqueixa conferència.

Estàs convençut que la minoria en conjunt està preparant l'escissió i que no pots fer res més. Accepte aquesta premissa. Però, almenys, caldria fer davant de la conferència de Cleveland una enèrgica demostració de pau,

per tal de canviar radicalment la línia després de la seua resposta negativa. Aprecie en el que valen les teues consideracions sobre la necessitat de dedicar un número del *New International* a preparar l'opinió pública per a l'escissió. Però la conferència de la minoria s'ha fet el 24-25 de febrer i el Congrés del partit no es farà fins a primers d'abril. Tens prou de temps per a fer una proposta de pau, denunciar la negativa de l'oposició i publicar el número extraordinari del *New International*. Hem de fer tot allò que es puga per tal de convèncer les altres seccions que la majoria ha fet tot allò possible a favor de la unitat. Per això nosaltres tres férem la proposta en el Comitè Executiu Internacional; cal, d'altra banda, posar a prova cada membre d'aqueix important òrgan.

Comprens la impaciència de molts camarades de la majoria (supose que aquesta impaciència anirà acompanyada sovint per la indiferència cap a la teoria), però han de recordar que els esdeveniments actuals del SWP tenen gran importància internacional i que heu d'actuar no sols sobre la base de les vostres apreciacions subjectives, per molt correctes que siguem, sinó sobre les bases dels fets objectius, observables per tot el món.

W. Rork (Lev Trotski)
Coyoacán, D. F.

LLETRA A JOSEPH HANSEN

29 de febrer de 1940

El meu benvolgut Joe:

Si Shachtman afirma que la lletra sobre Espanya que cití estava signada també per Cannon i Carter, està completament equivocada. Naturalment, no he ocultat cap signatura; simplement, no existeixen. Com pots veure en les còpies que t'envie, la lletra anava firmada només per Max Shachtman.

En el meu article admetia que els companys de la majoria han pogut cometre els mateixos errors que Shachtman, però que mai han fet d'ells un sistema ni una plataforma per a una fracció. I aquest és el problema.

Abern i Burnham s'indignen perquè cite les seues declaracions orals sense "verificar-les prèviament". Volen dir, òbviament, que, en compte de publicar les declaracions que se'ls atribueixen i donar-los l'oportunitat de confirmar-les o negar-les, he d'enviar un comitè investigador de cinc o set membres imparcials, acompanyat de dos taquígrafs. ¿I per què aqueix

enrenou d'indignació moral? Burnham ha identificat moltes vegades la dialèctica amb la religió. Sí, és veritat. Però en aqueixa ocasió, precisament, no pronuncià la frase que cití (tal com em comptaren). Oh, quin horror! Quin cinisme bolxevic! , etc.

Amb Abern, el mateix. En la lletra que m'escrigué demostra clarament que està preparant una escissió. Però sap vostè, ell mai li digué a Goldman res sobre escissions. És un falsedat! , una invenció deshonorosa!, una calúnnia!, etc.

Si no recorde mal, comence a tractar el tema de la moral en el meu article parlant de les parides morals dels petitburgesos desorientats. Ens trobem davant d'un fenomen semblant, dins del nostre propi partit.

Els nous moralistes citen el meu terrible crim amb Eastman i el Testament de Lenin. Colla d'hipòcrites menyspreables! La iniciativa de la publicació del document fou d'Eastman, precisament en un moment en què la nostra fracció havia decidit interrompre tota activitat pública per tal d'evitar una escissió prematura. No oblidés que fou abans del famós Comitè Sindical anglorus, i abans de la revolució xinesa, inclús abans de l'aparició de l'oposició de Zinoviev. Havíem de maniobrar per a guanyar temps. Al contrari, la Troica volgué aprofitar la publicació d'Eastman per a provocar una espècie d'avortament de l'oposició. Ens presentaren un ultimàtum: o signava la declaració que havia escrit la Troica en el meu nom o començava la lluita. El centre de l'oposició decidí unànimement que això seria desfavorable en aqueix precís moment, i haguí d'acceptar l'ultimàtum i posar el meu nom sota una declaració escrita pel Politburó. Només els petitburgesos, sempre disposats a exclamar: "Pereat mundus, fiat justitia!", però molt més indulgents per a les seues pròpies faltes en la vida diària, poden transformar aquesta qüestió de necessitat política en un assumpte moral abstracte. I es creuen revolucionaris! Els nostres vells menxevics eren vertaders herois comparats amb ells.

W. Rork (Lev Trotski)
Coyoacán, D. F.

TRES LLETRES A FARREL DOBBS

4 de març de 1940

Benvolgut camarada Dobbs:

Clar que em resulta difícil seguir des d'ací la febril evolució política de l'oposició. Però fan cada vegada més la impressió que volen cremar els ponts darrere d'ells. No m'ha sorprès l'article de Burnham "Ciència i estil". Però la calma amb què l'han acceptat Shachtman i Abern és un símptoma decebedor, no sols des del punt de vista teòric i polític, sinó des del de les seues vertaderes idees sobre la unitat del partit.

Tal com veig les coses des d'ací, crec que volen una escissió en nom de la unitat. Shachtman busca o, millor dit, inventa precedents històrics. L'oposició tenia, en el partit bolxevic, els seus propis periòdics, etc. Només oblida que el partit, en aquell moment, tenien centenars de milers de militants, que la discussió havia d'arribar a tots ells i convèncer-los. En aqueixes condicions, no era possible confinar la discussió a cercles interns. D'altra banda, els perills derivats de la coexistència de periòdics del partit i l'oposició es conjurava perquè la decisió depenia de centenars de milers de treballadors, i no de dos petits grups. El partit nord-americà té un número comparatiu de membres molt petit, i la discussió ha estat sempre, i continua essent, superabundant. Les línies de demarcació semblen prou fermes, almenys per al pròxim futur. En aquestes circumstàncies, un periòdic o revista de l'oposició no seria un mitjà per a convèncer el partit, sinó per a desacreditar-lo en el món exterior.

L'homogeneïtat i la cohesió d'una organització revolucionària propagandística, com el SWP, han d'ésser força majors que les d'un partit de masses. Estic d'acord en què, en aquestes condicions, la IV Internacional no ha de servir de cobertura a una unitat fictícia, des de la que dues organitzacions diferents es dirigisquen a l'exterior amb teories programes, consignes i principis organitzatius diferents. En aquestes condicions, una escissió oberta seria mil vegades millor que una unitat fictícia.

L'oposició es refereix també al fet que, en determinat moment, tinguérem dues organitzacions paral·leles en el mateix país. Però podem admetre semblant situació només en dos casos: quan la fisonomia política d'un dels grups no està clara i la IV Internacional necessita temps per a examinar-lo: o en el cas que existisca un desacord molt agut sobre una qüestió molt concreta (entrada en el PSOP). La situació als EEUU és completament

diferent. Tenim un partit unit amb una tradició important, i dues organitzacions, una de les quals, per la seua composició social i pressions externes, planteja, durant un parell de mesos, un conflicte irreconciliable amb la nostra teoria, el nostre programa, la nostra política i els nostres mètodes organitzatius.

Si estan d'acord en treballar amb nosaltres sobre la base del centralisme democràtic, podem esperar convèncer i guanyar els millors d'ells en la pràctica comuna (i ells poden esperar el mateix). Però una organització independent, amb les seues pròpies publicacions, només pot desenvolupar-se en la direcció que marca Burnham. En aqueix cas, a la IV Internacional no li interessa gens ni mica, al meu parer, garantir-los una cobertura, és a dir, camuflar entre els treballadors la seua inevitable degeneració. Al contrari, a la IV Internacional li interessaria forçar l'oposició a tenir una experiència totalment independent, sense la protecció de la nostra bandera, i havent previngut seriosament les masses contra ells.

Per tant, el congrés ha de formular una alternativa clara i concisa: o la unitat autèntica sobre el principi del centralisme democràtic (amb garanties àmplies i serioses per a la minoria del partit) o una ruptura oberta i declarada als ulls de la classe treballadora.

Amb els meus millors desigs,
W. Rork (Lev Trotski)

P. S.: Acabe de rebre la resolució de Cleveland sobre la unitat del partit. La meua impressió és que la major part de l'oposició no desitja l'escissió. Els líders estan interessats en activitats purament periodístiques, no en política. Han presentat una resolució sobre la ruptura amb el nom de "resolució sobre la unitat del partit" per tal d'enredar els seus seguidors. La resolució diu que "les minories del partit bolxevic abans i durant la primera guerra mundial" tenien els seus propis periòdics públics. Quines minories? Quan? Quins periòdics? Els líders porten a l'error els seus seguidors per tal de camuflar els seus propòsits d'escissió.

Totes les esperances dels líders de l'oposició es basen en la seua capacitat literària. S'asseguren els uns als altres que el seu periòdic seria millor que el de la majoria. Aquesta mateixa era l'esperança dels menxevics russos que, com a fracció petit burgesa, tenien més intel·lectuals i periodistes. Però esperaren en va. Una bona ploma no és prou per a crear un partit revolucionari; cal una base teòrica de granit, un programa científic, un pensament polític consistent i fermes principis organitzatius. L'oposició, com a tal oposició, no en té; és el contrari a tot això. Per tant, estic

completament d'acord en què si volen presentar les teories de Burnham, la política de Shachtman i els mètodes organitzatius d'Abern a l'opinió pública, ho facen en el seu propi nom, sense barrejar al partit ni a la IV Internacional.

W. R.

4 d'abril de 1940

Benvolgut camarada Dobbs:

Quan reba aquesta lletra, ja estarà avançat el Congrés, i ja s'haurà fet una idea de si l'escissió és inevitable. Si és així, la qüestió Abern haurà perdut el seu interès. Però en el cas que la minoria iniciï una retirada, repetisc les meues propostes anteriors. És molt important preservar el secret de les discussions i decisions del Comitè Nacional, però en aquest moment no és d'interès primordial. Al voltant del 40 per 100 dels membres del partit creuen que Abern és el millor organitzador que tenim. Si es queden en el partit, no es pot fer res, més que donar a Abern l'oportunitat de demostrar les seues habilitats organitzatives o comprometre'l. En la primera sessió del nou Comitè Nacional ha de decidir-se que ningú té dret a divulgar els assumptes interns del Comitè Nacional, únicament aquest en conjunt o els seus òrgans oficials (el Comitè Polític o el Secretariat). Al seu torn, el Secretariat concretarà les normes del secret. Si malgrat tot es comet una falta, ha d'obrir-se una investigació oficial, i si Abern és culpable, ha d'advertir-se-li públicament; si reincideix, se l'ha d'eliminar del Secretariat. Aquest procediment, encara que de moment siga poc avantatjós, és millor que deixar a l'organitzador de Nova York fora del Secretariat, és a dir, fora del control real del Secretariat.

Comprenc que estiga satisfet del Secretariat actual. En cas d'escissió, seria el millor que podríem tenir. Però si es manté la unitat, no es pot tenir un Secretariat compost només per representants de la majoria. Probablement podrem tenir un Secretariat de cinc membres, tres de la majoria i dos de la minoria.

Si l'oposició vacil·la, el millor és dir-s'ho informalment; estem disposats que Shachtman continue essent membre del Comitè Polític i del nostre equip editorial; estem disposats, inclús, a incloure Abern en el Secretariat; podem tenir en compte altres combinacions possibles; l'única cosa que no podem acceptar és que la minoria es transforme en un factor polític independent.

He rebut lletra de Lebrun, del Comitè Executiu Internacional. Quina gent més particular! Creuen que ara, en l'agonia del capitalisme, en situació de guerra i il·legalitat, ha d'abandonar-se el centralisme bolxevic a favor de la democràcia il·limitada. Tot està cap per avall! Però la seua democràcia té un significat purament individualista: deixeu-me fer el que em done la gana. Lebrun i Johnson elegits per al Comitè Executiu Internacional basant-se en uns principis, com a representants d'unes organitzacions. Els dos han abandonat els principis i ignoren per complet les seues organitzacions. Aquests "demòcrates" actuen com a llancers bohemis. Si poguérem convocar un congrés internacional, se'ls expulsaria amb tota la raó i ells ho saben. Però al mateix temps, es consideren senadors irrevocables... en nom de la democràcia!

Com diuen els francesos, en els temps de guerra cal prendre mesures de guerra. Açò significa que hem d'adaptar el cos directiu de la IV Internacional a la correlació de forces real dins de les nostres seccions. Hi ha molta més democràcia en açò que en les pretensions de senadors irrevocables.

Si es discuteix aquest assumpte, pot citar aquestes línies com la meua resposta al document de Lebrun.

W. Rork (Lev Trotski)
Coyoacán, D. F.

16 d'abril de 1940

Benvolgut camarada Dobbs:

Hem rebut també els comunicats de vostè i Joe sobre el congrés. Tal com es veuen les coses des d'ací, féreu tot el possible per tal de mantenir la unitat del partit. No obstant, si malgrat tot la minoria se separa, només ens queda mostrar a cada treballador com estan de lluny dels principis del bolxevisme i com són d'hostils a la majoria proletària del partit. Podré jutjar millor els detalls dels acords quan tinga més informació.

Em permet cridar la seua atenció sobre un altre article, el de Gerland contra Burnham sobre la lògica simbòlica, la de Bertrand Russell i altres. L'article és molt incisiu i, en el cas que l'oposició romanga en el partit i Shachtman en l'equip editorial, hauria d'ésser reescrit per tal de fer "amistoses"

algunes expressions. Però la presentació de la lògica simbòlica és molt bona i molt seriosa i em sembla força útil, especialment per als lectors nord-americans.

El camarada Weber dedica també una part important del seu últim article al mateix tema. Crec que aquesta part es podria elaborar, com un article independent per al *New International*. Hem d'articular seriosament i sistemàtica la campanya a favor del materialisme dialèctic.

***

El fullet de Jim és excel·lent. És l'escrit d'un autèntic líder obrer. La discussió estaria justificada, encara que únicament hagués produït aquest document.

Salutacions amistoses per a tots,
W. Rork (Lev Trotski)

ELS MORALISTES PETITBURGESOS I EL PARTIT PROLETARI

La discussió en el SWP nord-americà ha estat transparent i democràtica. Els preparatius del congrés s'han fet amb total lleialtat. La minoria ha participat en el congrés, reconeixent, doncs, la seua legalitat i autoritat. La majoria ha ofert a la minoria totes les garanties necessàries de què podrà continuar defensant els seus propis punts de vista després del congrés. La minoria ha demanat permís per a dirigir-se a les masses per damunt de la direcció del partit. Naturalment, la majoria ha refusat aquesta pretensió tan monstruosa. Mentre, a esquenes del partit, la minoria, per mitjà de maquinacions en l'ombra, s'ha apoderat del *New International*, que es publicava gràcies als esforços de tot el partit i de la IV Internacional. He d'afegir-hi que la majoria estava d'acord en concedir dos llocs dels cinc de l'equip editorial del seu òrgan teòric a la minoria. Però, ¿com pot una "aristocràcia" intel·lectual ésser la minoria d'un partit obrer? Situar un professor al nivell d'un obrer és, al capdavall... "conservadorisme burocràtic!".

En un article polèmic recent, contra mi, Burnham explicava que el socialisme és un "ideal moral". Açò no és tan nou. A principis del segle passat, la moralitat serví de base al "vertader socialisme alemany", que Marx i Engels sempre criticaren. A principis d'aquest segle, els social-

revolucionaris russos contraposaren l'“ideal moral” al socialisme materialista. Encara que cal reconèixer que aquests paladins de la moralitat es convertiren en delinqüents comuns en el camp de la política. En 1917 traïren els treballadors, posant-los a mans de la burgesia i de l'imperialisme estranger.

Una llarga experiència política m'ha ensenyat que, quan un professor o un periodista petitburgesos comencen a parlar d'elevats nivells morals, el millor és agafar ben fort la cartera. També ha ocorregut aquesta vegada. En nom d'un “ideal moral”, un intel·lectual petitburgès li ha furat al partit el poder sobre el seu propi òrgan teòric. Ací teniu un petit exemple viu dels mètodes organitzatius d'aquests moralistes innovadors i campions de la democràcia.

Què és la democràcia del partit per a un petitburgès “educat”? Un règim que li permeta dir i escriure tot allò que vullga. ¿Què és “burocratisme” per a un petitburgès “educat”? Un règim en què la majoria proletària imposa, per mètodes democràtics, les seues decisions i la disciplina. Treballadors, graveu-vos açò en la ment!

La minoria petit burgesa del SWP s'ha escindit de la majoria proletària sobre la base d'una lluita contra el marxisme revolucionari. Burnham proclamà que el materialisme dialèctic era incompatible amb la seua arnada “ciència”. Shachtman proclamà que el marxisme revolucionari no tenia res a veure amb les “qüestions pràctiques”. Abern s'afanyà en unir-se al bloc antimarxista. I ara, aqueixos cavallers anuncien la revista que li han furat al partit com a “òrgan del marxisme revolucionari”. ¿Què és açò, sinó xarlatanisme ideològic? Els lectors demanaran als editors que publiquen el treball programàtic que ha servit de base a la minoria, és a dir, “Ciència i estil”, de Burnham. Si els editors no volen emular els estafadors que donen mercaderia espatllada davall brillants etiquetes, no els quedarà més remei que publicar-lo. I aleshores podrà veure tothom la classe de “marxisme revolucionari” que hi ha ací. Però no ho faran. Els fa vergonya mostrar la seua vertadera cara. Burnham està ocupadíssim amagant en la seua caixa forta els seus articles massa comprometedors, i Shachtman es disposa a servir de portaveu per a les idees de qualsevol, ja que no en té de pròpies.

Els primers articles “programàtics” de la revista robada revelen ja la falta de sentit i la falsedat d'aquest grup antimarxista que s'autodenomina “Tercer Camp”. Què és aqueix animal? Hi ha el camp del capitalisme i el camp del proletariat. ¿I existeix, tal vegada, un tercer camp, un santuari petitburgès? Naturalment, es tracta només d'això. Però, com sempre, els petitburgesos adornen el seu “camp” amb les flors de paper de la retòrica.

Prestem oïda. Tenim, d'una banda, a França i Anglaterra. Per una altra, a Hitler i Stalin. I en el tercer "camp", a Burnham i Shachtman. La IV Internacional està, per a ells, en el camp de Hitler (Stalin s'adonà d'això fa ja molt de temps). Per tant, cal una nova *consigna*: "Desorientats i pacifistes de tot el món, tots els que patiu les agullonades del destí, correu al tercer camp!"

Però el problema principal és que els dos camps en guerra no comprenen tot l'orbe burgès. On col·loquem els neutrals o semineutrals? I els EEUU? I a Itàlia i Japó? I els països escandinaus, Índia o Xina? Penseu no en els treballadors revolucionaris indis o xinesos, sinó en Xina o Índia com a països oprimits. El bonic esquema dels "tres camps" oblida un petit detall; el món colonial, la major part de la Humanitat!

Índia participa en la guerra imperialista al costat d'Anglaterra. ¿Vol dir açò que la nostra actitud envers l'Índia (no cap als bolxevics indis, sinó cap al país) haja d'ésser la mateixa que envers Anglaterra? Si no existeixen en el món, a banda de Burnham i Shachtman, més que dos camps imperialistes, on col·loquem l'Índia? Un marxista dirà que, tanmateix que l'Índia siga part de l'Imperi Britànic i participe en la guerra imperialista; malgrat la pèrfida actitud de Gandhi i altres líders nacionalistes, la nostra actitud cap a l'Índia ha d'ésser diferent de la nostra actitud envers Anglaterra. Defensem l'Índia contra Anglaterra. ¿Per què no podem mantenir actituds diferents enfront de Rússia i Alemanya, malgrat que Stalin estiga aliat amb Hitler? ¿Per què no podem defensar les formes socials més progressistes, capaces de desenvolupament, contra les més reaccionàries, que només poden descompondre's en el futur? No sols podem, sinó que hem de fer-ho! Els teòrics de la revista furtada reemplacen l'anàlisi de classe per un mecanicisme molt atractiu per als petitburgesos a causa de la seua pretesa simetria. Al igual que els stalinistes camuflen la seua servitud al nacionalsocialisme (els nazis) amb grans insults a les democràcies imperialistes, Shachtman i companyia amaguen la seua capitulació a l'opinió pública petit burgesa nord-americana amb la pomposa fraseologia del "tercer camp" (què és això: ¿un partit, un club, una Lliga de les Esperances Perdudes, un Front Popular?). Com si aqueix "tercer camp" no tingués l'obligació de tenir una política correcta respecte a la petita burgesia, els sindicats, Índia i l'URSS!

Fa pocs dies, Shachtman s'ha autodefinit en la premsa com "trotskista". Si això és trotskisme, jo no sóc trotskista. No tinc res en comú amb les idees actuals de Shachtman, i no cal ni dir-ho amb les de Burnham. Col·laborí activament en el *New International*, protestant pel frívol article de Shachtman sobre teoria i les seues concessions a Burnham, l'estúpid pedant

petitburgès. Però, en aquella època, el partit i la Internacional mantenien a ratlla Shachtman i Burnham. Després, la pressió petit burgesa els deslligà. La meua actitud davant de la nova revista no pot ésser una altra que la que he mantingut sempre davant de totes les falsificacions petitburgeses del marxisme. I la seua “moralitat” política i els seus “mètodes organitzatius” no m’inspiren sinó menyspreu.

Si agents de l’enemic de classe haguessen obrat conscientment a través de Shachtman, li haurien aconsellat fer exactament allò que ha fet. S’ha unit als antimarxistes per a lluitar contra el marxisme. Ha ajudat a construir una fracció petit burgesa en contra dels treballadors. S’ha negat a utilitzar la democràcia del partit per a fer un esforç honrat per convèncer la majoria proletària. Ha provocat una escissió en plena guerra mundial. I ho corona tot amb un brut escàndol, que sembla fet a mesura per a proveir de munició els nostres enemics. Així són aqueixos “demòcrates moralistes”!

Però tot açò no els servirà de res. Estan en fallida. Tanmateix les traïcions de tots els intel·lectuals inestables i de tots els acudits barats dels seus cosins demòcrates, la IV Internacional avança segura pel seu camí, creant i educant una selecció d’autèntics revolucionaris proletaris, capaços d’entendre què és el partit, la lleialtat a la seua bandera i la disciplina revolucionària.

Obrers avançats! No dipositeu cap confiança en el “tercer camp” dels petitburgesos!

23 d’abril de 1940.

BALANÇ DELS ESDEVENIMENTS DE FINLÀNDIA

“Nosaltres preveiem” l’aliança amb Hitler (diuen Shachtman i Burnham), però, com preveuríem la invasió de Polònia?, o la de Finlàndia? No, “nosaltres” no podíem preveure aquests esdeveniments. Esdeveniments tan improbables i inesperats suposarien, insisteixen, un vertader cataclisme per a la nostra política. Aparentment, aquests polítics suposaven que Stalin necessitava aliar-se amb Hitler per a menjar junts ous de Pasqua. Preveiem l’aliança (on?, quan?), però no preveiem el per què.

Reconeixen el dret de l’estat obrer a maniobrar entre els dos bàndols imperialistes i a aliar-se a un contra l’altre. Aquestes aliances han de tenir

com a meta la defensa de l'estat obrer, l'adquisició d'avantatges econòmics, estratègiques i d'un altre tipus i, si les circumstàncies ho permeten, l'expansió de l'estat obrer. L'estat obrer degenerat intenta assolir aquests fins per mitjans burocràtics, i a cada pas entra en conflicte amb els interessos del proletariat internacional. Però, ¿què té d'inesperat i imprevisible que Stalin intenté traure-li tot el suc possible a la seua aliança amb Hitler?

Si els nostres malaurats polítics no pogueren preveure açò, és perquè són incapaços de pensar un assumpte fins a les seues últimes conseqüències. En l'estiu de 1939, durant les negociacions de cara al pacte amb la delegació anglofrancesa, Stalin demanà el control militar dels estats bàltics. Com França i Anglaterra se'l negaren, trencà les negociacions. Aquest fet per si sol palesa que una aliança amb Hitler garantiria Stalin el control dels estats bàltics. Les persones amb instint polític abordaren l'assumpte precisament des d'aquest punt de vista, i es preguntaren: quan començarà?, utilitzarà la força?, etc. El curs dels esdeveniments depèn, no obstant, més de Hitler que no de Stalin. Com a norma general, els esdeveniments concrets no es poden preveure. Però, en línies generals, es mantenen en la mateixa direcció que abans.

Com a resultat de la degeneració de l'estat obrer, l'URSS ha saltat al camp de la segona guerra imperialista molt més dèbilment del que hauria pogut fer-ho. El pacte de Stalin amb Hitler tenia com a fi protegir l'URSS d'un atac alemany i, en general, protegir l'URSS d'una guerra major. En ocupar Polònia, Hitler necessitava suport per l'Est. Obligà Stalin a envair-la per l'Est, el que proporcionava a l'URSS una garantia suplementària en la seua frontera occidental. Però, en conseqüència, l'URSS i Alemanya passaven a tenir una frontera comuna, el que implicava un major perill per al país i una major dependència de Stalin envers Hitler.

La partició de Polònia tingué les seues seqüeles als països escandinaus. Hitler hagué de comunicar al seu "amic" Stalin que pensava ocupar Escandinàvia. Stalin hagué de notar esgarrifances. Açò implicava el total domini alemany sobre el Mar Bàltic, és a dir, constituïa una amenaça directa sobre Leningrad. Una vegada més, Stalin hagué de cercar garanties suplementàries contra el seu aliat, aquesta vegada a Finlàndia. No obstant, ensopegà amb una seriosa resistència. El "passeig militar" fracassà. Mentre, Escandinàvia començava a convertir-se en el principal teatre de la guerra. Hitler, que havia fet ja els seus preparatius contra Dinamarca i Noruega, instà Stalin a signar ràpidament la pau. Stalin hagué de renunciar als seus plans, és a dir, a la soviètzació de Finlàndia. Aquests són els esdeveniments més importants a Europa nord-occidental.

Les petites nations en la guerra imperialista

En una guerra mundial, enfocar el tema del destí de les nacions petites en termes d'“independència nacional”, “neutralitat” és mantenir-se dins de la mitologia imperialista. La lluita implica el domini del món. La supervivència de l'URSS també està involucrada. Aquest problema, de moment enfosquit, pot passar a primer pla en qualsevol moment. Els països petits o de segona fila són ara mateix peons a mans de les grans potències. No els queda més llibertat, i açò fins a cert punt, que la d'escollir entre dos amos.

En el moment actual lluiten dos governs en Noruega; el nazi, protegit per les tropes alemanyes, en el Sud, i el socialdemòcrata, amb el seu rei al capdavant, en el Nord. ¿Haurien de recolzar els obrers noruecs al bàndol demòcrata contra el feixista? Seguint l'analogia amb Espanya, pot semblar que sí. Però açò seria un tremend disbarat. A Espanya es tractava d'una guerra civil aïllada; la intervenció de les potències imperialistes estrangeres, encara que important, era de caràcter secundari. En Noruega es tracta del xoc frontal dels dos bàndols imperialistes, en les mans dels quals els dos governs noruecs no són més que titelles. I nosaltres no recolzem ni els alemanys ni els aliats. Per tant, no hi ha cap raó perquè els recolzem temporalment en Noruega.

Hem d'aplicar el mateix enfocament a Finlàndia. Des del punt de vista del proletariat internacional, la resistència finlandesa no és un acte de defensa de la independència nacional, com tampoc ho és la noruega. Açò ho demostrà clarament el govern finlandès quan preferí cessar tota resistència a veure convertida Finlàndia en una base militar de França, Anglaterra i els EEUU. La independència de Finlàndia o Noruega, la defensa de la democràcia, etc., encara que siguen qüestions importants per si mateixes, estan ara supeditades a la lluita de les forces més poderoses del món. Hem de discutir aquests factors secundaris, però hem de construir la nostra política basant-nos en els principals.

Les tesis programàtiques de la IV Internacional, per a cas de guerra, respongueren àmpliament a aquestes preguntes fa ja sis anys. Les tesis mantenen: La idea de la defensa nacional, especialment si va unida a la idea de la defensa de la democràcia, no ha d'utilitzar-se mai més per a entabanar els treballadors de països petits i neutrals (Suïssa, Bèlgica, els països escandinaus...). Més encara: “Només un petitburgès amb el cap quadrat (com Robert Grimm), d'una aldea suïssa oblidada de Déu, pot creure que la guerra mundial és un mitjà per a defensar la independència de Suïssa.” Un altre petitburgès igual d'estúpid imaginà que la guerra mundial

era un mitjà per a defensar la independència de Finlàndia, que és possible establir l'estratègia proletària sobre un episodi tàctic, com és la invasió de Finlàndia per l'Exèrcit Roig.

Geòrgia i Finlàndia

Igual que en una vaga contra un gran capitalista, els obrers poden carregar-se de pas negocis petitburgesos molt respectables, un estat obrer (encara que estiga completament sa i siga totalment revolucionari) pot, en la seua lluita contra l'imperialisme, o en cercar garanties contra ell, veure's obligat a violar la independència d'algun país petit. Els filisteus demòcrates poden plorar per la rudesia de la lluita de classes o de la guerra mundial, però no els proletaris revolucionaris.

En 1921 l'URSS soviètica a la força Geòrgia, perquè era un pas obert per a l'imperialisme en el Caucas. Es podrien haver fet moltes objeccions a aqueixa sovièticació des del punt de vista del principi d'autodeterminació. Des del punt de vista de l'expansió de la revolució socialista, la intervenció militar en un país de camperols era un acte més que dubtós. Però la sovièticació forçosa es justificava des del punt de vista de la defensa d'un estat obrer encerclat d'enemics; la salvaguarda de la revolució socialista està per damunt dels principis democràtics formals.

El món imperialista ha utilitzat durant molt de temps la violència comesa contra Geòrgia com a arenga per a mobilitzar l'opinió pública mundial contra l'URSS. També en aquest cas, la socialdemocràcia ha estat al capdavant de l'imperialisme democràtic. A la cua anaven els petitburgesos del malaurat "tercer camp".

Exactament de la mateixa manera que en el cas de Geòrgia, la burgesia mundial utilitzà la invasió de Finlàndia per a mobilitzar l'opinió pública mundial contra l'URSS. També en aquest cas la socialdemocràcia es constituí en l'avantguarda de l'imperialisme democràtic. El malaurat "tercer camp" dels espantadissos petitburgesos trotà a la seua saga.

No obstant, hi ha una profunda diferència entre les dues intervencions; l'URSS d'avui està lluny d'ésser la de 1921. Les tesis de 1934 de la IV Internacional declaren: "El creixement monstruós de la burocràcia soviètica i les pèssimes condicions de vida dels treballadors han reduït extraordinàriament l'atractiu de l'URSS per a la classe obrera del món." La guerra entre Finlàndia i l'URSS revela clarament i gràficament com, a tir de fusell de Leningrad, el bressol de la Revolució d'Octubre, l'URSS és incapaç d'exercir cap força atractiva. D'açò no hem de deduir-hi que l'URSS haja d'ésser envaïda pels imperialistes, sinó arrencada de les mans de la burocràcia.

“On està la guerra civil?”

“Però, on està la guerra civil que ens havia promès?”, em pregunten els líders de l’antiga oposició, avui líders del “tercer camp”. Jo no prometí res. Únicament analitzí una de les variants possibles en el desenvolupament posterior de la guerra entre Finlàndia i l’URSS. L’ocupació de bases aïllades era tan probable com la total invasió del país. L’ocupació de les bases ha suposat el manteniment del règim burgès en la resta del territori. L’ocupació total suposava una revolució social, impossible sense la col·laboració dels treballadors i els camperols més pobres en una guerra civil. Les negociacions diplomàtiques inicials entre Hèlsinki i Moscou feien suposar que la qüestió anava a resoldre’s com en el cas dels altres estats bàltics. La resistència finlandesa obligà el Kremlin a assolir els seus fins a través de mesures militars, Stalin només podria justificar la guerra davant de les masses per mitjà de la soviètzació de Finlàndia. El nomenament del govern de Kuusinen indicà que el destí de Finlàndia no era el dels països bàltics, sinó el de Polònia, on (diguem el que vullguem els columnistes aficionats del “tercer camp”) Stalin es veié obligat a provocar la guerra civil i a modificar les relacions de propietat.

He especificat diverses vegades que *si* la guerra de Finlàndia no se submergia en la guerra general i *si* Stalin no es veia obligat a retirar-se per un atac exterior, hauria de soviètzar Finlàndia. Aquesta tasca era molt més difícil que la soviètzació de Polònia de l’Est. Més difícil des del punt de vista *militar*, ja que Finlàndia estava millor preparada. Més difícil des del punt de vista nacional, perquè Finlàndia posseeix una llarga tradició de lluita per la independència nacional contra Rússia, mentre que els ucraïnesos o els bielorrusos lluitaren contra Polònia. Més difícil des del punt de vista *social*, perquè la burgesia ha resolt a la seua manera el problema precapitalista agrari, mitjançant la creació d’una petita burgesia camperola. Únicament la victòria militar de Stalin sobre Finlàndia hauria fet possible la ruptura de les relacions de propietat, amb major o menor suport dels treballadors i camperols pobres.

Per què Stalin no portà a terme aquest pla? Perquè començà una colossal mobilització de l’opinió pública burgesa contra l’URSS. Perquè França i Anglaterra es prengueren seriosament la intervenció militar. I, finalment (encara que no de menor importància), perquè Hitler no podia esperar més. L’aparició de les tropes franceses i angleses hauria desbaratat els plans de Hitler per a Escandinàvia, basats en la conspiració i la sorpresa. Agafat entre dos focs (d’una banda, els aliats, per l’altra, Hitler) Stalin hagué de renunciar a la soviètzació de Finlàndia, limitant-se a ocupar algunes bases estratègiques aïllades.

Els partidaris del “tercer camp” (el camp dels petitburgesos espantats) uneixen ara les peces de següent forma; Trotski deduí la guerra civil a

Finlàndia de la naturalesa de classe de l'URSS; ja que no hi hagué guerra civil, l'URSS no és un estat obrer. En realitat, no havia necessitat de deduir lògicament la guerra de la definició sociològica de l'URSS; bastava de basar-se en l'experiència polonesa. El canvi en les relacions de propietat que s'hi produí només podia haver estat portat a terme per l'estat nascut de la Revolució d'Octubre. Aquest canvi li fou imposat al Kremlin per la necessitat de lluitar per la supervivència sota determinades condicions. No hi ha dubte que, *sota les mateixes condicions*, s'hauria vist obligat a repetir-lo a Finlàndia. Açò és tot el que diguí. Però les condicions canviaren en el curs de la lluita. La guerra, com la revolució, fa a vegades salts bruscos. Després del cessament de les operacions de l'Exèrcit Roig, ja no es pot parlar, naturalment, de l'esclat de la guerra civil a Finlàndia.

Tot pronòstic històric és condicional. No es pot utilitzar com a dada. Un pronòstic únicament delinea els principals trets del desenvolupament posterior. Però al llarg d'aquests trets operen diferents forces i tendències, que poden començar a predominar en un moment o en un altre. Els que vullguen pronòstics de fets concrets, han de consultar amb l'astròleg. El pronòstic marxista no és més que una orientació. Sovint, he condicionat el meu pronòstic a una o més variants possibles. Agafar-se ara com a un clau ardent al fet històric de desena categoria que el destí temporal de Finlàndia s'assemble més al de Letònia, Lituània i Estoniana que al de Polònia, només se li ocorreria a un acadèmic estèril... o als líders del "tercer camp".

La defensa de la Unió Soviètica

Naturalment, la invasió de Finlàndia per Stalin no fou únicament un acte en defensa de l'URSS. La política de la Unió Soviètica és dirigida per la burocràcia bonapartista. Aquesta burocràcia es preocupa, per sobre tot, pel seu poder, el seu prestigi i les seues conquestes. Es defensa a si mateixa força millor del que defensa l'URSS. Es defensa a si mateixa a costa de l'URSS i del proletariat mundial. S'ha palesat al llarg del desenvolupament del conflicte entre Finlàndia i l'URSS. Per tant, no podem, ni directament ni indirectament, responsabilitzar-nos de la invasió de Finlàndia, que únicament representa un anella més en la cadena de la política de la burocràcia bonapartista.

Una cosa és solidaritzar-se amb Stalin, defensar la seua política, assumir-ne la responsabilitat (com fa la triplement infame Komintern) i una altra força distinta explicar al proletariat internacional que, per molts crims que puga cometre Stalin, no podem permetre que l'imperialisme envaïska la Unió Soviètica, restablisca el capitalisme i convertisca el país de la Revolució d'Octubre en una colònia. Aquesta explicació és la base de la nostra defensa de l'URSS.

Els derrotistes conjunturals, és a dir, els derrotistes aventurers, tracten de tranquil·litzar la seua consciència dient que, si els Aliats intervenen en l'URSS, abandonarien el seu derrotisme i es convertirien en defensistes. Però açò és únicament una evasiva. En general, és difícil establir la pròpia política a toc de despertador, i més en temps de guerra. En els dies crítics de la guerra entre Finlàndia i l'URSS el quarter general dels aliats arribà a la conclusió que l'única manera seriosa i ràpida d'ajudar Finlàndia era bombardejar des de l'aire el ferrocarril de Murmansk. Des del punt de vista estratègic, aquesta decisió era correcta. La intervenció o no intervenció de les forces aèries aliades estigué pendent d'un fil. Segons sembla, del mateix fil penjava la posició de principi del "tercer camp". Nosaltres, des del primer moment, establirem la necessitat d'adoptar una postura respecte a la guerra segons la naturalesa de classe dels bàndols en discòrdia. Açò és molt més fiable.

***No lliurem a l'enemic posicions
ja conquistades***

La política de derrotisme no és un càstig a tal o qual govern pels crims que ha comés, sinó una conclusió derivada de les relacions de classe. Els marxistes no guien una guerra basant-se en consideracions morals o sentimentals, sinó en la seua concepció social d'un règim i de les seues relacions amb els altres. Recolzàrem Abissínia no perquè el Negus fos "moralment" o políticament superior a Mussolini, sinó perquè la defensa d'un país endarrerit contra l'opressió colonial és un dur atac a l'imperialisme, que és el principal enemic de la classe treballadora de tot el món. Defensem l'URSS, independentment de la política del Negus de Moscou, per dues raons. En primer lloc, perquè la derrota de l'URSS proveiria a l'imperialisme de nous i colossals recursos, i perllongaria durant molts anys l'agonia de la societat capitalista. I, en segon, per què les bases socials de l'URSS, una vegada netes del paràsit burocràtic, són capaces d'assegurar un progrés econòmic i cultural il·limitat, mentre que l'estructura capitalista només pot decaure cada vegada més.

Allò que deixa més clar el caràcter dels nostres sorollosos crítics és que, mentre Stalin destruïa el partit bolxevic, mentre estrangulava la revolució proletària a Espanya, mentre traïa la revolució mundial en nom dels "Fronts Populars" i la "seguretat col·lectiva", continuaren considerant l'URSS un estat obrer. En totes aqueixes condicions, consideraren necessari continuar defensant l'URSS! Però quan Stalin envaeix la "democràtica" Finlàndia, en el moment que l'opinió pública burgesa de les democràcies imperialistes (que havia encobert els crims de Stalin contra els comunistes, els obrers i els camperols) posa el crit en el cel, els nostres "innovadors" declaren immediatament: "Açò és intolerable!" I, igual que Roosevelt, declaren l'embargament moral contra l'URSS.

El raonament de Burnham, el metge-bruixot amb educació universitària, segons el qual defensar l'URSS implica defensar Hitler, és un exemple típic d'estupidesa petit burgesa, que intenta forçar realitats contradictòries en l'entramat d'un sil·logisme bidimensional. ¿Quan defensaren la República Soviètica després de la pau de Brest-Litovsk, recolzaven els treballadors als Hohenzollern? Sí o no? Les tesis programàtiques de la IV Internacional sobre la guerra, estableixen categòricament que els acords entre un estat soviètic i tal o qual país capitalista no comprometen per a res al partit revolucionari d'aqueix estat. Els interessos de la revolució mundial estan per damunt de qualsevol combinació diplomàtica aïllada, per molt justificable que siga. Defensant l'URSS lluitem més seriosament contra Stalin i contra Hitler del que ho fan Burnham i companyia.

És veritat que Shachtman i Burnham no estan sols. Jouhaux, el famós agent del capitalisme francès, també estava indignat que "els trotskistes recolzaren l'URSS". Però la nostra actitud cap a l'URSS és la mateixa que cap a la CGT (Confederació General del Treball); la defensem contra la burgesia malgrat estar dirigida per bergants com Jouhaux, que deceben i traeixen els treballadors a cada pas. Els menxevics russos diuen que la IV Internacional està en un atzucac, perquè considera encara a l'URSS com a un estat obrer. Aquests mateixos cavallers són membres de la II Internacional, que compte entre els seus rengles a traïdors tan eminents com el típicament burgès major Huysmans i Blum que, al juny de 1936, traïren una situació revolucionària especialment favorable, i, per tant, feren possible aquesta guerra. Els menxevics reconeixen que els partits de la II Internacional són "partits *obrer*s", però consideren que l'URSS no és un estat *obrer* perquè al seu capdavant hi ha una burocràcia de traïdors. Açò arriba al cinisme i al desvergonyiment. Stalin, Molotov i els altres, com a capa social, no són millors ni pitjors que els Blum, Jouhaux, Citrine, Thomas, etc. L'única diferència és que Stalin i companyia exploten i espatllen les bases econòmiques viables del desenvolupament socialista, i els Blum s'aferren a les podrides bases de la societat capitalista.

L'estat obrer ha de prendre's tal com emergeix de l'implacable laboratori de la història, i no com l'imaginà un professor "socialista", mentre es furgava reflexivament el nas. El deure de tot revolucionari és defensar cada conquesta de la classe treballadora, per molt que l'hagen deformat les forces hostils. Els que no són capaços de defensar les posicions ja conquistades, mai en conquistaran més.

25 d'abril de 1940.

SOBRE EL PARTIT “OBRER”

Pregunta: Hi havia, segons la seua opinió, suficients diferències polítiques entre la majoria i la minoria per a justificar una escissió?

Trotsky: Cal considerar la qüestió dialècticament, no mecànicament. Què significa la terrible paraula “dialèctica”? Significa comprendre les coses a través del seu desenvolupament, no estàticament. Si prenem les diferències polítiques tal com semblen, podríem dir que no eren suficients per a una escissió, però en desenvolupar una tendència de fugida del proletariat i aproximació als cercles petitburgesos, les mateixes diferències adquiriren un valor diferent; un pes específic distint; estaven connectades amb un grup social diferent. Aquest és un punt molt important.

Ens trobem davant del fet que la minoria s’ha escindit de nosaltres, malgrat totes les mesures que prengué la majoria per tal d’evitar l’escissió. Açò significa que el seu sentiment social era tal que els impedia seguir junt amb nosaltres. És una tendència petit burgesa, no proletària. Si vol una altra confirmació, tenim un excel·lent exemple en l’article de Mac Donald. Primer que res, què és allò que caracteritza un proletari revolucionari? Ningú està obligat a participar en un partit revolucionari, però, si ho fa, ha de considerar seriosament el partit. ¿I què és la nostra teoria, sinó el nostre instrument per a l’acció? El nostre instrument és la teoria marxista, perquè fins al moment no hem trobat gens de millor. Un treballador no fantasieja sobre les ferramentes; si té les millors que pot assolir, les cuida; no les abandona, ni demana unes inexistentes.

Burnham és un intel·lectual esnob. Picoteja en un partit, l’abandona, prova un altre... Un treballador no pot fer això. Si entra en un partit revolucionari, es dirigeix a la gent, la crida a l’acció, és com un general en guerra; ha de saber cap on la mena. ¿Què pensaríeu d’un general que diu que les armes són roïnes, i que, per tant, el millor és anar-se’n a casa i esperar a veure si n’inventen de millors? Aqueix és el raonament de Burnham. Per tant, ha abandonat el partit. Però la lluita continua. No es pot posposar. És únicament Burnham qui ha abandonat l’acció.

Mac Donald no és un esnob, però sí un poc panoli. Cite: “L’intel·lectual, si vol servir a la societat, no ha de decebre’s ni a si mateix ni als altres, no ha de donar per bo allò que sap que és imperfecte, no ha d’oblidar allò que ha après al llarg d’anys i dècades.” Molt bé. Completament correcte. Seguisc amb la cita: “En aquests anys terribles i borrascosos, només si som capaços de combinar l’*escepticisme* amb la devoció (escepticisme davant de totes

les teories, governs i sistemes socials; devoció a la lluita revolucionària de les masses) podrem justificar-nos com a intel·lectuals.”

Heus aquí un dels líders de l'autodenominat “Partit Obrer”, que no es considera un proletari, sinó un “intel·lectual”. Parla d'escepticisme envers totes les teories.

Ens hem preparat per a aquesta crisi estudiant, construint un mètode científic, i el nostre mètode és el marxisme. Arriba la crisi i el senyor Mac Donald es proclama escèptic davant de “totes les teories”, i després parla de devoció a la revolució, sense proporcionar-li cap teoria de recanvi. Com podem treballar sense teoria? Què és la lluita, les masses, el revolucionari? Tot l'article és escandalós, i un partit que tolera com a líder un home com aqueix no és seriós.

Cite novament: “Llavors, quina és la naturalesa de la bèstia (el feixisme)? Trotski manté que es tracta ni més menys que del fenomen familiar del bonapartisme, en el que una banda es manté en el poder enfrontant una classe amb una altra i donant al poder de l'estat un caràcter temporalment autònom. Però els règims totalitaris moderns no són episòdics; gairebé han canviat ja l'estructura econòmica i social no sols manipulant les velles formes, sinó destruint la seua vitalitat interna. ¿És, doncs, la burocràcia nazi una nova classe dirigent i el feixisme una nova formació social, comparable al capitalisme? Açò tampoc sembla cert.”

Crea així una nova teoria, una nova definició del feixisme, encara que desitja que siguem escèptics davant de totes les teories. És com si els diguérem als treballadors que han d'ésser devots del seu treball, però que les seues ferramentes no tenen cap importància! Estic segur que els treballadors tindrien un bon apel·latiu per a qui s'ho digués.

Però és força característic d'un intel·lectual desorientat. S'enfronta amb la guerra, amb la terrible època actual, amb pèrdues, amb sacrificis, i té por. Comença a propagar l'escepticisme i encara creu que és possible unir l'escepticisme amb la devoció revolucionària. Només podem desenvolupar una devoció revolucionària si estem segurs que és racional i possible, i no podem estar-ho sense una teoria operativa. Qui proclama l'escepticisme teòric és un traïdor.

Hem analitzat diferents elements en el feixisme:

1.- L'element comú al feixisme i al vell bonapartisme és que utilitzen la lluita de classes per a donar la major independència possible al poder de

l'estat. Però sempre hem subratllat que el vell bonapartisme es produí en una societat burgesa ascendent, mentre que el feixisme és el poder de l'estat d'una societat burgesa que decau.

2.- El feixisme és un intent de la burgesia de superar la contradicció entre la tècnica actual i la propietat privada sense destruir la propietat privada. L'“economia planificada” del feixisme en un intent de salvar la propietat privada i de controlar-la alhora.

3.- És un intent de superar la contradicció entre la tècnica moderna de les forces productives i el limitat espai de l'estat nacional. La nova tècnica no pot limitar-se dins de fronteres nacionals, i el feixisme intenta superar aquesta contradicció. El resultat és la guerra. Ja hem analitzat aquests tres elements.

Mac Donald abandonarà el partit igual que Burnham, però, com és més peresós, trigarà més.

Considerarem Burnham com “un bon element” alguna vegada? Sí. En aquesta època, el partit proletari ha d'usar tot intel·lectual que pugui ajudar-lo. Gastí molts mesos amb Diego Rivera, per a salvar-lo per al nostre moviment, però no en tinguí èxit. Però totes les Internacionals han tingut experiències d'aquest tipus. La primera, amb el poeta Freiligrath, que era molt capritxós. La segona i la tercera, amb Gorki. La quarta, amb Rivera. Sempre es separaren de nosaltres.

Burnham estava més proper al moviment, però Cannon sempre tingué els seus dubtes respecte a ell. Sabia escriure, i tenia un cert estil de pensament, no molt profund, però destre. Podia acceptar una idea, desenvolupar, escriure un bon article sobre ella... i oblidar-la. L'autor pot oblidar, l'obrer no. No obstant, mentre podem utilitzar aqueixa gent, tant millor. També Mussolini fou, en els seus temps, “un bon element”!

Coyoacán, D. F.
7 d'agost de 1940.

LLETRA A ALBERT GOLDMAN

9 d'agost de 1940

Mr. Albert Goldman.

Benvolgut amic:

No sé si has vist l'article de Mac Donald en el número d'agost del *Partisan Review*.

Aquest home era deixeble de Burnham, l'intel·lectual esnob. Després de la seua deserció, Mac Donald és l'únic representant de la "Ciència" en el partit de Shachtman.

En el tema del feixisme, Mac Donald plagia algunes idees del nostre arsenal, les presenta com si fossen els seus propis descobriments, i les contraposa amb una sèrie de banalitats que diu que són les nostres idees. El conjunt resulta sense perspectiva, sense proporció i sense la més elemental honradesa intel·lectual.

No obstant, açò no és el pitjor. L'orfe de Burnham diu: "Hem d'examinar, fredament i escèptica, les premisses bàsiques del marxisme" (p. 266). ¿I què farà el pobre "Partit Obrer" en aquest període d'"examen"? Què haurà de fer el proletariat? Esperarà, clar està, als resultats de l'estudi de Mac Donald. El resultat serà, probablement, que Mac Donald es passe al camp de Burnham.

Les darreres quatre línies de l'article fan preveure aquesta deserció personal: "En aquests anys terribles i borrascosos, només si som capaços de combinar l'escepticisme amb la devoció (escepticisme davant de totes les teories, tots els governs, tots els sistemes socials; devoció a la lluita revolucionària de les masses) podrem justificar-nos com a intel·lectuals."

L'activitat revolucionària basada en l'escepticisme teòric és l'últim crit de les contradiccions internes. "La devoció a la lluita revolucionària de les masses" és impossible sense una comprensió teòrica de les lleis d'aquesta lluita. La devoció revolucionària només és possible si hom està segur que és raonable, adequada; que es correspon amb els seus interessos. Aquesta seguretat només pot crear-se mitjançant la comprensió teòrica de la lluita de classes. L'"escepticisme davant de totes les teories" és només la preparació de la deserció personal.

Shachtman roman silenciós; com a secretari general del Partit, està massa ocupat defensant “les premisses bàsiques del marxisme” de filisteus i esnobs petitburgesos...

Fraternalment,
Lev Trotski

LLETRA A CHRIS ANDREWS

17 d'agost de 1940

Benvolgut Chris:

M'ha agradat molt la teua apreciació de la postura antipacifista del partit. Aquesta postura té dos grans avantatges: primer, és essencialment revolucionària i està d'acord amb el caràcter d'aquesta època, en què cal resoldre els problemes no sols amb l'arma de la crítica, sinó amb la crítica de les armes. En segon lloc, perquè està completament lliure de sectarisme. No ens enfrontem als esdeveniments ni als sentiments de les masses amb una afirmació abstracta de la nostra santedat.

El pobre *Labor Action* del 12 d'agost escriu: “Estem amb Lewis en la lluita contra el reclutament.” nosaltres no estem amb Lewis, perquè allò que Lewis tracta de defensar és la Pàtria Capitalista, i a més a més per mitjans totalment antiquats. La gran majoria dels treballadors comprèn o sent que aqueixos mitjans (exèrcit professional voluntari) són antiquats des del punt de vista militar i molt perillosos des del punt de vista de la classe treballadora. Per això, els treballadors estan a favor del reclutament. És una forma confusa i contradictòria d'adherir-se a l'“exèrcit del proletariat”. No hem de rebutjar aquest gran canvi històric, com fan els sectaris de tota mena. Hem de dir: “Reclutament? Sí. Però aprofiteu-vos-en.” Pot ésser un magnífic punt de partida.

Fraternalment,
El teu vell (Lev Trotski)

UNA VEGADA MÉS: LA UNIÓ SOVIÈTICA I LA SEUA DEFENSA

4 de novembre de 1937

Craipeau oblida els principals ensenyaments del marxisme

El camarada Craipeau vol persuadir-nos una vegada més que la burocràcia soviètica com a tal és una classe. No obstant per a ell no és un problema de “sociologia” pura. No, tot el que vol, com veurem, és assenyalar d’una vegada una línia lliure i recta, per al seu tipus d’internacionalisme, del qual no està, en absolut, segur. Si la burocràcia no és una classe, si la Unió Soviètica pot ésser reconeguda encara com un estat de treballadors, és necessari recolzar-la durant la guerra. ¿Com pot hom llavors romandre en una oposició irreconciliable contra el propi govern, si aquest està aliat als soviètics? Ací hi ha una temptació terrible de caure en el social-patriotisme! No; és preferible fer un canvi radical de posició: la burocràcia stalinista és una classe explotadora, i en cas de guerra, a males penes necessitem distingir entre els soviètics i el Japó.

Malauradament aquest radicalisme terminològic no avança molt les coses. Admetem per un moment que la burocràcia és realment una *classe*, en el sentit de la sociologia marxista. Tenim llavors una forma nova de classe social, que ni és idèntica a la societat feudal o a la capitalista i que mai fou prevista pels teòrics marxistes. Semblant descobriment és digne d’una amatent anàlisi.

Per què es troba la societat capitalista en un atzucac? Perquè ja no és capaç de desenvolupar les forces productives en els països avançats o endarrerits. La cadena imperialista mundial, es trencà en el seu anella més dèbil, Rússia. Ens assabentem ara que en compte de la societat burgesa, ha estat establida una nova classe social. Craipeau no li ha posat encara cap nom o analitzat les seues lleis internes. Però això no ens impedeix veure que la nova societat és progressiva en comparació amb el capitalisme, perquè basant-se en la propietat nacionalitzada, la nova “classe” dominant, ha assegurat un desenvolupament de forces productives mai igualat en la història mundial. El marxisme ens ensenya que les forces productives són el factor fonamental del progrés històric. Una societat que no és capaç d’assegurar el creixement del poder econòmic, és inclús menys capaç d’assegurar el benestar de les classes treballadores siga quina siga la manera de la distribució. L’antagonisme entre el feudalisme i el capitalisme

i la decadència del primer ha estat determinada precisament pel fet que l'últim obrí noves i grandioses possibilitats a les estancades forces productives. El mateix s'aplica a la Unió Soviètica. Qualsevulla que siguen les seues formes d'explotació, aquesta nova societat és, pel seu caràcter mateix, superior a la capitalista. Ací rau el punt de partida real de l'anàlisi marxista!

Aquest factor fonamental, les forces productives, també es reflecteix en el domini ideològic. Mentre la vida econòmica dels països capitalistes no ens ensenya una altra cosa que diferents formes d'estancament i descomposició, l'economia nacionalitzada i planificada de la Unió Soviètica, és la més gran escola per a tota la humanitat que aspira a un futur millor. S'ha d'ésser cec per a no veure la diferència!

En la guerra entre el Japó i Alemanya d'una banda, i la Unió Soviètica per l'altra, estaria compromès, no un problema d'igualtat distributiva, o democràcia proletària, o de la justícia de Vychinski, sinó el destí de la *propietat nacionalitzada* i l'*economia planificada*. La victòria dels estats imperialistes significaria la caiguda, no sols de la nova "classe explotadora" en la Unió Soviètica, sinó també de les noves formes de producció, la disminució de tota l'economia soviètica al nivell d'un capitalisme endarrerit i semicolonial. Ara pregunte a Craipeau: quan estiguem enfrontats amb la lluita entre dos estats els quals són (admetem-ho) ambdós estats de classe, però un dels quals representa estancament imperialista i l'altre un tremend progrés econòmic, ¿hem de recolzar l'estat progressista contra l'estat reaccionari? Sí o no?

En totes les seues tesis, Craipeau parla de les coses més diverses, i coses molt alienes al tema, però no menciona una sola vegada, el factor decisiu de la sociologia marxista, és a dir, el desenvolupament de les forces productives. És precisament per açò que tota la seua construcció roman suspesa en l'aire. Enganya amb ombres terminològiques ("classe", "no classe") en compte d'entendre la realitat. Creu que és suficient amb atribuir el terme "classe" a la burocràcia a fi d'evitar la necessitat d'analitzar quin lloc ocupa la nova societat en el desenvolupament històric de la humanitat. Volent forçar-nos a no distingir entre una societat que és absolutament reaccionària puix que trava i fins i tot destrueix les forces productives, i una societat que és relativament progressista, puix ha assegurat un gran ascens econòmic, Craipeau vol imposar-nos la política de la "neutralitat" reaccionària. Sí, camarada Craipeau, reaccionària!

Però, és la burocràcia una classe?

Es veu, pel que precedeix, que podríem molt bé deixar d'analitzar una altra vegada el problema que preocupa a Craipeau, que en si mateix, està lluny d'ésser decisiu en època de guerra. Però el problema del caràcter social de

la burocràcia és malgrat tot molt important des d'un punt de vista més general i no veiem cap raó per a fer la més lleugera concessió a Craipeau en aquest nivell. El nostre crític canvia d'arguments sense la més mínima inconveniència. Aquesta vegada dedueix la seua extraordinària prova, d'una frase en *La revolució traïda* en el sentit que “tots els mitjans de producció pertanyen a l'estat i l'estat pertany, fins a cert punt, a la burocràcia” (l'èmfasi és meu). Craipeau està joiós. Si els mitjans de producció pertanyen a l'estat, i l'estat a la burocràcia, aquesta esdevé el propietari col·lectiu dels mitjans de producció, i únicament per això, en la classe posseïdora i explotadora. La resta de l'argument de Craipeau és quasi de caràcter purament literari. Ens diu una vegada més, amb aire de polemitzar contra mi, que la burocràcia termidoriana és roïna, rapaç, reaccionària, assedegada de sang, etcètera. Una vertadera revelació! No obstant mai diguérem que la burocràcia stalinista fos virtuosa! Només li neguem la qualitat de classe en el sentit marxista, és a dir, respecte a la propietat dels mitjans de producció. Però ací està Craipeau forçant-me a negar-me, ja que reconeguí que la burocràcia tracta l'estat com a la seua propietat. “I aqueixa és la solució a l'enigma.”

Però amb aquest argument ultrasimplificat Craipeau mostra una manca deplorable de sentit dialèctic. Mai he dit que la burocràcia soviètica era igual a la burocràcia monàrquica absoluta o al del capitalisme liberal. L'economia nacionalitzada crea una situació completament nova per a la burocràcia i obre noves possibilitats, tant de progrés com de degeneració.

Açò ho sabíem, si fa o no fa, inclús abans de la revolució. L'analogia entre la burocràcia soviètica i la de l'estat feixista és molt major, sobretot des del punt de vista que ens interessa. La burocràcia feixista tracta també l'estat com a la seua propietat. Imposa severes restriccions al capital privat i hi provoca sovint convulsions. Podem dir a manera d'argument lògic: si la burocràcia feixista triomfà en imposar més i més la seua disciplina i restriccions als capitalistes, sense resistència efectiva per part d'aquests, aquesta burocràcia podria gradualment transformar-se en una nova “classe” dirigent absolutament anàloga a la burocràcia soviètica. Però l'estat feixista pertany a la burocràcia només “fins a cert punt” (veure la cita anterior).

Aqueixes són tres paraules que Craipeau ignora deliberadament. Però tenen la seua importància. Inclús són decisives. Formen part integral de la llei dialèctica de la transformació de quantitat en qualitat. Si Hitler tractés d'apropiar-se de l'estat, i per aqueixos mitjans, apropiat-se completament de la propietat privada i no sols “fins a cert punt”, ensopegaria contra l'oposició violenta dels capitalistes; açò obriria grans possibilitats revolucionàries per als treballadors. No obstant, hi ha ultraesquerrans que apliquen a la burocràcia feixista el raonament que Craipeau aplica a la soviètica i col·loquen un rètol igual entre els règims feixista i stalinista

(alguns espartaquistes alemanys, els Urbahn, anarquistes, etcètera). Hem dit d'ells el que diem de Craipeau: el seu error rau en creure que les bases de la societat poden canviar-se sense revolució i contrarevolució, desenrotllen al revés la pel·lícula del reformisme.

Però ací és on Craipeau, encara joiós, cita una altra frase de *La revolució traïda* respecte a la burocràcia soviètica: “Si aquestes relacions arribassen a ésser estabilitzades, legalitzades i a tornar-se norma, sense cap resistència o contra la resistència dels treballadors, acabarien en la liquidació completa de les conquestes de la revolució proletària.” I conclou Craipeau: “Així, el camarada Trotski contempla la possibilitat (en el futur) d’un trànsit sense intervenció militar (?) de l’estat obrer, a l’estat capitalista”. En 1933, s’acostumava anomenar a açò “desenrotllar al revés la pel·lícula del reformisme.” S’anomena de la mateixa manera en 1937. Allò que per a mi és un argument purament lògic, Craipeau ho considera un pronòstic històric. Sense una guerra civil victoriosa, la burocràcia no pot donar origen a una nova classe dirigent. Aqueix era i continua essent el meu pensament. A més el que està succeint ara en la Unió Soviètica és només una guerra civil preventiva iniciada per la burocràcia. I no obstant no ha tocat encara les bases econòmiques de l’estat creades per la revolució, les quals, malgrat tota la seua deformació i distorsió, asseguruen un desenvolupament sense precedents de les forces productives.

Ningú ha negat la possibilitat (especialment en el cas de perllongada decadència mundial) de la restauració d’una nova classe posseïdora resultant de la burocràcia. La present posició social de la burocràcia, que per mitjà de l’estat té a les seues mans “fins a cert punt” les forces productives, és un punt de partida extremadament important per a aquest procés de transformació. És, no obstant, un problema de possibilitat històrica i no un fet ja complit.

És una classe el producte de causes econòmiques o de causes polítiques?

En *La revolució traïda* tractí de donar una definició del present règim soviètic. Aquesta definició comprèn nou paràgrafs. Admetré que aquesta sèrie de fórmules descriptives i cauteloses no és molt elegant. Però tracta d’ésser honrada respecte a la realitat, cosa que sempre és un avantatge. Craipeau ni tan sols menciona aquesta definició. No li oposa una altra. No diu si la nova societat explotadora, és superior o inferior a l’antiga, i no es pregunta si aquesta nova societat és una etapa inevitable entre el capitalisme i el socialisme o és únicament un “accident” històric. No obstant, des del punt de vista de la nostra perspectiva històrica general, tal com aquesta formulada en el *Manifest Comunista* de Marx i Engels, la definició sociològica de la burocràcia assumeix una importància capital.

La burgesia vingué al món com un element nascut de la nova forma de producció; hi romangué com una necessitat històrica mentre la nova forma de producció exhauria les seues possibilitats. Es pot fer la mateixa asseveració respecte a totes les classes socials anteriors: amos d'esclaus, senyors feudals, mestres obrers medievals. En el seu temps eren els dirigents i representants d'un sistema de producció, el qual tenia el seu lloc en l'avanç de la humanitat. ¿Com, doncs, avalua Craipeau el lloc històric de "la classe burocràtica"? No diu res sobre aquest problema decisiu. No obstant hem repetit moltes vegades amb l'ajuda del mateix Craipeau, que la degeneració de l'estat soviètic és el producte del retard de la revolució mundial, és a dir, el resultat de causes polítiques i "conjunturals". Per així dir-ho. Pot hom parlar d'una nova... classe "conjuntural"? Ho dubte realment. Si Craipeau consent en verificar aquesta concepció més bé precipitada des del punt de vista de la successió històrica de règims socials, ell mateix reconeixerà segurament que donar a la burocràcia el nom de classe dominant, és no sols un abús de terminologia, sinó d'altra banda un gran perill polític que pot menar a un descarrilament complet de la nostra perspectiva històrica. ¿Veü Craipeau raons suficients per a revisar la concepció marxista en aquest punt capital? Quant a mi, no en veig cap. Aqueixa és la raó per la qual refuse seguir a Craipeau.

No obstant, podem i hem de dir que la burocràcia soviètica té tots els vicis d'una classe dominant, sense tenir cap de les seues "virtuts" (estabilitat orgànica, certes normes morals, etcètera). L'experiència ens ha ensenyat que l'estat obrer és encara un estat, és a dir, un producte del passat bàrbar; que és doblement bàrbar en un país aïllat i endarrerit; que sota condicions desfavorables pot degenerar-se fins al punt d'esdevenir irrecognoscible; que pot requerir una revolució suplementària a fi de regenerar-lo. Però l'estat obrer continua, no obstant, com una etapa inevitable en el nostre camí. Aquesta etapa no pot ésser superada, sinó per la revolució permanent del proletariat internacional.

I, on està la dialèctica?

No puc seguir l'argumentació completa del camarada Craipeau fil per randa; perquè per a això és necessari realment recapitular integrament la concepció marxista. El problema és que Craipeau no analitza els fets com són, sinó que més bé arreplega arguments lògics a favor d'una tesi preconcebuda. Aquest mètode és en essència, antidialèctic i per tant antimarxista. Donaré alguns exemples al respecte.

a) "El proletariat rus perdé tota esperança de poder polític fa molts anys (...)" Craipeau es cura de no dir exactament *quan*. Simplement vol crear la impressió que la nostra tendència ha alimentat il·lusions per "molts anys". Oblida dir que en 1923 la burocràcia estava molt trastornada i que únicament la derrota alemanya i el desànim del proletariat rus que li seguí,

restablí la seua posició. Durant la revolució xinesa (1925-1927), la crisi es repetí amb aspectes semblants. El primer Pla Quinquennal i les grans commocions que precediren la pujada de Hitler (1931-1933) amenaçaven una vegada més el domini de la burocràcia. Finalment ¿podem dubtar per un instant, que si la revolució espanyola hagués triomfat i els treballadors francesos haguessen estat capaços de desenvolupar l'ofensiva de maig i juny de 1936 fins a la seua conclusió, el proletariat rus hauria recobrat el seu valor i combativitat i derrocat els termidorians amb un mínim d'esforç? És únicament una successió de les depriments i terribles derrotes en tot el món allò que ha estabilitzat el règim de Stalin. Craipeau oposa el resultat, el qual és prou contradictori en si mateix, al procés que el produí i a la nostra política, la qual era un reflex d'aquest procés.

b) A fi de refutar l'argument que la burocràcia manipula els recursos nacionals únicament com una corporació gremial (que és extremadament inestable) i que els buròcrates aïllats no tenen el dret de disposar lliurement de la propietat estatal, replica Craipeau: "Els mateixos burgesos (?) hagueren d'esperar molt de temps abans que poguessen transmetre als seus descendents títols de propietat sobre els mitjans de producció. Al començament dels gremis, el cap era escollit pels seus companys (...)" etcètera. Però Craipeau fa a una banda la bagatel·la que precisament "al començament dels gremis", aquests no estaven dividits encara en classes i que el cap, no era "burgès" en el sentit modern de la paraula. La transformació de quantitat en qualitat no existeix per a Craipeau.

c) "La propietat privada està essent restaurada, l'herència restablerta (...)" Però Craipeau evita dir que és assumpte de propietat sobre objectes d'ús personal, i no de mitjans de producció. De la mateixa manera oblida mencionar que la propietat privada dels buròcrates, àdhuc aquells de les altes posicions, és res en comparació amb els recursos materials accessibles mercè a les seues posicions, i que precisament l'actual "purga", que amb una plomada llença milers i milers de famílies de buròcrates a la major pobresa, demostra com de completament fràgils són els vincles entre els mateixos buròcrates (i molt més entre les seues famílies) i la propietat estatal.

d) La guerra civil preventiva, en ésser dirigida en el moment per la camarilla dominant, demostra una altra vegada, que aquesta última únicament pot ésser derrocada per la força revolucionària. Però ja que aquesta nova revolució ha de desenvolupar-se basant-se en la propietat estatal i l'economia planificada, hem caracteritzat la caiguda de la burocràcia com una revolució política per a distingir-la de la revolució social de 1917. Craipeau troba que aquesta distinció "roman en el domini de la casuística". I per què tanta severitat? Perquè la recuperació del poder pel proletariat tindrà també conseqüències socials. Però les revolucions

burgeses i polítiques de 1830, 1848 i setembre de 1870 també tingué conseqüències socials, puix que canvià seriosament el repartiment de la renda nacional. Però el meu benvolgut Craipeau, tot és relatiu en aquest món, el qual no és una creació de formalistes d'ultraesquerra. Els canvis socials provocats per les anomenades revolucions polítiques, seriosos com foren, realment apareixen com a secundaris quan es comparen amb la gran Revolució Francesa, la qual fou la revolució *social* burgesa per excel·lència. allò que li manca al camarada Craipeau és el sentit de les proporcions i el concepte de la relativitat. El nostre jove amic no està interessat en absolut en la llei de transformació de quantitat en qualitat. I no obstant és la llei més important de la dialèctica. La veritat és que les autoritats del món acadèmic burgès troben que la dialèctica en si mateixa és el “domini de la casuística.”

e) No és per casualitat que Craipeau està inspirat per la sociologia de M. Yvon. Les observacions personals de Yvon són honestes i molt importants. Però no és per accident que ha trobat refugi en el petit port de *Révolution prolétarienne*. Yvon està interessat en l’“economia”, en el “taller” (per a usar la paraula de Proudhon) i no en “política”, és a dir, en *economia generalitzada*. Pertany, formalment, a l’escola proudhonista; açò li ha permès precisament romandre neutral durant la lluita entre l’Oposició d’Esquerra i la burocràcia; no compregué que el destí del “taller” depenia d’ella. El que ha de dir sobre la lluita per “l’herència de Lenin” sense distingir les tendències socials (encara avui en 1937!) revela clarament la seua concepció totalment petit burgesa, i no revolucionària en absolut. La noció de classe és una abstracció per a Yvon, que imposa sobre l’abstracció “taller”. És realment trist que Craipeau no trobe una altra font d’inspiració teòrica!

El social-patriotisme i la defensa de la Unió Soviètica

Tota aquesta bastimentada sociològica, malauradament molt fràgil, només serveix a Craipeau, com ho hem dit, per a defugir la necessitat de distingir entre la Unió Soviètica i els estats imperialistes durant la guerra. Els dos últims paràgrafs del seu tractat que tenen a veure amb aquest tema en són particularment reveladors. Craipeau ens diu: “Tota guerra europea o mundial es produeix en els nostres dies per conflictes imperialistes i únicament els panolis stalinistes o reformistes poden creure que els punts de lluita de la futura guerra seran el règim feixista o democràtic.” Noten bé aquesta tesi magistral: d’alguna manera simplificada, és veritat, però, no obstant, presa, aquesta vegada, de l’arsenal marxista. Immediatament després d’açò, a fi de criticar i caracteritzar la Unió Soviètica com “campiona de la guerra imperialista”, Craipeau ens diu: “En el camp de Versalles, la seua diplomàcia (la de la Unió Soviètica) exerceix ara el mateix paper animador de la diplomàcia hitleriana en l’altre camp.”

Admetem-ho. ¿Però el caràcter imperialista de la guerra està determinat pel paper provocador de la diplomàcia feixista? En absolut. “Únicament els panolis stalinistes o reformistes poden creure-ho.” I espere que nosaltres no aplicarem el mateix criteri a l'estat soviètic. Hom és un derrotista en els països imperialistes (no és així?) perquè hom vol aixafar el règim de la propietat privada i no perquè hom desitja castigar algun “agressor”. En la guerra d'Alemanya contra la Unió Soviètica, serà una qüestió de canviar la base econòmica d'aquesta última en allò tocant els imperialistes i no de castigar Stalin i Litvinov. I llavors? Craipeau ha establert la seua tesi fonamental exclusivament a fi de prendre immediatament el camí oposat. El perill, el vertader perill, consisteix, d'acord amb ell, que els social-patriotes de tota mena prendran la defensa de la Unió Soviètica com un pretext per a una nova traïció. “Sota aqueixes condicions qualsevol equivocació en la nostra actitud esdevé fatal.” I en conclusió: “Avui cal escollir entre la defensa incondicional de la Unió Soviètica, és a dir (!!!), el sabotatge de la Revolució en el nostre país i en la Unió Soviètica, o el derrotisme i la revolució.”

Aquesta és la qüestió. No es tracta, en absolut, del caràcter social de la Unió Soviètica (què importa això?) ja que, d'acord amb Craipeau, la defensa de l'estat obrer, encara que fos autèntic, implica que el proletariat dels països aliats imperialistes concloga una unió sagrada amb la seua pròpia burgesia. “Ací rau la clau de l'enigma” com diuen altres. Craipeau creu que en la Guerra (guerra amb majúscula) el proletariat no hauria d'estar interessat en si és una guerra contra Alemanya, la Unió Soviètica o contra un el Marroc aixecat, perquè en tots aquests casos cal proclamar el “derrotisme sense frases” com l'única possibilitat d'escapar a l'encaixada del social-patriotisme. Una vegada més veiem, i amb quina claredat, que l'ultraesquerranisme és sempre un oportunisme que té por de si mateix i exigeix garanties absolutes (açò és, garanties no existents) per a romandre fidel a la seua bandera. Aquest tipus d'intransigència recorda l'home tímid i dèbil, que en enfurir-se, crida als seus amics: Detingueu-me que faré quelcom terrible! Doneu-me tesis hermèticament segellades, poseu pantalles impenetrables sobre els meus ulls, en cas contrari... faré quelcom terrible! Realment hem trobat la clau de l'enigma!

Però en tot cas, ¿Craipeau dubta, per exemple, del caràcter proletari de l'estat soviètic entre 1918 i 1923 o almenys, a fi de fer concessió a la ultraesquerra, entre 1918 i 1921? En aqueix període l'estat soviètic maniobrà en l'arena internacional i cercà aliats temporals. Al mateix temps, és precisament en aqueix període que el derrotisme es féu un deure per a tots els treballadors dels països imperialistes, tant dels “enemics” com dels “aliats” temporals. El deure de defensar la Unió Soviètica mai significà per al proletariat revolucionari donar un vot de confiança a la seua burgesia.

L'actitud del proletariat en temps de guerra és la continuació de la seua actitud en temps de pau. El proletariat defensa la Unió Soviètica amb la seua política revolucionària, mai subordinada a la burgesia, però sempre adaptada a circumstàncies concretes. Aqueixa fou l'ensenyança dels quatre primers congressos de la Internacional Comunista. ¿Exigeix Craipeau una revisió retrospectiva d'aquesta ensenyança?

Si Blum en compte de declarar la pèrfida “no intervenció” (sempre a les ordres del capital financer) hagués recolzat a Caballero i Negrín amb la seua democràcia capitalista, ¿hauria renunciat Craipeau a la seua oposició irreductible contra el govern del “Front Popular”? ¿O hauria renunciat al deure de distingir entre els dos camps que s'enfrontaven a Espanya i d'adaptar la seua política a aquesta distinció?

El mateix s'aplica a l'Orient Llunyà. Si Chiang, seguint a Anglaterra, declarés demà la guerra contra el Japó, ¿va Craipeau a participar en una unió sagrada a fi d'ajudar Xina? ¿O proclamarà al contrari, que per a ell no hi ha diferència entre Xina i Japó que puga influenciar la seua política? L'alternativa de Craipeau: o la defensa de la Unió Soviètica, d'Etiòpia, de la república espanyola, de la Xina colonial, etcètera, per a concloure una unió sagrada, o derrotisme complet, hermèticament segellat i d'abast còsmic; aquesta alternativa fonamentalment falsa, es farà pols davant de la primera prova dels fets i obrirà les portes àmpliament per al tipus més cras de social-patriotisme.

“¿Les nostres pròpies tesis sobre la guerra (pregunta Craipeau) estan exemptes de qualsevol equivocació sobre aquest problema?” Malauradament no! En analitzar la necessitat del derrotisme, subratllen que “*en el caràcter de les accions pràctiques pot haver-hi diferències considerables provocades per la situació concreta de la guerra*”: Per exemple, les tesis assenyalen que, en cas de guerra entre la Unió Soviètica i el Japó, devem “no sabotejar l'enviament d'armes a la Unió Soviètica”; en conseqüència no hem d'instigar vagues que sabotegen la manufactura d'armament, etcètera. És difícil no creure en el que veiem. Els fets han confirmat les nostres tesis notablement en aquest sentit, amb una força indiscutible, i especialment a França. Les reunions de treballadors vibraren per mesos amb el crit: “Aeroplans per a Espanya”. Imaginen per un moment que Blum hagués decidit enviar alguns. Imaginen que en aquest precís moment estigués en curs una vaga d'estibadors o mariners. Què hauria fet Craipeau? S'hauria oposat al crit “Aeroplans per a Espanya”? ¿Hauria aconsellat els treballadors en vaga fer una excepció per a aquesta càrrega d'aeroplans? Però la Unió Soviètica envià realment aeroplans (a un preu prou alt i amb la condició de recolzar el règim capitalista, això ho sé molt bé). ¿Haurien exhortat els bolxevics leninista als treballadors soviètics a sabotejar aquests carregaments? Sí o no? Si demà els treballadors

francesos saberen que dos vaixells de municions estaven essent preparats per a enviar-los un al Japó i l'altre a Xina, ¿quina seria l'actitud de Craipeau? El considere suficientment revolucionari per a exhortar els treballadors a sabotejar el vaixell destinat a Tòquio i deixar sortir el vaixell per a Xina, sense amagar no obstant la seua opinió sobre Chiang Kai-shek i sense expressar la més mínima confiança en Chautemps. Això és precisament el que diuen les nostres tesis: "En el caràcter de les accions pràctiques pot haver-hi diferències considerables provocades per la situació concreta de la guerra." Els dubtes eren encara possibles respecte a aquesta fórmula en el moment en què els esbossos de les tesis eren publicats. Però avui, després de l'experiència d'Etiòpia, Espanya i la guerra sinojaponesa, qualsevol que parle d'equivocació en les nostres tesis em sembla un Borbó ultraesquerrà, que no vol saber res ni oblidar res.

Camarada Craipeau, l'error està completament de la seua banda. El seu article està ple d'equivocacions i és temps d'alliberar-se'n.

Sé molt bé que fins i tot en els seus errors està guiat pel seu odi a l'opressió de la burocràcia termidoriana. Però els simples sentiments, no importa com de legítims siguen, no poden reemplaçar una política correcta basada en fets objectius. El proletariat té raons suficients per a derrocar i expulsar la burocràcia stalinista corrompuda fins a la molla dels ossos. Però precisament per això no pot deixar-li directament o indirecta aqueixa tasca a Hitler o al Mikado. Stalin derrocat pels treballadors: heus aquí un gran pas vers el socialisme. Stalin aixafat pels imperialistes: és la contrarevolució triomfant. Aqueix és el sentit precís de la nostra defensa de la Unió Soviètica a escala mundial, anàloga, des d'aquest punt de vista, a la defensa de la democràcia a escala nacional!

*****

NI UN ESTAT OBRER NI UN ESTAT BURGÉS?

25 de novembre de 1937

Forma política i contingut social

Els camarades Burnham i Carter han col·locat Una nova interrogació sobre el caràcter de classe de l'estat soviètic. La resposta que ells donen, és al meu parer, completament errònia. Però en quant aquests camarades no tracten, com ho han fet alguns ultraesquerrans, de substituir l'anàlisi científica per crits, podem i hem de discutir de nou aquesta qüestió extremadament important.

Burnham i Carter no obliden que la principal diferència entre la Unió Soviètica i l'estat contemporani burgès troba la seua expressió en el poderós desenvolupament de les forces productives com a resultat d'un canvi en la forma de la propietat. Més avant admeten que "l'estructura econòmica establida per la Revolució d'Octubre roman bàsicament intacta." d'aquí dedueixen que el deure del proletariat soviètic i mundial consisteix en defensar la Unió Soviètica dels atacs imperialistes. En açò hi ha un acord absolut entre Burnham, Carter i nosaltres. Però no importa com de gran siga el grau del nostre acord, això no significa que comprega tot el problema. Encara que Burnham i Carter no se solidaritzen amb els ultraesquerrans, consideren, no obstant, que la Unió Soviètica ha deixat d'ésser un estat obrer "en el sentit tradicional (?) que el marxisme atorga al terme". Però ja que l'"estructura econòmica... encara roman bàsicament intacta", la Unió Soviètica no s'ha transformat en un estat burgès. Burnham i Carter neguen al mateix temps (i per açò no podem menys que felicitar-los) que la burocràcia siga una classe independent. El resultat d'aquestes assercions inconsistentes és la conclusió, la mateixa que dedueixen els stalinistes, que l'estat soviètic, en general, no és una organització de dominació de classe. Què és puix?

D'aquesta manera tenim un nou intent de revisar la teoria de classe de l'estat. Se sobreentén que no som fetitxistes; si alguns fets històrics exigiren una revisió de la teoria, no deixaríem de fer-ho. Però l'experiència lamentable dels vells revisionistes, hauria, en tot cas, d'infondre'ns una saludable cautela. Hauríem de sospesar en les nostres ments deu vegades més l'antiga teoria i els nous fets abans d'atrevir-nos a formular una nova doctrina.

Burnham i Carter adverteixen de pas que en la seua dependència de condicions objectives i subjectives el govern del proletariat "pot expressar-se en diferents formes governamentals." Per a aclarir, afegirem: o a través d'una lluita oberta de diferents partits dins dels soviets, o a través del monopoli d'un partit, o inclús a través de l'actual concentració de poder en les mans d'un sol individu. Per descomptat, la dictadura personal és un símptoma del més greu perill per al règim. Però al mateix temps, és sota certes condicions, l'únic mitjà de salvar-lo. En conseqüència, la naturalesa de classe de l'estat és determinada no per les seues formes polítiques, sinó pel seu contingut social, és a dir, pel caràcter de les formes de propietat i les relacions productives que tal estat guarda i defensa.

En principi Burnham i Carter no neguen açò. Si ells, malgrat tot, refusen veure un estat obrer en la Unió Soviètica, és a causa de dues raons, una de les quals és de caràcter econòmic i l'altra de caràcter polític. "Durant l'any passat," escriuen, "la burocràcia s'ha endinsat definitivament en el camí de la destrucció de l'economia planificada i nacionalitzada." (Únicament s'ha

“endinsat en el camí”?). Més avant llegim que el sistema de desenvolupament “porta a la burocràcia a un conflicte sempre creixent i profund amb les necessitats i interessos de l’economia nacionalitzada.” (Únicament “porta”?).

La contradicció entre la burocràcia i l’economia s’observà abans d’açò, però l’any passat “les accions de la burocràcia estaven sabotejant activament el pla i desintegrant el monopoli estatal.” (Únicament “desintegrant”? Per tant, no l’han desintegrat encara?)

Com diguérem abans, el segon argument té un caràcter polític. “El concepte de la dictadura del proletariat, no és primordialment una categoria econòmica sinó predominantment política... Totes les formes, òrgans i institucions del govern de classe del proletariat estan ara destruïts, el que vol dir que el govern de classe del proletariat ho està.” Després d’haver-se assenyalat “les diferents formes” del règim proletari, aquest segon argument, pres en si mateix, és inesperat. Per descomptat, la dictadura del proletariat, no sols és “predominantment” sinó íntegrament i total una “categoria política”. No obstant, la política és únicament economia concentrada. La dominació de la socialdemocràcia en l’estat i els soviets (Alemanya 1918-1919) no tenia res en comú amb la dictadura del proletariat, perquè deixava inviolable la propietat privada burgesa. Però el règim que defensa contra els imperialistes la propietat confiscada i nacionalitzada és, independentment de les formes polítiques, la dictadura del proletariat.

Burnham i Carter admeten açò “en general”. Ells recorren, doncs, a combinar l’argument econòmic amb el polític. Diuen que la burocràcia no sols ha privat el proletariat del poder polític, sinó que ha portat l’economia a un atzucac. Si en el període anterior la burocràcia, amb totes les seues característiques reaccionàries, exercí un paper comparativament progressiu, ha esdevingut ara definitivament un factor reaccionari. Aquest raonament té un eix correcte que es correspon completament amb tots els pronòstics i avaluacions anteriors de la Quarta Internacional. Més d’una vegada hem parlat del fet que “l’absolutisme il·lustrat” ha exercit un paper progressiu en el desenvolupament de la burgesia, per a esdevenir després un fre a aquest desenvolupament; el conflicte es resol, com és sabut, en la revolució. En implantar les bases per a l’economia socialista, hem escrit que el “absolutisme il·lustrat” pot exercir un paper progressiu només durant un període incomparablement més curt. Aquest pronòstic està clarament confirmat davant dels nostres ulls. Enganyada pels seus propis èxits, la burocràcia esperà obtenir inclús majors coeficients de creixement econòmic. Mentre entropessà amb una aguda crisi econòmica que es convertí en una de les fonts del seu pànic actual i les seues desenfrenades

repressions. ¿Significa, doncs, açò que el desenvolupament de les forces productives en la Unió Soviètica s'ha detingut ja? No ens atreviríem a fer semblant afirmació. Les possibilitats creatives de l'economia nacionalitzada, són tan grans, que les forces productives, tanmateix el fre burocràtic que les limita, poden desenvolupar-se per un període d'anys encara que a un pas considerablement més moderat que fins ara, De moment, a penes es pot fer una predicció exacta en aquest sentit. En tot cas la crisi *política* que està espedaçant la burocràcia, és avui considerablement més perillosa que la interrupció del desenvolupament de les forces productives.

No obstant, a fi de simplificar el problema, concedim que la burocràcia s'ha convertit ja en un fre absolut per al desenvolupament econòmic. ¿Però significa aquest fet en si mateix que la naturalesa de classe de la Unió Soviètica ha canviat o que la Unió Soviètica està desproveïda de naturalesa de classe? Ací rau segons el meu concepte l'error principal dels nostres camarades.

Fins a la Primera Guerra Mundial, la societat burgesa ha desenvolupat les seues forces productives. Només durant l'últim quart de segle la burgesia s'ha convertit en un fre al desenvolupament econòmic. ¿Significa açò que la societat burgesa ha deixat d'ésser burgesa? No; únicament significa que s'ha transformat en una societat burgesa *decadent*. En diversos països la preservació de la propietat burgesa únicament ha estat possible, a través de l'establiment d'un règim feixista. Amb d'altres paraules, la burgesia està allí privada de totes les formes i mitjans de la seua pròpia dominació política directa i ha d'utilitzar un intermediari. ¿Significa açò, puix, que l'estat ha deixat d'ésser burgés? En la mesura en què el feixisme amb els seus mètodes bàrbars defensa la propietat privada dels mitjans de producció, en aqueixa mesura l'estat continua essent burgés sota el règim feixista.

No pretenem en absolut donar a la nostra analogia un sentit omnímode. No obstant, demostra que la concentració de poder a mans de la burocràcia, i àdhuc el lent desenvolupament de les forces productives per si mateixes, no canvia la naturalesa de classe de la societat i el seu estat. Només la intrusió d'una força revolucionària o contrarevolucionària en les relacions de la propietat pot canviar la naturalesa de classe de l'estat.

¿Però no coneix realment la història casos de conflicte de classes entre l'economia i l'estat? Segur que sí! Després que el "tercer estat" es féu amb el poder, la societat continuà essent feudal per un període de diversos anys. En els primers anys del govern soviètic, el proletariat regnà basant-se en l'economia burgesa. En el camp de l'agricultura la dictadura del proletariat

funcionà durant anys basant-se en l'economia petit burgesa (encara avui funciona així en un grau considerable). Si una contrarevolució burgesa tingués èxit en la Unió Soviètica, per un llarg període de temps el nou govern hauria de basar-se en l'economia nacionalitzada. Però, ¿què significa aquest tipus de conflicte temporal entre l'economia i l'estat? Significa una *revolució* o una *contrarevolució*. La victòria d'una classe sobre una altra significa la reconstrucció de l'economia d'acord amb els interessos dels triomfadors. Però tal condició dicotòmica, és una etapa necessària en tot capgirament social, no té res en comú amb la teoria d'un estat sense classes que, a falta d'un vertader patró, està essent explotat per un empleat, és a dir, la burocràcia.

Norma i fet

És la substitució d'un mètode objectiu i dialèctic per un subjectiu i "normatiu" allò que dificulta a molts camarades arribar a una avaluació sociològica correcta de la Unió Soviètica. No sense raó Burnham i Carter afirmen que aquesta no pot ésser considerada un estat obrer "en el sentit tradicional que el marxisme atorga al terme". Açò simplement significa que la Unió Soviètica no s'ajusta a les normes d'un estat obrer tal com està exposat en el nostre programa. En aquest sentit no pot haver-hi desacord. El nostre programa comptava amb un desenvolupament progressiu de l'estat obrer i, per tant, amb la seua gradual extinció. Però la història que no sempre actua "d'acord amb un programa" ens ha confrontat amb el procés de degeneració de l'estat obrer. Açò és indiscutible. El nostre programa s'hi basa sobre un desenvolupament progressiu de l'estat obrer i, per això mateixa, sobre la seua desaparició gradual. ¿Però, significa açò que un estat obrer que entra en conflicte amb les exigències del nostre programa, deixa d'ésser un estat obrer? Un fetge malalt de malària no correspon a un tipus normal de fetge, però no per això deixa de ser-ho. Per a la comprensió de la seua naturalesa, l'anatomia i la fisiologia no són suficients; també és necessària la patologia. Per descomptat és molt més fàcil veure el fetge malalt i dir: "No m'agrada aquest objecte" i girar-li l'esquena, Però Un metge no pot permetre's aqueix luxe. D'acord amb les condicions de la malaltia i a la deformació resultant de l'òrgan, ha de recórrer o bé a un tractament terapèutic ("reformes") o a la cirurgia ("revolució"). Però per a poder fer açò primer que tot ha de comprendre que l'òrgan deformat és un fetge i no una altra cosa. Però prenguem una analogia més familiar; aquella entre un estat obrer i un sindicat. Des del punt de vista del nostre programa, el sindicat hauria d'ésser una organització de la lluita de classes. ¿Quina hauria de ser llavors la nostra actitud envers la Federació Nord-americana del Treball? En la seua direcció s'hi troben reconeguts agents de la burgesia. Davant de tots els problemes essencials, els senyors Green, Woll i companyia sostenen una línia política directament oposada als interessos

del proletariat. Podem ampliar l'analogia i dir que si fins a l'aparició de la CIO, la Federació Nord-americana del Treball portà a terme una labor d'alguna manera progressiva, ara que el principal contingut de la seua activitat se centra en una lluita contra les tendències més progressistes (o menys reaccionàries) de la CIO, tot l'aparell de Green s'ha convertit en un factor definitivament reaccionari. Açò seria completament correcte. Però l'AFL no deixa d'ésser per açò una organització sindical.

El caràcter de classe de l'estat està determinat per la seua relació amb les formes de propietat dels mitjans de producció. El caràcter d'una organització obrera, com un sindicat, està determinat per la seua relació amb la distribució de la renda nacional. El fet que Green i Companyia defensen la propietat privada dels mitjans de producció els caracteritza com a burgesos. Si, a més a més, aquests cavallers defensaren els ingressos dels burgesos dels atacs dels treballadors, dirigiren una lluita contra les vagues, contra l'alça de salaris, contra l'ajuda als aturats; llavors tindriem una organització d'esquirols i no un sindicat. No obstant Green i Companyia, a fi de no perdre la seua base, han de dirigir, dins de certs límits, la lluita dels treballadors per un augment (o almenys contra una disminució) de la seua part en la renda nacional. Aquest símptoma objectiu és suficient en tots els casos importants per a permetre'ns traçar una línia de demarcació entre el sindicat més reaccionari i una organització d'esquirols. Estem, doncs, moralment obligats no sols a continuar treballant en l'AFL, sinó a defensar-la contra els esquirols, el Ku Klux Klan i elements semblants.

La funció de Stalin com la de Green té un doble caràcter, Stalin serveix a la burocràcia, i per tant a la burgesia mundial; però ell no pot servir a la burocràcia sense defensar la base social que la burocràcia explota en el seu propi interès. Fins aqueix punt, Stalin defensa la propietat nacionalitzada contra els atacs imperialistes i contra les capes massa impacients i avars de la burocràcia mateixa. No obstant, ell porta a terme aquesta defensa amb mètodes que preparen la destrucció general de la societat soviètica. És exactament per açò que la camarilla stalinista ha d'ésser derrocada, però és el proletariat revolucionari qui ha de fer-ho. El proletariat no pot subcontractar aquest treball als imperialistes. Tanmateix Stalin, el proletariat defensa la Unió Soviètica dels atacs imperialistes.

El desenvolupament històric ens ha acostumat a una gran varietat de sindicats: combatius, reformistes, revolucionaris, reaccionaris, liberals i catòlics. Amb l'estat obrer es produeix el contrari. Aquest fenomen el veiem ara per primera vegada. Açò explica la nostra inclinació a mirar la Unió Soviètica des del punt de vista de les *normes* del programa revolucionari. Al mateix temps l'estat dels treballadors és un *fet* objectiu històric que està essent sotmès a la influència de diferents forces

històriques i pot, tal com veiem, arribar a una contradicció total amb les normes “tradicionals”.

Els camarades Burnham i Carter tenen raó quan diuen que Stalin i Companyia serveixen amb la seua política a la burgesia internacional. Però aquesta afirmació encara que correcta ha d'establir-se en les condicions precises de temps i lloc. Hitler també serveix a la burgesia. No obstant entre les funcions de Hitler i Stalin hi ha una diferència. Hitler defensa les formes burgeses de propietat. Stalin adapta els interessos de la burocràcia a les formes proletàries de la propietat. El mateix Stalin a Espanya, és a dir, en el terreny d'un règim burgès, exerceix la funció de Hitler (en els seus mètodes polítics poc difereixen un de l'altre). La juxtaposició dels diferents papers socials exercits pel mateix Stalin en la Unió Soviètica i Espanya demostra igualment que la burocràcia no és una classe independent sinó l'instrument de les classes; i que és impossible definir la naturalesa social d'un estat per la virtut o la vilesa de la burocràcia.

Burocràcia burgesa d'un estat obrer?

L'afirmació que la burocràcia d'un estat obrer té un caràcter burgès ha d'aparèixer no sols intel·ligible, sinó completament sense sentit per a persones d'una estructura mental formal. No obstant, tipus d'estat químicament purs mai han existit ni existeixen en general. La monarquia semifeudal prussiana realitzà les tasques més importants de la burgesia, però les portà a terme a la seua manera, és a dir, en un estil feudal, no jacobí. En el Japó observem encara avui una correlació anàloga entre el caràcter burgès de l'estat i el caràcter semifeudal de la casta dirigent. Però tot açò no ens impedeix diferenciar clarament entre una societat feudal i una burgesa. Es pot objectar, és cert, que la col·laboració de forces feudals i burgeses es realitza més fàcilment que la col·laboració de forces proletàries i burgeses, puix que en el primer cas es tracta de classes explotadores. Açò és absolutament correcte. Però un estat obrer no crea una nova societat en un dia. Marx escrigué que en el primer període d'un estat obrer, es preserven les normes *burgeses* de distribució. Cal reflexionar molt bé sobre aquest pensament i meditar-lo profundament. L'estat dels treballadors com a *estat*, és necessari precisament perquè les normes burgeses de distribució encara subsisteixen.

Açò significa que inclús la burocràcia més revolucionària és fins a cert punt un *òrgan burgès* en l'estat obrer. Per descomptat, el grau d'aquest aburgesament i la tendència general de desenvolupament tenen una importància decisiva. Si l'estat obrer perd la seua burocratització i aquesta s'extingeix gradualment, això significa que el seu desenvolupament marxa pel camí del socialisme. Al contrari, si la burocràcia esdevé més poderosa,

autoritària, privilegiada i conservadora, açò significa que en l'estat dels treballadors les tendències burgeses creixen a costa de les socialistes; en altres paraules, aqueixa contradicció interior que *fins a cert punt* s'alberga en l'estat obrer des dels primers dies de la seua aparició no disminueix com ho exigeix la "norma", sinó que augmenta. No obstant, mentre aquesta contradicció no passe de l'esfera de la distribució a la de la producció i no destruisca la propietat nacionalitzada i l'economia planificada, l'estat continua essent un estat obrer.

Lenin ja ho havia dit fa quinze anys: "El nostre estat és un estat obrer, però amb deformacions burocràtiques." En aqueix període la deformació burocràtica representava una herència directa del règim burgès, i en aqueix sentit es presentava com una simple relíquia del passat. No obstant, sota la pressió de condicions històriques desfavorables, la "relíquia" burocràtica ha rebut noves fonts de nutrició i s'ha convertit en un tremend factor històric. És exactament per açò que parlem ara de la *degeneració* de l'estat obrer. Aquesta degeneració mostra com l'actual orgia de terror bonapartista ha arribat a un punt crucial. Allò que era una "deformació burocràtica" es prepara avui per a devorar l'estat obrer, sense deixar restes d'ell, i sobre les ruïnes de la propietat nacionalitzada construir una nova classe propietària. Aquesta possibilitat està increïblement prop. Però tot açò és només una possibilitat i no tenim intencions d'agenollar-nos des d'ara davant d'ella.

Per la dialèctica!

La Unió Soviètica com a estat obrer no està conforme amb la norma "tradicional". Açò no significa que no siga un estat obrer. Tampoc significa que la norma siga falsa. La "norma" comptava amb la victòria total de la revolució proletària internacional. La Unió Soviètica és únicament una expressió parcial i mutilada d'un estat obrer endarrerit i aïllat.

El pensament idealista, ultimatista, "purament" normatiu, desitja construir el món a la seua pròpia imatge i simplement s'allunya dels fenòmens que no li agraden. Els sectaris, és a dir, la gent que és revolucionària només en la seua imaginació, es guia per normes idealistes buides. Diu: "aquests sindicats no ens agraden, no pertanyerem a ells; aquest estat obrer no ens agrada, no el defensarem." Constantment prometen començar novament la història. Construiran un estat obrer ideal, quan Déu pose a les seues mans, un partit i un sindicat ideals. Però fins que no arribe aquest moment feliç, faran ganyotes davant de la realitat. Un gran ganyota, que és l'expressió suprema del "revolucionarisme" sectari.

El pensament purament "històric" reformista, menxevic, passiu i conservador, s'ocupa en justificar, com ho expressà Marx, les porqueries d'avui amb les d'ahir. Representants d'aquest tipus entren a les

organitzacions de masses i allí es dissolen. Els “amics” menyspreables de la Unió Soviètica s’adapten a la vilesa de la burocràcia, invocant les condicions “històriques”.

A diferència d’aquestes dues formes de pensar, el pensament dialèctic (marxista, bolxevic) pren els fenòmens en el seu desenvolupament objectiu i alhora troba en les contradiccions internes d’aquest desenvolupament la base de realització de les seues “normes”. Per descomptat cal recordar que les normes programàtiques únicament es realitzen si són l’expressió generalitzada de les tendències progressives del “*procés històric objectiu*.”

La definició programàtica d’un sindicat hauria d’ésser, aproximadament, així: una organització de treballadors d’indústria o comerç, amb l’objectiu de 1) lluitar contra el capitalisme pel millorament de les condicions dels treballadors, 2) participar en la lluita per l’enderrocament de la burgesia, 3) participar en l’organització de l’economia sobre una base socialista. Si comparem aquesta definició “normativa” amb la realitat, ens veiem obligats a dir: en el món actual, no hi ha un sol sindicat. Però una transposició tal de la norma al fet, és a dir, de l’expressió *generalitzada* del desenvolupament a la manifestació *particular* del mateix... una transposició tan formal, ultimartista i antidialèctica del programa a la realitat és absolutament morta i no obre cap perspectiva per a la intervenció del partit revolucionari. Al mateix temps, els sindicats oportunistes existents, davall la pressió de la desintegració capitalista, *poden* (i amb una política correcta de la nostra part *deuen*) apropar-se a les nostres normes programàtiques i exercir un paper històric progressiu. Açò, per descomptat, pressuposa un canvi de direcció total. És necessari que els treballadors dels Estats Units, Anglaterra i França expulsen Green, Citrine, Jouhaux i Companyia. És necessari que els treballadors soviètics expulsin Stalin i Companyia. Si el proletariat elimina *a temps* la burocràcia soviètica, aleshores trobarà els mitjans de producció nacionalitzats i els elements bàsics de l’economia planificada, tot just després de la seua victòria. Açò significa que no haurà de començar des del començament. És un gran avantatge! Només els radicals imbècils acostumats a saltar descuidadament de branca en branca poden refusar atabaladament tal possibilitat. La revolució socialista és un problema massa gran i difícil per a ignorar superficialment les seues inestimables conquestes material i començar des del principi.

És magnífic que els camarades Burnham i Carter, a diferència del nostre camarada francès Craipeau i altres, no obliden el factor de les forces productives i no neguen la seua defensa de la Unió Soviètica. Però açò és absolutament insuficient. I, ¿què passaria si la direcció criminal de la burocràcia paralitzés el creixement econòmic? ¿Seria possible en aquest cas que els camarades Burnham i Carter permeten passivament a l’imperialisme destruir les bases socials de la Unió Soviètica? Estem segurs

que aquest no és el cas. No obstant, la seua definició antimarxista de la Unió Soviètica com un estat no burgès i tampoc obrer, obre la porta a *qualsevol classe* de conclusions. És la raó per la qual aquesta definició ha d'ésser categòricament rebutjada.

Simultàniament una classe oprimida i una classe dirigent

“Com pot la nostra consciència política no ressentir-se davant del fet que volen forçar-nos a creure, que davall el govern de Stalin, el proletariat és la “classe dominant” de l’URSS?” Açò diuen els ultrasquerrans. Tal afirmació formulada d’una manera tan abstracta pot despertar el nostre “ressentiment”. Però la veritat és que categories abstractes, necessàries en el procés analític, són completament inadequades per a la síntesi, la qual exigeix la més absoluta concreció. El proletariat de la Unió Soviètica és la classe dirigent en un país *endarrerit* on encara no se satisfan les més vitals necessitats. El proletariat de la Unió Soviètica únicament domina en un país que tan sols representa una dotzena part de la humanitat. L’imperialisme domina les onze parts restants. El govern del proletariat, mutilat ja per la pobresa i l’endarreriment del país, és doble i triplement deformat per la pressió de l’imperialisme. L’òrgan de dominació del proletariat (l’estat) es torna un òrgan de pressió de l’imperialisme (la diplomàcia, l’exèrcit, el comerç exterior, les idees i els costums). La lluita per la dominació, considerada en una escala històrica, no és entre el proletariat i la burocràcia, sinó entre el proletariat i la burgesia mundial. La burocràcia únicament és el mecanisme transmissor de la lluita. Aquesta no ha acabat. Malgrat tots els esforços de la camarilla moscovita per tal de demostrar l’autenticitat del seu conservadorisme (la política contrarevolucionària de Stalin a Espanya!), l’imperialisme mundial no confia en Stalin, ni li estalvia els cops més humiliants, i està preparat per a derrocar-lo en la primera oportunitat favorable. Hitler (i aquí radica la seua força) simplement expressa d’una manera més consistent i franca l’actitud de la burgesia mundial envers la burocràcia soviètica. Per a la burgesia, tant la feixista com la democràtica, les gestes contrarevolucionàries de Stalin no són suficients; necessita una contrarevolució total en les relacions de propietat i l’obertura del mercat rus. Mentre aquest no siga el cas, la burgesia considera hostil l’estat soviètic. I té tota la raó.

El règim intern dels països colonials i semicolonials té un caràcter predominantment burgès. Però la pressió de l’imperialisme estranger altera i distorsiona de tal manera l’estructura econòmica i política d’aquests països que la burgesia nacional (inclús en els països políticament independents d’Amèrica del Sud) a penes aconsegueix parcialment l’altura d’una classe dirigent. És veritat que la pressió del capitalisme en països endarrerits, no canvia el seu caràcter social *bàsic*, ja que l’opressor i l’oprimit representen només nivells de desenvolupament diferents en la

mateixa societat burgesa. No obstant, la diferència entre Anglaterra i l'Índia, el Japó i Xina, Estats Units i Mèxic és tan gran, que diferenciem estrictament entre països burgesos opressors i oprimits i considerem el nostre deure recolzar aquests últims. La burgesia de països colonials i semicolonials és una classe semidirigent, semioprimida.

La pressió de l'imperialisme sobre la Unió Soviètica té com a objectiu el canvi de la naturalesa mateixa d'aquesta societat. La lluita, avui pacífica, demà militar, concerneix les formes de propietat. En la seua qualitat de mecanisme transmissor en aquesta lluita, la burocràcia es recolza ja en el proletariat contra l'imperialisme, ja en l'imperialisme contra el proletariat, a fi d'augmentar el seu propi poder. Al mateix temps, explota sense misericòrdia el seu paper de distribuïdor de les escasses necessitats vitals, amb l'objecte de protegir el seu propi poder i benestar. Per consegüent, el govern del proletariat assumeix un caràcter mesquí, restringit i distorsionat. Es pot dir amb tota raó que el proletariat, *dominant en* un país endarrerit i aïllat, continua essent una classe *explotada*. L'origen de l'opressió és l'imperialisme mundial; la burocràcia funciona com el mecanisme transmissor de l'opressió. Si en la frase "una classe dirigent i alhora oprimida" hi ha una contradicció, aquesta sorgeix no d'un error de pensament, sinó de les contradiccions en la situació de La Unió Soviètica mateixa. És precisament per açò que refusem la idea de socialisme en un sol país.

El reconeixement de la Unió Soviètica com a estat obrer (no un tipus, sinó la mutilació d'un tipus) no significa en absolut concedir una amnistia teòrica i política a la burocràcia soviètica. Al contrari, el seu caràcter reaccionari únicament s'expressa totalment a la llum de la contradicció entre la seua política antiproletària i les necessitats de l'estat obrer. Només plantejant el problema d'aquesta manera, la nostra denúncia dels crims de la camarilla stalinista cobra la seua total força. La defensa de la Unió Soviètica, significa no sols la lluita suprema contra l'imperialisme, sinó una preparació per a l'enderrocament de la burocràcia bonapartista.

L'experiència de la Unió Soviètica demostra com d'immenses són les possibilitats de l'estat obrer i la seua força de resistència. Però aquesta experiència també ens demostra com de poderosa és la pressió del capitalisme i la seua agència burocràtica, com de difícil és per al proletariat obtenir l'alliberament total i com de necessari és educar i temperar la nova internacional en l'esperit de la irreconciliable lluita revolucionària.